

การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับ
การเพิ่มโอกาสการศึกษาของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

โดย

นายวศิน โกมุต

คู่มือฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต (สหวิทยาการ)

วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับ
การเพิ่มโอกาสการศึกษาของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

โดย

นายวศิน โกมุต

คู่มือฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สหวิทยาการ)
วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2558
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

IMPROVING EDUCATIONAL OPPORTUNITIES
FOR THE DISADVANTAGED THROUGH
LOCAL GOVERNMENTS' EDUCATIONAL PROVISION

BY

MR. WASIN KOMUT

A DISSERTATION SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY IN

INTEGRATED SCIENCE

COLLEGE OF INTERDISCIPLINARY STUDIES

THAMMASAT UNIVERSITY

ACADEMIC YEAR 2015

COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิทยาลัยสหวิทยาการ

ดัชนีพันธ

ของ

นายวสิน โคมุท

เรื่อง

การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการเพิ่มโอกาสการศึกษาของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สหวิทยาการ)

เมื่อ วันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2559

ประธานกรรมการสอบดัชนีพันธ

(รองศาสตราจารย์ ดร.โกวิท พวงงาม)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาดัชนีพันธหลัก

(ศาสตราจารย์ ดร.สกันธ์ วรรณวัฒนา)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาดัชนีพันธร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ เหลืองประภัสร์)

กรรมการสอบดัชนีพันธ

(ศาสตราจารย์ ดร.จรัส สุวรรณมาลา)

กรรมการสอบดัชนีพันธ

(รองศาสตราจารย์ ดร.วีระศักดิ์ เครือเทพ)

คณบดี

(ศาสตราจารย์ วันทนีย์ วาสิกะสิน)

หัวข้อดัชนีนิพนธ์	การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการเพิ่มโอกาสการศึกษาของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส
ชื่อผู้เขียน	นายวศิน โกมุต
ชื่อปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สหวิทยาการ)
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	สหวิทยาการ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์หลัก	ศาสตราจารย์ ดร.สกนธ์ วรรณวิวัฒนา
อาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ เหลืองประภัสร์
ปีการศึกษา	2558

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการเพิ่มโอกาสการศึกษากลุ่มผู้ด้อยโอกาส และเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการเพิ่มโอกาสการศึกษาแก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาส กลุ่มตัวอย่าง คือ เทศบาลเมืองเดชอุดม เทศบาลตำบลนาโพธิ์ และองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี โดยเก็บข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และการสนทนากลุ่มกับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน และใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน

ผลการศึกษา พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยจัดการศึกษาในระบบตั้งแต่ระดับชั้นก่อนประถมศึกษา ถึงระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง โดยเทศบาลตำบลมีสัดส่วนโรงเรียนในสังกัดเพิ่มสูงสุด โรงเรียนมีสัดส่วนนักเรียนต่อห้องตามเกณฑ์มาตรฐาน และคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระหว่างปีการศึกษา 2555 – 2558 มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น แต่คะแนนอยู่ในลำดับท้ายเกือบทุกระดับชั้นเมื่อเทียบกับโรงเรียนสังกัดอื่นๆ

โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานีมีสัดส่วนนักเรียนด้อยโอกาสเพิ่มขึ้น เนื่องจากโรงเรียนมีนโยบายและมาตรการสำคัญในการเพิ่มโอกาสการศึกษาให้นักเรียนด้อยโอกาส โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนยากจน สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของครอบครัวนักเรียน และเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้ปกครองตัดสินใจให้นักเรียนศึกษาที่โรงเรียน โรงเรียนจัดโครงการ และกิจกรรมทางวิชาการให้นักเรียนเพิ่มเติม ทำให้นักเรียนด้อยโอกาสมีสัมฤทธิ์ผล

ทางการศึกษาไม่แตกต่างจากนักเรียนทั่วไป การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเพิ่มโอกาสการศึกษาแก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสได้

ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส คือ โรงเรียนต้องสำรวจข้อมูล วิเคราะห์ความต้องการ และวางแผนการให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนด้อยโอกาสอย่างเป็นระบบ และเปิดโอกาสให้กับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสกลุ่มอื่นๆ เข้าศึกษาในโรงเรียนเพิ่มขึ้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสนับสนุนงบประมาณเพื่อกลุ่มนักเรียนด้อยโอกาสมากขึ้น และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และสำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรนำประเด็นเรื่องการเพิ่มโอกาสการศึกษาให้นักเรียนด้อยโอกาส เป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณาจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

คำสำคัญ: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, กระจายอำนาจ, โอกาสการศึกษา, ผู้ด้อยโอกาส

Disstertation Title	IMPROVING EDUCATIONAL OPPORTUNITIES FOR THE DISADVANTAGED THROUGH LOCAL GOVERNMENTS' EDUCATIONAL PROVISION
Author	Mr. Wasin Komut
Degree	Doctor of Philosophy (Integrated Science)
Major Field/Faculty/University	Integrated Science College of Interdisciplinary Studies Thammasat University
Dissertation Advisor	Professor Sakon Varanyuwatana, Ph.D.
Dissertation Co-Advisor	Assistant Professor Wasan Luangprapat, Ph.D.
Academic Years	2015

ABSTRACT

This research aimed at exploring the provision of education service of Thailand's local governments, investigating the provision of education service of Thailand's local governments and the opportunities improvement of the disadvantages of education, and preparing the policy recommendations in developing the educational opportunities for the disadvantages. The samples respectively included Det Udom town municipality, Na Pho subdistrict municipality, and Ubon Ratchathani provincial administrative organization in Ubon Ratchathani province. The primary data was collected by non-structured questionnaires, distributed to the samples of parents and students, and focused group discussion among executives of the local governments and schools as well as teachers, while the secondary data was from the document analysis.

The findings indicated that, in national level, the local governments in Thailand provided education service from pre-elementary level to advanced vocational education level. Compared among each other, the town municipality had the greatest proportion of increasing number of its schools. The number of students per a classroom of the schools was in accordance with the standard criteria.

Although the Ordinary National Education Test (O-NET) average score of the schools under supervision of local governments during the academic year of 2012-2015 were likely to be incremental, the score of almost all classes was in the last place, compared with the other schools.

It was found that there was the increasing percentage of the disadvantaged students in the schools under supervision of the local governments in Ubon Ratchathani province that resulted from the policy and important measures to improve educational opportunities for disadvantaged students, especially for the poor. The proposed measures, that met the necessities of the students' families, became the key reason influencing the decision of parents to agree on the schools for their children. Arranged by the schools, the extra additional academic programs and activities for disadvantaged students brought about their school-record that could be comparable with the typical students. The education service provision of the local governments enhanced the educational opportunities for the group of disadvantaged accordingly.

In respect of the recommendations, schools shall survey and analyze the needs of the disadvantaged in order to systematically determine the disadvantaged student assistance program and promote the educational opportunities for other groups of disadvantaged to be able to increasingly access to the school system. The local governments shall allocate more budgets for schools, with focus on disadvantaged students to maximize their educational opportunity. Furthermore, the Department of Local Administration and the Office of the Decentralization to the Local Government Organization Committee shall take the issue of the educational opportunities promotion into the consideration of budget allocation for the provision of education service of the local governments.

Keywords: Local government, Decentralization, Educational opportunity,
Disadvantaged

กิตติกรรมประกาศ

ดุขุณินพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับปริญญาเอกกว่า 6 ปี ผู้วิจัยขอส่งคำ “ขอขอบพระคุณ” และ “ขอบคุณ” ไปยังท่านผู้มีส่วนช่วยเหลือผู้วิจัยทุกท่าน

ศาสตราจารย์ ดร.สกันธ์ วรณัญวัฒนา อาจารย์ที่ปรึกษาหลักผู้ดูแลเอาใจใส่ และให้คำปรึกษาอันมีค่ายิ่งแก่ผู้วิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ เหลืองประภัสร์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม และรองศาสตราจารย์ ดร.โกวิท พวงงาม ประธานกรรมการสอบ ผู้ให้คำแนะนำทางวิชาการในการเขียนดุขุณินพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.วีระศักดิ์ เครือเทพ กรรมการ ผู้ให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือตลอดระยะเวลาการศึกษา ศาสตราจารย์ ดร.จรัส สุวรรณมาลา ครูผู้เป็นแรงบันดาลใจ และผู้ให้คำแนะนำที่มีคุณค่ายิ่งต่อการเขียนดุขุณินพนธ์ฉบับนี้

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ผู้สนับสนุนทุนโครงการพัฒนากำลังคนด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์แก่ผู้วิจัย และคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ที่ให้โอกาสผู้วิจัยลาศึกษาต่อ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) กาญจนา ทองทั่ว และอาจารย์ ดร.คำล่า มุสิก้า พี่และน้องผู้ให้ความช่วยเหลือในการติดต่อประสานงานและลงพื้นที่ คุณพิริยะ ศิริโพธิ์พันธุ์กุล คุณเริงชัย ศรีอำไพ และคุณวิมพ์วิภา กังวานสุระ เพื่อนสิงห์ดำ 51 ผู้ให้ความช่วยเหลือด้านภาษาและการแปล อาจารย์จิรวัดน์ เมธาสุทธิรัตน์ เพื่อนผู้ช่วยเหลือในการเขียนดุขุณินพนธ์ ปลัดเจตน์ ดิษฐอุดม และคุณจักรพงษ์ หนูดำ น้องผู้ช่วยจัดการข้อมูลเชิงปริมาณอันมหาศาลในเวลาจำกัด ตลอดจนเพื่อน พี่น้อง ลูกศิษย์ กัลยาณมิตรทุกท่านที่มีส่วนช่วยในการทำให้ดุขุณินพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์

เพื่อนและพี่โครงการปริญญาเอกสหวิทยาการ รุ่นที่ 8 และรุ่นที่ 9 และเจ้าหน้าที่โครงการปริญญาเอกสหวิทยาการ กัลยาณมิตรผู้ให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยตลอดระยะเวลาการศึกษา

ครอบครัว บิดา มารดา และน้องสาว ผู้เป็นกำลังใจสำคัญในการศึกษา

ผู้วิจัยซาบซึ้งถึงความปรารถนาดี การสนับสนุน มิตรภาพ กำลังใจ น้ำใจ และโอกาสที่ได้รับจาก “ครู” “เพื่อน” “พี่” “น้อง” “ลูกศิษย์” และ “ครอบครัว” ทุกท่าน

นายวสิน โกมุท

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญตาราง	(11)
สารบัญภาพ	(14)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	5
1.3 ขอบเขตการวิจัย	6
1.4 สมมติฐาน	6
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	6
1.6 นิยามปฏิบัติการ	6
1.7 ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย	7
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 แนวคิดการกระจายอำนาจ	8
2.1.1 ความหมายการกระจายอำนาจ	8
2.1.2 ประเภทการกระจายอำนาจ	9
2.1.3 ผลดีและผลกระทบของการกระจายอำนาจ	11
2.2 การกระจายอำนาจทางการศึกษา	14

2.2.1 ความหมายของการกระจายอำนาจทางการศึกษา	14
2.2.2 เหตุผลของการกระจายอำนาจทางการศึกษา	14
2.2.3 ความสำคัญของการกระจายอำนาจทางการศึกษา	15
2.2.4 รูปแบบของการกระจายอำนาจทางการศึกษา	16
2.2.5 วิธีการกระจายอำนาจทางการศึกษา	17
2.2.6 เงื่อนไขที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการกระจายอำนาจทางการศึกษา	18
2.3 การจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส	19
2.3.1 เด็กด้อยโอกาส	20
2.3.2 ประเภทเด็กด้อยโอกาส	20
2.3.3 สถานการณ์เด็กด้อยโอกาสในปัจจุบัน	23
2.3.4 การจัดการศึกษาเฉพาะสำหรับกลุ่มเด็กด้อยโอกาส	26
2.3.5 ปัญหาอุปสรรคการดำเนินการให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส	29
2.3.6 การจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาสในต่างประเทศ	30
2.4 ความเสมอภาคทางการศึกษา	39
2.4.1 ความหมายของความเสมอภาคทางการศึกษา	39
2.4.2 องค์ประกอบและประเด็นความเสมอภาคทางการศึกษา	40
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	45
2.5.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	45
2.5.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส	49
2.5.3 งานวิจัยเกี่ยวกับความเสมอภาคทางการศึกษา	52
2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย	58
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	59
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	59
3.1.1 วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง	59
3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล	68
3.2.1 การเก็บข้อมูลจากเอกสาร	68
3.2.2 การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง	68
3.2.3 การสนทนากลุ่ม	69

3.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม	70
3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล	73
บทที่ 4 การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกลุ่มผู้ด้อยโอกาส	76
4.1 การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามกรอบกฎหมาย	78
4.1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550	78
4.1.2 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545	78
4.1.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ.2555 - 2558)	79
4.1.4 แผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นระยะ 3 ปี (พ.ศ.2558 - 2560) ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย	79
4.1.5 หลักการและวิธีการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	80
4.1.6 งบประมาณการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	83
4.2 การถ่ายโอนการจัดการศึกษาในระบบสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	84
4.2.1 ขั้นตอนกำหนดการถ่ายโอนการจัดการศึกษาในระบบสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	84
4.2.2 สถานภาพการถ่ายโอนสถานศึกษาตามแผนปฏิบัติการกระจายอำนาจ	88
4.3 การจัดการเรียนการสอนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน	89
4.4 ผลสัมฤทธิ์การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	93
4.4.1 คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET ประจำปีการศึกษา 2558 เปรียบเทียบโรงเรียนแต่ละสังกัด	93
4.4.2 คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ตั้งแต่ปีการศึกษา 2555 – 2558	97
4.4.3 การรับรองมาตรฐานการจัดการศึกษา โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)	100
บทที่ 5 การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี	102

5.1 ข้อมูลการจัดการศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี	102
5.2 บริบทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	105
5.2.1 องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี	105
5.2.2 เทศบาลตำบลนาโพธิ์	107
5.2.3 เทศบาลเมืองเดชอุดม	108
5.3 การจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	110
5.3.1 โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี	110
5.3.2 โรงเรียนอนุบาลบ้านขุมคำ สังกัดเทศบาลตำบลนาโพธิ์	115
5.3.3 โรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดม (ศิริลักษณ์วิทยา อนุสรณ์)	116
สังกัดเทศบาลเมืองเดชอุดม	
5.4 การจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาสของโรงเรียนสังกัด	117
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	
5.4.1 โรงเรียนแก้งเหนือพิทยาคม	117
5.4.2 โรงเรียนนาคำวิทยา	120
5.4.3 โรงเรียนนาสะไมพิทยาคม	123
5.4.4 โรงเรียนน้ำขุ่นวิทยา	126
5.4.5 โรงเรียนโนนกลางพิทยาคม	129
5.4.6 โรงเรียนบัวงามวิทยา	132
5.4.7 โรงเรียนเบ็ญตึ๊ดูเมน 2 ช่องเม็ก	136
5.4.8 โรงเรียนพิบูลมังสาหาร	139
5.4.9 โรงเรียนไร่ไธ้ประชาคม	142
5.4.10 โรงเรียนหนองบัวฮีวิทยา	145
5.4.11 โรงเรียนห้วยข้าพิทยาคม	148
5.4.12 โรงเรียนเหล่างามพิทยาคม	151
5.4.13 โรงเรียนอนุบาลบ้านขุมคำ	154
5.4.14 โรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดม (ศิริลักษณ์วิทยา อนุสรณ์)	156
5.5 การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส	158
5.5.1 แนวโน้มกลุ่มเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	158
5.5.2 นโยบายการเพิ่มโอกาสในการเข้าเรียนของนักเรียนด้อยโอกาส	162

5.5.3 นโยบายเพิ่มระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และผลต่อสัมฤทธิ์ผล ทางการศึกษาของนักเรียนด้อยโอกาส	166
บทที่ 6 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	169
6.1 สรุปผลการศึกษา	169
6.2 อภิปรายผล	171
6.3 ข้อเสนอแนะ	173
รายการอ้างอิง	174
ภาคผนวก	183
ภาคผนวก ก	184
ประวัติผู้เขียน	185

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 จำนวนนักเรียนทั้งหมด นักเรียนด้อยโอกาสนักเรียนพิการเรียนร่วม ปี พ.ศ. 2554 - 2558	3
2.1 แนวคิดความเสมอภาคทางการศึกษา	44
3.1 จำนวนเด็กและเยาวชนด้อยโอกาส (จำแนกตามประเภท)ประจำปี 2556	61
3.2 โรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี	63
3.3 การคิดค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักกลุ่มตัวอย่าง	65
3.4 คะแนนถ่วงน้ำหนักกลุ่มตัวอย่าง	66
3.5 รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ เรียงลำดับตามเวลาในการให้สัมภาษณ์	68
3.6 รายชื่อผู้ร่วมสนทนากลุ่ม	70
3.7 จำนวนกลุ่มตัวอย่างนักเรียนด้อยโอกาส	71
3.8 จำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้ปกครองนักเรียนด้อยโอกาส	72
4.1 การถ่ายโอนสถานศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระหว่างปีการศึกษา 2549 - 2557	89
4.2 จำนวนโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระหว่างปีการศึกษา 2555 - 2557	90
4.3 จำนวนห้องเรียนและนักเรียนในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระหว่างปีการศึกษา 2555 - 2557	91
4.4 จำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน	92
5.1 โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี	104
5.2 ข้อมูลพื้นฐานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	109
5.3 รายรับรายจ่ายเงินรายได้สถานศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557	111
5.4 จำนวนห้องเรียนโรงเรียนสังกัด อบจ.อุบลราชธานี	112
5.5 จำนวนผู้บริหาร ครูและบุคลากรการศึกษา	113
5.6 คุณวุฒิครูผู้สอน	114
5.7 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนโรงเรียนแก้งเหนือพิทยาคม	118
5.8 ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนแก้งเหนือพิทยาคม	119
5.9 คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) โรงเรียนแก้งเหนือพิทยาคม	119
5.10 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนโรงเรียนนาคำวิทยา	121

5.11 ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนนาคำวิทยา	122
5.12 คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) โรงเรียนนาคำวิทยา	123
5.13 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนโรงเรียนนาสะไมพิทยาคม	124
5.14 ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนนาสะไมพิทยาคม	125
5.15 คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) โรงเรียนนาสะไมพิทยาคม	125
5.16 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนโรงเรียนน้ำขุ่นวิทยา	127
5.17 ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนน้ำขุ่นวิทยา	128
5.18 คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) โรงเรียนน้ำขุ่นวิทยา	129
5.19 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนโรงเรียนโนนกลางวิทยาคม	130
5.20 ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนโนนกลางวิทยาคม	131
5.21 คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ(O-NET) โรงเรียนโนนกลางวิทยาคม	132
5.22 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนโรงเรียนบัวงามวิทยา	134
5.23 ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนบัวงามวิทยา	135
5.24 คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) โรงเรียนบัวงามวิทยา	135
5.25 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนโรงเรียนเบ็ตต์ดูเมน 2 ช่องเม็ก	137
5.26 ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเบ็ตต์ดูเมน 2 ช่องเม็ก	138
5.27 คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) โรงเรียนเบ็ตต์ดูเมน 2 ช่องเม็ก	138
5.28 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนโรงเรียนพิบูลมังสาหาร	140
5.29 ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนพิบูลมังสาหาร	141
5.30 คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) โรงเรียนพิบูลมังสาหาร	141
5.31 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนโรงเรียนไร่ไธ้ประชาคม	143
5.32 ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนไร่ไธ้ประชาคม	144
5.33 คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) โรงเรียนไร่ไธ้ประชาคม	145
5.34 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนโรงเรียนหนองบัวฮีวิทยาคม	146
5.35 ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนหนองบัวฮีวิทยาคม	147
5.36 คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) โรงเรียนหนองบัวฮีวิทยาคม	147
5.37 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนโรงเรียนห้วยข้าพพิทยาคม	149
5.38 ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนห้วยข้าพพิทยาคม	150
5.39 คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) โรงเรียนห้วยข้าพพิทยาคม	150
5.40 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนโรงเรียนเหล่างามพิทยาคม	152

5.41 ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเหล่างามพิทยาคม	153
5.42 คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) โรงเรียนเหล่างามพิทยาคม	153
5.43 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนโรงเรียนอนุบาลบ้านชุมคำ	155
5.44 ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลบ้านชุมคำ	156
5.45 ผลการประเมินพัฒนาการนักเรียนโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดม	158
5.46 จำนวนนักเรียนและนักเรียนด้อยโอกาสในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปีการศึกษา 2552 และ 2558	159
5.47 นโยบายเพิ่มโอกาสในการเข้าเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสกับการตัดสินใจ เลือกโรงเรียน	162
5.48 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา(O – NET) ของนักเรียนด้อยโอกาส	168

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 จำนวนเด็กด้อยโอกาสในสังคมไทย พ.ศ. 2556	2
2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	58
4.1 ระบบการศึกษาไทย	76
4.2 คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2558	94
4.3 คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2558	95
4.4 คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2558	97
4.5 คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2555 – 2558	98
4.6 คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2555 - 2558	99
4.7 คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2555 - 2558	100

บทที่ 1

บทนำ

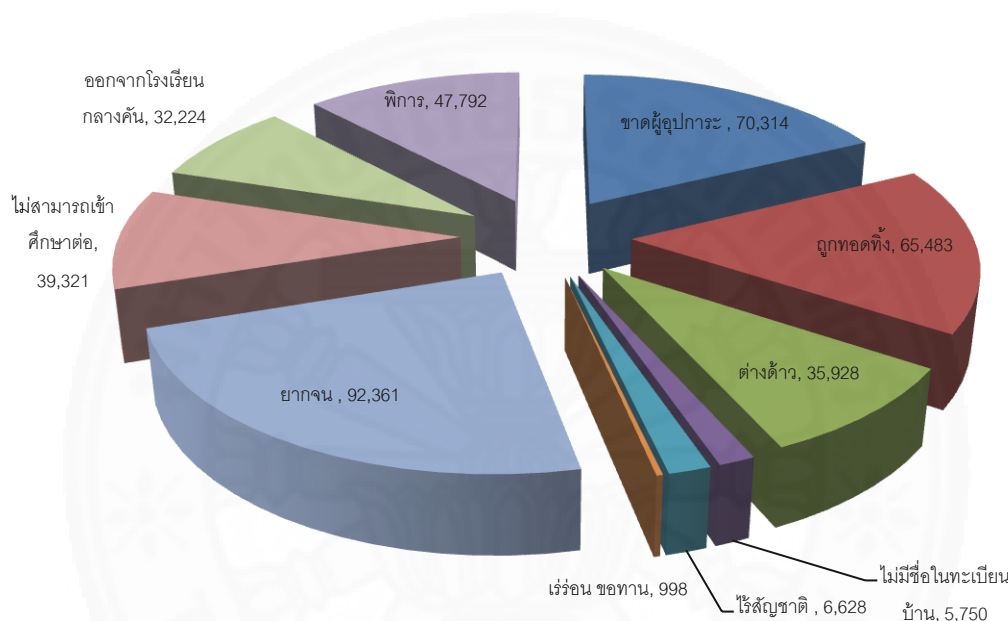
1.1 ความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศไทยผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติส่งผลให้ประเทศมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่กลับพบว่า ท่ามกลางเศรษฐกิจที่มีการเจริญเติบโตและขยายตัวในอัตราที่สูงนั้น สภาพสังคมไทยยังคงมีปัญหา สะท้อนการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน (<http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/article/plan1-11.pdf> , สืบค้นเมื่อ 27 ตุลาคม 2557) เห็นได้จากการมีความเหลื่อมล้ำทางสังคมสูง ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังประสบปัญหาความยากจน ขาดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยในปี พ.ศ. 2556 มีคนยากจนกว่า 7.31 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 10.94 ของประชากรทั้งประเทศ แม้สัดส่วนคนยากจนในประเทศลดน้อยลง เนื่องจากรายได้ระดับครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้น แต่รายจ่ายและหนี้สินในระดับครัวเรือนก็เพิ่มสูงขึ้นเช่นกัน อันส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางสังคมและคุณภาพชีวิตของมนุษย์ ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา อาทิ ปัญหาอาชญากรรม การค้ามนุษย์ การใช้แรงงานเด็ก และปัญหาครอบครัว (สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2558)

ดัชนีการพัฒนามนุษย์(Human Development Index - HDI) ของสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme - UNDP) (2558) แสดงให้เห็นสถานการณ์การพัฒนามนุษย์ในประเทศไทย พบว่ารายได้ประชาชาติรายหัวเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 40 ความยากจนลดลง แต่ความไม่เท่าเทียมกันด้านรายได้และความมั่งคั่งยังอยู่ในระดับสูง ทุกคนมีหลักประกันสุขภาพ และหลักประกันทางสังคมด้านอื่นๆ ขยายกว้างขึ้น ด้านการศึกษา เด็กไทยจำนวนมากขึ้นได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นเวลานานขึ้น อัตรานักเรียนต่อประชากรวัยเรียน และจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยเพิ่มขึ้น แต่ความท้าทายสำคัญในการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย คือ คุณภาพการศึกษาทุกระดับ และปัญหาความไม่เสมอภาคทางการศึกษาที่ยังคงอยู่

ปัญหาความไม่เสมอภาคทางการศึกษาที่สำคัญ คือ การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะกลุ่มเด็กด้อยโอกาสที่เป็นกลุ่มเด็กที่มีโอกาสเข้าถึงการได้รับการศึกษาน้อยกว่าเด็กทั่วไป ไม่ว่าจะเป็น เด็กขาดผู้อุปการะ ถูกทอดทิ้ง ต่างด้าว ไม่มีชื่อในทะเบียนบ้าน ไร้สัญชาติ เร่ร่อน ขาดทุน ยากจน ไม่สามารถเข้าศึกษาต่อตามการศึกษาภาคบังคับได้ ออกเรียน

กลางคันในภาคการศึกษาบังคับ และเด็กพิการ จากการสำรวจข้อมูลสถานการณ์ทางสังคมของท้องถิ่น (อปท.) โดยกลุ่มการประเมินผล สำนักตรวจและประเมินผล สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่า ในปี 2556 มีเด็กด้อยโอกาสเหล่านี้นักว่า 396,853 คน ซึ่งกลุ่มเด็กด้อยโอกาสกลุ่มยากจนมีจำนวนสูงที่สุด คือ 92,361 คน คิดเป็นร้อยละ 23.27 ของเด็กด้อยโอกาสทั้งหมด ดังแสดงรายละเอียดตามภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 แสดงจำนวนเด็กด้อยโอกาสในสังคมไทย พ.ศ. 2556 ประมวลผลจาก <http://mis.m-society.go.th/#> สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2558

รัฐบาลไทยได้ดำเนินนโยบายจัดการศึกษาสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดยจัดการศึกษาเริ่มตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย ไปจนถึงระดับอุดมศึกษา ทั้งนี้ในกฎหมายฉบับดังกล่าวได้เน้นการให้สิทธิบุคคลในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยระบุในมาตราที่ 10 ว่า “การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย”

จากนโยบายการศึกษาที่เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนสามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษามากขึ้น เด็กด้อยโอกาสจึงได้รับบริการสาธารณะด้านการศึกษาจากรัฐมากขึ้น ดูได้จากแนวโน้มสัดส่วนนักเรียนด้อยโอกาสและนักเรียนพิการเรียนร่วมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น

พื้นฐานที่เพิ่มสูงขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2558 มีนักเรียนด้อยโอกาสในโรงเรียนร้อยละ 68.80 สูงกว่าปี พ.ศ. 2554 ที่มีนักเรียนด้อยโอกาสเพียงร้อยละ 56.49 รวมทั้งสัดส่วนนักเรียนพิการเรียนร่วมที่เพิ่มสูงขึ้นจากเดิมในปี พ.ศ. 2554 มีเพียงร้อยละ 1.21 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 3.27 ในปี พ.ศ. 2558 รายละเอียดดังตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1

จำนวนนักเรียนทั้งหมด นักเรียนด้อยโอกาส นักเรียนพิการเรียนร่วม ปี พ.ศ. 2554 – 2558

ปี	นักเรียนทั้งหมด (คน)	นักเรียนด้อยโอกาส		นักเรียนพิการเรียนร่วม	
		(คน)	%	(คน)	%
2554	7,608,543	4,298,001	56.49	91,747	1.21
2555	7,397,961	4,259,618	57.58	66,330	0.90
2556	7,243,713	4,892,063	67.54	204,507	2.82
2557	7,114,804	4,880,793	68.60	200,499	2.82
2558	6,980,871	4,802,767	68.80	228,456	3.27

ที่มา : ประมวลจาก <http://www.bopp-obec.info/> ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ข้อมูล สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2559

การจัดการศึกษาของไทยมีกระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษา และมีภาคเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานสำคัญในการจัดการศึกษา ตามเจตนารมณ์ของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 อันเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารและจัดการการศึกษาที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรม และสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม รวมทั้งในการจัดการศึกษาของรัฐ ให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน

การจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาสและเด็กพิการในปัจจุบัน นอกจากจะเป็นการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว

กระทรวงศึกษาธิการได้จัดตั้งโรงเรียนจัดการศึกษาพิเศษ ในความดูแลของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เพื่อจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการและผู้ด้อยโอกาสโดยเฉพาะ จำนวน 172 แห่ง จำแนกได้ 3 กลุ่ม คือ โรงเรียนเฉพาะความพิการ 46 โรงเรียน ใน 37 จังหวัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ เพื่อพัฒนาสมรรถภาพเด็กพิการจังหวัดละ 1 แห่ง รวม 77 ศูนย์ และโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ 51 โรงเรียน ใน 43 จังหวัด และมีโรงเรียน ตชด.หรือโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โรงเรียนในสังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ตั้งกระจายอยู่ตามแนวชายแดนของประเทศไทย ในพื้นที่ทุรกันดาร ซึ่งห่างไกลการคมนาคมทั่วทุกภาคของประเทศ จำนวน 178 แห่ง เพื่อจัดการศึกษาให้กลุ่มเด็กด้อยโอกาสบริเวณชายแดนอีกด้วย

ปัจจุบันแม้มีหน่วยงานที่ร่วมกันรับผิดชอบจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาสและเด็กพิการ โดยเฉพาะแล้วนั้น แต่จำนวนโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นไม่เพียงพอกับความต้องการของกลุ่มเด็กด้อยโอกาสและเด็กพิการที่มีจำนวนสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมมีแนวโน้มลดจำนวนลง โดยในปี พ.ศ. 2555 มีโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเหลือเพียง 31,210 โรงเรียน จากเดิมที่ในปี พ.ศ. 2553 มีโรงเรียนทั้งสิ้น 31,424 โรงเรียน ในทางกลับกัน โรงเรียนในสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยในปี 2555 มีโรงเรียนทั้งสิ้น 1,407 โรงเรียน และในปี 2557 มีโรงเรียนในสังกัดทั้งสิ้น 1,466 โรงเรียน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีภารกิจในการจัดบริการสาธารณะด้านการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากรในพื้นที่ เพราะการศึกษาจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำในสังคมในระยะยาว รัฐจำเป็นต้องสร้างโอกาสและความเสมอภาคในการได้รับบริการสาธารณะให้ประชาชนในทุกพื้นที่อย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเสมอภาคทางการศึกษาจะเป็นพื้นฐานในการแก้ไขปัญหาและความเหลื่อมล้ำในสังคมให้เกิดความเป็นธรรม (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2524, น. 1) เนื่องจากตราบไต้ที่เด็กยากจนหรือเด็กในชนบทยังคงไม่ได้รับความเป็นธรรมในการได้รับการศึกษา เด็กเหล่านี้ก็ยังคงต้องเจอกับความไม่เท่าเทียมกันในตลาดแรงงานและชีวิตและความเป็นอยู่ (Knodel and Jones, 1996)

องค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์กรบริหารส่วนตำบล รวมทั้งสิ้นจำนวน 7,851 แห่ง พบว่ามีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 682 แห่ง ที่มีสำนัก/กองการศึกษา และโรงเรียนในสังกัด โดยมีโรงเรียนทั้งสิ้น 1,466 แห่ง รับผิดชอบนักเรียนจำนวน 687,658 คน โดยเทศบาลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีโรงเรียนในสังกัดมากที่สุด จำนวน 989 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 67.46 ของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2558, น. 7)

เนื่องจากเทศบาลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบแรกที่เกิดขึ้นหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 และในพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 กำหนดให้เทศบาลรับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นด้วย เทศบาลจึงเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งแรกที่มีการจัดการศึกษา (เก็จกนก เอื้อวงศ์, 2553, น. 1)

การจัดบริการสาธารณะด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีมาอย่างยาวนาน ได้มีการศึกษาวิจัยเพื่อหาองค์ความรู้ในลักษณะการวิจัยประเมินผลภาพรวมของการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็น การศึกษาความพร้อมเพื่อสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การถ่ายโอนสถานศึกษาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การประเมินศักยภาพและความพร้อมในการรองรับการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา การวิจัยประเมินผลการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขณะเดียวกันงานวิจัยด้านการศึกษาของเด็กด้อยโอกาส ส่วนใหญ่มีการวิจัยในด้านการจัดการศึกษานอกระบบสำหรับเด็กด้อยโอกาส บทบาทหน่วยงานภาคส่วนต่างๆ ในการส่งเสริมการศึกษาของเด็กด้อยโอกาส รวมถึงการบริหารทรัพยากรการศึกษาเพื่อการขยายโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้เรียนด้อยโอกาสและพิการ

ผู้วิจัยจึงมองเห็นว่า ภายใต้อาณาเขตเด็กด้อยโอกาสในสังคมที่มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดบริการสาธารณะด้านการศึกษาเพื่อประชาชนในพื้นที่มากขึ้น จึงยังขาดองค์ความรู้ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ด้อยโอกาสในพื้นที่ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่าการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งผลต่อการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้ผู้ด้อยโอกาสได้หรือไม่ เพื่อนำไปสู่การนำเสนอแนะนโยบายการเพิ่มโอกาสการศึกษาแก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาส

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการเพิ่มโอกาสการศึกษากลุ่มผู้ด้อยโอกาส
3. เพื่อเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการเพิ่มโอกาสการศึกษากลุ่มผู้ด้อยโอกาส

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ศึกษาการจัดการศึกษาในระบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดยศึกษาโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3 ประเภท คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และ องค์การบริหารส่วนตำบล

1.4 สมมติฐาน

การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งผลต่อการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย
2. ทำให้ทราบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งผลต่อการเพิ่มโอกาสทางการศึกษากลุ่มผู้ด้อยโอกาสอย่างไร
3. ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการเพิ่มโอกาสการศึกษาแก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาส

1.6 นิยามปฏิบัติการ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) หมายถึง องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาลนคร (ทน.) เทศบาลเมือง (ทม.) เทศบาลตำบล (ทต.) และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

เด็กด้อยโอกาส หมายถึง เด็กที่ได้รับโอกาสทางการศึกษาน้อยกว่าเด็กทั่วไป จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือเป็นพิเศษ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ได้รับการศึกษาที่เหมาะสมกับวัย ประกอบด้วย เด็ก

ถูกปล่อยปละละเลย เด็กถูกละเมิดสิทธิ เด็กประพฤตินไม่เหมาะสม เด็กพิการ เด็กขาดโอกาสหรือยากจนเข้าไม่ถึงบริการ และเด็กติดเชื้อเอดส์

1.7 ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีการวิจัย

บทที่ 4 การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บทที่ 5 การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น:

กรณีศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี

บทที่ 6 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดการกระจายอำนาจ

แนวคิดการกระจายอำนาจจะนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับ ความหมายการกระจายอำนาจ ประเภทการกระจายอำนาจ และผลดีและผลกระทบของการกระจายอำนาจ ดังนี้

2.1.1 ความหมายการกระจายอำนาจ

แนวคิดการกระจายอำนาจ (Decentralization) ได้ถูกให้นิยามและความหมายโดย นักวิชาการ ดังนี้

ประหยัด หงษ์ทองคำ (2523, น. 4) ได้ให้ความหมายการกระจายอำนาจ คือ “การที่รัฐได้ มอบอำนาจปกครองบางอย่างให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่นจัดทำบริการสาธารณะต่างๆ เพื่อบริการ ประชาชนในการน้อมนำการปกครองท้องถิ่นจะมีอำนาจอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่อย่าง เพียงพอ”

จรัส สุวรรณมาลา (2541, น. 12-13) อธิบายว่า “Decentralization” เป็นแนวคิดของ ตะวันตกที่เน้นเรื่องของสภาวะศูนย์กลาง (Central) และสภาวะการกระจาย (Decentral) โดยอำนาจที่ เกี่ยวข้องหมายถึงอำนาจการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม ดังนั้นคำว่า การกระจายอำนาจ ควรจะ หมายถึง “การกระจายอำนาจในการตัดสินใจ มิใช่การแบ่งอำนาจอธิปไตยของชาติ การกระจายอำนาจสู่ ภูมิภาคและท้องถิ่นมิใช่การสร้างอธิปไตย หากแต่เป็นการให้ (ยอมรับ) สิทธิในการปกครองตนเองของ ชุมชนและภูมิภาคภายใต้อธิปไตยของชาติหนึ่งๆร่วมกัน”

สมคิด เลิศไพฑูรย์ และ มรุต วันทนกร (2547, น. 19) ได้ให้ความหมายการกระจาย อำนาจว่า “การกระจายอำนาจทั้งในแง่การเมือง และ/หรือการบริหารให้แก่หน่วยงานต่างๆ ในระดับมาก น้อยแตกต่างกัน การกระจายอำนาจให้แก่ภาครัฐ และการกระจายอำนาจในระดับน้อย คือ การกระจาย อำนาจทางการเมืองการปกครองให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น”

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์และคณะ (2547, น. 9) อธิบายความหมายของการกระจาย อำนาจในสารานุกรมการปกครองท้องถิ่นไทย สถาบันพระปกเกล้า ว่าเป็น “การจัดสรรหรือแบ่งปัน อำนาจการตัดสินใจ (หรือในภาษากฎหมายของไทยเรียกว่า การวินิจฉัยสั่งการ) อันเกี่ยวข้องกับกิจการ สาธารณะ (public affairs) ของรัฐบาลส่วนกลางไปยังองค์กรอื่นๆ”

การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นวิธีการหนึ่งในการจัดการปกครองประเทศที่รัฐมอบอำนาจการปกครองบางส่วนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อจัดทำบริการสาธารณะบางอย่าง ซึ่งการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ประกอบด้วยลักษณะสำคัญ ดังนี้

ประการที่หนึ่ง มีการจัดตั้งองค์กรเป็นนิติบุคคลเพิ่มจากส่วนกลาง ที่เรียกว่า หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยองค์กรเหล่านี้มีภารกิจหน้าที่ งบประมาณ และทรัพย์สินเป็นของตนเอง และหน่วยงานบริหารราชการส่วนกลางทำหน้าที่ควบคุมดูแลให้ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎหมายเท่านั้น

ประการที่สอง มีการตั้งสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นทั้งหมด หรือบางส่วนเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองอย่างใกล้ชิด เพราะหากไม่มีการเลือกตั้งคณะผู้ปกครองท้องถิ่นก็ไม่นับว่าเป็นการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ประการที่สาม มีอำนาจอิสระในการปกครองตนเองได้ตามสมควร โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจอิสระในการบริหารหรือจัดบริการสาธารณะที่ได้รับมอบหมายได้เองพอสมควร โดยมีอำนาจวินิจฉัยและดำเนินการได้ด้วยงบประมาณ และบุคลากรของตนเอง

ประการที่สี่ มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่เป็นของท้องถิ่นตนเอง การกระจายอำนาจนั้นจะต้องมีเจ้าหน้าที่เป็นพนักงานของตนเองเป็นส่วนใหญ่หรือทั้งหมด

โดยสรุป การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยลักษณะสำคัญ คือ การตั้งหน่วยงานเป็นองค์กรนิติบุคคลอิสระ มีอิสระในการปกครองตนเอง มีการเลือกตั้งสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น และมีบุคลากร งบประมาณและรายได้เป็นของตนเอง

2.1.2 ประเภทการกระจายอำนาจ

การกระจายอำนาจสามารถจำแนกประเภทได้ตามมิติของการกระจายอำนาจ โดยพิจารณาว่าการกระจายอำนาจแต่ละประเภทเป็นการกระจายอำนาจไปยังองค์กรในลักษณะใด และอำนาจที่กระจายนี้มีความกว้างขวางเพียงใด ดังนั้นจึงสามารถจำแนกประเภทของการกระจายอำนาจได้ใน 5 ลักษณะ (James Manor, 1999, p. 4-12 อ้างในสถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552, น. 18 - 21) ดังต่อไปนี้

(1) การกระจายอำนาจโดยจำเป็นหรือโดยปริยาย (Decentralization by default) เกิดจากองค์กรภาครัฐในส่วนกลางไม่สามารถตอบสนองความต้องการและจัดการปัญหาในพื้นที่ได้เกิดความล้มเหลวในการดำเนินงานระดับพื้นที่ ส่งผลให้องค์กรในภาคประชาสังคมต้องแสดงบทบาทในการจัดการ

ปัญหาในพื้นที่ของตัวเอง ผ่านการร่วมกันดำเนินกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ เช่น การจัดให้มีโรงเรียนของท้องถิ่น การจัดระบบสหกรณ์หรือธนาคารชุมชน การจัดทำโครงการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ เป็นต้น สภาพดังกล่าวจึงส่งผลผลักดันให้ภาครัฐจำเป็นต้องมีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่หน่วยงานหรือองค์กรปกครองในระดับท้องถิ่นอย่างมีอาจเลียงได้

(2) การแปรรูปกิจการของภาครัฐ (Privatization) เป็นการกระจายอำนาจผ่านกระบวนการโยกโอน(Handover) ภารกิจและอำนาจหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะจากหน่วยงานภาครัฐไปสู่ภาคเอกชน ให้กลไกทางการตลาด (Market Mechanism) เข้ามามีบทบาทมากกว่าที่จะถูกผูกขาดโดยรัฐ ส่งผลให้อำนาจหน้าที่และทรัพยากรจากภาครัฐส่วนกลางถูกกระจายออกไปอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของหน่วยงานอื่นๆ นอกภาครัฐราชการ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและคุณภาพการให้บริการ

(3) การกระจายอำนาจภายใต้แนวความคิดเรื่องการแบ่งอำนาจทางการบริหาร (Deconcentration / Administrative decentralization) การกระจายอำนาจในลักษณะนี้มักเกิดขึ้นภายในระบบราชการ ในลักษณะการแบ่งภารกิจและอำนาจหน้าที่ออกไปยังองค์กรที่ทำงานอยู่ในพื้นที่ภูมิภาคหรือท้องถิ่น โดยรัฐบาลกลางแบ่งอำนาจไปยังองค์กรระดับรองในสังกัดในพื้นที่ท้องถิ่น ทำให้องค์กรมีอำนาจการตัดสินใจต่างๆ ภายในพื้นที่ที่ตนดูแลในระดับหนึ่ง แต่อย่างไรก็ดี อำนาจการตัดสินใจและการกำหนดนโยบายต่างๆ ยังคงอยู่ที่รัฐส่วนกลาง เพราะองค์กรที่ได้รับการแบ่งอำนาจมีสถานะเพียงหน่วยงานสาขาของส่วนกลาง มีหน้าที่นำนโยบายของต้นสังกัดในส่วนกลางมาปฏิบัติในพื้นที่

(4) การกระจายอำนาจทางการคลัง (Fiscal decentralization) หน่วยงานส่วนกลางลดระดับการใช้อำนาจควบคุมจัดการงบประมาณและการตัดสินใจทางการคลังของหน่วยงานในระดับล่าง ส่งผลให้หน่วยงานระดับปฏิบัติมีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจบริหารภารกิจและงบประมาณของตนเอง โดยอิสระมากขึ้น ขณะที่หน่วยงานในส่วนกลางมีบทบาทเพียงกำกับทิศทางนโยบาย

(5) การกระจายอำนาจภายใต้หลักการมอบอำนาจ (Delegation) มีระดับของการกระจายอำนาจที่ให้อิสระสูงกว่าการแบ่งอำนาจ โดยมุ่งเน้นมิติด้านภารกิจหน้าที่ มากกว่าการมุ่งเน้นการมีพื้นที่ปฏิบัติงาน โดยกำหนดภารกิจเฉพาะให้องค์กรเหล่านั้นสามารถตัดสินใจและใช้อำนาจหน้าที่อย่างอิสระภายใต้ขอบเขตหน้าที่ของตน โดยรัฐส่วนกลางใช้มาตรการทางกฎหมายเป็นกรอบในการควบคุมและกำกับองค์กรที่ได้รับการมอบอำนาจ รวมถึงอำนาจในการจัดตั้งและยุบเลิกองค์กรภายใต้หลักการมอบอำนาจดังกล่าว

(6) การกระจายอำนาจภายใต้หลักการโอนอำนาจ (Devolution) เป็นการกระจายอำนาจที่สะท้อนให้เห็นถึงระดับของการกระจายอำนาจที่กว้างขวางมากที่สุด เพราะรัฐส่วนกลางถ่ายโอนหรือยกอำนาจการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ไปยังองค์กรปกครองในระดับพื้นที่ ชุมชน หรือท้องถิ่นต่างๆ อย่างกว้างขวาง โดยส่วนกลางจะไม่เข้ามาบีบบังคับหรือแทรกแซงการทำงานขององค์กร หรือหากต้องแทรกแซงจะเป็นไปอย่างจำกัดมาก และเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศเท่านั้น

การกระจายอำนาจภายใต้แนวคิดเรื่องการโอนอำนาจ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็น “การกระจายอำนาจในทางการเมือง” หรือ “การกระจายอำนาจการปกครองตามหลักประชาธิปไตย” โดยปรากฏ 2 ระดับ ได้แก่

ระดับที่หนึ่ง การโอนอำนาจในทางการเมืองการปกครอง (Administrative Devolution) อยู่บนพื้นฐานของการจัดรูปแบบตามหลักการปกครองตนเอง (Local-self government) โดยชุมชนท้องถิ่นจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอิสระทางการคลัง การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และมีทรัพยากรเป็นของตนเองสำหรับบริหารจัดการกิจการสาธารณะต่างๆ ตอบสนองปัญหาและความจำเป็นของพื้นที่ตนเองได้อย่างกว้างขวาง

ระดับที่สอง การโอนอำนาจในทางนิติบัญญัติ (Legislative devolution) เป็นรูปแบบของการกระจายอำนาจขั้นสูงสุดที่เป็นไปได้ภายใต้การจัดรูปแบบการปกครองในระบบรัฐเดี่ยว โดยถ่ายโอนอำนาจจากส่วนกลางไปยังพื้นที่ ให้ชุมชนที่ได้รับการโอนอำนาจสามารถที่จะกำหนดตัดสินใจทางการเมืองได้ด้วยตนเอง ผ่านการจัดตั้งสถาบันทางการเมืองในรูปแบบสภาของตนเอง เพื่อทำหน้าที่ออกกฎหมายและกำหนดนโยบายต่างๆ เพื่อบังคับใช้ภายในพื้นที่ของตน แต่ทั้งนี้สภาที่ได้รับการโอนอำนาจนี้ก็ยังถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐ และไม่มีสิทธิในการใช้อำนาจอธิปไตยร่วมกับรัฐบาลกลางดังเช่นในระบบสหพันธรัฐ

จากรูปแบบการกระจายอำนาจนั้น เมื่อนำมาเปรียบเทียบการกระจายอำนาจในประเทศไทย จะพบว่า การกระจายอำนาจจึงควรครอบคลุมเฉพาะรูปแบบที่สามถึงรูปแบบที่หกเท่านั้น เนื่องจากเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างระบบการปกครองโดยรัฐบาลกลาง ซึ่งเกิดขึ้นจากกระบวนการกระจายอำนาจ อย่างไรก็ตามการที่กระจายอำนาจมีหลายระดับ นั้นแสดงให้เห็นว่า ระบบการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทยหนึ่งๆ ก็ย่อมมีอำนาจและความเป็นอิสระที่มากน้อยแตกต่างกันออกไป

2.1.3 ผลดีและผลกระทบของการกระจายอำนาจ

การกระจายอำนาจก่อให้เกิดผลดี 4 ประการ (สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552, น. 22 - 23) ดังนี้

ประการที่หนึ่ง การกระจายอำนาจสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ทั้งในด้านการตัดสินใจทางการเมือง การกำหนดทิศทางการจัดบริการสาธารณะ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับชุมชนของตน ตามหลักการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย

ประการที่สอง การกระจายอำนาจช่วยให้หน่วยงานในระดับพื้นที่สามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการของชุมชนได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากมีความใกล้ชิดและรับทราบความต้องการในพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว ช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับหลักความรับผิดชอบตามระบอบประชาธิปไตย และส่งผลให้การบริหารงานในระดับพื้นที่ช่วยขับเคลื่อนนโยบายและการแก้ไขปัญหาตามนโยบายของรัฐบาลในระดับชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ประการที่สาม การกระจายอำนาจการตัดสินใจและการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในกระบวนการจัดบริการสาธารณะในระดับพื้นที่ ส่งผลให้เกิดความชอบธรรมในการใช้อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะการกระจายอำนาจการตัดสินใจไปสู่องค์กรปกครองในระดับท้องถิ่น ทำให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในโครงการต่างๆ ได้ ประชาชนจึงให้การยอมรับการทำงานต่างๆ ของภาครัฐได้มากขึ้น โดยเฉพาะโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ที่จะเกิดในพื้นที่

ประการที่สี่ การกระจายอำนาจเป็นเงื่อนไขของการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล ก่อให้เกิดการสร้างโครงข่ายของการตรวจสอบและถ่วงดุลซึ่งกันและกันในระบบบริหารจัดการสาธารณะ ทั้งการเปิดเผยแลกเปลี่ยนข้อมูล การมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนภารกิจระหว่างหน่วยงาน อันเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันการใช้อำนาจหน้าที่ในการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ได้

นอกจากการกระจายอำนาจมีข้อดีแล้วนั้น ก็ยังมีข้อเสียเช่นเดียวกันกับการรวมศูนย์อำนาจ เช่นกัน โดย สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2552, น. 23) มองว่าการกระจายอำนาจมีข้อเสีย 3 ประการ ดังนี้

ประการที่หนึ่ง ด้านการเมือง การกระจายอำนาจอาจจะนำไปสู่ภาวะของความไร้เอกภาพและเสถียรภาพในทางการเมืองได้ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศที่ความเป็นเอกภาพทางการเมืองต่ำ อาทิ มีกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มทางศาสนาที่มีความแตกต่างกันและขัดแย้งกันในประเทศ การกระจายอำนาจอาจทำให้เกิดความไร้เอกภาพในทางการเมืองได้

ประการที่สอง ด้านการคลัง การกระจายอำนาจที่มากเกินไป อาจนำไปสู่ความไร้เสถียรภาพในทางการคลังของประเทศได้ เนื่องจากเมื่อสัดส่วนทางการคลังสาธารณะส่วนใหญ่อยู่ในท้องถิ่น ทำให้รัฐบาลกลางกำหนดทิศทางการควบคุมระบบการคลังของประเทศโดยรวมได้ยาก ตลอดจน

หากท้องถิ่นต่างๆ ไม่รักษาวินัยทางการคลังในการใช้จ่ายเงิน เช่น การใช้จ่ายอย่างเกินตัว ขณะที่ความสามารถทางการคลังต่ำ จะสร้างปัญหาให้กับระบบการคลังของประเทศในภาพรวมในระยะยาวได้

ประการที่สาม ด้านความเสมอภาค การกระจายอำนาจในระดับที่สูงเกินไปอาจจะนำไปสู่ความไม่เที่ยงกันทางเศรษฐกิจ การคลัง คุณภาพชีวิต ตลอดจนบริการสาธารณะระหว่างพื้นที่หรือท้องถิ่นต่างๆ ได้ง่าย โดยเฉพาะหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องรับผิดชอบการหารายได้เอง แต่ในความเป็นจริงแล้วแต่ละพื้นที่อาจมีศักยภาพในการหารายได้ไม่เท่ากัน และเมื่อไม่มีการอุดหนุนทรัพยากรจากส่วนกลาง อาจเป็นไปได้ว่าประชาชนในบางพื้นที่อาจได้รับบริการสาธารณะในระดับคุณภาพที่แตกต่างและไม่เท่าเทียมกับพื้นที่อื่นได้

นอกจากนี้ ปรู๊ดดอม (Prud'homme, 1994, p. 1 – 31) กล่าวถึง ข้อเสียที่เป็นอันตรายบางประการของการกระจายอำนาจ 4 ประการ ประกอบด้วย

ประการแรก ข้อดีของการกระจายอำนาจในแง่ของการประสิทธิภาพในการกระจายทรัพยากรยังไม่ปรากฏชัดเท่าไร ตามทฤษฎีการคลังสหพันธรัฐ (Fiscal Federalism) ระบุไว้ เพราะสมมติฐานของทฤษฎีดังกล่าวยังมีความเปราะบางอยู่มาก

ประการที่สอง การกระจายอำนาจเป็นสิ่งที่สวนทางกับการกระจายทรัพยากรให้เกิดความเท่าเทียม (Redistribution) และการรักษาเสถียรภาพ (Stabilization)

ประการที่สาม การกระจายอำนาจทำให้นโยบายการกระจายทรัพยากรให้เกิดความเท่าเทียมเกิดปัญหาความยุ่งยากมากขึ้น ทั้งในระดับระหว่างบุคคล และระหว่างเขตอำนาจของหน่วยงาน

ประการสุดท้าย การกระจายอำนาจทำให้การสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจระดับมหภาคเกิดความยุ่งยากในทางปฏิบัติ เนื่องจากจะเกิดกรณีความไม่สอดคล้องกันระหว่างนโยบายด้านงบประมาณของหน่วยงานในระดับท้องถิ่นหรือภูมิภาคกับนโยบายด้านงบประมาณระดับชาติซึ่งประเด็นเหล่านี้ล้วนเป็นข้อเสียหรือจุดด้อยของการกระจายอำนาจที่จำเป็นจะต้องคำนึงถึงในการกำหนดแผนการกระจายอำนาจ

การกระจายอำนาจมีข้อดีในด้านการให้อิสระองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการตัดสินใจจัดบริการสาธารณะให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทันทั่วทั้งที่ สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ แต่อย่างไรก็ดีในอีกด้านหนึ่งของการกระจายอำนาจอาจก่อให้เกิดผลเสียได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องประสิทธิภาพ ความเท่าเทียม และการรักษาเสถียรภาพในการกระจายทรัพยากร ตลอดจนความไม่สอดคล้องกันระหว่างนโยบายงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับรัฐส่วนกลาง รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถตัดสินใจดำเนินนโยบายได้อย่างอิสระก็เป็นการ

เลือกจัดบริการสาธารณะตามความพึงพอใจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยอาจไม่ได้ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงก็ได้

2.2 การกระจายอำนาจทางการศึกษา

2.2.1 ความหมายของการกระจายอำนาจทางการศึกษา

บอร์น (Borwn, 1990) ได้กล่าวถึง การกระจายอำนาจทางการบริหารการศึกษาว่า เป็นการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ และการตัดสินใจจากส่วนกลางหรือศูนย์รวมอำนาจไปสู่ส่วนต่างๆ ขององค์กรหรือตามระดับชั้นขององค์กร โดยให้ทุกส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารนั้น เป็นรากฐานที่สำคัญของสังคมประชาธิปไตย การกระจายอำนาจทางการบริหารการศึกษาจะทำให้บางส่วนขององค์กรมีความเป็นอิสระ ทั้งนี้จุดมุ่งหมายสำคัญของการกระจายอำนาจบริหารการศึกษา คือ การปรับปรุงหรือพัฒนาสถานศึกษา

ร็อบสันและแมททิว (Robson และ Mathews) (อ้างถึงใน โกวิท กระจ่าง, 2540) ได้กล่าวว่า การกระจายอำนาจทางการศึกษา หมายถึง การมอบอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบในการตัดสินใจจากส่วนกลางไปสู่ระดับภูมิภาคและระดับโรงเรียน โดยหลักการแล้ว เป็นอำนาจการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณของโรงเรียนและการจัดการเรียนการสอน

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2540, น. 15) ได้ให้ความหมายของการกระจายอำนาจทางการศึกษาว่า เป็นการถ่ายโอนอำนาจ อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ จากศูนย์กลางหรือศูนย์รวมอำนาจไปยังพื้นที่หรืออาณาเขตย่อยๆ จากระดับบนไปสู่ระดับล่าง หรือจากระดับชาติไปสู่ท้องถิ่น เป็นการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้

2.2.2 เหตุผลของการกระจายอำนาจทางการศึกษา

องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งองค์การสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO) (1985, p. 9-11) กล่าวถึงเหตุผลในการกระจายอำนาจการศึกษา ดังนี้

(1) การจัดการศึกษาในหลายประเทศไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร เนื่องจากอำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ส่วนกลางและเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ ทำให้ขาดความยืดหยุ่น ไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น

(2) การกระจายอำนาจทางการศึกษาสามารถช่วยตอบสนองความแตกต่างด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของท้องถิ่นแต่ละแห่งได้ และสามารถระดมความสามารถของทรัพยากรมนุษย์และ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆในพื้นที่ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา และเป็นการกระจายการลงทุนด้าน การศึกษาอีกทางหนึ่งด้วย

(3) การกระจายอำนาจทางการศึกษาเป็นการส่งเสริมประชาธิปไตย เนื่องจากเปิดโอกาส ให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่ของตนเอง โดยเฉพาะการวางแผนการ จัดการศึกษาและการประเมินผลคุณภาพการศึกษาในท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิด การจัดการศึกษาของ ประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน

(4) การกระจายอำนาจทางการศึกษาเป็นการลดช่องว่างทางเศรษฐกิจ สังคมและ วัฒนธรรมระหว่างท้องถิ่น หรือภูมิภาคในประเทศนั้นๆ เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันมากขึ้น

(5) การกระจายอำนาจทางการศึกษาเป็นหนทางในการส่งเสริมและตอบสนองการ เพิ่มขึ้นและการกระจายตัวของประชากร และการจัดการศึกษาที่เหมาะสม เพื่อให้สอดคล้อง ตอบสนอง ความต้องการและความจำเป็นเร่งด่วนของแต่ละท้องถิ่น แต่ละกลุ่มเป้าหมายที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดการพึ่งพาตนเองของประชาชน และการพัฒนาตนเองที่ยั่งยืนต่อไป

(6) ประชาชนมีโอกาสในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยตรงก่อให้เกิดการพัฒนา ด้านคุณภาพการศึกษา การให้ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจอย่างเต็มที่ จึงเป็นสิ่งที่รัฐบาลควร ส่งเสริมอย่างยิ่ง

(7) การกระจายอำนาจทางการศึกษาเป็นการสร้างความสามารถให้แก่ท้องถิ่น ให้ ประชาชนได้ตระหนักถึงความสามารถในกำหนดชีวิต ความเป็นอยู่และจุดหมายปลายทางชีวิตของตนเอง และชุมชน อันนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

(8) การกระจายอำนาจเป็นการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจอัน นำไปสู่กระบวนการประชาธิปไตย สู่ระบบและโครงสร้างที่ใกล้ชิดประชาชนได้มากกว่า โปร่งใสกว่า ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบได้มากกว่าระบบรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง

2.2.3 ความสำคัญของการกระจายอำนาจทางการศึกษา

ความสำคัญของการกระจายอำนาจทางการศึกษา (Husen and Posrlethevaite, 1985, p. 1318) ประกอบด้วย

(1) ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในองค์การและช่วยสร้างบรรยากาศของความเป็นประชาธิปไตย

(2) ทำให้เกิดการตัดสินใจที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของกฎหมายที่บัญญัติไว้

(3) ทำให้การตัดสินใจอยู่บนพื้นฐานของปัญหาและความต้องการที่แท้จริง

(4) เป็นระบบมีส่วนร่วมช่วยให้แต่ละบุคคลมีกระบวนการคิดและสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์การเพิ่มมากขึ้น

(5) ทำให้เกิดความสามัคคีภายในองค์การ มีการประสานงานที่ดีและทำงานไปในทิศทางเดียวกัน ตลอดถึงการติดต่อสื่อสารภายในอย่างมีประสิทธิภาพ

(6) ทำให้เกิดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์

การกระจายอำนาจทางการศึกษาสามารถช่วยตอบสนองความแตกต่างด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของท้องถิ่นแต่ละแห่ง สามารถระดมทรัพยากรในพื้นที่ ส่งเสริมและตอบสนองการเพิ่มขึ้นและการกระจายตัวของประชากร และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยตรงก่อให้เกิดการพัฒนาด้านคุณภาพการศึกษา เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา และสร้างความเท่าเทียมกันมากขึ้น ทั้งนี้การกระจายอำนาจการจัดการศึกษา ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในองค์การ การตัดสินใจที่อยู่บนพื้นฐานกฎหมาย สภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริง และก่อให้เกิดกระบวนการคิดที่เป็นประโยชน์ต่อองค์การ การติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และลดค่าใช้จ่ายโดยเฉพาะการบริหารทรัพยากรมนุษย์

2.2.4 รูปแบบของการกระจายอำนาจทางการศึกษา

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2540, น. 21) กล่าวว่า รูปแบบของการกระจายอำนาจทางการศึกษา มีดังนี้

(1) การกระจายอำนาจในองค์กร (organizational decentralization) การกระจายอำนาจในองค์กรเป็นการให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถตัดสินใจในเรื่องสำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้แก่ นักเรียน เป็นการกระจายอำนาจตามแนวดิ่ง (vertical decentralization) ไปให้แก่สถานศึกษา มากกว่าจะเป็นการกระจายอำนาจตามแนวนอน (horizontal decentralization) ไปให้แก่เขตการศึกษา การกระจายอำนาจในองค์กรคล้ายๆ กับประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน (representative democracy) มีกฎระเบียบในการมอบหน้าที่การตัดสินใจให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา ตัวอย่างของการกระจายอำนาจในองค์กร เช่น สถานศึกษาของรัฐในนครเอเดมตัน รัฐแอลเบอร์ตา ประเทศแคนาดา

(2) การกระจายอำนาจทางการเมือง (political decentralization) เป็นการให้ผู้ปกครองในสถานศึกษาของรัฐตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษาที่บุตรหลานของตนกำลังศึกษาอยู่ การกระจายอำนาจทางการเมืองนั้น สถานศึกษาแต่ละแห่งจะต้องมีคณะกรรมการสถานศึกษา (board of governor) ซึ่งมีบทบาทและอำนาจหน้าที่โดยตรงในการกำหนดนโยบายของสถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ในการแต่งตั้งครูใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษาประกอบด้วยตัวแทนของครู และตัวแทนของบุคคลที่จะได้รับผลกระทบจากการตัดสินใจของคณะกรรมการสถานศึกษา การดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาล้ำกับแนวคิดของลักษณะประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participative democracy)

(3) การกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจ (economic decentralization) เป็นการให้ผู้ปกครองมีสิทธิ์ในการเลือกสถานศึกษาให้แก่บุตรหลานของตน จากนั้นงบประมาณการศึกษาจะถูกจัดสรรไปให้สถานศึกษาที่ผู้ปกครองส่งบุตรหลานของตนเข้าศึกษา ในการกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจนั้น นอกจากจำเป็นต้องมีคณะกรรมการสถานศึกษาแล้ว ภาษีการศึกษา (school revenues) จะต้องผูกพันกับจำนวนนักเรียนในแต่ละสถานศึกษาด้วย การกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจถือว่าผู้ปกครอง คือผู้บริโภค และสถานศึกษา คือ ผู้จำหน่ายหรือผู้จัดบริการทางการศึกษา ตัวอย่างของการกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจ ได้แก่ สถานศึกษาในอังกฤษและเวลส์ในช่วง ค.ศ. 1988 – 1993

การกระจายอำนาจทางการศึกษา ประกอบด้วย 3 รูปแบบ คือ การกระจายอำนาจในองค์กร เป็นการกระจายอำนาจไปสู่สถานศึกษา โดยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถตัดสินใจในเรื่องสำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้แก่ นักเรียนได้ การกระจายอำนาจทางการเมือง มีการจัดตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาจากผู้ปกครองในสถานศึกษาของรัฐ เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษาที่บุตรหลานของตนกำลังศึกษาอยู่ และการกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจ งบประมาณการศึกษาจะถูกจัดสรรไปให้สถานศึกษาที่ผู้ปกครองส่งบุตรหลานของตนเข้าศึกษา

2.2.5 วิธีการกระจายอำนาจทางการศึกษา

วิธีการกระจายอำนาจทางการศึกษาของ Kemmerer 4 ประการ ประกอบด้วย การแบ่งอำนาจ (Deconcentration) การมอบอำนาจ (Delegation) การโอนอำนาจหรือการให้อำนาจ (Devolution) และการให้เอกชนดำเนินการ (Privatization) ทั้งนี้เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2540, น. 22-23) ได้ขยายความดังประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

(1) การแบ่งอำนาจ (deconcentration) เป็นการจัดสรร หรือถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจจากส่วนกลางหรือศูนย์รวมอำนาจไปสู่หน่วยงานระดับล่างในสายการบังคับบัญชาของรัฐบาล

กลางเพื่อสะดวกในการดำเนินการ เช่น ถ่ายโอนอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ส่วนภูมิภาค จังหวัดหรือหน่วยงานอื่นๆ ในพื้นที่ผู้ได้รับการแบ่งอำนาจเป็นผู้รับผิดชอบในผลของการตัดสินใจในเรื่องที่ได้รับการแบ่งอำนาจ

(2) การมอบอำนาจ (delegation) เป็นการที่ผู้บริหารที่มีอำนาจสูงสุดในองค์กรหรือในส่วนกลางจัดสรรหรือถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจไปยังผู้บริหารระดับล่างขององค์กร เพื่อตัดสินใจได้เร็วมากขึ้นโดยไม่ต้องผ่านขั้นตอนตามลำดับขั้นขึ้นไป เป็นการถ่ายโอนอำนาจไปยังองค์กรของรัฐหรือในการควบคุมของรัฐ เช่น อธิการบดี มอบอำนาจให้รองอธิการบดี ผู้อำนวยการสถานศึกษามอบอำนาจให้ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา เป็นต้น ผู้มอบอำนาจยังคงเป็นผู้รับผิดชอบต่อผลของการตัดสินใจที่ได้มอบอำนาจไปแล้ว

(3) การโอนอำนาจหรือการให้อำนาจ (devolution) เป็นการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจจากส่วนกลาง หรือระดับบนไปยังระดับล่างอย่างสมบูรณ์ โดยมีกฎหมาย กฎ ระเบียบเกี่ยวกับการโอนอำนาจอย่างชัดเจน ผู้บริหารระดับล่างจึงมีอำนาจในการกำหนดนโยบาย และควบคุมการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบาย เช่น การโอนอำนาจให้เทศบาลจัดการศึกษา ผู้โอนอำนาจได้ตัดตัวเองขาดออกจากอำนาจที่โอนแล้ว ดังนั้นจึงไม่มีอำนาจหรือมีแต่เพียงเล็กน้อยในการควบคุมการดำเนินการในภารกิจที่ได้โอนอำนาจไปแล้ว

(4) การให้เอกชนดำเนินการ (privatization) เป็นการถ่ายโอนอำนาจ ให้เอกชนที่เป็นบุคคลหรือคณะบุคคลดำเนินการแทนรัฐ เป็นการมอบอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างใดอย่างหนึ่งของทางราชการไปให้เอกชนดำเนินการแทน หรือสนับสนุนให้ภาคเอกชนลงทุนในการดำเนินการบางอย่าง เช่น ขายกิจการของรัฐให้เอกชน สนับสนุนให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

วิธีการกระจายอำนาจการศึกษา ประกอบด้วย การแบ่งอำนาจ (Deconcentration) การมอบอำนาจ(Delegation) การโอนอำนาจ (Devolution) และการให้เอกชนดำเนินการ (Privatization)

2.2.6 เงื่อนไขที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการกระจายอำนาจทางการศึกษา

ความสำเร็จของการกระจายอำนาจทางการศึกษาขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ ดังนี้

(1) บริบททางวัฒนธรรมของประเทศเกี่ยวข้องกับความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของการกระจายอำนาจ เช่น ค่านิยมของชุมชนที่มีต่อการสนับสนุนสถานศึกษา ค่านิยมของชุมชนที่มีต่อหลักสูตรท้องถิ่น พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของสังคม

(2) การสนับสนุนทางการเมือง การกระจายอำนาจมักจะได้รับ การต่อต้านในหลายลักษณะ เช่น ผู้มีอำนาจจากส่วนกลางจะดำเนินการอย่างล่าช้าในการมอบอำนาจ การให้ข้อมูล การจัดสรร

ทรัพยากร หรือสร้างข้อขัดแย้งในเรื่องเกี่ยวกับนโยบาย หากผู้มีอำนาจทางการเมืองส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจ และถือว่าการกระจายอำนาจเป็นความสำคัญอันดับสูง ๆ ของการบริหารก็จะช่วยให้การกระจายอำนาจประสบความสำเร็จ

(3) การวางแผนและการจัดการ การกระจายอำนาจนั้นไม่ว่าเป็นมิติหรือรูปแบบใด ก็ตามจำเป็นจะต้องกำหนดเป็นนโยบาย นำนโยบายจัดทำแผน และปฏิบัติตามนโยบายและแผนที่กำหนด ในการดำเนินการกระจายอำนาจนั้นจำเป็นจะต้องมีระบบและเครือข่ายการสื่อสารที่ดี ด้วยเหตุนี้การวางแผนและการจัดการที่ดีจึงเกี่ยวข้องกับความสำเร็จและความล้มเหลวของการกระจายอำนาจ

(4) การตระหนักของผู้เกี่ยวข้องในเรื่องดังนี้

- 1) ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจควรอยู่ใกล้กับภารกิจที่จะต้องปฏิบัติให้มากที่สุด
- 2) ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจควรมีความรู้ และความเข้าใจในภารกิจนั้น ๆ
- 3) เชื่อว่าผู้รับมอบอำนาจมีความสามารถในการตัดสินใจในภารกิจที่ได้รับ

มอบหมาย

4) การมีวัตถุประสงค์ นโยบาย และมาตรการที่ชัดเจนแต่การนำนโยบายไปปฏิบัติ นั้น แต่ละท้องถิ่นไม่จำเป็นจะต้องทำเหมือนกัน

(5) การเพิ่มอำนาจให้แก่ท้องถิ่น (local empowerment) การกระจายอำนาจเป็นการถ่ายโอนอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่นและสถานศึกษา ดังนั้น ชุมชน ท้องถิ่น และโรงเรียน จึงควรมีอำนาจหน้าที่ที่เหมาะสม มีทรัพยากรที่จำเป็นอย่างพอเพียงมีอำนาจในการบริหารจัดการกับทรัพยากรทั้งหลาย สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่ความสำเร็จของการกระจายอำนาจ แต่หากส่วนกลางมอบแต่ความรับผิดชอบให้แก่ชุมชน ท้องถิ่น และสถานศึกษาแต่ไม่มีอำนาจที่เหมาะสมลักษณะเช่นนี้ ความสำเร็จของการกระจายอำนาจก็จะเกิดขึ้นได้โดยยาก

ความสำเร็จของการกระจายอำนาจทางการศึกษาขึ้นอยู่กับปัจจัย บริบททางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการกระจายอำนาจในประเทศ การสนับสนุนทางการเมือง การวางแผนและการจัดการที่ดี การตระหนักของผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ และการเพิ่มอำนาจให้แก่ท้องถิ่น

2.3 การจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส

การจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส จะกล่าวถึงนิยามและประเภทเด็กด้อยโอกาส สถานการณ์เด็กด้อยโอกาสในปัจจุบัน การจัดการศึกษาเฉพาะสำหรับกลุ่มเด็กด้อยโอกาส ปัญหาอุปสรรคการ

ดำเนินการให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส และการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาสในต่างประเทศ

2.3.1 เด็กด้อยโอกาส

องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (1996) ได้ให้ความหมายว่า เด็กด้อยโอกาส หมายถึง เด็กซึ่งอยู่ในสภาพที่เป็นปัญหาสังคม เช่น เด็กพิการ เด็กที่มาจากครอบครัวที่ยากจน เด็กที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลหรือในชุมชนแออัด และเด็กที่ต้องอพยพย้ายถิ่นฐานตามพ่อแม่ ความด้อยโอกาสของเด็กเหล่านี้ครอบคลุมทั้งเรื่องของการศึกษา สภาพแวดล้อม ภาษา วัฒนธรรม และโอกาสในการได้รับบริการ

ตุลยา โกกอน (2540) นิยาม ผู้ด้อยโอกาส หมายถึง เด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบากและไม่มีโอกาสได้รับการบริการพื้นฐาน การพัฒนาหรือการศึกษาตามปกติ ซึ่งรัฐพึงจัดให้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้ให้ความหมายว่า เด็กด้อยโอกาส หมายถึงเด็กที่อยู่ในสภาวะที่แตกต่างไปจากเด็กธรรมดาทำให้ไม่สามารถเข้าสู่ระบบการศึกษาปกติได้ และจำเป็นต้องจัดบริการพิเศษเพื่อให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาเท่าเทียมกับเด็กอื่นๆ

ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและครอบครัว (2545) ได้ให้ความหมายว่า เด็กที่ประสบปัญหาต่างๆ หรือตกอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม มีชีวิตที่ด้อยกว่าเด็กปกติทั่วไป จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษ เพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีพัฒนาการที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัยและสามารถบรรลุถึงศักยภาพขั้นสูงสุดได้

จากที่กล่าวมา ได้มีการให้ความหมายของเด็กด้อยโอกาสไว้หลายประการ ซึ่งสรุปได้ว่า เด็กด้อยโอกาสหมายถึงเด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก เร่ร่อน และพิการไม่สามารถเข้าเรียนในระบบการศึกษาภาคปกติที่รัฐพึงจัดให้ได้ จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือเป็นพิเศษในเรื่องต่างๆที่เด็กขาดโอกาสในการได้รับบริการ เพื่อให้เด็กมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ได้รับการศึกษาที่เหมาะสมกับวัย และมีโอกาสทางการศึกษาเท่าเทียมกับเด็กอื่นๆ

2.3.2 ประเภทเด็กด้อยโอกาส

ลักษณะของผู้ด้อยโอกาส สามารถแบ่งออกได้หลายประเภท ขึ้นอยู่กับการมองสภาพปัญหาและเป้าหมายของแต่ละหน่วยงาน ดังนี้

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2533) ได้กำหนดลักษณะของผู้ด้อยโอกาสไว้ 4 ประเภท คือ

1. เด็กถูกละเมิดสิทธิ เป็นเด็กที่ขาดโอกาสในการพัฒนา และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมในสถานภาพที่ด้อยกว่าเด็กทั่วไป รวมทั้งถูกระงับในลักษณะของการละเมิดสิทธิที่เด็กพึงได้รับ โดยแบ่งเป็น

1.1 เด็กถูกทารุณ หมายถึง เด็กที่ถูกทำอันตรายหรือถูกคุกคามต่อสุขภาพหรือสวัสดิภาพโดยผู้อื่น ด้วยการทำให้บาดเจ็บทั้งทางร่างกายและจิตใจ ด้วยการกระทำทารุณทางเพศ

1.2 แรงงานเด็ก หมายถึง เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี ซึ่งทำงานโดยได้รับค่าตอบแทนหรือไม่ก็ตามในภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรมการผลิต พาณิชยกรรม บริการและงานขนส่ง

1.3 โสเภณีเด็ก หมายถึง เด็กทั้งหญิงและชายที่มีอายุ 15 ปี และต่ำกว่า ซึ่งประกอบอาชีพหารายได้จากการให้บริการทางเพศ

1.4 เด็กถูกข่มขืน หมายถึง เด็กอายุ 15 ปี และต่ำกว่าที่ถูกกระทำอาชญากรรมที่กระตุ้นพฤติกรรมทางเพศหรือมีแนวโน้มไปในทางเรื่องเพศ ซึ่งผู้กระทำนั้นกระทำอย่างบังคับ มีการขู่เข็ญต่อเด็ก เพื่อจะให้เด็กตอบสนองความต้องการทางเพศของตน โดยที่เด็กนั้นไม่ยินยอม

2. เด็กถูกปล่อยปละละเลย เป็นเด็กที่เสียเปรียบและขาดโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาตามวัยตลอดจนเป็นเด็กที่สังคมมักไม่ค่อยให้ความสนใจหรือเอาใจใส่ดูแลเท่าที่ควร โดยแบ่งเป็น เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ยากจนมาก เด็กถูกทอดทิ้งหรือเด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน เด็กถูกรกรรกรก่อสร้างเด็กในสลัม และเด็กชนกลุ่มน้อย

3. เด็กประพฤติดนไม่สมควร เนื่องจากลักษณะตัวเด็ก สภาพปัญหาของครอบครัวรวมทั้งสภาพแวดล้อมทางสังคมของสังคมเมือง ซึ่งมีส่วนทำให้เด็กเหล่านี้มีการกระทำหรือความประพฤติที่ไม่ถูกต้อง หรือเบี่ยงเบนไปจากหลักเกณฑ์ของสังคม และอาจส่งผลให้เกิดเป็นปัญหาทางสังคมในที่สุด โดยแบ่งเป็น เด็กติดยาเสพติดและสารระเหย เด็กมั่วสุมในสถานบริการและสถานเริงรมย์ และเด็กตั้งครุภัณฑ์นอกสมรส

4. เด็กพิการทางกายและสติปัญญา โดยแบ่งเป็น เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย และเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมและเลี้ยงดูเด็ก (2535) ได้กำหนดลักษณะของเด็กด้อยโอกาสไว้ดังนี้

1. เด็กถูกทอดทิ้ง
2. เด็กเร่ร่อน
3. เด็กพิการทางร่างกายและสติปัญญา

4. เด็กถูกทารุณ
5. เด็กไทยอพยพย้ายถิ่น
6. เด็กไร้สัญชาติ
7. โสเภณีเด็ก
8. เด็กถูกใช้แรงงาน
9. เด็กติดเอดส์
10. เด็กต่างชาติ

วิเชียร เกตุสิงห์ (2540) ได้แบ่งกลุ่มเด็กด้อยโอกาสออกเป็นกลุ่มย่อยๆ ดังนี้

1. กลุ่มที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือจิตใจ หรือคนพิการ
2. กลุ่มชาวไทยที่มีวัฒนธรรมต่างจากคนส่วนใหญ่ของประเทศ ได้แก่ กลุ่มชาวไทยภูเขา กลุ่มชาวไทยที่มีเชื้อสาย เขมร ส่วย เยอ และกลุ่มชาวไทยที่นับถืออิสลาม
3. กลุ่มที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม และผู้ที่อยู่ในชนบทห่างไกล ได้แก่ กลุ่มที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กลุ่มที่อพยพหรือมีที่อยู่ไม่เป็นหลักแหล่ง และกลุ่มที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบทห่างไกล และมีฐานะยากจน

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2539) ได้จำแนกประเภทกลุ่มเป้าหมายเด็กด้อยโอกาสตามสภาพปัญหาทางสังคมและภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ไว้ดังนี้

1. เด็กถูกปล่อยปละละเลย เด็กกำพร้า เด็กถูกทอดทิ้ง
2. เด็กเร่ร่อน เด็กที่มีอาชีพอยู่ข้างถนนหรือบนถนน นอนใต้สะพาน
3. แรงงานเด็ก เด็กถูกใช้แรงงาน การใช้แรงงานเด็ก
4. เด็กพิการ หุนหวก ตาบอด พิการทางแขน ขา ลำตัว พิการทางสติปัญญา
5. เด็กในธุรกิจทางเพศ โสเภณีเด็ก เด็กที่มั่วสุมในสถานบริการและสถานเริงรมย์
6. เด็กติดสารระเหย
7. เด็กติดเชื้อเอดส์
8. เด็กประพฤติดนไม่เหมาะสมแก่วัย เด็กกระทำความผิดลักขโมย มั่วสุมตามแหล่งบันเทิง
9. เด็กกลุ่มยากจนในเมืองและชนบท เด็กในสลัม เด็กถูกรุมกรรบก่อสร้าง
10. เด็กถูกละเมิดสิทธิ เด็กถูกทารุณกรรม เด็กถูกข่มขืน
11. เด็กชนกลุ่มน้อย ชาวเขา ชาวเล เด็กที่มาจากครอบครัวแรงงานต่างด้าว ภาวะ

สงคราม เด็กตามแนวชายแดน

ดังนี้

12. เด็กด้อยโอกาสในภาวะโอกาสอื่นๆที่อาจเกิดขึ้น

ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและครอบครัว (2545) ได้กำหนดกลุ่มเด็กด้อยโอกาสเป็น 10 ประเภท

1. เด็กถูกบังคับให้ขายแรงงานหรือแรงงานเด็ก
2. เด็กเร่ร่อน
3. เด็กที่อยู่ในธุรกิจบริการทางเพศ
4. เด็กที่ถูกทอดทิ้ง
5. เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ
6. เด็กยากจน (มากเป็นพิเศษ)
7. เด็กในชนกลุ่มน้อย
8. เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด
9. เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่สังคมรังเกียจ
10. เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

สรุปได้ว่าเด็กด้อยโอกาสสามารถแบ่งออกเป็น 6 ประเภท คือ เด็กถูกปล่อยปละละเลย เด็กถูกละเมิดสิทธิ เด็กประพฤติดนไม่เหมาะสม เด็กพิการ เด็กขาดโอกาสหรือยากจนเข้าไม่ถึงบริการ และเด็กติดเชื้อเอดส์

2.3.3 สถานการณ์เด็กด้อยโอกาสในปัจจุบัน

เด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียนจำนวนหนึ่งที่ขาดโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาตนเอง ประกอบด้วย กลุ่มเด็กนอกระบบการศึกษา กลุ่มเด็กพิการ กลุ่มเด็กในชนบทห่างไกลที่ยังขาดการเข้าถึงทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพ และกลุ่มเด็กเยาวชนที่ถูกดำเนินคดี โดยหากจำแนกประเภทกลุ่มเด็กด้อยโอกาสและเด็กนอกระบบการศึกษาอย่างละเอียด จะสามารถจำแนกออกเป็น 11 กลุ่ม โดยพบว่ามีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 6,400,000 คน (<http://www.qlf.or.th/Home/Contents/147>, สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2559) ประกอบด้วย

(1) เด็กเร่ร่อนจรจัด มีจำนวน 30,000 คน ซึ่งแหล่งชุมชนแออัดที่มีจำนวนเด็กเร่ร่อนมากที่สุดอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร รวมทั้งตามเมืองขนาดใหญ่ โดยส่วนใหญ่ประสบปัญหาครอบครัวแตกแยก ถูกทารุณกรรม บางส่วนออกมาเร่ร่อนเพื่อหารายได้ช่วยเหลือครอบครัว และหนีตามเพื่อนมาเร่ร่อน เด็กกลุ่มนี้กำลังเผชิญความเสี่ยงสูงต่อปัญหา ยาเสพติด การขายบริการทางเพศ และอาชญากรรม เนื่องจากถูกทำร้าย ถูกล่วงละเมิดทางเพศ และการเจ็บป่วย ซึ่งขณะนี้มืองค์กรของภาครัฐและองค์กร

เอกชนเข้าช่วยเหลือได้เพียง 5,000 คน ยังมีเด็กเร่ร่อนนอกระบบจำนวนมากในหลายพื้นที่ที่รอความช่วยเหลือน้อยกว่า 15,000 -20,000 คน สิ่งที่เกิดในกลุ่มนี้ต้องการคือ การช่วยเหลือต่อเนื่องระยะยาว ซ่อมแซมสภาพพื้นฐานในชีวิต และช่วยเหลือเยียวยาครอบครัว จากนั้นจึงนำเด็กกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา

(2) เด็กไร้สัญชาติ มีจำนวน 200,000-300,000 คน ในจำนวนนี้มีอยู่ 100,000 คนที่ยังขาดโอกาสทางการศึกษา ซึ่งเป็นเด็กจากชนกลุ่มน้อยที่เข้ามาพักพิงในประเทศไทย มีทั้งที่อยู่มานานเป็นชั่วอายุคน และเพิ่งอพยพเข้ามาอยู่ จึงยังไม่ถูกรับรองสัญชาติ ทำให้เด็กในกลุ่มดังกล่าวไม่ได้รับบริการเท่าเทียมกับเด็กทั่วไป โดยขาดโอกาสทางการศึกษา ไม่ได้รับสิทธิรับทุนแม่เรียนดี เสี่ยงต่อการถูกล่อลวงไปค้ามนุษย์ ขาดสิทธิทางการรักษาพยาบาล และไม่สามารถเดินทางไกลได้ เพราะไม่ได้รับการรับรองสิทธิการเป็นพลเมือง ความต้องการจำเป็นของเด็กกลุ่มนี้คือ การให้สิทธิและโอกาสต่อเด็กไร้สัญชาติ ทั้งทางกฎหมายรับรองและสิทธิการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา การดูแลรักษาพยาบาล และสิทธิการเดินทางออกนอกพื้นที่ได้ รวมถึงกลไกการติดตามคุ้มครองเด็กไร้สัญชาติที่มีแนวโน้มสูญหายและเสี่ยงต่อขบวนการค้ามนุษย์

(3) ลูกของแรงงานต่างด้าว มีจำนวน 250,000 คน ปัญหาสำคัญของเด็กในกลุ่มนี้คือ ขาดโอกาสทางการศึกษา เนื่องจากต้องอพยพตามผู้ปกครองเข้ามาทำงาน และเป็นกลุ่มที่ต้องเป็นแรงงานเด็ก จึงไม่มีเวลาเรียนในระบบโรงเรียนปกติ ความต้องการของเด็กกลุ่มนี้จึงต้องการการศึกษารูปแบบพิเศษ บนพื้นฐานของความต้องการให้การศึกษามีคุณภาพเหมาะสมกับวิถีชีวิตรวมถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และส่งเสริมยอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรม

(4) เด็กติดเชื้อเอชไอวี มีจำนวน 50,000 คน ซึ่งติดเชื้อเอชไอวีจากพ่อแม่ จึงมีจำนวนไม่น้อยที่เป็นทั้งเด็กกำพร้าและติดเชื้อเอชไอวี จึงต้องเผชิญกับปัญหาทางสุขภาพ ขาดการยอมรับจากสังคมทำให้ผู้ป่วยเข้าไม่ถึงบริการด้านสุขภาพ การส่งต่อของเด็กระหว่างองค์กรไม่เป็นความลับ และเด็กที่ป่วยไม่สามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวได้ เด็กในกลุ่มนี้จึงต้องการการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว เครือญาติ การดูแลด้านสุขภาพ การพักฟื้นเยียวยา และได้รับการรักษาพยาบาลตามสิทธิอย่างต่อเนื่อง ระบบสวัสดิการดูแลเด็กติดเชื้อ การเข้าใจและยอมรับจากสังคม และโอกาสในการศึกษาเช่นเดียวกับเด็กปกติ

(5) เด็กกำพร้าถูกทอดทิ้ง มีจำนวน 88,730 คน ซึ่งถูกทอดทิ้งตามโรงพยาบาล สถานรับเลี้ยงเด็ก และที่สาธารณะ โดยมีสาเหตุจากแม่ที่อยู่ในวัยเรียน และแม่ที่ไม่สามารถเลี้ยงลูกได้ เด็กในกลุ่มนี้นอกจากต้องการโอกาสทางการศึกษาเหมือนเด็กทั่วไปตั้งแต่ปฐมวัยแล้ว ยังต้องการความรักความเอาใจใส่เป็นพิเศษ เพื่อให้เด็กสามารถปรับตัวกับสังคมได้

(6) เด็กถูกบังคับใช้แรงงาน โดยเฉพาะเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปีที่ถูกบังคับเป็นแรงงานอย่างผิดกฎหมาย มีจำนวน 10,000 คน ซึ่งมีจำนวนมากที่ยังไม่เข้าถึงระบบการคุ้มครองของกฎหมายและบริการทางสังคม เนื่องจากสถานประกอบการมีลักษณะซ่อนเร้น เช่น โรงงานขนาดเล็กตามห้องแถวและชานเมือง ความต้องการของเด็กในกลุ่มนี้คือ ความช่วยเหลือทั้งทางสุขภาพ จิตใจ และโอกาสกลับสู่ระบบการศึกษา การมีงานทำที่มั่นคงเพื่อหนีความยากจนในอนาคต

(7) เด็กถูกบังคับให้ค้าประเวณี รวมถึงเด็กที่ทำงานในสถานบริการ เช่น สนุกเกอร์คลับ คาเฟ่ ผับ ฯลฯ โดยพบว่าเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ที่เข้าสู่อุตสาหกรรมนี้ไม่ต่ำกว่า 25,000 คน ความต้องการของเด็กกลุ่มนี้คือ ความช่วยเหลือทั้งทางสุขภาพ จิตใจ โอกาสทางการศึกษา รวมถึงกลไกทางสังคมและชุมชนในการให้กำลังใจ เพื่อฟื้นฟูจิตใจ ปลุกจิตสำนึกให้รักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การฝึกฝนอาชีพให้มีงานทำ

(8) เด็กติดยา มีจำนวน 10,000 คน โดยกระจายอยู่ในเขตกรุงเทพฯ และเมืองใหญ่ รวมถึงพื้นที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เด็กกลุ่มนี้มีความต้องการฟื้นฟูสภาพร่างกาย สมอง การเยียวยาจิตใจและคืนความมั่นใจในการกลับสู่สังคม/ชุมชน ตลอดจนความต้องการการศึกษาทั้งสายสามัญและสายอาชีพ

(9) เด็กยากจนพิเศษ หรือเด็กที่ครอบครัวยากจนได้รวมกันไม่เกิน 20,000 บาท/ปี มีจำนวน 2,978,770 คน เด็กในกลุ่มนี้ต้องการการสนับสนุนโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพตั้งแต่ปฐมวัยจนถึงขั้นสูงสุดตามศักยภาพ

(10) เด็กที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ถิ่นทุรกันดาร มีจำนวน 160,000 คน เด็กกลุ่มนี้ต้องการการสนับสนุนโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพตั้งแต่ปฐมวัยจนถึงขั้นสูงสุดตามศักยภาพเช่นกัน

(11) เด็กออทิสติก เด็กที่มีความบกพร่องในการเรียนรู้ (LD) เด็กสมาธิสั้น (ADHD) มีจำนวนถึง 2,500,000 คน หรือประมาณ 1 ใน 5 ของเด็กในวัยเรียนในระดับชั้นอนุบาลถึงมัธยม (3-18 ปี) ซึ่งเด็กในกลุ่มนี้มีทั้งอยู่ในระบบการศึกษาและนอกระบบการศึกษา ซึ่งขาดการส่งเสริมดูแลตามพัฒนาการการเรียนรู้อย่างเข้าใจ เด็กในกลุ่มนี้จึงมีความต้องการเฉพาะทั้งในด้านการเลี้ยงดูในครอบครัวและการให้การศึกษาของโรงเรียนที่ต้องการมีการจัดระบบคัดกรอง วินิจฉัย และดูแลอย่างเหมาะสม

กลุ่มเด็กด้อยโอกาสทั้ง 11 กลุ่ม มีความต้องการความช่วยเหลือที่แตกต่างกัน ดังนั้นในการดูแลเด็กด้อยโอกาสจึงจำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือในรูปแบบที่เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการ เพื่อให้เด็กด้อยโอกาสเหล่านี้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2.3.4 การจัดการศึกษาเฉพาะสำหรับเด็กด้อยโอกาส

การจัดการศึกษาเฉพาะสำหรับเด็กด้อยโอกาสในปัจจุบันของรัฐบาล มีหน่วยงานรับผิดชอบหลัก คือ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และกำหนดให้ต้องจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา

สถานศึกษาที่จัดการศึกษาพิเศษเพื่อเด็กพิการและผู้ด้อยโอกาส ที่อยู่ในความดูแลของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มี 172 แห่ง จำแนกได้ 3 กลุ่ม (<http://special.obec.go.th/index.php>, สืบค้นเมื่อ 27 มิถุนายน 2558) ดังนี้

(1) โรงเรียนเฉพาะความพิการ 46 โรงเรียน ใน 37 จังหวัด รับนักเรียนแบบอยู่ประจำ โดยมีโรงเรียนเฉพาะความพิการสี่ประเภท ดังนี้

- 1) ประเภทบกพร่องทางสติปัญญา 19 โรงเรียน ใน 19 จังหวัด
- 2) ประเภทบกพร่องทางการได้ยิน 21 โรงเรียน ใน 20 จังหวัด
- 3) ประเภทบกพร่องทางการเห็น 2 โรงเรียน ใน 2 จังหวัด
- 4) ประเภทบกพร่องทางร่างกายและการเคลื่อนไหว 4 โรงเรียน ใน 4 จังหวัด
- (2) ศูนย์การศึกษาพิเศษ เพื่อพัฒนาสมรรถภาพเด็กพิการ มี 77 ศูนย์ ประกอบด้วย
 - 1) ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 13 ศูนย์ ใน 13 จังหวัด
 - 2) ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด 64 ศูนย์ ใน 64 จังหวัด
- (3) โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ 51 โรงเรียน ใน 43 จังหวัด ประกอบด้วย

1) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 25 โรงเรียน ใน 22 จังหวัด รับนักเรียนแบบอยู่ประจำ

2) โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ 26 โรงเรียน ใน 24 จังหวัด รับนักเรียนแบบอยู่ประจำ จำนวน 25 โรงเรียน และรับนักเรียนแบบไป – กลับจำนวน 1 โรงเรียน

โดยกลุ่มเป้าหมายที่ให้บริการทางการศึกษา คือ เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา 10 ประเภท ได้แก่

1) เด็กที่ถูกบังคับให้ขายแรงงาน หรือแรงงานเด็ก หมายถึง เด็กที่ถูกบังคับให้ทำงานหารายได้ด้วยการขายแรงงานก่อนวัยอันสมควร ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้างจนไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา หรือการพัฒนาให้เป็นไปตามหลักพัฒนาการอันเหมาะสมกับวัย

2) เด็กเร่ร่อน หมายถึง เด็กที่ไม่มีที่อยู่อาศัยพักพิงเป็นหลักแหล่งแน่นอน ดำรงชีวิตอย่างไร้ทิศทาง ขาดปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เสี่ยงต่อการประสบอันตรายและเป็นปัญหาสังคม

3) เด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงกับธุรกิจทางเพศหรือโสเภณีเด็ก หมายถึง เด็กที่มีความสนใจ หรือถูกบังคับล่อลวงให้ขายบริการทางเพศหรือถูกชักจูงให้ต้องตกอยู่ในสภาพเสี่ยงต่อการประกอบอาชีพขายบริการทางเพศ

4) เด็กที่ถูกทอดทิ้ง/กำพร้า หมายถึง เด็กที่มารดาคลอดทิ้งไว้ในโรงพยาบาลหรือตามสถานที่ต่างๆ รวมไปถึงเด็กที่บิดา มารดาปล่อยทิ้งไว้ให้มีชีวิตอยู่ตามลำพัง หรืออยู่กับบุคคลอื่นโดยไม่ได้รับการเลี้ยงดู จากบิดามารดา ทั้งนี้ อาจมีสาเหตุมาจากปัญหาการหย่าร้าง หรือครอบครัวแตกแยกมีสภาพชีวิตอยู่ท่ามกลางความสับสน ขาดความรัก ความอบอุ่น ตลอดถึงเด็กที่ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู อันเนื่องมาจากสาเหตุอื่น

5) เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ หมายถึง เด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางร่างกาย ทางเพศ หรือทางจิตใจ มีชีวิตอยู่อย่างไม่เป็นสุข ระวัง หวาดกลัว เนื่องจากถูกทำร้ายทารุณ ถูกบีบคั้นกดดันจากบิดามารดา หรือผู้ปกครองซึ่งมีสภาพจิตใจหรืออารมณ์ไม่เป็นปกติ หรือถูกล่วงละเมิดทางเพศในลักษณะต่างๆ จากบุคคลที่อยู่ใกล้ตัว

6) เด็กยากจน (มากเป็นพิเศษ) หมายถึง เด็กซึ่งเป็นบุตรหลานของคนยากจน ที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อ การเลี้ยงชีพ ครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 20,000 บาทต่อปี ครอบครัวอยู่รวมกันหลายคนขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานชีวิต อยู่อย่างยากลำบาก รวมถึงเด็กในแหล่งชุมชนแออัดหรือบุตรของกรรมกรก่อสร้างหรือเด็กจากครอบครัวที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารห่างไกลที่ขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาและบริการอื่น ๆ

7) เด็กในชนกลุ่มน้อย หมายถึง เด็กที่เป็นบุตรหลานของบุคคลที่มีวัฒนธรรมแตกต่างไปจากประชาชน ส่วนใหญ่ของประเทศ มีชีวิตอยู่อย่างยากลำบากและมีปัญหาเกี่ยวกับการถือสัญชาติไทยเป็นสาเหตุให้ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาหรือบริการอื่น ๆ ส่วนใหญ่เป็นเด็กในครอบครัวที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ตามบริเวณแนวชายแดนของประเทศไทย

8) เด็กกลุ่มเสี่ยงที่มีปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติด หมายถึง เด็กที่ติดสารระเหยหรือสารเสพติดให้โทษ หรือเด็กเสี่ยงต่อการถูกชักนำให้ประพฤตินั้นไม่เหมาะสม เกี่ยวข้องผูกพันอยู่กับกลุ่ม

มีงานฝีมือหรือศิลป หรือบุคคลที่แสวงหาผลประโยชน์จากการประกอบอาชีพ ผิดกฎหมาย เป็นเด็กด้อยโอกาสที่มีแนวโน้มสูงต่อการก่อปัญหาในสังคม

9) เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่สังคมรังเกียจ หมายถึง เด็กที่ติดเชื้อเอดส์ หรือบิดา มารดาเจ็บป่วยด้วยโรคเอดส์ เป็นเด็กที่ถูกสังคมรังเกียจ เป็นเหตุให้เด็กไม่สามารถเข้ารับการศึกษารับบริการอื่น ๆ ร่วมกับเด็กปกติทั่วไปได้

10) เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หมายถึง เด็กที่กระทำความผิด และถูกควบคุมอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนตามกฎหมาย ตลอดถึงเด็กหญิงที่ตั้งครรภ์นอกสมรส ซึ่งมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ เช่น การทำแท้ง การฆ่าตัวตาย และการทอดทิ้งทารก เป็นต้น

นอกจากโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสโดยเฉพาะแล้วนั้น ยังมีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน หรือ โรงเรียน ตชด. ซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ตั้งกระจายอยู่ตามแนวชายแดนของประเทศไทย ในพื้นที่ทุรกันดารซึ่งห่างไกลการคมนาคมทั่วทุกภาคของประเทศ นักเรียนส่วนใหญ่มีหลากหลายเชื้อชาติอาทิ ไทยพุทธ ไทยมุสลิม ไทยใหญ่ ไทยภูเขา กะเหรี่ยง ลัวะ ม้ง มูเซอ จีนฮ่อ อีโก๋ เป็นต้น รับผิดชอบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสด้วย

ทั้งนี้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้พระราชทานโครงการตามพระราชดำริให้กับโรงเรียน ตชด. เพื่อดำเนินการพัฒนาให้เด็กและชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นการดำเนินงานโครงการพระราชดำริ จะมีครู ตชด.เป็นแกนในการถ่ายทอดความรู้ โดยให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในทุกๆ กิจกรรม ทำให้เด็กนักเรียนได้รับการพัฒนาไปพร้อมๆกับการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนจนเกิดการพัฒนอย่างยั่งยืน

ในปีการศึกษา 2556 มีโรงเรียนในสังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนที่ดำเนินงานโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทั้งหมด 188 แห่ง เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา 170 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษา 2 แห่ง และศูนย์การเรียน ตชด. 16 แห่ง (http://www.bpp.go.th/bppmain_school/, สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2558)

2.3.5 ปัญหาอุปสรรคการดำเนินการให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส

ปัญหาอุปสรรคที่ทำให้การดำเนินงานให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสไม่สามารถครอบคลุมและกระจายอย่างทั่วถึงเต็มที่ และเอื้อประโยชน์อย่างสูงสุดสำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาส (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548, น. 51 - 53) มีสาเหตุดังนี้

(1) การบริหารองค์กร ขาดการประสานงานอย่างชัดเจนและต่อเนื่องระหว่างหน่วยงาน ภาครัฐและเอกชน และเอกชนกับเอกชน ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนของโครงการในกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่เดียวกัน ตลอดจนขาดหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ รับผิดชอบโดยตรงในการประสานงานและสร้าง เครือข่าย

(2) การให้บริการศึกษายังไม่เหมาะสม ทั้งในเรื่องหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอน ยังไม่สามารถสนองต่อวิถีชีวิตและความต้องการของเด็กด้อยโอกาสกลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะการให้ ความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง และการใช้สื่อหรืออุปกรณ์การ เรียนการสอน

(3) บุคลากร จำนวนบุคลากรมีไม่เพียงพอและไม่เหมาะสมกับจำนวนเด็ก บุคลากรมีการ เปลี่ยนแปลงบ่อยครั้งในทุกระดับ ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน ขาดการพัฒนาและฝึกอบรม ให้มีความรู้ความชำนาญโดยเฉพาะ บางครั้งบุคลากรมีทัศนคติเชิงลบต่อเด็ก

(4) งบประมาณ การจัดสรรงบประมาณเป็นแบบแยกส่วน ไม่สมดุล ไม่เป็นองค์รวมและ ไม่มีการกระจายอำนาจการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ ทำให้การสนับสนุนพัฒนาในทุกด้านและการ ให้บริการต่าง ๆ ไม่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งขาดการติดตามตรวจสอบการใช้งบประมาณที่ รัดกุมและต่อเนื่อง

(5) ข้อมูลสถิติเกี่ยวกับเด็กด้อยโอกาสกลุ่มต่างๆ ขาดการสร้างระบบข้อมูลของเด็กที่ น่าเชื่อถือโดยเฉพาะในเรื่องการให้บริการการศึกษา ข้อมูลที่มีอยู่ในปัจจุบัน จากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ มีระยะเวลาการรายงานข้อมูลประจำปีที่ไม่ตรงกัน มีวิธีการเก็บที่แตกต่างกัน ขาดคำนิยามของข้อมูลแต่ ละรายการ ระบบการจักทำและรวบรวมข้อมูลส่วนใหญ่เป็นระบบการกระจายงาน ทำให้ขาดมาตรฐาน และไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้นำไปใช้

(6) บริบทสิ่งแวดล้อมต่อเด็กด้อยโอกาส (ได้แก่ พ่อแม่ ครอบครัว ชุมชน โรงเรียน ฯลฯ) ขาดการทำหน้าที่ของตนอย่างสมบูรณ์ ชุมชนไม่ให้การดูแลและไม่ได้มีส่วนร่วมในการดูแลเด็กด้อยโอกาส

(7) ขาดการวิจัย/ความรู้เชิงสังเคราะห์ที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กด้อยโอกาส มี การศึกษาวิจัยองค์ความรู้ใหม่ ๆ องค์ความรู้เรื่องพัฒนาการของเด็กด้อยโอกาส การอบรมเลี้ยงดูที่

เหมาะสม และทฤษฎีการเรียนรู้ดูแลเด็กด้อยโอกาสในแต่ละวัยจากต่างประเทศ องค์ความรู้เหล่านี้ น่าจะได้นำมาศึกษาและนำมาปรับใช้ในบริบทของประเทศไทย โดยการวิจัยและพัฒนา การเผยแพร่รวมทั้งการส่งเสริมให้มีความเชี่ยวชาญแก่ผู้สอนและวิจัยระดับอุดมศึกษาเพื่อนำมาใช้ฝึกอบรมให้ได้ประโยชน์แก่เด็กด้อยโอกาสในระยะยาว

(8) ขาดนโยบายในภาพรวม การจัดการศึกษาให้กับเด็กด้อยโอกาสที่ผ่านมายังขาดนโยบายในภาพรวมที่ชัดเจน รวมทั้งยังขาดแผนปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรมที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างจริงจัง มีเพียงนโยบายเฉพาะกลุ่มเพียงบางกลุ่ม การประสานการดำเนินงานในการนำนโยบายและแผนไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้การจัดการศึกษา ทำได้ไม่ครอบคลุมและไม่ทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมายเด็กด้อยโอกาส

2.3.6 การจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาสในต่างประเทศ

การจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาสในต่างประเทศ จะอธิบายในส่วนของกฎหมายที่ให้ ความคุ้มครองในการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส และกระบวนการให้บริการการศึกษาสำหรับเด็ก ด้อยโอกาส รายละเอียด ดังนี้

2.3.6.1 กฎหมายที่ให้ ความคุ้มครองในการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส

การคุ้มครองสิทธิทางการศึกษาและการจัดการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสใน ต่างประเทศ ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบของการออกกฎหมายที่ให้ ความคุ้มครองในการจัดการศึกษาเพื่อ เด็กด้อยโอกาส โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเท่าเทียมทางการศึกษา สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับ กฎหมายการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาสในต่างประเทศในที่นี้จะนำเสนอข้อมูลของอนุสัญญาว่าด้วย สิทธิเด็ก ปี ค.ศ.1989 กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น บราซิล และฟิลิปปินส์ (ทิจา ลวดลาย, 2549, น. 12-17) โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ปี ค.ศ.1989 (The Convention on the Rights of the Child) ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของเด็กที่จะได้รับการศึกษาไว้ในมาตรา 28 ว่า

1) “รัฐภาคีตระหนักในสิทธิของเด็กที่จะได้รับการศึกษาและเพื่อที่จะบรรลุ สิทธินี้อย่างเต็มที่ และบนพื้นฐานของโอกาสที่เท่าเทียมกัน ประเทศเหล่านี้จะดำเนินการโดยเฉพาะอย่าง ยิง ดังต่อไปนี้ ให้มีการศึกษาระดับประถมศึกษาภาคบังคับ โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายแก่เด็กทุกคน สร้างเสริม การพัฒนาในรูปแบบต่างๆ ของระบบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา รวมทั้งการศึกษาโดยทั่วไปและทาง อาชีวศึกษา เพื่อให้เด็กทุกคนมีโอกาสได้รับและจะมีมาตรการที่เหมาะสม เช่น เริ่มให้มีการศึกษาแบบ ให้เปล่า และให้การช่วยเหลือด้านการเงินในกรณีที่มีผู้ต้องการให้โอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาแก่

ทุกคนบนพื้นฐานของความสามารถโดยทุกวิถีทางที่เหมาะสม ให้มีข้อมูลและการแนะแนวทางการศึกษา และการประกอบอาชีพสำหรับเด็กทุกคน และให้มีมาตรการส่งเสริมให้นักเรียนไปโรงเรียนได้โดยสม่ำเสมอ และลดอัตราเด็กที่ต้องลาออกจากโรงเรียนก่อนกำหนด

2) รัฐภาคีจะมีมาตรการที่เหมาะสมเพื่อให้การรักษาระเบียบในโรงเรียน เป็นไปโดยสอดคล้องกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กทุกคนพึงมี และสอดคล้องกับอนุสัญญาฉบับนี้

3) รัฐภาคีจะส่งเสริมและสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในส่วนที่ เกี่ยวกับการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อมีส่วนช่วยขจัดความไม่รู้ และความไม่รู้หนังสือทุกแห่งในโลก และช่วยให้มีความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และวิชาการ ตลอดจนช่วยให้มีวิธีการสอนสมัยใหม่ ทั้งนี้ต้อง คำนึงเป็นพิเศษถึงความต้องการของประเทศกำลังพัฒนา

ตามมาตรา 4 ของอนุสัญญาฯ บัญญัติว่า “รัฐภาคีจะให้มาตรการที่ เหมาะสม ทั้งทางกฎหมายบริหาร และอื่นๆ เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามสิทธิในอนุสัญญาฉบับนี้ให้ ได้ การยอมรับ...” ปัจจุบัน มีประเทศกว่า 190 ประเทศเป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งรวมทั้ง ประเทศไทยด้วย ดังนั้นประเทศสมาชิกจึงต้องบัญญัติ แก้ไข หรือปรับปรุงกฎหมายภายในหรือมาตรการ ต่างๆ เกี่ยวกับการศึกษา ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น

(2) กฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา

กฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาระดับประถมและมัธยมศึกษาปี 1995 (The Elementary and Secondary Education Act of 1995) ในหมวดที่ 1 กำหนดการให้ความช่วยเหลือ แก่เด็กด้อยโอกาสให้มีคุณภาพการศึกษาที่สูงขึ้น โดยวัตถุประสงค์และหลักการสำคัญในกฎหมายฉบับนี้ ได้แก่ การให้การศึกษาที่มีคุณภาพสูงแก่บุคคล โดยยึดถือความยุติธรรม และความเท่าเทียมในโอกาส การศึกษา เพื่อการพัฒนาสติปัญญา คุณภาพชีวิต ความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาการศึกษาในโรงเรียน โดยเฉพาะเด็กที่มาจากครอบครัวยากจน ความจำเป็นในการศึกษาของเด็กที่มีปัญหาในด้านการใช้ ภาษาอังกฤษ เด็กถูกละเลย เด็กพิการ เด็กอินเดียนแดง เด็กที่ถูกทอดทิ้ง และเด็กที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือ และการกำหนดโครงการเพื่อพัฒนาระบบโรงเรียน เพื่อให้เด็กเหล่านั้นมีคุณภาพ การศึกษาที่สูงขึ้น

สาระสำคัญในกฎหมายฉบับนี้ ได้แก่

- 1) การจัดสรรงบประมาณ
- 2) การกำหนดเงินสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียน
- 3) การพัฒนาโครงการที่ดำเนินงานโดยองค์กรการศึกษาท้องถิ่น

4) กลุ่มเด็กเป้าหมายที่จะได้รับการช่วยเหลือ ได้แก่ เด็กที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจ เด็กพิการ เด็กที่มีปัญหาในด้านการใช้ภาษาอังกฤษ โดยจะได้รับการบริการเช่นเดียวกับเด็กโดยทั่วไป

5) บทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับการศึกษาของเด็กอพยพ เพื่อลดการขาดโอกาสทางการศึกษา ให้การศึกษาที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการ ให้หลักประกันในโอกาสการเข้าถึงมาตรฐานการศึกษาเหมือนเด็กทั่วไป มีโครงการศึกษาเฉพาะสำหรับเด็กอพยพ มีการให้เงินช่วยเหลืออุดหนุน

6) โครงการป้องกันและช่วยเหลือแก่เด็กและเยาวชนที่ถูกทอดทิ้งปล่อยปละละเลย เด็กที่กระทำความผิด หรืออยู่ในภาวะเสี่ยงของการขาดโอกาสทางการศึกษา โดยการให้เงินสนับสนุนแก่สถานศึกษา และองค์กรการศึกษาในท้องถิ่น เพื่อสร้างหรือพัฒนาโครงการการศึกษาสำหรับเด็กเหล่านี้โดยเฉพาะ

(3) กฎหมายประเทศสหราชอาณาจักร

กฎหมายที่มีผลบังคับใช้ในการจัดการศึกษาของเด็กด้อยโอกาส ได้แก่ รัฐธรรมนูญ ตอนที่ 28 เกี่ยวกับการศึกษาวิทยาศาสตร์ และศิลปศาสตร์ บัญญัติว่า

1) ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษา การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา และประถมศึกษา เป็นการศึกษาแบบให้เปล่า การศึกษาระดับประถมศึกษาถือเป็นการศึกษาภาคบังคับ การจัดบริการการศึกษาด้านเทคนิคและวิชาชีพต้องเป็นไปอย่างทั่วถึง และการเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาต้องเป็นไปอย่างเสมอภาคทั่วกัน

2) จัดมุ่งหมายของการศึกษา คือ การพัฒนาความเป็นมนุษย์ และการเคารพสิทธิและเสรีภาพพื้นฐานของบุคคล รวมทั้งการเสริมสร้างความเข้าใจ ความอดทนและมิตรภาพระหว่างชาติ กลุ่มเผ่าพันธุ์ และศาสนาต่างๆ ตลอดจนการส่งเสริมการดำเนินงานของสหประชาชาติ ในการดำรงไว้ซึ่งสันติภาพ

3) ผู้ปกครองมีสิทธิในการเลือกประเภทของการศึกษาให้กับเด็กในความปกครองของตน

4) การศึกษาในระบบที่จัดโดยรัฐเป็นการศึกษาแบบให้เปล่า ผู้เข้าศึกษาในโรงเรียนเอกชนต้องเสียค่าเล่าเรียนหน่วยงานการศึกษาส่วนท้องถิ่นจะต้องจัดให้เด็กเข้าเรียนในโรงเรียนที่ผู้ปกครองต้องการ ยกเว้นในกรณีที่โรงเรียนนั้นเต็มแล้ว หรือในกรณีที่เด็กไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานด้าน

วิชาการสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา จะต้องรับเด็กเข้าเรียนให้เต็ม ถ้าเด็กเหล่านั้นมีสิทธิและผู้ปกครองต้องการให้เข้าเรียน

5) เด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ ควรได้เข้าเรียนในโรงเรียนที่สอนเด็กทั่วไปด้วย ถ้าโรงเรียนนั้นมีความพร้อม

กฎหมายเกี่ยวกับการศึกษา ค.ศ.1996 (Education Act 1996) กำหนดเกี่ยวกับระบบการศึกษาบทยของบุคลากรและองค์กร การจัดการของโรงเรียนในสังกัด องค์การบริหารการศึกษาส่วนท้องถิ่น (Local Education Authorities) และโรงเรียนที่ได้รับเงินอุดหนุน (Grant-Maintained Schools) การจัดตั้งและการสนับสนุนโรงเรียนเอกชน (Independent Schools) และวิทยาลัยชุมชน (City Colleges) การจัดการเพื่อตอบสนองความต้องการพิเศษทางการศึกษาของเด็ก และข้อกำหนดเกี่ยวกับการรับและดูแลนักเรียน

(4) กฎหมายประเทศนิวซีแลนด์

กฎหมายและนโยบายที่มีผลบังคับใช้ในการจัดการศึกษาของเด็กด้วยโอกาสได้แก่แนวทางของชาติว่าด้วยการจัดการศึกษา ค.ศ.1989 (National Education Guidelines) มีสาระสำคัญที่ระบุไว้ ดังนี้

1) จัดโปรแกรมเรียนที่ช่วยให้นักเรียน หรือนักศึกษาพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ และมีค่านิยมที่เหมาะสมกับการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ

2) สร้างความเสมอภาพทางการศึกษาให้แก่ชาวนิวซีแลนด์ทุกคน โดยการจัดอุปสรรคต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

3) พัฒนาชาวนิวซีแลนด์ให้มีความรู้ความเข้าใจ และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงตนและแข่งขันได้ในโลกสมัยใหม่

4) การพัฒนาพื้นฐานของเด็ก ตั้งแต่ปฐมวัย เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนรู้และความสำเร็จในอนาคต

5) มีหลักสูตรที่สมดุล ครอบคลุมสาขาการเรียนรู้ ที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้กว้างขวาง

6) มีความเป็นเลิศทางวิชาการ มีการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน มีการติดตามประเมินผลการเรียนของผู้เรียน และการจัดโปรแกรมการเรียนที่สนองความต้องการของผู้เรียน

- 7) มีการจัดการเรียนรู้และสนับสนุนที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษแตกต่างจากผู้อื่น เพื่อให้สามารถประสบความสำเร็จในการเรียนรู้
- 8) จัดระบบการสนับสนุนการเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา
- 9) สนับสนุนความคิดริเริ่มเพื่อความก้าวหน้าทางการศึกษาของชาวเมารี เพื่อให้ชาวเมารีมีส่วนร่วมและประสบความสำเร็จทางการศึกษามากขึ้น
- 10) เคารพในความหลากหลายของเผ่าพันธุ์และมรดกทางวัฒนธรรมของนิวซีแลนด์ รวมทั้งยอมรับเอกลักษณ์ของชาวเมารี

กฎหมายเกี่ยวกับการศึกษา ค.ศ.1964 กำหนดการบริการการศึกษา ส่วนกลาง การบริหารการศึกษาส่วนท้องถิ่น หน้าที่และการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษา การจัดตั้งสถานศึกษา การรับ และดูแลนักเรียน การแต่งตั้งและการจ้างครูและการตรวจสอบโรงเรียน

กฎหมายเกี่ยวกับการศึกษา ค.ศ.1969 กำหนดสิทธิในการศึกษา ระดับประถมและมัธยมศึกษา การบริหารสถานศึกษา การศึกษาพิเศษ การพัฒนาเด็กปฐมวัย สมาคมผู้ปกครอง การเงินเพื่อการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา

นอกจากนี้แล้ว การบริหารการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในประเทศนิวซีแลนด์ ได้ดำเนินการโดย ศูนย์บริการการศึกษาพิเศษ (Special Education Service) ซึ่งทำหน้าที่ในการให้บริการเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษและพัฒนาการตามความต้องการพื้นฐานของเด็ก โดยดำเนินการผ่านกลุ่มคณะทำงานพิเศษกับครอบครัวและกลุ่มเมารี ในการให้การดูแล ส่งเสริมและการให้การศึกษาแก่กลุ่มชนอย่างทั่วถึง นอกจากนี้ศูนย์นี้ยังทำหน้าที่ในการฝึกอบรมแก่บุคลากร โรงเรียนทั่วไป ผู้ปกครอง และผู้ในใจกลุ่มต่างๆ ด้วย โดยให้บริการการศึกษาที่เท่าเทียมกันแก่กลุ่มบุคคลพิเศษโดยมีบทบาทสำคัญในด้านต่างๆ ดังนี้ การให้คำแนะนำและช่วยเหลือเด็กพิการทางหูและให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง การให้คำแนะนำช่วยเหลือเด็กที่มีพัฒนาการทางสมองช้า อำนวยความสะดวกและให้คำแนะนำช่วยเหลือครอบครัวเด็ก คณะทำงานของศูนย์เด็กเล็ก โรงเรียนอนุบาล และศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน การให้คำแนะนำและช่วยเหลือแก่ผู้ที่มีปัญหาทางจิต อารมณ์ สังคม และพฤติกรรมแสดงออก และการให้คำแนะนำและช่วยเหลือแก่เด็กที่มีปัญหาการพูด ปัญหาการใช้ภาษา ความเข้าใจทางภาษา และการแสดงออกทางความคิด

(5) กฎหมายประเทศญี่ปุ่น

รัฐธรรมนูญ ได้บัญญัตินโยบายการศึกษาของชาติไว้ในมาตรา 26 ว่า “ประชาชนทุกคนพึงมีสิทธิได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกันตามความสามารถตามที่กำหนดไว้ใน

กฎหมาย ประชาชนมีหน้าที่ต้องจัดให้บุตรธิดาในความปกครองดูแลเข้ารับการศึกษามาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย และการศึกษาภาคบังคับ ต้องเป็นการศึกษาแบบให้เปล่า”

กฎหมายแม่แบบทางการศึกษา (The Fundamental Law of Education) ซึ่งถือเป็นกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ ในมาตรา 3 กำหนดว่า “ประชาชนทุกคนจะต้องได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกันตามความสามารถของตน โดยไม่เลือกเชื้อชาติ ศาสนา เพศ สถานภาพทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจหรือวงศ์ตระกูล หน่วยงานของรัฐทั้งระดับชาติ และระดับท้องถิ่น จะต้องมีการให้การสนับสนุนทางการเงิน แก่ผู้ที่ขาดโอกาสทางการศึกษา เนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจ”

(6) กฎหมายประเทศบราซิล

ในประมวลกฎหมายเกี่ยวกับเด็ก ที่มีชื่อว่า “statute of the Child and Adolescent” ได้กำหนดสิทธิในการศึกษาของเด็กไว้ว่า “เด็กและเยาวชนมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษา เพื่อการพัฒนาที่สมบูรณ์ การเตรียมพร้อมสำหรับการเป็นพลเมืองที่ดี และการทำงานในอนาคต โดยจะได้รับหลักประกันในเรื่องความเสมอภาคในการเข้ารับการศึกษานในโรงเรียน ได้รับการเคารพจากครูผู้สอน การมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการจัดการศึกษา และการเข้ารับการศึกษานในโรงเรียนของรัฐที่อยู่ใกล้บ้านโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย” กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดหน้าที่ของรัฐในการให้การศึกษาขั้นพื้นฐานและภาคบังคับ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย รวมทั้งแก่เด็กและเยาวชนที่ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาในวัยอันสมควร การให้การศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายในระดับมัธยมศึกษา การให้การศึกษาพิเศษแก่ผู้พิการและด้อยโอกาส

(7) กฎหมายประเทศฟิลิปปินส์

รัฐธรรมนูญ ปี ค.ศ.1987 บัญญัตินโยบายการศึกษาหลักของชาติ ที่เกี่ยวข้อง กับเด็กด้อยโอกาสเอาไว้ ดังนี้

- 1) รัฐจะคุ้มครองและสนับสนุนให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ และเท่าเทียมกันในทุกระดับการศึกษา
- 2) รัฐจะดูแลและสนับสนุนการจัดระบบการศึกษาในทุกระดับอย่างเพียงพอทั่วถึงและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและสังคม
- 3) รัฐจะให้การสนับสนุนในด้านทุนการศึกษา โครงการยืมเงินเพื่อการศึกษา การให้เงินอุดหนุนและสิ่งจูงใจอื่นๆ แก่ผู้ศึกษาที่อยู่ในโรงเรียนของรัฐและเอกชน โดยเฉพาะสำหรับผู้ด้อยโอกาส
- 4) รัฐจะจัดให้ประชากรที่เป็นผู้ใหญ่ ผู้พิการ และวัยรุ่นที่ไม่อยู่ในระบบโรงเรียน ได้รับการฝึกการเป็นพลเมืองที่ดี ความสามารถทางด้านอาชีพและทักษะอื่นๆ

2.3.6.2 กระบวนการให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส

ผลการศึกษาสถานภาพการให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในต่างประเทศจำนวน 5 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร บราซิล ฟิลิปปินส์ และออสเตรเลีย ประเด็นหลักที่ได้จากการศึกษาซึ่งเน้นกระบวนการการให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสใน 5 ประเทศ คือ เป้าหมายของการให้บริการ แนวคิดในการให้บริการ ยุทธศาสตร์ในการให้บริการ และรูปแบบการให้บริการ รวมทั้งการติดตามประเมินผล (ศรีศักดิ์ ไทยอารีและคณะ, 2543) รายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) **เป้าหมายของการให้บริการ** การศึกษาพบว่าทุกประเทศให้ความสำคัญของเด็กด้อยโอกาสในบริบทของการศึกษาเหมือนกัน คือ เด็กที่ต้องการการศึกษาพิเศษกว่าเด็กทั่วไป และมีความชัดเจนมากทุกประเทศในเรื่องของเด็กพิการ นอกจากนั้นยังมีกลุ่มเด็กซึ่งอยู่ในความสนใจมากในแต่ละประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา และสหราชอาณาจักร สนใจเด็กที่มีปัญหาด้านพฤติกรรม ซึ่งไม่สามารถปรับตัวเข้ากับระบบโรงเรียนได้หรือต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน ประเทศบราซิลและฟิลิปปินส์มีนโยบายแผนงาน และโครงการสำหรับเด็กเร่ร่อน และเด็กทำงานมากมาย และประเทศออสเตรเลีย เน้นการทำงานกับเด็กชนกลุ่มน้อย อย่างไรก็ตาม ทุกประเทศจะมีบริการครอบคลุมถึงเด็กด้อยโอกาสกลุ่มอื่นๆ ด้วย

(2) **แนวคิดในการให้บริการ** มีแนวคิดสี่ประการ ในการให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส คือ

- 1) ความเสมอภาคและบูรณาการ ซึ่งมุ่งเน้นสิทธิและความเท่าเทียมของเด็กทุกคนที่จะได้รับการศึกษา โดยเข้าสู่ระบบโรงเรียนให้มากที่สุด
- 2) คุณภาพของการศึกษา ซึ่งเน้นการเรียนรู้เพื่อชีวิต โดยต้องมีทั้งด้านวิชาการ และด้านการดำรงชีวิตในสัดส่วนที่เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของเด็กแต่ละกลุ่ม
- 3) การศึกษากับการพัฒนาเด็ก ซึ่งเป็นแนวคิดที่มองการศึกษาในฐานะเป็นเครื่องมือ เพื่อพัฒนาศักยภาพส่วนบุคคลของเด็กให้สามารถมีอาชีพ พึ่งตนเองได้ และมีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสังคม โดยผูกโยงการศึกษาและตัวเด็กเข้ากับกระบวนการทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ
- 4) เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นแนวคิดที่มุ่งเปิดโลกทัศน์ของเด็กให้เห็นคุณค่าของเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละชาติและเผ่าพันธุ์ ตลอดจนมีจิตสำนึกที่จะจรรโลงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตน และยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมของผู้อื่นด้วย

(3) ยุทธศาสตร์ในการให้บริการ ยุทธศาสตร์หลัก 4 ประการ ในการให้บริการ การศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส คือ

1) การสร้างสถานการณ์ที่เอื้อประโยชน์ต่อการให้บริการซึ่งประกอบด้วย การร่วมพลังของทุกส่วนในสังคม การกระจายอำนาจในการจัดการ และการตัดสินใจจากส่วนกลางลงสู่ท้องถิ่นจนถึงชุมชนและโรงเรียน และการเชื่อมโยงประสานงาน ระหว่างหน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจ และสถาบันวิชาการ ให้เกิดเครือข่ายการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

2) การปรับกระบวนการให้บริการให้เกิดความยืดหยุ่น เพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลาย มีการผสมผสานหลายรูปแบบ เพื่อให้เกิดการบริการที่ครบวงจรมากขึ้น จัดบริการให้เข้าถึงตัวเด็กกลุ่มนี้ได้มากขึ้น รวมทั้งมีความเป็นองค์รวมของกลไกและกระบวนการให้บริการซึ่งต้องสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน และคำนึงถึงการพัฒนารอบด้านของเด็ก รวมทั้งครอบครัวและชุมชนของเด็ก ซึ่งจะต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการทั้งในฐานะกลุ่มเป้าหมาย และผู้มีส่วนในการตัดสินใจและดำเนินงานด้วย

3) การผลักดันกลไกต่างๆ ทั้งกฎหมาย นโยบาย แผนงานในระดับชาติและท้องถิ่น ตลอดจนการปรับทัศนคติและเสริมทักษะของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งปรับปรุงหลักสูตรและวิธีการสอนให้มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับเด็กกลุ่มนี้

4) การรณรงค์ทุกระดับมีความจำเป็น เพื่อระดมสรรพกำลังและสร้างกระแส แนวคิดใหม่ๆ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส ตลอดจนส่งเสริมเผยแพร่ และแสดงความชื่นชมในสมรรถนะของเด็กด้อยโอกาสในแง่มุมต่างๆ

(4) รูปแบบการให้บริการ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นเด่นชัดว่ารูปแบบการให้บริการ การศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสมีความหลากหลายและแตกต่างกันไปตามความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมและความต้องการของเด็กกลุ่มนี้ ซึ่งสามารถสรุปแบบหลักได้ 9 รูปแบบ คือ

1) การศึกษาในระบบซึ่งหมายถึงการใช้ระบบโรงเรียนเป็นฐาน แต่มีวิธีการต่างๆ เพื่อช่วยให้โรงเรียนมีศักยภาพเพียงพอที่จะรองรับความต้องการของเด็กกลุ่มนี้ เช่น การเพิ่มงบประมาณด้านการศึกษาให้แก่โรงเรียน การให้ทุนการศึกษาเป็นรายบุคคล การปรับเปลี่ยนการศึกษาในโรงเรียนให้ยืดหยุ่น และตอบสนองความต้องการเฉพาะ และการให้การศึกษาเสริมเพื่อให้เด็กกลุ่มนี้สามารถเรียนทันเด็กปกติได้

2) รูปแบบที่มุ่งเข้าถึงเด็กโดยตรง โดยไม่ต้องอาศัยระบบโรงเรียนปกติ เช่น การตั้งโรงเรียนชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งบริหารจัดการโดยชุมชนเอง การเน้นรูปแบบการให้บริการที่เข้าถึงง่าย

และดึงดูดเด็กให้มาใช้บริการ และการเข้าถึงตัวเด็กโดยวิธีเดินสอนในถิ่นทุรกันดาร หรือการสอนแบบตัวต่อตัว เป็นต้น

3) การตั้งสถาบันเฉพาะหรือโรงเรียนพิเศษสำหรับกลุ่มที่ไม่สามารถเรียนรู้ได้ตามปกติ และจำเป็นต้องมีกระบวนการพิเศษ

4) การผสมผสานรูปแบบหลายรูปแบบ เพื่อบริการที่เป็นองค์รวม และครบวงจร

5) การคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการทำงานโดยจัดการฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในท้องถิ่น การเปิดโอกาสให้เด็กทำงานไปด้วยเรียนไปด้วย และการใช้กระบวนการทำงานเป็นเครื่องมือให้เกิดการเรียนรู้เพื่อชีวิตของเด็กที่จำเป็นต้องหารายได้ เพื่อตนเองและครอบครัว

6) การส่งเสริมให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และในกระบวนการพัฒนาสังคม

7) การจัดบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการพิเศษของเด็กชาย หรือเด็กหญิง ซึ่งจำเป็นต้องมีการแยกกันอย่างชัดเจน

8) โครงการเล็ก กะทัดรัด ง่าย และสอดคล้องต่อวิถีชีวิตของชุมชน

9) การพัฒนาองค์ความรู้และกระบวนการให้บริการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยอาศัยการวิจัยและติดตามประเมินผลเพื่อสรุปบทเรียนที่จะนำมาใช้ในการพัฒนางานให้ดีขึ้น การจัดทำโครงการนำร่องเพื่อการขยายผลในระยะยาว และการทดลองดำเนินการในประเด็นพิเศษต่างๆ ที่ยังไม่มีผู้ใดดำเนินการมาก่อน หรือมีผู้ดำเนินการแต่ยังไม่แพร่หลายเท่าที่ควร

(5) การติดตามและประเมินผล

1) แนวคิดในการติดตามและประเมินผลซึ่งปรากฏในฐานข้อมูลของประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ฟิลิปปินส์ และออสเตรเลีย เป็นแนวคิดที่เชื่อมโยงกระบวนการนี้กับการพิจารณาโครงการหรือกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ความสนับสนุน การติดตามดูแลการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามแผนงานและมีประสิทธิภาพ การเก็บบทเรียนของการดำเนินงานเพื่อใช้ในการปรับปรุงงานและการวางแผนงานสำหรับอนาคต การพัฒนาความยั่งยืนของโครงการหรือกิจกรรม และท้ายที่สุดคือการขยายผลโครงการหรือกิจกรรมที่ประสบผลสำเร็จไปยังแหล่งอื่นๆ ต่อไป

2) วิธีการที่ใช้ในการประเมินผลของทั้ง 4 ประเทศ คือ การประเมินตนเอง การประเมินผลโดยบุคคลภายนอก การประเมินผลเป็นกลุ่มโครงการ การจัดทำกรณีศึกษา ตลอดจนการ บันทึกและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการขยายผล

3) ปัจจัยที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องการจัดสรรทรัพยากร โดยเฉพาะ การกำหนดรูปแบบและวิธีการที่ชัดเจนและเหมาะสม และการมุ่งให้เป็นกระบวนการเรียนรู้ นอกเหนือไปจากการพิจารณาความสำเร็จและความล้มเหลว

2.4 ความเสมอภาคทางการศึกษา

2.4.1 ความหมายของความเสมอภาคทางการศึกษา

กอร์ดอน (Gordon, 1972, p. 423 - 434) ให้ความหมายของ ความเสมอภาคทางการศึกษา ประกอบด้วยลักษณะ 4 ประการ คือ การมีหลักประกันแก่บุคคลทุกคนที่จะได้รับการศึกษา ตามความสามารถของสติปัญญาของตนเองตลอดช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง การที่บุคคลมีโอกาสดำเนิน การศึกษาที่มีคุณภาพเหมือนกัน บุคคลมีโอกาสนำทักษะและความสามารถที่ตนเองมีอยู่ และสามารถเพิ่มพูนให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และบุคคลได้รับการถ่ายทอดและพัฒนาความรู้และ ทักษะขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคม

โคห์น (Cohn, 1982, p. 696) กล่าวว่า ความเสมอภาคทางการศึกษา หมายถึง นักเรียน ทุกคนที่แม้นมาจากชนชั้น ชาติพันธุ์ ลัทธิความเชื่อ หรือสถานะทางเศรษฐกิจในสังคมที่แตกต่างกัน จะต้องได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ความเสมอภาคยังหมายถึงความเสมอภาคของ ทรัพยากรการศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยนำเข้า และความเสมอภาคในผลผลิตทางการศึกษา

อุกาวา (Uekawa, 2000) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเสมอภาคทางการศึกษา ดังนี้

(1) เป็นแนวคิดที่เน้นความเสมอภาคในโอกาสและผลที่เกิดขึ้น โดยความเสมอภาคทาง การศึกษามาจากการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา อันได้แก่ คุณภาพสิ่งอำนวยความสะดวกใน สถานศึกษา จำนวนหนังสือในห้องสมุด คุณภาพครู เวลาสอน และโอกาสที่เกิดจากผลของการศึกษา โดยมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ศีลธรรม การพัฒนาสังคม เป็นตัวชี้วัดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

(2) ความเสมอภาคหรือความไม่เสมอภาคสามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ อาทิเช่น ผลสัมฤทธิ์ ทางการศึกษาที่แตกต่างกันสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในกลุ่มเพื่อน ห้องเรียน กลุ่มนักเรียนที่มีความสามารถ

ต่างกัน โรงเรียนท้องถิ่น และความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่เกิดจากความแตกต่างทางด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกันเกิดขึ้นได้ในทุกที่เช่นเดียวกัน

(3) ความเสมอภาคไม่ได้ขึ้นอยู่กับคุณภาพการศึกษาที่ดีเสมอไป เช่น คุณภาพของผู้เรียนลดลงอย่างเสมอภาคกัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2532, น. 95) ได้ให้แนวคิดความเสมอภาคทางการศึกษาครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้

(1) ความเสมอภาคในโอกาสการเข้ารับบริการการศึกษา ซึ่งรวมถึงโอกาสการเข้าศึกษาในระดับต่างๆ และการเปิดโอกาสให้บุคคลได้รับการศึกษาตลอดชีวิต

(2) การกระจายโอกาสให้แก่บุคคลกลุ่มเป้าหมายคือบุคคลในท้องถิ่นและกลุ่มผู้ยากไร้ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา

(3) ความเสมอภาคในคุณภาพการศึกษา

(4) ความเสมอภาคในการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา ซึ่งหมายรวมถึง การจัดสรรทรัพยากรของรัฐ การระดมทรัพยากรจากภาคเอกชน และการรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของผู้เรียน

ความเสมอภาคทางการศึกษา หมายถึง การที่บุคคลมีสิทธิได้รับการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพไม่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะมาจากชนชั้น ชาติพันธุ์ ลัทธิความเชื่อ หรือสถานะทางเศรษฐกิจในสังคมที่แตกต่างกันก็ตาม

2.4.2 องค์ประกอบและประเด็นความเสมอภาคทางการศึกษา

โคลแมน (Coleman, cited in Tesconi and Hurwitz, 1974, p. 101) ได้เสนอองค์ประกอบของความเสมอภาคทางการศึกษา 4 ประการ คือ

- (1) การจัดการศึกษาแบบให้เปล่าเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้
- (2) การจัดหลักสูตรการเรียนสำหรับทุกคนไม่ว่าจะมีพื้นฐานอย่างไร
- (3) เด็กทุกคนสามารถเข้าเรียนโรงเรียนเดียวกันได้ แม้มีภูมิหลังต่างกัน
- (4) ชุมชนแต่ละแห่งมีความเสมอภาคกัน

ฟาเรล (Farrell, 1994) เสนอว่า ความไม่เสมอภาคทางการศึกษาครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

(1) ความไม่เสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษา (inequality of access) หมายถึง สถานการณ์ที่เด็กทุกคนจากกลุ่มสังคมต่างๆ ไม่มีโอกาสในการเข้าสู่ระบบโรงเรียน โดยเห็นว่าโรงเรียนจะเป็นกลไกที่ใช้ในการขัดเกลาทางสังคม

(2) ความไม่เสมอภาคในการอยู่รอดในโรงเรียน (inequality of survival) หมายถึง สภาวะการณ์ที่เด็กจากกลุ่มสังคมต่างๆไม่สามารถอยู่ในโรงเรียนจนถึงระดับที่กำหนด ซึ่งโดยปกติ หมายถึง ระดับสุดท้ายของระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรืออุดมศึกษา

(3) ความไม่เสมอภาคในผลผลิต (inequality of output) หมายถึง สภาวะการณ์ที่เด็กจากกลุ่มสังคมต่างๆ ไม่ได้เรียนในสิ่งเดียวกันในระดับการศึกษาเดียวกันตามที่กำหนดไว้ในโรงเรียน

(4) ความไม่เสมอภาคในผลิตผล (inequality of outcome) หมายถึง สภาวะการณ์ที่เด็กจากกลุ่มสังคมต่าง ๆ ไม่ได้เข้าโรงเรียนเหมือนกัน ไม่ได้เรียนในสิ่งเดียวกัน

สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) จัดทำรายงานการพัฒนามนุษย์ของประเทศไทย 2546 โดยเปรียบเทียบความเสมอภาคทางการศึกษาระหว่างจังหวัดต่างๆ ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพการศึกษา โดยใช้ดัชนีการศึกษา ได้แก่ (1) จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ย (2) การเข้าเรียนจากอัตราการเข้าเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย (3) คุณภาพการศึกษา จากคะแนนเฉลี่ยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายในการทดสอบระดับชาติ และ (4) การบริการการศึกษา จากสัดส่วนนักเรียนต่อครู และสัดส่วนนักเรียนต่อห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2546, น. 22)

ในปี 2552 UNDP ใช้ดัชนีการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบคุณภาพการศึกษา ได้แก่ (1) จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป (2) อัตรานักเรียนต่อประชากรวัยเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและอาชีวศึกษา (3) คะแนนเฉลี่ยการทดสอบ O-net ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และ (4) จำนวนนักเรียนต่อห้องระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย, 2552, น. 123)

ในปี 2557 ใช้ดัชนีการศึกษา ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1)จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ย (2)อัตราการเข้าเรียนรวมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายรวมอาชีวศึกษา (3)ระดับเขาวนปัญญาของเด็กอายุ 6-15 ปี และ (4) คะแนนเฉลี่ยการทดสอบ O-Net ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย, 2557, น. 126)

ชนิตา รักษ์พลเมือง (2534, น. 194-195) กล่าวว่าความเสมอภาคทางการศึกษาในประเทศไทยอังกฤษกำหนดไว้ 3 ประเด็น คือ

(1) นักเรียนที่มีความสามารถเหมือนกันควรมีโอกาสทางการศึกษาเท่าเทียมกัน

(2) เด็กแต่ละคนควรมีส่วนร่วมในทรัพยากรทางการศึกษาเท่าเทียมกันโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในศักยภาพ

(3) กลุ่มที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาควรได้รับความสนใจเป็นพิเศษ

สมาลี ปิตยานนท์ (2539, น. 105 – 106) กล่าวว่า การศึกษามีส่วนในการสร้างสติปัญญา ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และการประกอบการอาชีพเพื่อหารายได้ในอนาคต โดยการศึกษาจะต้องเป็นไปเพื่อสร้างโอกาสให้กับคนทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัยอย่างเท่าเทียมกัน ความเชื่อมโยงของการศึกษากับผลต่อความเสมอภาคในเรื่องของโอกาสทางการศึกษา คือ

- (1) ความเท่าเทียมในโอกาสทางการศึกษาระหว่างชายและหญิง
- (2) ความเท่าเทียมกันในโอกาสทางการศึกษาระหว่างชนบทกับเมือง
- (3) ความเท่าเทียมกันในโอกาสทางการศึกษาระหว่างภาคต่างๆ

แม็คกินท์ และฟิช (McGinty; & Fish, 1993, p. 44) กล่าวว่า สิ่งสำคัญของความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษานั้น จะต้องเพิ่มอุปสงค์ทางการศึกษาและการฝึกอบรมให้แก่กลุ่มผู้หญิง และชนกลุ่มน้อย ซึ่งเป็นผู้เสียเปรียบและเข้าถึงการศึกษาได้ยาก ซึ่งต้องมีความพยายามในการให้กลุ่มเหล่านี้ได้เข้าถึงการศึกษาและการฝึกอบรม

กิลบอร์นและโยเดล (Gillborn & Youdell, 2000, p. 2-3) กล่าวว่า ความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมกันในโอกาสทางการศึกษาสัมพันธ์กับความเท่าเทียมกันในสังคมของการปกครองระบอบประชาธิปไตยและเสรีภาพ ความสำคัญของความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา มี 4 ประการคือ

- (1) ความเท่าเทียมกันของการเข้าถึงและการจัดหา สัมพันธ์กับการเข้าใจเรื่องของความเสมอภาคในโอกาส โดยเน้นถึงสิ่งที่กั้นการเข้าถึงและการมีส่วนร่วม เช่น ข้อจำกัดในเรื่องเพศ เชื้อชาติ
- (2) ความเท่าเทียมกันในสภาพแวดล้อม สัมพันธ์กับความไม่เท่าเทียมกันในสภาพแวดล้อมจากความไม่เท่าเทียมกันในทางปฏิบัติ นักเรียนไม่ได้รับการสนับสนุนในเรื่องเงิน ระบบการศึกษามีไม่เพียงพอกับความต้องการ
- (3) ความเท่าเทียมกันของการมีส่วนร่วมในการบำรุง
- (4) ความเท่าเทียมกันของผลลัพธ์ของโรงเรียนจะลดลง หากไม่ขจัดกลุ่มที่มีความแตกต่างในโรงเรียน ทักษะ อัตรการออกกลางคัน

หากมองความเสมอภาคในคุณภาพการศึกษาจะพบว่า องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก (Unesco, 1988, p. 6-7) กล่าวว่า คุณภาพทางการศึกษา หมายถึง ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ ดังนี้

(1) ปัจจัยนำเข้า (Input) คือ ความสามารถ และความรู้พื้นฐานของนักเรียน ทรัพยากรของสถาบัน เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ช่วงเวลาในการสอน และความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันของเนื้อหาหลักสูตรกับความต้องการทางสังคม

(2) กระบวนการ (Processes) ประกอบด้วย วิธีการในการสอน ขนาดของห้องเรียน การแนะแนวให้คำปรึกษานักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนมีโอกาสอยู่ร่วมกันในสังคม และโอกาสในการทำวิจัยและพัฒนา

(3) ผลผลิต (Output) อาจพิจารณาจาก ผลผลิตภาพของนักเรียน การบริการชุมชน และผลการวิจัยของนักเรียน

นอกจากนี้ในมิติของการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษายังสะท้อนความเสมอภาคในการได้รับการจัดสรรทรัพยากรด้วย ดังนี้

อาเหม็ด (Ahmed, 1975, p. 19-20) กล่าวถึง ทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการศึกษา สามารถแบ่งได้เป็น 3 ส่วน คือ

(1) ทรัพยากรทางการเงิน เป็นทรัพยากรที่หามาได้เพื่อการจัดการศึกษา ใช้จ่ายในสินค้าและบริการ เพื่อดำเนินการทางการศึกษา

(2) ทรัพยากรกายภาพ ได้แก่ อาคาร อุปกรณ์การเรียน หนังสือ กระดาษ ปากกา ดินสอ ลวดหนีดกระดาษ และวัสดุอื่นๆ ที่ใช้ในกระบวนการการศึกษา

(3) เวลา เป็นทรัพยากรทางการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ใช้ในการสอน การบริหาร การวางแผน และผู้เรียนในกระบวนการศึกษา ซึ่งมีความสำคัญที่สุด

จรินทร์ เทศวานิช (2536, น. 46) กล่าวว่า ความเสมอภาคในการลงทุนทางการศึกษามีลักษณะเฉพาะสองประการ ประการแรก จะต้องจัดสรรแบ่งปันให้ความช่วยเหลือด้วยความเท่าเทียมกันแก่สถาบันการศึกษาหรือนักศึกษาที่มีความเท่าเทียมกันอยู่แล้ว ประการที่สองจำเป็นต้องจัดสรรแบ่งปันหรือให้ความช่วยเหลือด้วยความไม่เท่าเทียมกันแก่สถาบันการศึกษาหรือนักศึกษาที่มีความไม่เท่าเทียมกัน คือ ให้หรือช่วยเหลือด้วยสิ่งของหรือจำนวนที่ไม่เท่ากันแก่บุคคลที่ไม่เท่ากัน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันมากขึ้น หากพิจารณาในแง่การลงทุนทางการศึกษาการจัดสรรงบประมาณให้แก่สถาบันการศึกษาที่ยากจนควรจะมีมากกว่าการจัดสรรงบประมาณให้แก่สถาบันการศึกษาที่มั่งคั่งอยู่แล้ว จึงจะเรียกได้ว่ามีความเสมอภาคในการลงทุนทางการศึกษา

จอร์จ และมัวร์ (George; & Maureen, 1991, p. 244) กล่าวว่า การพิจารณาความเสมอภาคในการลงทุนทางการศึกษาควรคำนึงถึงกฎเกณฑ์ประสิทธิภาพและความเสมอภาคคู่กัน ความ

เสมอภาคนั้นเกี่ยวข้องกับต้นทุนและผลกำไรจากการลงทุน เป็นการกระจายความแตกต่างระหว่างกลุ่มในสังคม ส่วนการลงทุนทางการศึกษานั้น ต้นทุนและผลกำไรเป็นการกระจายอย่างเท่าเทียมกันในแต่ละภูมิภาค ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย หรือมีความแตกต่างทางเศรษฐกิจ จริยธรรม ต่างต้องได้รับสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาได้อย่างสะดวก ทั้งนี้ความไม่เสมอภาคทางการลงทุนทางการศึกษาเกิดขึ้นรุนแรงในประเทศกำลังพัฒนาอันเกิดจากการกระจายของเงินในการลงทุนทางการศึกษา จนมีคำถามให้พิจารณาบนพื้นฐานของความเสมอภาค คือ จะทำอย่างไรจึงจะเกิดการกระจายและการเข้าถึงทรัพยากรทางการศึกษาในกลุ่มหรือพื้นที่ที่แตกต่างกัน อะไรเป็นผลจากการส่งเสริมการกระจายการศึกษาของรัฐบาล การกระจายต้นทุนและผลประโยชน์และการกระจายผลรวมของรายได้หรือการกระจายสวัสดิการการลงทุนทางการศึกษาสามารถที่จะจัดสรรความมั่งคั่งของรายได้ และโอกาสระหว่างความได้เปรียบกับความเสียเปรียบระหว่างคนยากจนกับคนมั่งคั่ง การศึกษาจะมีผลอย่างไรกับสิ่งเหล่านี้ คำถามที่เกิดขึ้นเหล่านี้ ความเสมอภาคและประสิทธิภาพจะปรากฏให้เห็นในความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบท

องค์ประกอบสำคัญของความเสมอภาคทางการศึกษา ประกอบด้วย ความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษา ความเสมอภาคในการอยู่รอดในระบบการศึกษา และความเสมอภาคในคุณภาพการศึกษาที่ได้รับ และสามารถจำแนกความเสมอภาคทางการศึกษาเป็น ปัจจัยนำเข้า (INPUT) กระบวนการ (PROCESS) และผลผลิต (OUTPUT) ได้ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1

แนวคิดความเสมอภาคทางการศึกษา

แนวคิด	ปัจจัยนำเข้า	กระบวนการ	ผลผลิต
กอร์ดอน (Gordon, 1972)			
โคลแมน (Coleman, 1974)			
โคห์น (Cohn, 1982)			
ฟาเรล (Farrell, 1994)			
อุกาวา (Uekawa, 2000)			
สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP)			
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2532)			
ชนิตา รักษ์พลเมือง (2534)			

แนวคิด	ปัจจัยนำเข้า	กระบวนการ	ผลผลิต
สุมาลี ปิตยานนท์ (2539)			
แม็คกินที และฟิช (McGinty; & Fish. 1993)			
กิลบอร์นและโยวเดล (Gillborn & Youdell. 2000)			
จรินทร์ เทศวานิช (2536)			
จอร์จ และมัวร์ (George; & Maureen. 1991)			

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะจำแนกเป็น 3 กลุ่ม คือ งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส และงานวิจัยเกี่ยวกับความเสมอภาคในการจัดการศึกษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.5.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กัลยาณี ธนาสุวรรณ (2549) ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ผลการวิจัยพบว่า (1) งานวิชาการ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาใช้หลักสูตรแกนกลางเป็นหลักและมีการศึกษาความสามารถ ความสนใจของผู้เรียน และความต้องการของชุมชนเป็นส่วนประกอบ การประเมินหลักสูตรสถานศึกษาให้ความสำคัญในด้านความยืดหยุ่นและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนมากที่สุด ปัญหาสำคัญที่พบ คือ ครูขาดความรู้ความเข้าใจ และทักษะในการทำวิจัย (2) งานบุคลากร สถานศึกษามีการส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานเป็นหมู่คณะ มีการกระจายความรับผิดชอบให้ครูมีส่วนร่วมในงานต่างๆ ปัญหาสำคัญที่พบ คือ บุคลากรมีหน้าที่รับผิดชอบหลายด้านในเวลาเดียวกัน (3) งานธุรการ การเงินและพัสดุ สถานศึกษามีการจัดทำทะเบียนเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ปัญหาที่พบมากที่สุด คือเจ้าหน้าที่ธุรการมีน้อยกว่าภาระงาน (4) งานกิจการนักเรียน พบว่า สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมสภานักเรียนมากที่สุด ปัญหาที่สำคัญ คือ มีกิจกรรมนักเรียนมากเกินไป (5) งานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม สถานศึกษามีการจัดเวรยามรักษาความปลอดภัยภายในสถานศึกษาหรือบริเวณต่างๆ ปัญหาที่สำคัญคือ การขาดงบประมาณที่จะซ่อมแซมอาคาร สถานที่ชำรุด และ (6) งานความสัมพันธ์ชุมชน สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ชุมชนมาใช้บริการอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ของสถานศึกษา และเชิญผู้ปกครองเข้าร่วมประชุมและทำกิจกรรมในโอกาสพิเศษต่างๆ ปัญหาสำคัญที่พบคือ การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนไม่เป็นระบบและขาดความต่อเนื่อง

พิษณุ กันตาง (2549) ศึกษาการพัฒนาแบบการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทจัดการศึกษาได้ทุกระดับตามความต้องการและความเหมาะสมภายใต้มาตรฐานชาติ ทั้งนี้จากการศึกษาความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านนโยบายและเป้าหมาย พบว่าควรมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตตามความต้องการของชุมชนนั้นๆ ส่วนเรื่องความพร้อมและการมีส่วนร่วม ประชาชนเห็นว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเพื่อช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ อันจะส่งผลให้ท้องถิ่นและประเทศชาติเข้มแข็งต่อไป

พิชิต ฤทธิ์จรูญและคณะ (2554) ศึกษาวิจัยประเมินผลการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินคุณภาพ ความเสมอภาค สภาพการเปลี่ยนแปลงของการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาของ อปท. และเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการจัดการศึกษาของ อปท. โดยวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์ผู้บริหารอปท. บุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและกรรมการสถานศึกษา ผลการวิจัย พบว่า (1) ด้านคุณภาพการจัดการศึกษา ผู้เรียนส่วนใหญ่มีคุณภาพตามมาตรฐาน และครูมีเพียงพอและมีความสามารถในการสอน สถานศึกษาจัดการศึกษาตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษา (2) ด้านความเสมอภาค อปท.สามารถจัดการศึกษาให้มีความเสมอภาค (3) ด้านการเปลี่ยนแปลงหลังรับการถ่ายโอน มีพัฒนาการด้านวิชาการดีขึ้น ได้งบประมาณและ อัตราค่าจ้างครูเพิ่มขึ้น กำหนดนโยบายและจัดทำแผนพัฒนาตามสภาพของท้องถิ่น แต่ อปท.บางแห่งขาดงบประมาณสนับสนุน และสถานศึกษาบางแห่งมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำลง (4) ปัจจัยที่ส่งเสริมคือผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ อปท. มีความพร้อมเรื่องรายได้มีครูเพียงพอ ปัจจัยอุปสรรค ผู้บริหารขาดวิสัยทัศน์ บุคลากรไม่เพียงพอและชุมชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษา

พัทธชัย พัฒนสุวรรณ (2554) ศึกษาเรื่อง โรงเรียน อบจ. : บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีได้ให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาแก่โรงเรียนต่าง ๆ ในเขตจังหวัดนนทบุรีมาตั้งแต่ก่อนรับถ่ายโอนภารกิจด้านการจัดการศึกษา และเมื่อได้รับถ่ายโอนภารกิจด้านการศึกษาแล้ว องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีมีบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ด้านงานวิชาการ มีโครงการพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียน เช่น การจ้างครูภาษาต่างประเทศ การจัดซื้ออุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และเชิญบุคคลใน

ท้องถิ่นนำความรู้ภูมิปัญญามาสอน ด้านกิจการนักเรียน มีโครงการต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนงานด้านกิจการนักเรียน ด้านงานบริหารทั่วไป ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเห็นว่าข้อดีของการโอนเข้ามาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี คือ ลดขั้นตอนการประสานงาน สายการบังคับบัญชาสั้นลง ด้านอาคารสถานที่ มีโครงการก่อสร้างและทำนุบำรุงอาคารสถานที่ของโรงเรียนต่างๆอย่างต่อเนื่อง แต่การบริหารจัดการศึกษายังพบปัญหา ได้แก่ ด้านวิชาการยังพบว่าคุณภาพทางวิชาการของนักเรียนในสังกัดยังไม่เป็นที่น่าพอใจมากนัก ด้านการบริหารบุคคลยังคงมีปัญหาในการจัดหลักสูตรที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากร รวมถึงด้านสวัสดิการที่ยังดัดระเบียบ ทำให้บุคลากรรู้สึกขัดข้องกังวลใจ ด้านการบริหารทั่วไปยังดัดระเบียบด้านการเงิน ด้านเอกสาร ด้านพัสดุ ด้านอาคารสถานที่ ยังคงมีปัญหาในบางส่วน เช่น ห้องเรียนวิทยาศาสตร์ที่ขาดแคลน และชำรุดทรุดโทรม รวมถึงสถานที่ช่วยเสริมด้านกิจกรรม เช่น สนามกีฬา ยังคงมีไม่ทั่วถึง

ชาญ ดันติธรรมถาวรและคณะ (2554) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับโครงการรูปแบบ แนวทางการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของเทศบาลนครรังสิต โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า การที่จะส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของเทศบาลนครรังสิต เพื่อสร้างคุณภาพมาตรฐาน สร้างโอกาส ความเสมอภาค การกระจายอำนาจ การติดตามการประเมินที่มีคุณภาพ และการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนนั้น รัฐบาลส่วนกลางต้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย มีการจัดระบบการบริหารราชการส่วนกลางส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นให้มีอำนาจและขอบเขตความรับผิดชอบที่ชัดเจน และกำหนดบทบาทความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามขีดความสามารถ อีกทั้งรัฐบาลกลางยังต้องรับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณรายหัว การจัดสรรเงินอุดหนุน การสนับสนุนกิจกรรมให้สอดคล้องกับแนวนโยบายการศึกษาแห่งชาติ และการจัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปเพื่อลดการเหลื่อมล้ำในเรื่องรายได้ที่แตกต่างกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการดูแลสิ่งปลูกสร้าง การจัดสรรทุนการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากจน เป็นต้น และสำหรับความเป็นไปได้ในการเข้ามาจัดการศึกษาของเทศบาลนครรังสิตเรียงตามลำดับสำคัญคือ การศึกษาประเภทเด็กเล็กก่อนวัยเรียน การศึกษาระดับอนุบาล การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และการศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นน้อยสุด

คริสตินา คิส-เคโตส์ และ บอมแบง ซูฮาโนโก ซิอาเยอร์ (Krisztina Kis-Katos & Bambang Suharnoko Sjahrir, 2013) ศึกษาการเพิ่มการตอบสนองในการจัดบริการสาธารณะของรัฐบาลท้องถิ่นด้วยการกระจายอำนาจในระบอบประชาธิปไตยในประเทศอินโดนีเซีย โดยทำการศึกษาการจัดสรรงบประมาณในหน่วยการปกครองระดับท้องถิ่น และมุ่งพิจารณาที่ปัจจัยด้านค่าใช้จ่ายลงทุน

ของท้องถิ่นในด้านการศึกษา สาธารณสุข และโครงสร้างพื้นฐาน ผลการศึกษาพบว่า การตอบสนองของรัฐบาลท้องถิ่นเพิ่มขึ้นเมื่อมีการกระจายอำนาจมากขึ้น ส่วนอำเภอที่มีระดับของการให้บริการสาธารณะในระดับต่ำจะเพิ่มการลงทุนค่อนข้างมากขึ้นภายใต้ที่ได้รับการกระจายอำนาจ การกระจายอำนาจทางการบริหารและทางการคลังจะช่วยเพิ่มระดับการตอบสนองของรัฐบาลท้องถิ่นซึ่งมีส่วนช่วยในการพัฒนาระบบบริการสาธารณะในท้องถิ่นที่ยังไม่สมบูรณ์ให้มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ในขณะที่การจัดสรรเงินงบประมาณรายได้ให้แก่รัฐบาลท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นจะไม่ได้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาบริการสาธารณะที่เพิ่มมากขึ้นในลักษณะเช่นนี้ ขณะเดียวกันจากการกระจายอำนาจทางการพัฒนาประชาธิปไตย ยังไม่ปรากฏหลักฐานถึงการปรับปรุงการตอบสนองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มเติม แต่จากการศึกษามีข้อค้นพบที่สะท้อนว่ามีการปรับเป้าหมายของแผนในระดับท้องถิ่นโดยไม่ได้คำนึงถึงเรื่องของการแข่งขันทางการเมืองแต่อย่างใด อนึ่งผลกระทบในด้านบวกของการกระจายอำนาจทางด้านการบริหารและทางการคลังได้ชี้ให้เห็นถึงความสามารถเปรียบเทียบของรัฐบาลท้องถิ่นในเชิงข้อมูลที่สามารถทำให้การกำหนดเป้าหมายเพื่อการลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสาธารณะได้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนนำมาซึ่งการตอบสนองของรัฐบาลท้องถิ่นที่เข้ามาเติมเต็มให้ระบบบริการสาธารณะในท้องถิ่นที่ยังไม่สมบูรณ์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ในขณะที่ผู้ศึกษาไม่พบว่ามีผลกระทบในทางลบของการกระจายอำนาจทางการเมืองที่มีอิทธิพลมาก แต่ทั้งนี้ ผลการศึกษายังคงมีข้อจำกัดในแง่ของการศึกษาตัวบุคคลทางการเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดระยะเวลาของการศึกษา

พยุงค์ดี ทราบรัมย์ (2557) ศึกษาวิจัยเรื่องการนำแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ไปใช้ในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อทดสอบความสอดคล้องระหว่างแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่กับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในบริบทของประเทศไทย และเพื่อศึกษาสาเหตุของความสอดคล้องและไม่สอดคล้องระหว่างแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่กับการจัดการศึกษา ผู้วิจัยได้เลือกเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ทั้งหมด 62 แห่งเป็นพื้นที่ศึกษา ผลจากการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ในภาพรวมกับการจัดการศึกษาไม่มีความสอดคล้องกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 2) ความสอดคล้องระหว่างแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่กับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดจากสาเหตุ 4 ประการคือ (1) กระแสการสร้างพลเมือง (2) หลักการของการปกครองส่วนท้องถิ่น (3) ข้อกำหนดของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา และ (4) กระแสประชาธิปไตยของประเทศไทย

วีระศักดิ์ เครือเทพ และคณะ (2557) ศึกษาวิจัยเพื่อติดตามและประเมินผลการกระจายอำนาจของไทย ในด้านการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า โรงเรียนของ อบต. ที่ดำเนินการอยู่แต่เดิมให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศเป็นอย่างมาก และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาในระดับที่ต่ำมาก นอกจากนี้ โรงเรียนถ่ายโอนก็ได้รับความสำคัญจาก อบต. เช่นกัน โดยเฉพาะในด้านการจัดหลักสูตรท้องถิ่นซึ่งอัตราที่สูงจากจำนวนโรงเรียนที่มีการถ่ายโอนทั้งหมด นอกจากนี้ อบต. ได้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและประชาชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนถ่ายโอนดังกล่าวอย่างเปิดกว้าง และส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศด้วยเช่นกัน โดยผลลัพธ์จากการจัดการเรียนการสอนของ อบต. พบว่าสัมฤทธิ์ผลในการเรียนของเด็กนักเรียนสังกัดโรงเรียน อบต. และโรงเรียนถ่ายโอนอยู่ในระดับที่ดี-ดีมาก โดยเฉพาะในด้านการเรียนจบตามเวลาที่กำหนดและการเข้าเรียนต่อในชั้นเรียนที่สูงขึ้น อย่างไรก็ตาม สัดส่วนขนาดห้องเรียนโดยเฉลี่ยของโรงเรียนสังกัด อบต. อยู่ที่ 16 - 21 คนต่อห้องเรียน ในขณะที่ขนาดห้องเรียนโดยเฉลี่ยของโรงเรียนถ่ายโอนอยู่ที่ 19 - 37 คนต่อห้องเรียนโดยเฉลี่ย ซึ่งการมีขนาดห้องเรียนดังกล่าวข้างต้นจึงอาจส่งผลทำให้ระดับคะแนนการสอบกลุ่มวิชา O-NET ของเด็กนักเรียนโรงเรียน อบต. มีค่าเฉลี่ยผลคะแนนการสอบที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนผลการสอบ O-NET ของโรงเรียนทั้งหมดในจังหวัดที่ อบต. แห่งนั้นๆ ตั้งอยู่ ทั้งนี้ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของ อบต. ในระดับปานกลางจนถึงค่อนข้างดี ทั้งในเรื่องทักษะ ความคิดความอ่าน ความรู้ความสามารถ ความประพฤติของนักเรียน และพอใจที่บุตรหลานที่จบการศึกษาจากสถานศึกษาของ อบต.สามารถหางานทำหรือเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นได้

2.5.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส

ศุภยา โกกอนัน (2540) ศึกษาเรื่องการศึกษาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา พบว่าพระสงฆ์ที่ก่อตั้งหรือบริหารงานส่วนใหญ่ปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาให้มีความรู้มากขึ้น โดยใช้หลักเมตตาธรรม และหลักสามัคคีธรรม และมีการฝึกอาชีพให้ด้วย พระสงฆ์ส่วนมากประสบปัญหาด้านเงินทุนและงบประมาณในการปฏิบัติงานไม่เพียงพอ เนื่องจากไม่มีรายได้หลักต้องรอเงินบริจาคอย่างเดียว ผลที่ได้จากการปฏิบัติงานของพระสงฆ์คือเด็กได้รับการศึกษามากขึ้นตามกำลังความสามารถ และเด็กได้เรียนรู้ธรรมะและสามารถนำวิชาชีพที่ฝึกไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตจริง

เสรี บุญทอย (2542) ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา พบว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งผู้บริหารต่างกัน และหน้าที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความ

คิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา โดยการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กพิเศษควรจัดในโรงเรียนเฉพาะหรือแยกห้องเรียน ควรจัดอบรมครูทุกคนในโรงเรียน การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ควรคำนึงถึงความพร้อมด้านบุคลากร อาคารสถานที่ และอุปกรณ์

จันทิมา ปัญจวัฒน์ (2543) ศึกษาการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ด้อยโอกาส กรณีศึกษาวัดสวนแก้ว พบว่า ลักษณะการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ด้อยโอกาสจัดแบบเป็นกลุ่มและแบบชั้นเรียนมากที่สุด กิจกรรมที่จัดมากที่สุดคือ กิจกรรมการเกษตร และกิจกรรมการสอนการดำเนินชีวิต การสอนกิจกรรมเน้นการปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี ผู้สอนกิจกรรมเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่ตนสนใจ และวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอนเหมาะสมและเพียงพอ ด้านปัญหาและอุปสรรคของการจัดกิจกรรมเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ 1) การนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพ และวิธีการสอนไม่ค่อยสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา 2) ความชำนาญของผู้สอน และความเป็นกันเองและความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน 3) ผู้ด้อยโอกาสรู้สึกตนเองมีปมด้อยและไม่มั่นใจในตนเอง 4) วัสดุที่ใช้ในการเรียนการสอนไม่เพียงพอและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนขาดแคลน 5) การประเมินผลไม่คำนึงถึงการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง และไม่ให้ผู้เรียนมีส่วนในการประเมินผล

จรัญญา พรหมเกษา (2547) ศึกษาแนวทางการดำเนินกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ด้อยโอกาสตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พบว่า ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้คือ จัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน จัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ จัดกิจกรรมที่ฝึกให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการคิด และจัดทำกรวิจัยเพื่อพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ด้านการจัดเนื้อหาหลักสูตรคือ จัดเนื้อหาความรู้ด้านการดำรงชีวิต จัดเนื้อหาความรู้ด้านทักษะและวิชาชีพ และจัดเนื้อหาความรู้ด้านความรู้ทั่วไป ด้านการประเมินผลผู้เรียนคือ จัดประเมินพัฒนาการของผู้เรียน จัดประเมินผู้เรียนหลากหลายวิธี และจัดประเมินผลผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ด้านการมีส่วนร่วมของทุกองค์กรคือ จัดให้ภาครัฐมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการศึกษา และจัดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการศึกษา และด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ในชุมชนคือ จัดแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และจัดงบประมาณในการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้

ทิชา ลวดลาย (2549) ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ความเท่าเทียมกันทางการศึกษาของเด็กด้อยโอกาส มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ความเท่าเทียมกันทางการศึกษาของเด็กด้อยโอกาส โดยมีสมมติฐานในการวิจัยคือ เด็กด้อยโอกาสได้รับการศึกษาที่เท่าเทียมกันกับเด็กทั่วไป ซึ่งใช้รูปแบบในการ

วิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า ส่วนหลักดันที่เป็นตัวแปรสำคัญทำให้เกิดความเท่าเทียมกันทางการศึกษาของเด็กด้อยโอกาส คือเจตคติที่ดีของเด็กที่มีต่อการศึกษา โดยต้องพร้อมที่จะเปิดใจยอมรับ ไม่นำปมด้อยของตนเองมาปิดกั้นการพัฒนาความรู้ อีกทั้งเด็กต้องได้รับการสนับสนุนและเปิดโอกาสทางการศึกษา จากหน่วยงานในความดูแลอย่างเต็มที่

วรัญญา เตียวกุล (2550) ศึกษาบทบาทของการศึกษาภาคบังคับต่อการแก้ปัญหาความยากจน: โอกาสทางการศึกษาของเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส พบว่า (1) รายได้เฉลี่ยของผู้สำเร็จเพียงการศึกษาภาคบังคับไม่พอที่จะยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวให้พ้นจากภาวะความยากจน โดยผู้มีงานทำที่จบระดับประถมศึกษาจะมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าผู้จบระดับอุดมศึกษาประมาณ 3.9 เท่า ยิ่งครอบครัวมีขนาดใหญ่มากก็ยิ่งเปราะบางต่อภาวะความยากจน (2) เด็กวัยเรียนในภาคอีสานมีอัตราการเข้าเรียนต่ำสุดทั้งประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น นอกจากนี้ความยากจน ผสมกับภาวะความเป็นกำพร้าและพิการทำให้เด็กเข้าเรียนการศึกษาภาคบังคับช้ากว่าเกณฑ์หรือไม่เข้าเรียน และรัฐยังไม่สามารถให้บริการการศึกษาภาคบังคับได้ครอบคลุมเด็กไทยทุกคน และเมื่อพิจารณามาตรการจูงใจให้เด็กด้อยโอกาสเข้ารับการศึกษาดูเหมือนสนับสนุนการศึกษาหรือการเลี้ยงอาหารกลางวันในโรงเรียน พบว่ามีเด็กนักเรียนที่ยากจนและได้รับทุนการศึกษามีเพียงร้อยละ 11 ของเด็กนักเรียนที่ได้รับทุนการศึกษาทั้งหมด และคิดเป็นร้อยละ 3.7 ของเด็กนักเรียนที่ยากจนทั้งหมด (3) เด็กนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับการอุดหนุนรายหัวต่ำสุดในเกือบทุกระดับการศึกษา และต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ ซึ่งสะท้อนว่าการกระจายรายจ่ายงบประมาณเพื่อการศึกษายังไม่เป็นธรรมเท่าที่ควร ข้อเสนอแนะ คือ ควรปรับการกระจายรายจ่ายงบประมาณให้เป็นธรรมควบคู่กับการสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กยากจน รัฐควรขยายอุปทานของบริการการศึกษาภาคบังคับโดยปรับอัตราอุดหนุนรายจ่ายงบประมาณรายหัวให้เป็นธรรมต่อเด็กนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควบคู่กับการกระตุ้นอุปสงค์ โดยการให้ทุนสนับสนุนการศึกษาควบคู่กับการปรับหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการรับ โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายยากจน ประกอบกับภาวะด้อยโอกาสที่ทำให้เปราะบางต่อภาวะความยากจนและเสี่ยงต่อการขาดโอกาสในการศึกษาภาคบังคับ หรือให้การอุดหนุนแก่ครอบครัวโดยมีเงื่อนไขให้เด็กต้องเข้ารับการศึกษภาคบังคับ โดยเน้นบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชน และครอบครัวในการติดตามและดูแลให้เด็กได้เข้ารับการศึกษอย่างสม่ำเสมอ

ศิวารุช อินฟ้าแสง (2551) วิเคราะห์ประสิทธิภาพของสถานศึกษาในการบริหารจัดการทรัพยากรการศึกษาเพื่อการขยายโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้เรียนด้อยโอกาส/ยากจนและผู้เรียนพิการ ให้เข้าถึงบริการทางการศึกษา โดยอาศัยแบบจำลอง Data Envelopment Analysis (DEA) ผลการศึกษา

พบว่า มีสถานศึกษาร้อยละ 9.17 เท่านั้นที่มีประสิทธิภาพในการบริหารทรัพยากรฯ ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยส่วนใหญ่ใช้ทรัพยากร อาทิ ห้องเรียนและบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงค่าใช้จ่ายต่อหัวของผู้เรียนต่อโอกาส/ยากจนและผู้เรียนพิการ เพื่อให้บริการการศึกษาอย่างด้อยประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ความมีประสิทธิภาพมิได้ขึ้นกับขนาดของสถานศึกษารวมถึงพื้นที่ที่สถานศึกษานั้นตั้งอยู่ การศึกษาพบว่า สถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพมีสัดส่วนของผู้เรียนต่อโอกาส/ยากจนและผู้เรียนพิการต่อผู้เรียนทั้งสิ้น ในขณะที่ค่าใช้จ่ายต่อหัวของผู้เรียนต่อโอกาสและผู้เรียนพิการมีผลต่อความมีประสิทธิภาพของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ และสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพมีค่าใช้จ่ายต่อหัวของผู้เรียนต่อโอกาส/ยากจน และผู้เรียนพิการต่ำกว่าสถานศึกษาที่ด้อยประสิทธิภาพ นั่นคือ การเพิ่มประสิทธิภาพของสถานศึกษาทำได้โดยการเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนต่อโอกาสและผู้เรียนพิการในสถานศึกษา การศึกษานี้เสนอให้มั่นนโยบายการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การขยายโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้เรียนต่อโอกาสและผู้เรียนพิการเพิ่มขึ้น

วชิราพร สุวรรณศรวล (2556) ศึกษาารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย พบว่าสภาพปัญหาสำคัญประกอบด้วย ด้านนักเรียน คือ ครอบครัวมีฐานะยากจนและไม่สนับสนุนให้ลูกได้รับการศึกษา เด็กพักอยู่ห่างไกลจากโรงเรียน และมีอุปสรรคในการเรียนคือภาษา และด้านโรงเรียน หลักสูตรที่มีอยู่ไม่เหมาะสม โรงเรียนตั้งอยู่ในที่ห่างไกลจากที่พักของนักเรียน ครูขาดความเข้าใจในตัวนักเรียน ความต้องการที่สำคัญของนักเรียนและผู้ปกครอง คือ ในแต่ละชุมชนควรมีศูนย์การเรียนรู้และมีการประจำเพื่อสะดวกในการเรียน หลักสูตรมีความยืดหยุ่น เนื้อหาวิชาควรเน้นวิชาชีพ และสอนเฉพาะวิชาที่จำเป็นและใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ โดยรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกที่สร้างขึ้นมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนานักเรียนที่ออกกลางคัน และกลุ่มที่ไม่จบการศึกษาภาคบังคับ หรือผู้สนใจ อย่างต่อเนื่อง เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่สามารถยืดโยงเกาะเกี่ยวกับโรงเรียนปกติ โดยใช้เวลานอกเวลาราชการ

2.5.3 งานวิจัยเกี่ยวกับความเสมอภาคทางการศึกษา

สุริยะ เจียมประชาชนรากร (2546) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ผลของนโยบายความเสมอภาคทางการศึกษาที่มีต่อการกระจายรายได้ในประเทศไทยในประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ถึง 8 (พ.ศ.2530-2544) โดยวิเคราะห์ความเสมอภาคทางการศึกษา การกระจายรายได้ และผลของนโยบายความเสมอภาคทางการศึกษาที่มีต่อการกระจายรายได้ในประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 ถึง 8 (พ.ศ.2530-2544) ผลการศึกษาพบว่าความเสมอภาคทางการศึกษาในภาพรวมมีมากขึ้นในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6

ถึง 8 โดยจำนวนปีเฉลี่ยที่ได้รับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเป็น 5.18 ปี 5.19 ปี และ 5.17 ปี และของสมาชิกทุกคนในครัวเรือนเป็น 5.35 ปี 5.82 ปี และ 6.46 ปี ตามลำดับ แต่ยังคงมีความเหลื่อมล้ำระหว่างภาคเล็กน้อย โดยหัวหน้าครัวเรือนและสมาชิกทุกคนในครัวเรือนของกลุ่มครัวเรือนชั้นรายได้สูงสุด 20 % มีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยสูงกว่าของกลุ่มครัวเรือนชั้นรายได้ต่ำสุด 20 % เท่ากับ 2-2.5 เท่า และผลการกระจายรายได้มีแนวโน้มเหลื่อมล้ำกันมากขึ้นในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ถึง 8 โดยค่าสัมประสิทธิ์จีนิ (Gini Coefficient) เท่ากับ 0.5882 0.5816 และ 0.6910 ตามลำดับ ในส่วนความเสมอภาคทางการศึกษามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของรายได้ของครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญ

พัชรภรณ์ อ่วมอรุณ (2547) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ความเสมอภาคของการลงทุนทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพของการลงทุนทางการศึกษา และวิเคราะห์ความเสมอภาคของการลงทุนทางการศึกษา ประเภทย่อยดำเนินการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เมื่อจำแนกตามปีงบประมาณ ขนาดของโรงเรียน และเขตพื้นที่การศึกษา ผลการวิจัย พบว่า 1) แนวโน้มของสภาพการลงทุนทางการศึกษามีค่าสูงขึ้น โดยเป็นการลงทุนทางการศึกษา ประเภทบุคลากรมากที่สุด โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรีเขต 3 มีการลงทุนทางการศึกษา ประเภทย่อยดำเนินการมากกว่าโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรีเขต 1 และเขต 2 ในเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรีเขต 1 โรงเรียนขนาดใหญ่มากมีการลงทุนทางการศึกษา ประเภทย่อยดำเนินการน้อยที่สุด ในเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 และเขต 3 โรงเรียนขนาดใหญ่มากมีการลงทุนทางการศึกษา ประเภทย่อยดำเนินการมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก 2) แนวโน้มของความไม่เสมอภาคของการลงทุนทางการศึกษามีค่าสูงขึ้น โดยการลงทุนทางการศึกษา ประเภทบุคลากรมีความเสมอภาคน้อยที่สุด ส่วนบุคลากรมีความเสมอภาคมากที่สุด โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรีเขต 1 มีความเสมอภาคของการลงทุนทางการศึกษา ประเภทย่อยดำเนินการมากกว่าเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรีเขต 2 และเขต 3 ในขณะที่โรงเรียนขนาดใหญ่มีความเสมอภาคของการลงทุนทางการศึกษา ประเภทย่อยดำเนินการมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก 3) ค่าเฉลี่ยรวมของการลงทุนทางการศึกษา ประเภทย่อยดำเนินการในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษามีค่าไม่แตกต่างกัน และความไม่เสมอภาคของการลงทุนทางการศึกษา ประเภทย่อยดำเนินการที่เกิดขึ้นเป็นความไม่เสมอภาคระหว่างขนาดของโรงเรียนมากกว่าระหว่างเขตพื้นที่การศึกษา

อรทัย สุกิตประภากร (2547) ศึกษาเรื่องบทบาทของการศึกษาต่อความไม่เท่าเทียมกันทางรายได้ในประเทศไทย โดยศึกษาบทบาทของระดับการศึกษา ความไม่เท่าเทียมกันทางการศึกษาและ

คุณภาพทางการศึกษาที่มีต่อความไม่เท่าเทียมกันทางรายได้ ภายใต้สมมติฐานที่ว่า ระดับการศึกษาและคุณภาพการศึกษาที่สูงขึ้นจะทำให้ความแตกต่างของรายได้ลดลง และทำการวัดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาด้วยการคำนวณค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และศึกษาด้วยวิธี Ordinary Least Square กับข้อมูลรายจังหวัด และวิธี Pool Least Square ตามเขตพื้นที่การศึกษาสิบสามเขตในปีคือ 2539, 2541, 2543 และ 2545 ผลการศึกษาพบว่าการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญต่อการกระจายรายได้ ระดับการศึกษาที่เพิ่มขึ้นมีผลทำให้ความไม่เท่าเทียมกันทางการศึกษาเพิ่มขึ้น และยังพบว่าคุณภาพการศึกษาที่เพิ่มขึ้นซึ่งวัดโดยรายจ่ายเพื่อการศึกษาที่สูงขึ้นนั้นช่วยลดความไม่เท่าเทียมกันทางรายได้ลง เนื่องจากการศึกษาที่ดีขึ้นจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพรวมถึงค่าจ้างของแรงงานที่มีระดับการศึกษาต่ำให้สูงขึ้น อย่างไรก็ตามความไม่เท่าเทียมกันทางการศึกษากลับไม่มีผลต่อความไม่เท่าเทียมกันทางรายได้

เอกรัฐ พิมไทย (2548) ศึกษาเรื่องความไม่เสมอภาคในการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ : การวิเคราะห์แยกระดับความไม่เสมอภาคและแนวโน้ม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความไม่เสมอภาคในการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ รวมทั้งเพื่อศึกษาแนวโน้มของความไม่เสมอภาคในการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพของนักเรียนที่มีอาชีพและระดับการศึกษาของผู้ปกครอง รวมถึงนักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนที่มีขนาดและสถานที่ตั้งแตกต่างกันในโรงเรียนที่จัดการศึกษาภาคบังคับเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระหว่างปีการศึกษา 2542-2546 โดยใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ดัชนีความไม่เสมอภาค ได้แก่ ดัชนี Shorrocks order 2 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความไม่เสมอภาค และใช้การวิเคราะห์การถดถอย (regression analysis) เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มของความไม่เสมอภาค ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ (1) ผลการศึกษาค่าความไม่เสมอภาคในการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพของนักเรียน พบว่า ค่าความไม่เสมอภาคในการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพของนักเรียนใน ภาพรวมมีค่าสูงสุดในปีการศึกษา 2542 และลดลงอย่างต่อเนื่องจนถึงปีการศึกษา 2546 รวมทั้งผลการศึกษาค่าความไม่เสมอภาคในการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพของนักเรียนจำแนกตามคุณสมบัติของประชากร พบว่า นักเรียนที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกร มีการศึกษาระดับประถมศึกษาขึ้นไปถึง นักเรียนที่ ศึกษาโรงเรียนขนาดกลางและศึกษาในโรงเรียนที่มีสถานที่ตั้งอยู่นอกเมืองมีค่าความไม่เสมอภาคในการ ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงสุดในกลุ่มเมื่อจำแนกตามคุณสมบัติของประชากร ในขณะเดียวกันนักเรียน ที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ มีการศึกษาระดับอนุปริญญา รวมไปถึงนักเรียนที่ศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กและศึกษาในโรงเรียนที่มีสถานที่ตั้งอยู่ในเมือง มีค่าความไม่เสมอภาคในการ ได้รับ การศึกษาที่มีคุณภาพต่ำสุดในกลุ่มเมื่อจำแนกตามคุณสมบัติของประชากร (2) ผลการศึกษาแนวโน้ม ค่าความไม่เสมอภาคในการได้รับศึกษาที่มีคุณภาพของนักเรียนในภาพรวม ระหว่างปี

การศึกษา 2542-2546 พบว่า การได้รับศึกษาที่มีคุณภาพของนักเรียนมีแนวโน้มของค่าความไม่เสมอภาค ลดลงรวมทั้ง ผลการศึกษาแนวโน้มค่าความไม่เสมอภาคในการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพของนักเรียน จำแนกตามคุณสมบัติของประชากร พบว่า นักเรียนที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกร รับจ้าง และรับราชการ รวมไปถึงผู้ปกครองที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและนักเรียนที่ศึกษาโรงเรียนที่มีสถานที่ตั้งอยู่ในเมืองมีแนวโน้มค่าความไม่เสมอภาคในการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพของนักเรียนลดลง

ดิลกะ ลัทธพิพัฒน์ (2553) ศึกษาความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษากับแนวโน้มของค่าจ้างในประเทศไทย พบว่า ระดับการศึกษาของพ่อแม่ และรายได้ของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการศึกษาของลูกในทางบวก โดยแรงงานในครอบครัวที่พ่อแม่มีการศึกษาสูงมักจะได้รับการศึกษาสูงกว่าแรงงานในครอบครัวที่พ่อแม่มีการศึกษาต่ำกว่า และเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะดีมักได้รับการศึกษาสูงกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะต่ำกว่า โดยครัวเรือนของนักเรียนที่ศึกษาระดับปริญญาตรีมีรายได้ต่อหัวของครัวเรือนสูงกว่าครัวเรือนของนักเรียนที่มีการศึกษาสูงสุดคือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ขณะเดียวกันถิ่นที่อยู่อาศัยมีอิทธิพลต่อการศึกษาลดลง โดยปัจจุบันโอกาสในการศึกษาของเด็กในชนบทแทบจะไม่ได้แตกต่างจากเด็กในเมืองเลย ส่วนหนึ่งน่าจะเป็นผลมาจากนโยบายของรัฐในการสนับสนุนให้มีโรงเรียนอย่างทั่วถึงในทุกพื้นที่ของประเทศไทย ทั้งนี้ความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษาอาจนำมาซึ่งความเหลื่อมล้ำทางรายได้จากค่าจ้างที่แรงงานได้รับในอนาคต

มัทยา บุตรงาม (2554) ศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์จีนิทางการศึกษาเป็นตัวแทนในการวัดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และใช้สัมประสิทธิ์จีนิทางรายได้เป็นตัวแทนในการวัดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดสองขั้น (Two Stage Least Square: 2SLS) กับข้อมูลรายจังหวัดของประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531-2552 ทั้ง 73 จังหวัดในปี พ.ศ. 2531-2535 และ 76 จังหวัดในปีพ.ศ. 2537-2552 ผลการศึกษาพบว่าความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและความเหลื่อมล้ำทางรายได้มีความสัมพันธ์ต่อกันในทิศทางเดียวกัน ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เพิ่มขึ้นทำให้ความเหลื่อมล้ำทางรายได้เพิ่มขึ้น ในขณะที่ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ที่เพิ่มขึ้นทำให้ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเพิ่มขึ้นเช่นกัน ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่าจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากร และสัดส่วนของประชากรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรต่ออุตสาหกรรม เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความเหลื่อมล้ำทางรายได้และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่าค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำ

ทางการศึกษาเช่นกัน ทั้งนี้ผลการศึกษาจากการทดสอบสมมติฐานคุณเนททางรายได้พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในประเทศไทยเป็นไปตามสมมติฐานของคุณเนทและผลการศึกษาจาก การทดสอบสมมติฐานคุณเนททางการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในประเทศไทยไม่เป็นไปตามสมมติฐานของคุณเนท

โดยภาพรวม งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส และ งานวิจัยเกี่ยวกับความเสมอภาคในการจัดการศึกษา การวิจัยทั้งสามกลุ่มได้ให้มุมมองที่สำคัญ ดังนี้

งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจสภาพและปัญหาการบริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทและสามารถจัดการศึกษาได้ทุกระดับตามความต้องการและความเหมาะสมภายใต้มาตรฐานการศึกษาระดับชาติ โดยในด้านคุณภาพการจัดการศึกษา ผู้เรียนส่วนใหญ่มีคุณภาพตามมาตรฐาน และครูมีเพียงพอและมีความสามารถในการสอน สถานศึกษาจัดการศึกษาตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษา ในด้านความเสมอภาค องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาให้มีความเสมอภาค สำหรับด้านการเปลี่ยนแปลงหลังรับการถ่ายโอน มีพัฒนาการด้านวิชาการดีขึ้น ได้งบประมาณและ อัตรากำลังครูเพิ่มขึ้น กำหนดนโยบายและจัดทำแผนพัฒนาตามสภาพของท้องถิ่น แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งขาดงบประมาณสนับสนุน ปัจจัยที่ส่งเสริม คือ ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพร้อมเรื่องรายได้ มีครูเพียงพอ ปัจจัยอุปสรรค ผู้บริหารขาดวิสัยทัศน์ บุคลากรไม่เพียงพอและชุมชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษา

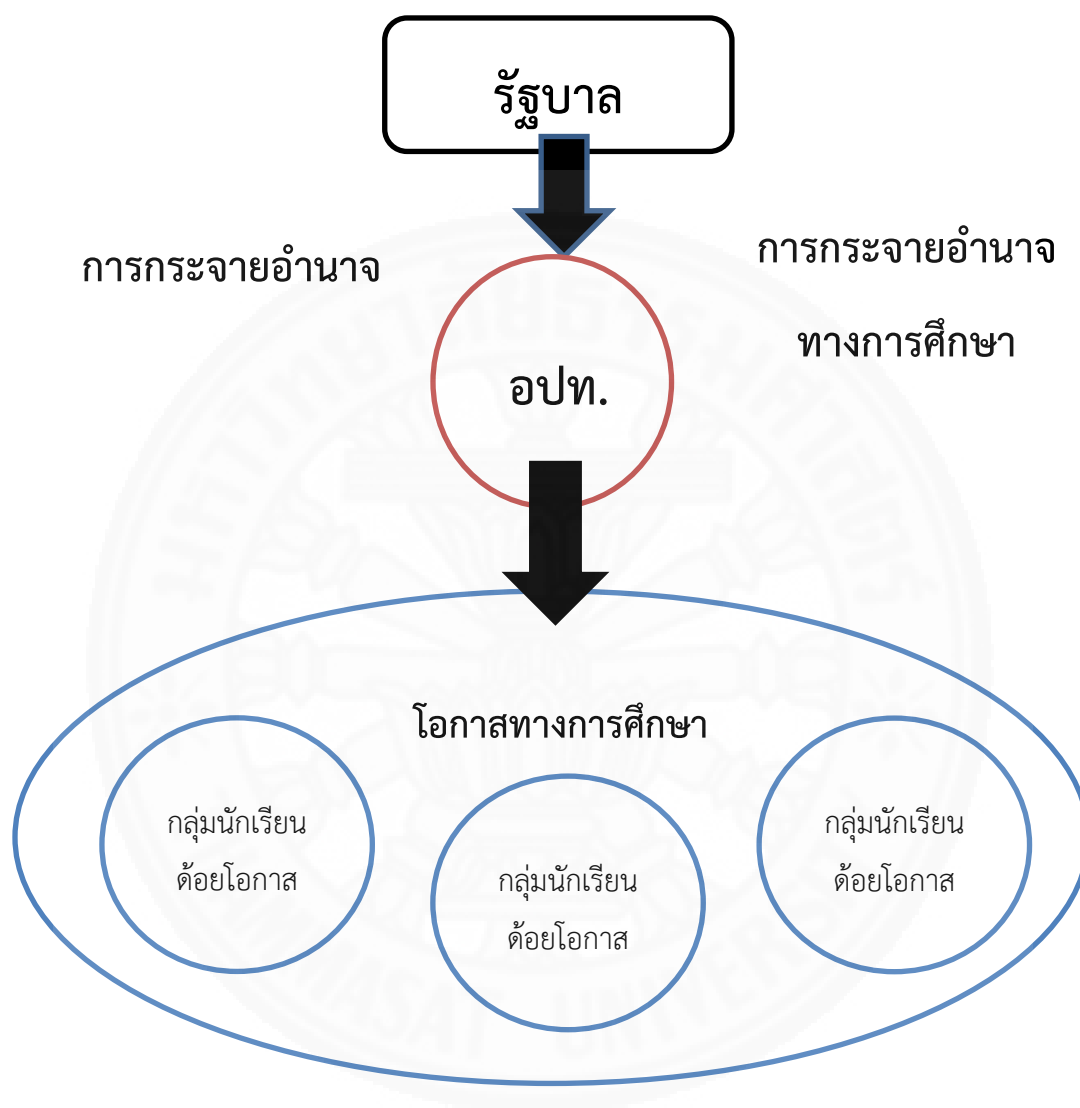
งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา พบว่ารายได้เฉลี่ยของผู้สำเร็จเพียงการศึกษาภาคบังคับไม่พอที่จะยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวให้พ้นจากภาวะความยากจน และเด็กวัยเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอัตราการเข้าเรียนต่ำสุดทั้งประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น นอกจากนี้ความยากจน ผสมกับภาวะความเป็นกำพรว้าและพิการทำให้เด็กเข้าเรียนการศึกษาภาคบังคับช้ากว่าเกณฑ์หรือไม่เข้าเรียน และรัฐยังไม่สามารถให้บริการการศึกษาภาคบังคับได้ครอบคลุมเด็กไทยทุกคน นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งผู้บริหารต่างกัน และหน้าที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ในส่วนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส

ทางการศึกษา ที่ควรคำนึงถึงความพร้อมด้านบุคลากร อาคารสถานที่ และอุปกรณ์ การกระจายทรัพยากร จากภาครัฐ สำหรับตัวแปรสำคัญทำให้เกิดความเท่าเทียมกันทางการศึกษาของเด็กด้อยโอกาส คือ เจตคติที่ดีของเด็กที่มีต่อการศึกษาและการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเด็กด้อยโอกาสต้องได้รับการสนับสนุนและเปิดโอกาสทางการศึกษา จากหน่วยงานในความดูแลอย่างเต็มที่

สำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับความเสมอภาคในการจัดการศึกษา ช่วยทำให้ผู้วิจัยเข้าใจแนวคิด ความเสมอภาคในการจัดการศึกษา พบว่าความเสมอภาคทางการศึกษาในภาพรวมมีมากขึ้นในช่วงของ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ถึง 8 และมีผลต่อรายได้ของครัวเรือน ทั้งนี้ ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและความเหลื่อมล้ำทางรายได้มีความสัมพันธ์ต่อกันในทิศทางเดียวกัน ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เพิ่มขึ้นทำให้ความเหลื่อมล้ำทางรายได้เพิ่มขึ้น ในขณะที่ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ที่เพิ่มขึ้นทำให้ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเพิ่มขึ้นเช่นกัน และจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของ ประชากร และสัดส่วนของประชากรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมต่ออุตสาหกรรม เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความเหลื่อมล้ำทางรายได้และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

กล่าวโดยสรุป จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะพบว่า รัฐบาลได้กระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งในส่วนของการกิจ งบประมาณ บุคลากร ทำให้ท้องถิ่นมีอิสระในการตัดสินใจจัดบริการสาธารณะ นอกจากนี้รัฐบาลได้กระจายอำนาจการจัดการศึกษาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาได้ตามศักยภาพ ทั้งนี้การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบของตนเองได้ โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องช่วยเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ทั้งในด้านการมีโอกาสดำเนินการเรียนในโรงเรียน การมีโอกาสดำเนินการศึกษาที่มีคุณภาพ และการมีโอกาสดำเนินผลสัมฤทธิ์จากการจัดการศึกษา จึงนำมาสู่กรอบแนวคิดในการวิจัย ตามภาพที่ 2.1

2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการเพิ่มโอกาส การศึกษาของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยกำหนดให้มีประชากรแบบจำกัด (finite population) คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยที่ต้องการ ศึกษา โดยมุ่งศึกษาไปที่กลุ่มตัวอย่าง (sampling group) ซึ่งเป็นตัวแทนของประชากร โดยการใช้การสุ่ม แบบหลายชั้น (Multi-stage Sampling) เพื่อนำมาใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับทำการศึกษาในครั้งนี้ ในการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลจากเอกสาร การสนทนากลุ่ม และการ สัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ร่วมกับการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลจะทำการ วิเคราะห์แยกเป็นสองส่วน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องมาเชื่อมโยงโดยใช้หลัก เหตุผลและหลักวิชาการ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจะใช้สถิติเชิงพรรณนาบรรยายข้อมูลกลุ่ม ตัวอย่าง อนึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการอธิบายออกเป็นสามส่วน คือ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การเก็บรวบรวม ข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล รายละเอียดดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษา คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.1.1 วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายชั้น ดังนี้

(1) คัดเลือกจังหวัดที่มีสถานศึกษาที่จัดการศึกษาพิเศษเพื่อเด็กพิการและผู้ด้อยโอกาสที่อยู่ในความดูแลของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษครบทั้งสามกลุ่ม ได้แก่ โรงเรียน เฉพาะความพิการจำนวน 46 โรงเรียน ในสามสิบเจ็ดจังหวัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ เพื่อพัฒนาสมรรถภาพ เด็กพิการจำนวน 77 ศูนย์ และโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จำนวน 51 โรงเรียน ในสี่สิบสามจังหวัด พบว่ามี ยี่สิบสองจังหวัดที่มีสถานศึกษาครบทั้งสามกลุ่ม ดังนี้

- (1)ภาคเหนือสี่จังหวัด ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ น่าน และแพร่
- (2)ภาคกลางหกจังหวัด ได้แก่ ชัยนาท นครปฐม นนทบุรี พิษณุโลก เพชรบูรณ์ และลพบุรี
- (3)ภาคตะวันตกสามจังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี ตาก และเพชรบุรี
- (4)ภาคตะวันออกเฉียงเหนือสามจังหวัด ได้แก่ ขอนแก่น ร้อยเอ็ด และอุบลราชธานี
- (5)ภาคใต้หกจังหวัด ได้แก่ ชุมพร นครศรีธรรมราช พังงา ภูเก็ต สงขลา และสุราษฎร์ธานี

(2) สํารวจข้อมูลเด็กและเยาวชนด้อยโอกาสในยี่สิบสองจังหวัด เพื่อคัดเลือกจังหวัดที่มีกลุ่มเด็กและเยาวชนด้อยโอกาสจํานวนสูงสุดห้าลำดับแรก โดยเด็กและเยาวชนด้อยโอกาสมีลักษณะดังนี้

- 1) เด็กและเยาวชนขาดอุปการะ
- 2) เด็กและเยาวชนถูกทอดทิ้ง
- 3) เด็กและเยาวชนต่างด้าว
- 4) เด็กและเยาวชนไม่มีชื่อในทะเบียนบ้าน
- 5) เด็กและเยาวชนไร้สัญชาติ
- 6) เด็กและเยาวชนเร่ร่อน ขอดทาน
- 7) เด็กและเยาวชนยากจน
- 8) เด็กและเยาวชนที่ไม่สามารถเข้าศึกษาต่อตามการศึกษาภาคบังคับได้
- 9) เด็กและเยาวชนออกเรียนกลางคันในภาคการศึกษาบังคับ
- 10) เด็กและเยาวชนพิการ

จากข้อมูลจะพบว่าห้าจังหวัดแรกที่มีจํานวนเด็กและเยาวชนด้อยโอกาสในจังหวัดสูงสุด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดตากตามลำดับ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1

จำนวนเด็กและเยาวชนด้อยโอกาส (จำแนกตามประเภท) ประจำปี 2556

ลำดับ	จังหวัด	ประเภทเด็กและเยาวชนด้อยโอกาส ประจำปี 2556										
		ขาดอุปกรณ์	ถูกทอดทิ้ง	ต่างด้าว	ไม่มีชื่อในทะเบียนบ้าน	ไร้สัญชาติ	เร่ร่อนขอทาน	ยากจน	ไม่สามารถเข้าศึกษาต่อตามภาคบังคับได้	ออกเรียนกลางคันในภาคการศึกษาบังคับ	พิการ	รวม
1	เชียงใหม่	2,887	1,478	3,383	1,100	847	23	4,294	1,257	605	1,165	17,039
2	ขอนแก่น	1,982	2,312	91	68	37	13	4,736	3,207	1,520	1,542	15,508
3	ร้อยเอ็ด	3,557	3,868	38	60	27	30	2,199	1,090	1,270	737	12,876
4	อุบลราชธานี	1,169	2,247	594	690	79	32	2,612	2,452	1,520	1,230	12,625
5	ตาก	435	686	4,871	317	1,771	20	1,697	426	240	522	10,985
6	นครศรีธรรมราช	1,492	1,507	228	52	13	4	2,138	1,634	829	1,262	9,159
7	สงขลา	6,442	201	82	4	-	7	443	136	323	1,029	8,667
8	เชียงราย	737	1,071	868	357	399	92	1,970	440	342	802	7,078
9	นนทบุรี	2,975	996	289	26	80	73	887	31	34	1,277	6,668
10	ลพบุรี	1,344	1,250	129	62	37	10	1,654	415	473	504	5,878
11	พิษณุโลก	481	1,118	85	97	140	7	2,348	415	349	620	5,660

ลำดับ	จังหวัด	ประเภทเด็กและเยาวชนด้อยโอกาส ประจำปี 2556										
		ขาด อุปกรณ์	ถูก ทอดทิ้ง	ต่างด้าว	ไม่มีชื่อ ใน ทะเบียน บ้าน	ไร้ สัญชาติ	เร่ร่อน ขอทาน	ยากจน	ไม่ สามารถ เข้า ศึกษาต่อ ตามภาค บังคับได้	ออกเรียน กลางคัน ในภาค การศึกษา บังคับ	พิการ	รวม
12	เพชรบูรณ์	1,936	932	34	46	15	8	1,182	310	527	668	5,658
13	น่าน	404	1,366	68	49	47	-	1,987	199	197	382	4,699
14	สุราษฎร์ธานี	177	377	1,270	28	502	13	539	247	292	622	4,067
15	กาญจนบุรี	400	185	1,469	18	274	2	554	240	150	537	3,829
16	ภูเก็ต	521	543	412	1	-	1	1,693	96	97	277	3,641
17	แพร่	467	964	20	2	4	-	1,238	105	166	266	3,232
18	นครปฐม	222	364	407	34	47	-	844	242	268	569	2,997
19	ชุมพร	81	149	499	8	48	-	287	987	147	116	2,322
20	เพชรบุรี	225	368	360	3	31	8	403	185	286	308	2,177
21	พังงา	65	240	767	6	24	3	374	125	129	228	1,961
22	ชัยนาท	168	542	173	7	26	-	643	44	110	214	1,927
รวม		28,167	22,764	16,137	3,035	4,448	346	34,722	14,283	9,874	14,877	148,653

หมายเหตุ ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

(3) คัดเลือกหนึ่ง จังหวัด จากห้าจังหวัดที่มีจำนวนเด็กและเยาวชนด้อยโอกาสในจังหวัดสูงสุด โดยพิจารณาจากภูมิภาค จะพบว่าห้าจังหวัดที่มีจำนวนเด็กและเยาวชนด้อยโอกาสในจังหวัดสูงสุด อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสามจังหวัด ภาคเหนือหนึ่งจังหวัด และภาคตะวันตกหนึ่งจังหวัด ทั้งนี้หากพิจารณาพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ จะพบว่า มีสามจังหวัดที่เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ติดชายแดนประเทศเพื่อนบ้าน โดยจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดตากมีพื้นที่ติดกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และจังหวัดอุบลราชธานีมีพื้นที่ติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและราชอาณาจักรกัมพูชา ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือก จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดดังกล่าว เนื่องจากอุบลราชธานีอยู่ในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นภูมิภาคที่มีจำนวนเด็กและเยาวชนด้อยโอกาสในจังหวัดสูงสุดห้าลำดับแรก จำนวนสาม จังหวัด และมีพื้นที่ชายแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้านถึงสองประเทศ คือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและราชอาณาจักรกัมพูชา อันส่งผลต่อโอกาสการมีจำนวนเด็กและเยาวชนด้อยโอกาสสูง

(4) สํารวจข้อมูลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานีที่มีโรงเรียนในสังกัด พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสิบสองแห่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบลจัดการศึกษาให้นักเรียนในพื้นที่ โดยมีโรงเรียนในสังกัดทั้งสิ้นสามสิบเอ็ดแห่ง ทั้งนี้ เทศบาลตำบลห้วยนาบมีโรงเรียนในสังกัด หนึ่งแห่ง แต่ยังไม่ได้เริ่มจัดการเรียนการสอน รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 3.2

โรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี

ลำดับ	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	พื้นที่รับผิดชอบ	โรงเรียนในสังกัด
1	องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี	จังหวัดอุบลราชธานี	รร.แก้งเหนือพิทยาคม
			รร.นาคำวิทยา
			รร.นาสะไมพิทยาคม
			รร.น้ำขุ่นวิทยา
			รร.โนนกลางพิทยาคม
			รร.บัวงามวิทยา
			รร.เบ็ตต์คูเมน 2 ช่อเม็ก

ลำดับ	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	พื้นที่รับผิดชอบ	โรงเรียนในสังกัด
			รร.พิบูลมังสาหาร
			รร.ไรใต้ประชาคม
			รร.หนองบัวฮีวิทยาคม
			รร.ห้วยข่าพิทยาคม
			รร.เหล่างามพิทยาคม
2	เทศบาลนครอุบลราชธานี	อำเภอเมือง	รร.เทศบาล 1 บุรพาอุบล
			รร.เทศบาล 2 หนองบัว
			รร.เทศบาล 3 สามัคคีวิทยาคาร
			รร.เทศบาล 4 อนุบาลพระเจ้าใหญ่องค์ตื้อ
			รร.เทศบาล 5 ชุมชนบ้านก้านเหลือง
3	เทศบาลตำบลขามใหญ่	อำเภอเมือง	รร.เทศบาลขามใหญ่บ้านหนองไผ่
4	เทศบาลตำบลหัวนา	อำเภอเขมราฐ	รร.อนุบาลเทศบาลตำบลหัวนา
5	เทศบาลเมืองเดชอุดม	อำเภอเดชอุดม	รร.อนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดม
6	เทศบาลตำบลบัวงาม	อำเภอเดชอุดม	รร.อนุบาลเทศบาลตำบลบัวงาม 1
7	องค์การบริหารส่วนตำบลกลาง	อำเภอเดชอุดม	รร.อนุบาลองค์การบริหารส่วนตำบลกลาง 1 (บ้านหมากมาย)
8	เทศบาลตำบลตระการพืชผล	อำเภอตระการพืชผล	รร.เทศบาล 1 ขุหลุประชาวิทยาคาร
			รร.เทศบาล 2 บ้านม่วงเดียด
9	เทศบาลตำบลนาโพธิ์	อำเภอบุณฑริก	รร.อนุบาลบ้านชุมคำ
10	เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร	อำเภอพิบูลมังสาหาร	รร.เทศบาล 1 บ้านโพธิ์กลาง
			รร.เทศบาล 2 พิบูลวิทยาคาร
11	เทศบาลเมืองวารินชำราบ	อำเภовารินชำราบ	รร.เทศบาลบ้านสุขสำราญ
			รร.เทศบาลบ้านหนองตาโพน
			รร.เทศบาลวารินวิชาชาติ
12	เทศบาลตำบลแสนสุข	อำเภовารินชำราบ	รร.เทศบาลแสนสุข

(5) พิจารณาเลือกพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาของตนเอง โดยพิจารณาเลือกตัวอย่างจากจำนวนสัดส่วนนักเรียนด้อยโอกาส

ในโรงเรียน อบท. ต่อด็กและเยวชนด้อยโอกาสในพ้ันที่ ถ่วงน้ำหนักกับขนาดตัวอย่างตามสูตรของ Yamane โดยให้ระดับความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05 ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N (e)^2}$$

n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N คือ ขนาดของประชากร

e คือ ความคลาดเคลื่อนของการเลือกตัวอย่าง

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเท่ากับ 377 รายละเอียด ดังตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3

การคิดค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับ	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	เด็กด้อยโอกาสในพื้นที่ (1)	นักเรียนทั้งหมด	นักเรียนด้อยโอกาส (2)	สัดส่วน (2) ต่อ (1)	ขนาดตัวอย่างตามสูตร Yamane	ค่าน้ำหนัก	คะแนนถ่วงน้ำหนัก
1	อบจ.อุบลราชธานี	3,097	8,897	5,189	167.55	296.99	78.78	131.9959
2	ทม.พิบูลมังสาหาร	226	2,202	373	165.04	21.35	5.66	9.3413
3	ทม.วารินชำราบ	742	3,374	541	72.91	30.96	8.21	5.9859
4	ทต.ตระการพิพฒน	169	199	53	31.36	3.03	0.80	0.2509
5	ทต.นาโพธิ์	167	121	43	25.75	2.46	0.65	0.1674
6	ทน.อุบลราชธานี	1,319	2,379	250	18.95	14.31	3.80	0.7201
7	ทต.ขามใหญ่	755	230	90	11.92	5.15	1.37	0.1633
8	ทต.แสนสุข	389	485	38	9.77	2.17	0.58	0.0567
9	ทต.บัวงาม	227	84	5	2.2	0.29	0.08	0.0018

ลำดับ	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	เด็กด้อยโอกาสในพื้นที่ (1)	นักเรียนทั้งหมด	นักเรียนด้อยโอกาส (2)	สัดส่วน (2) ต่อ (1)	ขนาดตัวอย่างตามสูตร Yamane	ค่าน้ำหนัก	คะแนนถ่วงน้ำหนัก
10	อบต.กลาง	344	77	3	0.87	0.17	0.05	0.0004
11	ทม.เดชอุดม	433	58	2	0.46	0.11	0.03	0.0001
รวม		7,868	18,106	6,587		377	100	

(6) นำชุดข้อมูลมาจัดเรียงตามคะแนนถ่วงน้ำหนักเพื่อหาตำแหน่งของเดไซด์ และเลือกตัวอย่างจากตำแหน่งเดไซด์ที่ 1, 5 และ 10 จากสูตร $Dr = r/10 (N+1)$ เพื่อคัดเลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีสัดส่วนนักเรียนด้อยโอกาสต่อเด็กและเยาวชนด้อยโอกาสในพื้นที่สามกลุ่ม คือ สัดส่วนต่ำ ปานกลาง และสูง จะได้ตำแหน่งที่ 1.2 , 6 และ 12 ดังนี้

ตารางที่ 3.4

คะแนนถ่วงน้ำหนักกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับ	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	คะแนนถ่วงน้ำหนัก
1	เทศบาลเมืองเดชอุดม	0.0001
2	องค์การบริหารส่วนตำบลกลาง	0.0004
3	เทศบาลตำบลบัวงาม	0.0018
4	เทศบาลตำบลแสนสุข	0.0567
5	เทศบาลตำบลขามใหญ่	0.1633
6	เทศบาลตำบลนาโพธิ์	0.1674
7	เทศบาลตำบลตระการพืชผล	0.2509
8	เทศบาลนครอุบลราชธานี	0.7201
9	เทศบาลเมืองวารินชำราบ	5.9859

ลำดับ	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	คะแนนถ่วงน้ำหนัก
10	เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร	9.3413
11	องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี	131.9959

(7) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ถูกคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างสามแห่ง ประกอบด้วย

- 1) เทศบาลเมืองเดชอุดม
- 2) เทศบาลตำบลนาโพธิ์
- 3) องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) การสนทนากลุ่ม และการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม รายละเอียดดังนี้

3.2.1 การเก็บข้อมูลจากเอกสาร

ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิจัยเอกสาร โดยค้นคว้าข้อมูลและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยมีแหล่งที่มา คือ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง หนังสือ เอกสาร บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เป็นต้น

3.2.2 การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

ผู้วิจัยได้เลือกสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 ท่าน ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 7 ท่าน และครูผู้สอน จำนวน 20 ท่าน รวมผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสิ้น 30 ท่าน ดังตารางที่ 3.5

ตารางที่ 3.5

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ เรียงลำดับตามเวลาในการให้สัมภาษณ์

ลำดับ	วันสัมภาษณ์	ผู้ให้สัมภาษณ์	ตำแหน่งผู้ให้สัมภาษณ์
1	3 พฤษภาคม 2559	นายสว่าง วงศ์ใหญ่	นายกเทศมนตรี ทต.นาโพธิ์
2	18 พฤษภาคม 2559	นายยิ่งยศ ศรีจรรย์	ผู้อำนวยการกองการศึกษา ทม.เดชอุดม ปฏิบัติราชการแทนปลัด ทม.เดชอุดม
3	18 พฤษภาคม 2559	นายอภิวิทย์ จันทป	ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมือง เดชอุดม
4	18 พฤษภาคม 2559	นางธัญนาถ ลาภะมูล	ครูโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดม
5	18 พฤษภาคม 2559	นางสาวสุนันทา สนั่นไชย	ครูโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดม
6	19 พฤษภาคม 2559	ว่าที่ ร.ต.สุรพล สืบพรหม	ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม อบจ.อุบลราชธานี
7	1 มิถุนายน 2559	นายเสถียร บุราชรินทร์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบัวงามวิทยา
8	1 มิถุนายน 2559	นายชุมพล พันธุ์ศรี	ครูโรงเรียนบัวงามวิทยา
9	1 มิถุนายน 2559	นายคนาธิป สายคุณ	ครูโรงเรียนบัวงามวิทยา
10	1 มิถุนายน 2559	นางสาวชลวิ ล้อมวงศ์	ครูโรงเรียนบัวงามวิทยา
11	2 มิถุนายน 2559	นายเศรษฐพงศ์ ประเปรียว	รองผู้อำนวยการโรงเรียนเบ็ตตี้ดูเมน 2 ช่องเม็ก
12	2 มิถุนายน 2559	นายณัฐพงษ์ บุตรวัง	ครูโรงเรียนเบ็ตตี้ดูเมน 2 ช่องเม็ก
13	2 มิถุนายน 2559	นางวรรณดี กุลบุญญา	ครูโรงเรียนเบ็ตตี้ดูเมน 2 ช่องเม็ก
14	2 มิถุนายน 2559	นายถาวร วงสาลี	ครูโรงเรียนเบ็ตตี้ดูเมน 2 ช่องเม็ก
15	2 มิถุนายน 2559	นายอรุณ พรหมจันทร์	รองผู้อำนวยการโรงเรียนไร่ไต้ประชาคม
16	2 มิถุนายน 2559	นายธนศักดิ์ อนันต์เรือง	ครูโรงเรียนไร่ไต้ประชาคม
17	2 มิถุนายน 2559	นางสาวพัฒนระพี มูลพันธ์	ครูโรงเรียนไร่ไต้ประชาคม
18	2 มิถุนายน 2559	นางสาวอรรวรรณ เชื้อนิล	ครูโรงเรียนไร่ไต้ประชาคม

ลำดับ	วันสัมภาษณ์	ผู้ให้สัมภาษณ์	ตำแหน่งผู้ให้สัมภาษณ์
19	2 มิถุนายน 2559	นางสาวพัชราวี ดวงดี	ครูโรงเรียนไร่ใต้ประชาคม
20	3 มิถุนายน 2559	นางบังอร สาภิราช	ครูโรงเรียนอนุบาลบ้านชุมคำ
21	3 มิถุนายน 2559	นางกฤษณา มาตรา	ครูโรงเรียนอนุบาลบ้านชุมคำ
22	7 มิถุนายน 2559	นายสุรพงษ์ ด้วงทอง	ผู้อำนวยการโรงเรียนน้ำขุ่นวิทยา
23	7 มิถุนายน 2559	นายสายทอง เขียวขำ	รองผู้อำนวยการโรงเรียนน้ำขุ่นวิทยา
24	7 มิถุนายน 2559	นายณัฐวรร สีโยสม	ครูโรงเรียนน้ำขุ่นวิทยา
25	7 มิถุนายน 2559	นางสาวพัสนี สีระบุตร	ครูโรงเรียนน้ำขุ่นวิทยา
26	7 มิถุนายน 2559	นางสาวนุจรี พรหมมนตรี	ครูโรงเรียนน้ำขุ่นวิทยา
27	7 มิถุนายน 2559	นายเกษมสุข เพชรดี	ผู้อำนวยการโรงเรียนพิบูลมังสาหาร
28	7 มิถุนายน 2559	นางศุสึพร บุญกัณฑ์	ครูโรงเรียนพิบูลมังสาหาร
29	7 มิถุนายน 2559	นายพุทธา บุญหนุน	ครูโรงเรียนพิบูลมังสาหาร
30	7 มิถุนายน 2559	นางสิริพรรณ ประทุมมาศ	ครูโรงเรียนพิบูลมังสาหาร

3.2.3 การสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นปัญหาที่เฉพาะเจาะจง โดยจุดประเด็นในการสนทนา เพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิดและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างกว้างขวางละเอียดลึกซึ้ง โดยผู้ร่วมสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน และรองผู้อำนวยการโรงเรียนสังกัดองค์กรบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 11 ท่าน จาก 10 โรงเรียน โดยแบ่งการสนทนากลุ่มเป็น 2 กลุ่มย่อย ในวันที่ 17 พฤษภาคม 2559 ณ ห้องประชุมสำนักการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์กรบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี ดังมีรายชื่อดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.6

รายชื่อผู้ร่วมสนทนากลุ่ม

ลำดับ	ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม	ตำแหน่งผู้ร่วมสนทนากลุ่ม
1	นายเกษมสุข เพชรดี	ผู้อำนวยการโรงเรียนพิบูลมังสาหาร
2	นายประดิษฐ์ นันทะสาร	รองผู้อำนวยการโรงเรียนเบ็ญตึ๊ดูเมน 2 ช่องเม็ก
3	นางสาวกุสุมา ดาวประสงค์	ผู้อำนวยการโรงเรียนเหล่าสามพิทยาคม
4	นายทรงศักดิ์ วงศ์ประพตติ	ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองบัวฮีวิทยาคม
5	นายวัฒนา เตชะโกมล	ผู้อำนวยการโรงเรียนแก้งเหนือพิทยาคม
6	นายคุณเดช ธิรญาธรณ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนห้วยข้าพิทยาคม
7	นายสุรพงษ์ ด้วงทอง	ผู้อำนวยการโรงเรียนน้ำขุ่นวิทยา
8	นางพรณี พาชื่น	รองผู้อำนวยการโรงเรียนนาคำวิทยา
9	นางอมรา ภาระศรี	ผู้อำนวยการโรงเรียนโนนกลางวิทยาคม
10	นายปติ แสนทวีสุข	รองผู้อำนวยการโรงเรียนโนนกลางวิทยาคม
11	นายพุมเมธ พวงจันทิก	ผู้อำนวยการโรงเรียนนาสะไมพิทยาคม

3.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากนักเรียนด้อยโอกาส และผู้ปกครองนักเรียนด้อยโอกาส ในโรงเรียน 14 แห่ง โดยเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

(1) นักเรียนด้อยโอกาส จำนวน 396 คน

ตารางที่ 3.7

จำนวนกลุ่มตัวอย่างนักเรียนด้อยโอกาส

โรงเรียน	อำเภอ	สังกัด	นักเรียนด้อยโอกาส		
			ทั้งหมด	ตัวอย่าง ตามสูตร Yamane	จำนวน ตัวอย่างที่ เก็บข้อมูล
รร.พิบูลมังสาหาร	พิบูลมังสาหาร	อบจ. อุบลราชธานี	781	45	50
รร.หนองบัวฮีวิทยาคม	พิบูลมังสาหาร		218	12	17
รร.โนนกลางวิทยาคม	พิบูลมังสาหาร		143	8	14
รร.ไร่ไธ้ประชาคม	พิบูลมังสาหาร		456	26	30
รร.เหล่างามพิทยาคม	โพธิ์ไทร		436	25	30
รร.แก้งเหนือพิทยาคม	เขมราฐ		355	20	26
รร.เบ็ตดีคูเมน 2 ช่องเม็ก	สิรินธร		813	47	50
รร.บัวงามวิทยา	เดชอุดม		413	24	26
รร.ห้วยข่าพิทยาคม	บุญทริก		448	26	31
รร.น้ำขุ่นวิทยา	น้ำขุ่น		546	31	31
รร.นาคำวิทยา	เซื่องโน		199	11	15
รร.นาสะไมพิทยาคม	ตระการพืชผล		381	22	26
รร.อนุบาลบ้านขุมคำ	บุญทริก	ทต.นาโพธิ์	43	43	48
รร.อนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดม	เดชอุดม	ทม.เดชอุดม	2	2	2
รวม			5,234	342	396

(2) ผู้ปกครองนักเรียนด้อยโอกาส จำนวน 392 คน

ตารางที่ 3.8

จำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้ปกครองนักเรียนด้อยโอกาส

โรงเรียน	อำเภอ	สังกัด	ผู้ปกครองนักเรียนด้อยโอกาส		
			ทั้งหมด	ตัวอย่าง ตามสูตร Yamane	จำนวน ตัวอย่างที่ เก็บข้อมูล
รร.พิบูลมังสาหาร	พิบูลมังสาหาร	อบจ.	781	45	50
รร.หนองบัวฮีวิทยาคม	พิบูลมังสาหาร	อุบลราชธานี	218	12	20
รร.โนนกลางวิทยาคม	พิบูลมังสาหาร		143	8	13
รร.ไร่ไธ้ประชาคม	พิบูลมังสาหาร		456	26	31
รร.เหล่างามพิทยาคม	โพธิ์ไทร		436	25	30
รร.แก้งเหนือพิทยาคม	เขมราฐ		355	20	23
รร.เบ็ตต์คูเม่น 2 ช่องเม็ก	สิรินธร		813	47	49
รร.บัวงามวิทยา	เดชอุดม		413	24	28
รร.ห้วยข่าพิทยาคม	บุญทรirk		448	26	31
รร.น้ำขุ่นวิทยา	น้ำขุ่น		546	31	31
รร.นาคำวิทยา	เขื่องใน		199	11	16
รร.นาสะไมพิทยาคม	ตระการพืชผล		381	22	26
รร.อนุบาลบ้านชุมคำ	บุญทรirk	ทต.นาโพธิ์	43	43	42
รร.อนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดม	เดชอุดม	ทม.เดชอุดม	2	2	2
รวม			5,234	342	392

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลจึงทำการแยกเป็น 2 ส่วน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพนั้น ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคล ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม มาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากนั้นนำมาเชื่อมโยงโดยใช้หลักเหตุผลและหลักวิชาการ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณนั้น ผู้วิจัยได้นำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) มาประมวลผลข้อมูลจากแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ค่าทางสถิติ จากนั้นให้ความหมายค่าทางสถิติ และนำไปเป็นข้อมูลสนับสนุนข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) คำนวณวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำข้อมูลมาหาค่ามัธยฐานคณิต ($\bar{x}$) ซึ่งจัดระดับความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด
- 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก
- 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง
- 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย
- 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

สำหรับการแปลความหมายของค่ามัธยฐานเลขคณิต เพื่อประกอบคำอธิบาย อาศัยการประเมินแบบอิงเกณฑ์ แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 4.50 – 5.00 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด
- 3.50 – 4.49 หมายถึง เห็นด้วยมาก
- 2.50 – 3.49 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง
- 1.50 – 2.49 หมายถึง เห็นด้วยน้อย
- 1.00 – 1.49 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล ดังนี้

(1) ข้อมูลการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาพรวม นำข้อมูลจำนวนโรงเรียน จำนวนนักเรียน จำนวนห้องเรียน และจำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษา ระหว่างปีการศึกษา 2555 – 2557 จากข้อมูลเอกสาร มาวิเคราะห์ภาพรวมการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยนำเสนอในรูปแบบตารางและคำอธิบาย

(2) ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาพรวม นำข้อมูลผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2558 ของโรงเรียนสังกัดต่างๆ มาวิเคราะห์เปรียบเทียบสถานะของผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และนำข้อมูลผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) เฉพาะโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปีการศึกษา 2555 – 2558 มาวิเคราะห์แนวโน้มผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยนำเสนอในรูปแบบภูมิแท่ง และคำอธิบาย

(3) ข้อมูลการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 แห่ง นำข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วิสัยทัศน์ งบประมาณ จำนวนห้องเรียน จำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษา คุณวุฒิครู มาวิเคราะห์การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยนำเสนอในรูปแบบตารางและคำอธิบาย

(4) การจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาสของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูล

1) นโยบายและมาตรการการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาสจะนำเสนอข้อมูลให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของนโยบายและมาตรการการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาสของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกโรงเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครองนักเรียน จะนำข้อมูลจากแบบสอบถาม ที่ได้เรียงลำดับตามค่ามัธยฐานเลขคณิต ลำดับแรกทั้งในส่วนของผู้ปกครองและนักเรียนมานำเสนอในรูปแบบตารางพร้อมคำอธิบาย พร้อมเชื่อมโยงไปยังนโยบายและมาตรการการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาสของโรงเรียน

3) ความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของนักเรียนและผู้ปกครอง จะนำข้อมูลจากแบบสอบถามในการสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนและผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมานำเสนอในสี่ด้าน คือด้านอาคารสถานที่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ด้านบุคลากร ครูผู้สอน ด้านระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียน ด้านการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส ในรูปแบบค่ามัธยฐานเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงผลในตารางพร้อมคำอธิบาย

4) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้อยโอกาส ในส่วนของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี นำข้อมูลจากแบบสอบถาม คือ คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) 5 รายวิชา ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และภาษาอังกฤษ ของนักเรียนด้อยโอกาสในแต่ละโรงเรียนมาเปรียบเทียบกับคะแนนเฉลี่ยระดับโรงเรียน ระดับจังหวัด ระดับสังกัดโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

และระดับประเทศ นำเสนอในรูปแบบตารางพร้อมคำอธิบาย และในส่วนโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดมนำผลการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนใน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา จากรายงานการประเมินตนเองของโรงเรียนมาใช้

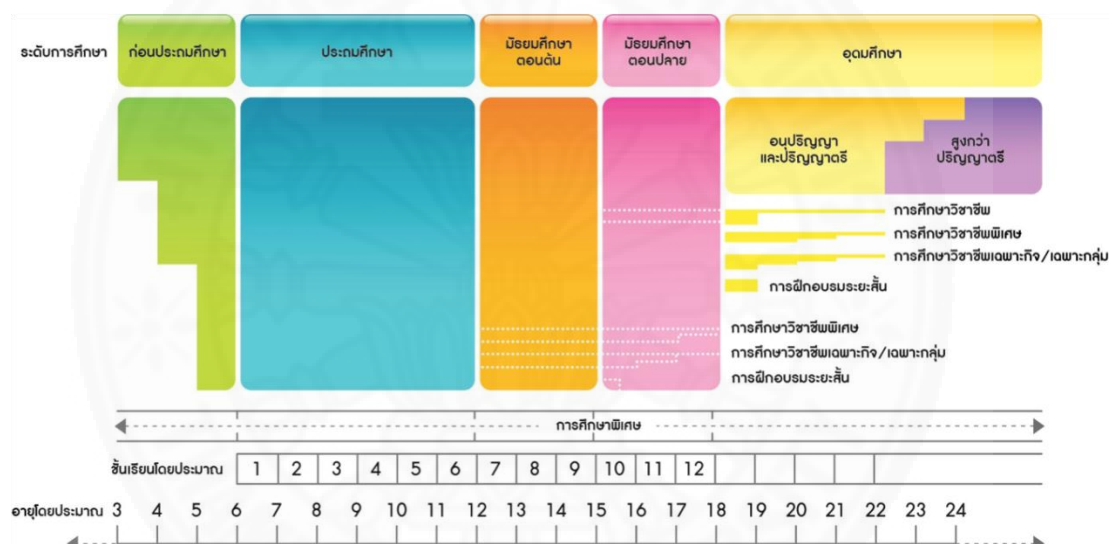
(5) การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส นำข้อมูลจำนวนนักเรียนและนักเรียนด้อยโอกาสในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปีการศึกษา 2552 และ 2558 มาวิเคราะห์แนวโน้มสัดส่วนนักเรียนด้อยโอกาสในโรงเรียน และนำนโยบายและมาตรการการเพิ่มโอกาสในการเข้าเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสของโรงเรียนมาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับปัจจัยการตัดสินใจเลือกโรงเรียนของนักเรียนและผู้ปกครอง และวิเคราะห์นโยบายเพิ่มระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเชื่อมโยงกับผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของนักเรียนด้อยโอกาสในแต่ละโรงเรียน

ผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการวิจัยในบทที่ 4 และบทที่ 5 และเสนอข้อเสนอแนะในบทที่ 6 ในลำดับถัดไป

บทที่ 4

การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การจัดการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่กำหนดให้การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่จัดการศึกษาได้ตามความเหมาะสม การจัดการศึกษาเริ่มตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย ไปจนถึงระดับอุดมศึกษา ดังแสดงตามภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 ระบบการศึกษาไทย จาก สถิติการศึกษานับย้อน ปีการศึกษา 2555 ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สป. ศธ. อ้างใน <http://stat-ed2.onecapps.org/?Lang=2&ID=17&UnderSub=24&Sub=20>

กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษา และมีหน่วยงานอื่นๆ อีก 6 หน่วยงานที่ร่วมจัดการศึกษา ประกอบด้วย กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร และกระทรวงมหาดไทย โดยในปี พ.ศ. 2556 มีจำนวนสถานศึกษาในแต่ละสังกัด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558 : 81-83) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) กระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย

1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 31,021 แห่ง จำแนกเป็น สถานศึกษาสังกัดสำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน 30,927 แห่ง และ สถานศึกษาสังกัด สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ 94 แห่ง ประกอบด้วย สถานศึกษาประเภทการศึกษาพิเศษ สำหรับคนพิการ 43 แห่ง และสถานศึกษาประเภทการศึกษาสงเคราะห์สำหรับผู้ด้อยโอกาส 51 แห่ง

2) สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 231 แห่ง ประกอบด้วย กลุ่มโรงเรียนสาธิต 58 แห่ง กลุ่มสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 30 แห่ง กลุ่มมหาวิทยาลัย ราชภัฏ 40 แห่ง กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 9 แห่ง กลุ่มมหาวิทยาลัยของสงฆ์ 2 แห่ง กลุ่มวิทยาลัยชุมชน 20 แห่ง และกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาของเอกชน 72 แห่ง

3) สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 420 แห่ง

4) สถานศึกษาสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ 4,232 แห่ง ประกอบด้วย สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ประกอบด้วย ประเภทสามัญศึกษาทั่วไป สามัญศึกษาการกุศล และอาชีวศึกษา จำนวน 4,231 แห่ง และโรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์

(2) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มีสถานศึกษาในสังกัด คือ โรงเรียนกีฬา และ วิทยาลัยพลศึกษา รวมทั้งสิ้น 12 แห่ง

(3) กระทรวงวัฒนธรรม มีสถานศึกษาในสังกัด คือ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์ และวิทยาลัยช่างศิลป์ รวมทั้งสิ้น 16 แห่ง

(4) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีสถานศึกษาในสังกัด 11 แห่ง

(5) กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (ร.ร.ตชด.) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีสถานศึกษาในสังกัด 177 แห่ง

(6) กรุงเทพมหานคร มีสถานศึกษาในสังกัด 764 แห่ง

(7) กระทรวงมหาดไทย ประกอบด้วย สถานศึกษาสังกัดสำนักประสานและพัฒนากิจการการศึกษาท้องถิ่น 21,270 แห่ง จำแนกเป็น โรงเรียนสังกัดเทศบาลและเมืองพัทยา 1,450 แห่ง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 19,820 แห่ง

ภาพรวมการจัดการศึกษาของประเทศไทย จะพบว่ากระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงาน ที่มีสถานศึกษาในสังกัดจำนวนมากเป็นลำดับสองรองลงมาจาก กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการจัดการศึกษา

ในบทนี้จึงจะกล่าวถึง การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งในส่วนของ อำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย การถ่ายโอนการจัดการศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการ การจัดการเรียน การสอนในปัจจุบัน ตลอดจนผลสัมฤทธิ์การจัดการศึกษา รายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามกรอบกฎหมาย

กรอบตามกฎหมายและแนวนโยบายของรัฐในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2545 ยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ.2555 - 2558) และแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นระยะ 3 ปี (พ.ศ.2558 - 2560) ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ดังนี้

4.1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ได้กำหนดบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สำคัญ ได้แก่

มาตรา 80 (4) ส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

มาตรา 289 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรม และการฝึกอบรมตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับมาตรฐานและระบบการศึกษาของชาติ รวมทั้งการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นด้วย

4.1.2 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สำคัญ ดังนี้

มาตรา 9 (2) การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา 41 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น

มาตรา 42 ให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและมีหน้าที่ในการประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษา สอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.1.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ.2555 - 2558)
มีสาระสำคัญ ดังนี้

วิสัยทัศน์ จัดการศึกษาโดย "ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง" มุ่งกระจายโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมทั้งภาคเมืองและภาคชนบท พร้อมจัดการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับทุกคน การศึกษาจะนำไปสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็งของประชาชน ประชาชนที่เข้มแข็งและมีความรู้คือทุนที่มีพลังในการต่อสู้กับความยากจน

โดยมีกรอบแนวคิดมุ่งพัฒนาการศึกษาภายใต้กรอบแนวคิดหลักคุณภาพและความเท่าเทียม รวมทั้งนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยขยายโอกาสทางการศึกษา 4 โอกาส คือ

- 1) โอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อสามารถได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน
- 2) โอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน นักเรียนนักศึกษาสามารถเข้าเรียนได้โดยไม่ขึ้นกับฐานะของผู้ปกครอง
- 3) โอกาสในการเพิ่มพูนและฝึกฝนทักษะ นักเรียนนักศึกษาทุกคนสามารถเติบโตได้ในโลกที่เป็นจริง ผ่านการเรียนรู้บนฐานการทำกิจกรรม (Activity-Based Learning)
- 4) โอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยใช้เทคโนโลยี สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ ศูนย์วัฒนธรรม และแหล่งเรียนรู้ต่างๆ

4.1.4 แผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นระยะ 3 ปี (พ.ศ.2558 - 2560) ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย มีสาระสำคัญ ดังนี้

วิสัยทัศน์

“ท้องถิ่นจัดการศึกษาตลอดชีวิตมีคุณภาพได้มาตรฐานสากล ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม อยู่ร่วมกันอย่างปรองดองสันติสุขและยั่งยืนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

พันธกิจ

- 1) พัฒนาจัดการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ให้เด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่นได้เรียนรู้ตลอดชีวิต สู่ความเป็นเลิศตามอัจฉริยภาพของผู้เรียน
- 2) พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้แก่เด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่น
- 3) เสริมสร้างสังคมท้องถิ่นให้มีความปรองดอง และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ยั่งยืน

4) ส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยว

จุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนา

- 1) สถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล
- 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาให้เด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่นได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
- 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้แก่เด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่น
- 4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริม สนับสนุนให้สังคมท้องถิ่นมีความสามัคคีกันอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและยั่งยืน
- 5) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยว จัดการศึกษาเพื่อรองรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์การพัฒนา 6 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย (0-3 ปี) ให้ผู้เรียนมีพัฒนาการอย่างรอบด้าน และสอดคล้องตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพได้มาตรฐานสากล ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เต็มตามศักยภาพอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐาน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาจัดการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยให้เยาวชนและประชาชนในท้องถิ่นได้เรียนรู้ตลอดชีวิตสู่ความเป็นเลิศตามอัจฉริยภาพ และสามารถนำความเป็นเลิศนั้นไปประกอบสัมมาอาชีพได้

ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้แก่เด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์ที่ 5 เสริมสร้างสังคมท้องถิ่นให้มีความสามัคคีกันอยู่ร่วมกันด้วยความปรองดองเกิดสันติสุขอย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 6 ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวให้แก่เด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยว

4.1.5 หลักการและวิธีการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. หลักการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดการศึกษาไม่ว่าจะดำเนินการโดยรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินการให้เป็นไปตามหลักการในการจัด

การศึกษาที่กำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งถือเป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษาของประเทศและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

หลักการที่สำคัญ ได้แก่

(1) การจัดการศึกษาต้องยึดหลักเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

(2) การจัดการศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐประกาศให้เป็นไปตามมาตรา 49 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 รัฐต้องจัดให้ทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าฯ ทั้งนี้จะต้องจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม หรือความบกพร่องทางการสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ให้มีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ และจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

(3) การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

(4) ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

2. ลักษณะและวิธีการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจจัดการศึกษาได้ 2 ลักษณะ คือ

(1) การจัดตั้งสถานศึกษาขึ้นเอง หรือขยาย หรือเปลี่ยนแปลงประเภทการศึกษา โดยให้สถานศึกษาที่จัดตั้งขึ้นใหม่หรือสถานศึกษาเดิมที่ขยายหรือเปลี่ยนแปลงประเภทการศึกษาจัดการศึกษาในระดับและประเภทที่มีความพร้อม มีความเหมาะสม และมีความต้องการภายในท้องถิ่น อาจแยกได้เป็น 4 กรณี คือ

1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่เคยจัดการศึกษามาก่อนจัดตั้งสถานศึกษาเพื่อให้จัดการศึกษาในระดับและประเภทที่กำหนด

2) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาอยู่แล้ว จัดตั้งสถานศึกษาขึ้นเพิ่มเติม โดยให้สถานศึกษาใหม่จัดการศึกษาในระดับและประเภทที่จัดอยู่แล้วในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

3) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาอยู่แล้ว จัดตั้งสถานศึกษาขึ้นเพิ่มเติม โดยสถานศึกษาใหม่จัดการศึกษาในระดับและประเภทที่แตกต่างไปจากระดับและประเภทที่จัดอยู่แล้วในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

4) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมิได้จัดตั้งสถานศึกษาเพิ่มเติม แต่ขยายหรือเปลี่ยนแปลงประเภทการศึกษาจากที่จัดอยู่เดิม

(2) การถ่ายโอนการศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการตามแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสำหรับวิธีการจัดการศึกษาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น เมื่อพิจารณาตามกรอบของกฎหมาย รวมทั้งความเหมาะสมด้านนโยบาย สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และความจำเป็นด้านอื่นแล้ว อาจแยกได้เป็น 2 กรณี คือ

1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาเองตามอำนาจหน้าที่ที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น

2) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นหรือร่วมมือกับรัฐ(กระทรวงศึกษาธิการหรือกระทรวง ทบวง กรมอื่น) หรือเอกชนจัดการศึกษา ทั้งนี้ อาจมีความจำเป็นที่ต้องดำเนินการ เช่น เทศบาลจัดตั้งสถานศึกษาเพื่อจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในเขตเทศบาล แต่โดยข้อเท็จจริงจะมีประชาชนนอกเขตเทศบาลมาเข้าเรียนด้วย โดยไม่อาจจำกัดสิทธิของประชาชนเหล่านั้นได้ หากประชาชนนอกเขตเทศบาลมาเข้าเรียนเป็นจำนวนมาก และเทศบาลมีข้อจำกัดด้านงบประมาณที่จะสนับสนุนการศึกษาให้ได้ ก็อาจโอนโรงเรียนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือขอให้้องการบริหารส่วนจังหวัดเข้าเป็นเจ้าสังกัดร่วมของโรงเรียนดังกล่าว หรือกรณีโรงเรียนตั้งอยู่ในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลมีนโยบายจะขอโอนโรงเรียนมาสังกัด แต่มีข้อจำกัดด้านรายได้ และไม่ยินยอมให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดโอนไปสังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด ก็อาจทำความตกลงจัดตั้งสหการการศึกษา หรือองค์การที่เรียกชื่ออย่างใด โดยมี้องการบริหารส่วนจังหวัดและองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเจ้าของร่วม เพื่อรับโอนสถานศึกษานั้นไปบริหารจัดการแทน

การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินภายใต้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดการศึกษา และมุ่งสู่การจัดการศึกษาตลอดชีวิตที่มีคุณภาพได้มาตรฐานสากล เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาในระบบของ อปท. นั้น นอกจากอปท. จะมีสถานศึกษาที่จัดตั้งโดย อปท. เองแล้ว อปท. ได้รับการถ่ายโอน สถานศึกษาส่วนหนึ่งจากกระทรวงศึกษาธิการด้วย

4.1.6 งบประมาณการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.1.6.1 งบประมาณรายได้สถานศึกษา

สถานศึกษาได้รับค่าจัดการเรียนการสอนรายหัวนักเรียน โดยจัดสรรตาม จำนวนนักเรียน ณ วันที่ 10 มิถุนายน โดยอัตราการจัดสรร ปีงบประมาณ 2558 ดังนี้

ระดับก่อนประถมศึกษา	1,700 บาท/คน/ปี
ระดับประถมศึกษา	1,900 บาท/คน/ปี
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	3,500 บาท/คน/ปี
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	3,800 บาท/คน/ปี

และได้รับเงินอุดหนุนรายหัวเพิ่มเติม โดยเงินอุดหนุนรายหัวให้นักเรียนใน โรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียน 120 คนลงมา ให้เพิ่มจากรายหัวที่ได้รับปกติทั้งระดับก่อน ประถมศึกษาและประถมศึกษาคนละ 500 บาท/คน/ปี และเงินอุดหนุนให้โรงเรียนขยายโอกาสที่มี นักเรียน 300 คนลงมา ให้เพิ่มจากรายหัวที่ได้รับปกติ โดยจัดให้เฉพาะนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เพิ่มให้อัตราคนละ 1,000 บาท/คน/ปี ทั้งนี้ยังจัดสรรเงินค่าหนังสือเรียน ค่าเครื่องอุปกรณ์การเรียน ค่าเครื่องแบบนักเรียน และค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้อีกด้วย

4.1.6.2 การจัดสรรงบประมาณเพื่อเด็กด้อยโอกาส

งบประมาณในการจัดการศึกษาของโรงเรียน นอกจากงบประมาณเงิน อุดหนุนสำหรับสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาแล้วนั้น ในส่วนกลุ่มนักเรียนด้อยโอกาสจะ ได้รับจัดสรร “เงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจน” เพื่อจัดหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อ การดำรงชีวิต และเพิ่มโอกาสทางการศึกษา เป็นการช่วยเหลือนักเรียนที่ยากจน (นักเรียนที่ผู้ปกครอง มีรายได้ต่อครัวเรือนไม่เกิน 40,000 บาทต่อปี) ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้มีโอกาสดำเนินการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น

โดยเกณฑ์การจัดสรร ปีงบประมาณ 2558 ดังนี้

ระดับประถมศึกษา คนละ 1,000 บาท/คน/ปี จัดสรรในร้อยละ 40% ของจำนวนนักเรียน

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คนละ 3,000 บาท/คน/ปี จัดสรรในร้อยละ 30% ของจำนวนนักเรียน

ยกเว้นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คนลงมา จัดสรรให้นักเรียนยากจน 100%

โดยให้ใช้ในลักษณะแบบถ่วงง่าย เป็นค่าหนังสือและอุปกรณ์การเรียน ค่าเสื้อผ้าและเครื่อง แต่งกายนักเรียน ค่าอาหารกลางวัน และค่าพาหนะในการเดินทาง

การใช้จ่ายงบประมาณ สถานศึกษาสามารถเลือกวิธีดำเนินการจ่ายหรือจัดหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่นักเรียนยากจนได้ตามความเหมาะสม ดังนี้

- (1) ค่าหนังสือและอุปกรณ์การเรียน จัดซื้อแจกจ่ายให้แก่ นักเรียน หรือให้ยืมใช้
- (2) ค่าเสื้อผ้าและวัสดุเครื่องแต่งกายนักเรียน จัดซื้อหรือจัดจ้างผลิต แจกจ่ายให้แก่ นักเรียน
- (3) ค่าอาหารกลางวัน จัดซื้อวัตถุดิบมาประกอบอาหาร หรือจ้างเหมา ทำอาหาร หรือจ่ายเป็นเงินสดให้แก่ นักเรียนโดยตรง
- (4) ค่าพาหนะในการเดินทาง จ่ายเป็นเงินสดให้แก่ นักเรียนโดยตรงหรือ จ้างเหมารถรับส่งนักเรียน

4.2 การถ่ายโอนการจัดการศึกษาในระบบสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การถ่ายโอนการจัดการศึกษาในระบบสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะอธิบายถึงขั้นตอนการถ่ายโอนการจัดการศึกษาในระบบสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานภาพการถ่ายโอนสถานศึกษา ตามแผนปฏิบัติการกระจายอำนาจตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 – 2557

4.2.1 ขั้นตอนกำหนดการถ่ายโอนการจัดการศึกษาในระบบสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่ม 119 ตอนพิเศษ 23 ง วันที่ 13 มีนาคม 2545 ได้กำหนดการถ่ายโอนการจัดการศึกษาในระบบสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- (1) ให้กระทรวงศึกษาธิการและเขตพื้นที่การศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ทำหน้าที่ กำหนดนโยบายแผน และมาตรฐานการศึกษาในระดับชาติ และในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ประเมินผลความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษา

ตามหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินที่กำหนด รวมทั้งการเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ ติดตามตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษา

(2) ให้กระทรวงศึกษาธิการร่วมกับคณะกรรมการการกระจายอำนาจฯ เร่งรัดในการสร้างความพร้อมให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาได้เองโดยกำหนดให้มีคณะทำงานเฉพาะด้านขึ้นเพื่อดำเนินการในเรื่องนี้โดยเฉพาะ และให้มีการรายงานความก้าวหน้าให้คณะกรรมการการกระจายอำนาจฯ ทราบอย่างต่อเนื่อง

(3) เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผ่านการประเมินความพร้อมแล้ว ให้กระทรวงศึกษาธิการ และเขตพื้นที่การศึกษาตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ถ่ายโอนสถานศึกษาตามประเภทที่กำหนดให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(4) ให้คณะกรรมการการกระจายอำนาจฯ กำหนดให้มีคณะกรรมการด้านการศึกษาระดับเขตพื้นที่ในระดับจังหวัดตามแผนการกระจายอำนาจฯ โดยทำหน้าที่กำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษาในระดับเขตพื้นที่ กำกับดูแลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งพิจารณาการจัดสรรทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่

(5) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจร่วมกันจัดการศึกษาโดยอาจดำเนินการในรูปของความร่วมมือซึ่งกันและกัน

(6) ภารกิจด้านการจัดการศึกษาที่จะถ่ายโอนมีดังนี้

1) การศึกษาก่อนวัยเรียนหรือระดับปฐมวัย (อายุ 4-6 ปี)

2) การศึกษาขั้นพื้นฐาน ยกเว้น การจัดการศึกษาในสถานศึกษาที่มีลักษณะพิเศษบางประการที่อยู่ในการศึกษาระดับพื้นฐาน ได้แก่

2.1) สถานศึกษาที่เน้นการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศเฉพาะด้าน และมุ่งให้บริการในเขตพื้นที่ที่กว้างขวางกว่าเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งใดแห่งหนึ่ง อาทิ โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย ซึ่งเน้นการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ โรงเรียนมัธยมสังคีตวิทยา กรุงเทพมหานคร ซึ่งเน้นความเป็นเลิศด้านดนตรี

2.2) สถานศึกษาที่จัดการศึกษาในเชิง ทดลอง วิจัย และพัฒนาสถานศึกษาที่กำหนดให้เป็นโรงเรียนเพื่อการทดลองวิจัยและพัฒนาหารูปแบบและวิธีการในการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งอยู่ในระหว่างดำเนินการ เช่น โรงเรียนในโครงการพัฒนาการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น(เงินกู้ธนาคารโลก) โครงการทดลองใช้หลักสูตรแบบบูรณาการโครงการ (brain based learning) เป็นต้น

2.3) สถานศึกษาที่จัดการศึกษาเพื่อผู้พิการและด้อยโอกาส เป็นสถานศึกษาที่จัดตั้งขึ้นเพื่อผู้ที่มีความต้องการพิเศษและด้อยโอกาสทางการศึกษาให้ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ ได้แก่ โรงเรียนศึกษาพิเศษเฉพาะความพิการประเภทต่าง ๆ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร โรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต จังหวัดกาญจนบุรี

2.4) สถานศึกษาที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้เป็นสถานศึกษาตัวอย่างหรือต้นแบบสำหรับการจัดการศึกษาในระดับภาค ในระดับจังหวัดหรือในระดับเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาที่กำหนดให้เป็นตัวอย่างหรือต้นแบบในการจัดการศึกษารูปแบบต่าง ๆ ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาแก่สถานศึกษาอื่น เช่น โรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด เป็นโรงเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้เป็นโรงเรียนต้นแบบ และเป็นศูนย์สาธิตการเรียนการสอนระดับปฐมวัยในเขตพื้นที่การศึกษาและจังหวัด โรงเรียนอนุบาลต้นแบบเป็นโรงเรียนที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดให้เป็นโรงเรียนต้นแบบเพื่อการเรียนการสอนในระดับก่อนประถมศึกษา อำเภอละ 1 โรงเรียน โดยจัดงบประมาณสนับสนุนให้เป็นการเฉพาะเพื่อพัฒนาปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์เป็นตัวอย่างและต้นแบบแก่สถานศึกษาทั่วไป โรงเรียนมัธยมประจำจังหวัดเป็นโรงเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้เป็นโรงเรียนต้นแบบของการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาและทำหน้าที่เป็นโรงเรียนพี่เลี้ยงให้กับโรงเรียนที่จัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและจังหวัด โรงเรียนในฝัน โรงเรียนต้นแบบวิถีพุทธ โรงเรียนต้นแบบพัฒนาการใช้ ICT เพื่อการเรียนรู้ โรงเรียนในโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Program)

2.5) สถานศึกษาที่มีลักษณะเป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่ กล่าวคือ ระดับประถมศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 300 คนขึ้นไป และระดับมัธยมศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1,500 คนขึ้นไป ซึ่งมีภาระในแง่ปริมาณงาน การบริหารบุคคล และมีความซับซ้อนในการบริหารงาน

2.6) สถานศึกษาที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินมาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือสถานศึกษาที่ยังขาดความพร้อมทั้งในเชิงบุคลากรและระบบบริหาร ซึ่งจะต้องมีการพัฒนามาตรฐานและความพร้อมก่อน เช่น สถานศึกษาในถิ่นทุรกันดารที่ห่างไกล หรือสถานศึกษาที่อยู่ในความดูแลของตำรวจตระเวนชายแดนบางแห่งที่ยังขาดความพร้อม

2.7) สถานศึกษาที่จัดตั้งขึ้น ให้มีลักษณะเป็นหน่วยงานกระจายอำนาจ ในรูปแบบอื่นอยู่แล้ว ได้แก่ สถานศึกษาที่มีฐานะเป็นองค์การมหาชน ตามพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. 2542 เช่น โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์

2.8) สถานศึกษาในโครงการพระราชดำริ หรืออยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์ หรือสถานศึกษาที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการเฉลิมพระเกียรติในวโรกาสต่าง ๆ อาทิ โรงเรียน ภ.ป.ร. ราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ โรงเรียนบรมราชินีนาถราชวิทยาลัย โรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัย โรงเรียนสิรินธรราชวิทยาลัย โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย โรงเรียนนวมินทราชูทิศ โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ฯ โรงเรียนพัชรกิติยาภา โรงเรียนสิริวัฒนา โรงเรียนในโครงการพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โรงเรียนในพื้นที่โครงการพัฒนาดอยตุง โรงเรียนที่จัดตั้งในวโรกาสรัชชมงคลาภิเษก เป็นต้น

2.9) สถานศึกษาที่ผู้บริจาคที่ดินและอาคารมีวัตถุประสงค์ให้รัฐเป็นผู้จัดการศึกษาเอง

(7) ภายใต้ข้อกำหนด (6) ข้างต้น ถ้าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใด ผ่านเกณฑ์การประเมินความพร้อมที่กระทรวงศึกษาธิการจัดทำขึ้นเพิ่มเติมพิเศษ ให้ถ่ายโอนสถานศึกษาดังกล่าวได้ โดยให้เป็นไปตามความตกลงเป็นกรณี ๆ ไป

(8) ขั้นตอน และวิธีปฏิบัติ

1) ให้กระทรวงศึกษาธิการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีประเมินความพร้อมในด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) โดยให้ผู้แทน อปท. มีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์ประเมินความพร้อมด้วย

2) ประเมินความพร้อมของ อปท. ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด

3) ให้กระทรวงศึกษาธิการและเขตพื้นที่การศึกษา ถ่ายโอนสถานศึกษาตามประเภทที่กำหนดให้แก่ อปท. เมื่อ อปท. ผ่านเกณฑ์ประเมินความพร้อม

4) ให้กระทรวงศึกษาธิการและเขตพื้นที่การศึกษาติดตามตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษา

5) ให้คณะกรรมการกระจายอำนาจฯ กำหนดให้มีคณะกรรมการด้านการศึกษาระดับเขตพื้นที่ในระดับจังหวัด โดยทำหน้าที่กำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษาในระดับพื้นที่ กำกับดูแลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จัดสรรทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่

6) อปท. อาจร่วมกันจัดการศึกษา โดยอาจดำเนินการในรูปของสหการ

4.2.2 สถานภาพการถ่ายโอนสถานศึกษาตามแผนปฏิบัติการกระจายอำนาจ

ระยะเวลา 9 ปี จากปี 2549 – 2557 การถ่ายโอนสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีจำนวนทั้งสิ้น 485 แห่ง (วิระศักดิ์ เครือเทพ และคณะ, 2557: 18-26 – 18-28) สรุปข้อมูลการถ่ายโอนได้ ดังนี้

(1) มีสถานศึกษาทุกระดับ ได้แก่ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาถ่ายโอนไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และ กรุงเทพมหานคร รวม 485 แห่ง เมื่อจำแนก อปท. ที่รับการถ่ายโอนสถานศึกษา ตั้งแต่ปี 2549 – 2557 พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัด รับถ่ายโอนมากที่สุด 323 แห่ง เทศบาล รองลงมา 105 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 56 แห่ง และ กรุงเทพมหานคร 1 แห่ง

(2) ปี 2549 ซึ่งเป็นปีแรกที่กระทรวงศึกษาธิการเริ่มให้ถ่ายโอนสถานศึกษาได้ มีสถานศึกษาถ่ายโอนสูงสุด 283 แห่ง จากนั้นในปี 2550 ถึง 2557 มีการถ่ายโอนไปในแต่ละปีตามลำดับ คือ 2550 (19 แห่ง) 2551 (70 แห่ง) 2552 (57 แห่ง) 2553 (19 แห่ง) 2554 (8 แห่ง) 2555 (7 แห่ง) 2556 (11 แห่ง) และ 2557 (10 แห่ง) การที่มีสถานศึกษาถ่ายโอนไปน้อยในช่วงตั้งแต่ปี 2550 เป็นต้นมา อาจเนื่องมาจากหลักเกณฑ์การประเมินความพร้อมของกระทรวงศึกษาธิการที่ประเมิน อปท. นั้นมีความเข้มงวด และ ยากที่ อปท. จะเข้าถึงเกณฑ์

(3) สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษามีการถ่ายโอนสูงสุด จำนวน 234 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 48.2 ของสถานศึกษาที่ถ่ายโอนไป อปท. ทั้งหมด และเป็นการถ่ายโอนไปเพื่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดทั้งหมด มีข้อสังเกตว่าการถ่ายโอนสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาไป อบจ. นั้น เป็นการถ่ายโอนไปยัง อบจ. ไม่กี่แห่งในพื้นที่ภาคเหนือ และ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี อบจ. ในภาคอื่นบ้าง ก็เป็นส่วนน้อย

(4) สถานศึกษาระดับประถมศึกษา มีการถ่ายโอนไป อปท. ทั้งสิ้น 206 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 42.5 ของสถานศึกษาที่ถ่ายโอนไป อปท. โดยมีการถ่ายโอนไป เทศบาล มากที่สุด จำนวน 97 แห่ง คิดเป็น ร้อยละ 20 ของสถานศึกษาที่ถ่ายโอนไป อปท. รองลงมาคือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 55 แห่ง คิดเป็น ร้อยละ 11.3 ของสถานศึกษาที่ถ่ายโอนไป อปท. อันดับสามคือ องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 54 แห่ง คิดเป็น ร้อยละ 11.1 ของสถานศึกษาที่ถ่ายโอนไป อปท. และ ถ่ายโอนไปกรุงเทพมหานคร จำนวน 1 แห่ง

(5) สถานศึกษาประเภทขยายโอกาส มีการถ่ายโอนไป อปท. ทั้งสิ้น 44 แห่ง คิดเป็น ร้อยละ 9.1 ของสถานศึกษาที่ถ่ายโอนไป อปท. โดยมีการถ่ายโอนไป องค์การบริหารส่วนจังหวัด มากที่สุด จำนวน 34 แห่ง คิดเป็น ร้อยละ 7.0 ของสถานศึกษาที่ถ่ายโอนไป อปท.

รองลงมาคือ เทศบาล จำนวน 8 แห่ง คิดเป็น ร้อยละ 1.7 ของสถานศึกษาที่ถ่ายโอนไป อบต. อันดับสามคือ องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 แห่ง คิดเป็น ร้อยละ 0.4 ของสถานศึกษาที่ถ่ายโอนไป อบต. โดยสรุปได้ ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1

การถ่ายโอนสถานศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระหว่างปีการศึกษา 2549 – 2557

พ.ศ.	องค์การบริหารส่วนจังหวัด				เทศบาล				องค์การบริหารส่วนตำบล				กทม.	รวม ถ่าย โอน
	มัธยม ศึกษา	ประถม ศึกษา	ขยาย โอกาส	รวม	มัธยม ศึกษา	ประถม ศึกษา	ขยาย โอกาส	รวม	มัธยม ศึกษา	ประถม ศึกษา	ขยาย โอกาส	รวม	ประถม ศึกษา	
2549	223	13	18	254	-	18	1	19	-	10	-	10	1	283
2550	2	5	-	7	-	7	1	8	-	4	-	4	-	19
2551	4	26	12	42	-	15	4	19	-	8	1	9	-	70
2552	3	3	3	9	-	31	2	33	-	15	-	15	-	57
2553	-	4	1	5	-	6	-	6	-	7	1	8	-	19
2554	-	-	-	-	-	6	-	6	-	2	-	2	-	8
2555	-	-	-	-	-	5	-	5	-	2	-	2	-	7
2556	1	3	-	4	-	5	-	5	-	2	-	2	-	11
2557	1	1	-	2	-	4	-	4	-	4	-	4	-	10
รวม	234	55	34	323	-	97	8	105	-	54	2	56	1	485

ที่มา : รายงานการศึกษานับสมบูรณโครงการศึกษาวิจัยเพื่อติดตามและประเมินผลการกระจาย

อำนาจของไทย หน้า 18 - 28

4.3 การจัดการเรียนการสอนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน

ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบจัดการศึกษา โดยมีแนวโน้มในการจัดการศึกษาเพิ่มมากขึ้น จากเดิมที่มีการถ่ายโอนสถานศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2549 – 2557 จำนวน 484 โรงเรียน ในปี 2557 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีโรงเรียนในสังกัดทั้งสิ้น 1,466 โรงเรียน แสดงให้เห็นว่ามีโรงเรียนที่มาจากการจัดตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกือบหนึ่งพันแห่ง และสถิติจำนวนโรงเรียนที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเช่นเดียวกัน โดยในปี 2555 มีโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งสิ้น 1,407 โรงเรียน และเพิ่มขึ้นเป็น 1,450 และ 1,466 โรงเรียน ปี 2556 และ 2557 ตามลำดับ ทั้งนี้เทศบาลตำบลมีแนวโน้มการเพิ่มของโรงเรียนในสังกัดเพิ่มมากขึ้นสูงสุด โดยในปี 2557 มีโรงเรียนเพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 15.16 เมื่อเทียบกับ

ปี 2555 แสดงให้เห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กมีความพร้อมในการจัดการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ดังแสดงตามตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2

จำนวนโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระหว่างปีการศึกษา 2555 – 2557

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	จำนวนโรงเรียน (แห่ง)		
	ปีการศึกษา 2555	ปีการศึกษา 2556	ปีการศึกษา 2557
องค์การบริหารส่วนจังหวัด	347	347	341
องค์การบริหารส่วนตำบล	137	135	136
เทศบาลนคร	178	190	190
เทศบาลเมือง	402	401	404
เทศบาลตำบล	343	377	395
รวม	1,407	1,450	1,466

ที่มา : ประมวลจาก สถิติข้อมูลโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปีการศึกษา 2555 - 2557

การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง การจัดการศึกษาเกือบทุกระดับชั้นมีจำนวนห้องเรียนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพมีจำนวนห้องเรียนเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 98.61 เมื่อเทียบกับปี 2555 ยกเว้นระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีจำนวนห้องเรียนลดลง โดยปี 2557 มีห้องเรียนจำนวน 4,992 ห้อง จากเดิมปี 2556 และ 2555 มีจำนวนห้องเรียน 4,940 และ 5,026 ห้อง ตามลำดับ ทั้งนี้จำนวนห้องเรียนที่เพิ่มขึ้นสอดคล้องกับจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้นทุกระดับชั้น ยกเว้นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีจำนวนนักเรียนลดลงสอดคล้องกับจำนวนห้องเรียนที่ลดลงด้วย

อย่างไรก็ตามสัดส่วนนักเรียนต่อห้องในทุกระดับชั้น ปีการศึกษา 2557 อยู่ระหว่าง 18.75 ถึง 32.56 คนต่อห้อง ซึ่งอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน โดยระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงมีจำนวนนักเรียนต่อห้องน้อยที่สุด คือ ห้องละ 18.75 คน เนื่องจากยังมีจำนวนนักเรียนศึกษาในดั้บชั้นดังกล่าวน้อย อย่างไรก็ตามสัดส่วนนักเรียนต่อห้องที่ลดลงน้อยลงมากที่สุด คือ ระดับประกาศนียบัตร

วิชาชีพ เนื่องจากมีการเพิ่มจำนวนห้องเรียนในปี 2557 เมื่อเทียบกับปี 2555 มากกว่าร้อยละ 98.61 ขณะที่จำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นในปี 2557 เพียงร้อยละ 18.56 เมื่อเทียบกับปี 2555 ดังแสดงรายละเอียดตามตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3

จำนวนห้องเรียนและนักเรียนในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระหว่างปีการศึกษา
2555 – 2557

ระดับการศึกษา	ปีการศึกษา 2555			ปีการศึกษา 2556			ปีการศึกษา 2557		
	ห้องเรียน (1)	นักเรียน (2)	(2)/ (1)	ห้องเรียน (1)	นักเรียน (2)	(2)/ (1)	ห้องเรียน (1)	นักเรียน (2)	(2)/ (1)
ระดับก่อนประถมศึกษา	5,434	138,258	25.44	5,547	142,556	25.70	5,724	145,260	25.38
ระดับประถมศึกษา	9,830	281,401	28.63	10,036	287,583	28.66	10,268	295,362	28.77
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	5,026	165,965	33.02	4,940	162,403	32.88	4,992	162,556	32.56
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	2,431	77,281	31.79	2,599	81,761	31.46	2,663	81,208	30.49
ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ	72	2,570	35.69	94	2,412	25.66	143	3,047	21.31
ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	8	121	15.13	8	118	14.75	12	225	18.75
รวม	22,801	665,596	29.19	23,224	676,833	29.14	23,802	687,658	28.89

ที่มา : ประมวลจาก สถิติข้อมูลโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปีการศึกษา
2555 - 2557

โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแนวโน้มจำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนเพิ่มสูงขึ้น โดยปี 2558 มีครูและบุคลากรทางการศึกษา 43,364 คน สูงกว่าปี 2555 ที่มีครูและบุคลากรทางการศึกษาเพียง 35,110 คน ปี 2558 จำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษาจึงเพิ่มสูงกว่าปี 2555 ร้อยละ 23.51 ทั้งนี้พนักงานงานครู / ข้าราชการครู ครูอัตราจ้าง (ครูจ้างสอน / ผู้ช่วยครู) และพนักงานจ้างมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ในทางตรงกันข้ามกับลูกจ้างประจำมีจำนวนลดน้อยลง ทั้งนี้การมีจำนวนบุคลากรเพิ่มมากขึ้นนั้นไปสอดคล้องกับจำนวนห้องเรียนที่เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้จำนวนครูต่อนักเรียนตรงตามมาตรฐานการจัดการศึกษา ดังรายละเอียดตามตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4

จำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน

ครู และบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน	ปีการศึกษา	
	2555	2558
1. พนักงานงานครู / ข้าราชการครู		
ระดับก่อนประถมศึกษา	3,468	
ระดับประถมศึกษา	12,686	
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	6,814	
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย		
: สายสามัญ (ม.4-ม.6)	3,449	
: สายอาชีพ (ประกาศนียบัตรวิชาชีพ : ปวช.1-ปวช.3)	97	
ระดับอนุปริญญา (ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง : ปวส.1-ปวส.2)	18	
รวม	26,532	31,207
2. ครูอัตราจ้าง (ครูจ้างสอน / ผู้ช่วยครู)		
ระดับก่อนประถมศึกษา	1,001	1,028
ระดับประถมศึกษา	1,432	2,094
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	1,001	1,131
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย		
: สายสามัญ (ม.4-ม.6)	347	498
: สายอาชีพ (ประกาศนียบัตรวิชาชีพ : ปวช.1-ปวช.3)	36	38
ระดับอนุปริญญา (ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง : ปวส.1-ปวส.2)	10	2
รวม	3,827	4,791
3. ลูกจ้างประจำ	1,292	1,130
4. พนักงานจ้าง		
พนักงานจ้างทั่วไป	1,315	2,494
พนักงานจ้างตามภารกิจ	2,144	3,742
รวม	3,459	6,236
รวม ครู และบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน	35,110	43,364

ที่มา: สถิติข้อมูลโรงเรียนสังกัด อปท. ประจำปีการศึกษา 2555 และข้อมูลระบบ SIS

4.4 ผลสัมฤทธิ์การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 กำหนดให้ กระบวนการจัดการศึกษามีการทดสอบที่ได้มาตรฐานการศึกษาไปสู่ระดับชาติ รัฐบาลจึงได้จัดตั้ง สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ เพื่อตรวจสอบประเมินผลว่าการจัดการศึกษามีคุณภาพตาม มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดและมีคุณภาพเท่าเทียมกันมากน้อยเพียงใด และได้กำหนดให้ มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ทำการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อ การตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา

การประเมินผลสัมฤทธิ์การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงได้นำผลการ ทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานและการรับรองมาตรฐานการจัดการศึกษาของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นตัวบ่งชี้ รายละเอียดดังนี้

4.4.1 คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET ประจำปีการศึกษา 2558 เปรียบเทียบ โรงเรียนแต่ละสังกัด

(1) คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัด ต่างๆ มีดังนี้

วิชาภาษาไทย คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ 49.33 โดยคะแนนเฉลี่ยในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) เท่ากับ 62.25 คะแนนเฉลี่ยสังกัดสำนักบริหารงาน คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน(เอกชน) เท่ากับ 52.67 คะแนนเฉลี่ยสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) มี คะแนนเฉลี่ยเท่ากัน คือ 48.39 และคะแนนเฉลี่ยสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น(อปท.) มี คะแนนต่ำสุด คือ 47.11

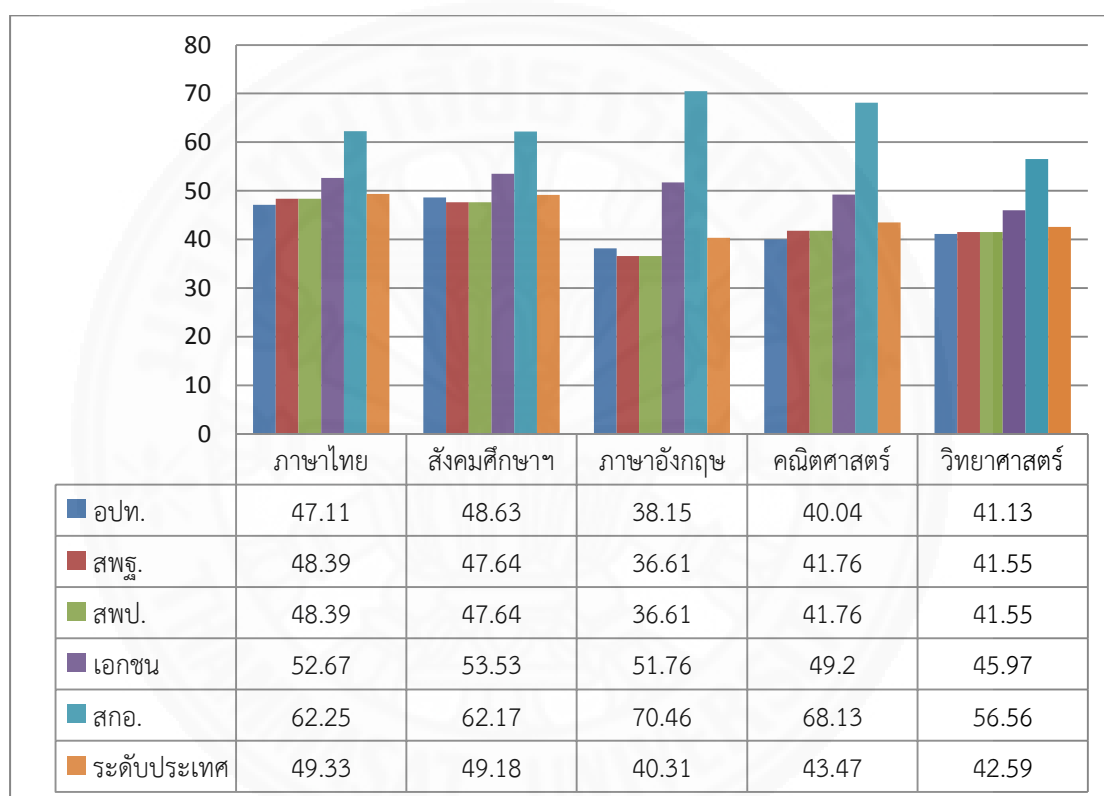
วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ 49.18 โดยคะแนนเฉลี่ยในสังกัด สกอ. เท่ากับ 62.17 สังกัดเอกชน เท่ากับ 53.53 สังกัด อปท. เท่ากับ 48.63 และสังกัด สพฐ. และ สพป. มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน คือ 47.64 ซึ่งเป็นคะแนนต่ำสุด

วิชาภาษาอังกฤษ คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ 40.31 โดยคะแนนเฉลี่ยในสังกัด สกอ.เท่ากับ 70.46 สังกัดเอกชน เท่ากับ 51.76 สังกัด อปท. เท่ากับ 38.15 และสังกัดสพฐ. และ สพป. มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน เท่ากับ 36.61 ซึ่งเป็นคะแนนต่ำสุด

วิชาคณิตศาสตร์ คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ 43.47 โดยคะแนนเฉลี่ยในสังกัด สกอ.เท่ากับ 68.13 สังกัดเอกชน เท่ากับ 49.20 สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร มีผู้เข้าสอบ

33,258 คน ($X = 43.96$) สังกัดสพฐ. และ สพป. มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน เท่ากับ 41.76 และคะแนนเฉลี่ยสังกัด อปท. มีคะแนนต่ำสุด คือ 40.04

วิชาวิทยาศาสตร์ คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ 42.59 โดยคะแนนเฉลี่ยในสังกัด สกอ.เท่ากับ 56.56) สังกัดเอกชน เท่ากับ 45.97 สังกัดสพฐ. และ สพป. มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน เท่ากับ 41.55 และคะแนนเฉลี่ยสังกัด อปท. มีคะแนนต่ำสุด คือ 41.13 ดังรายละเอียดตามภาพที่ 4.2

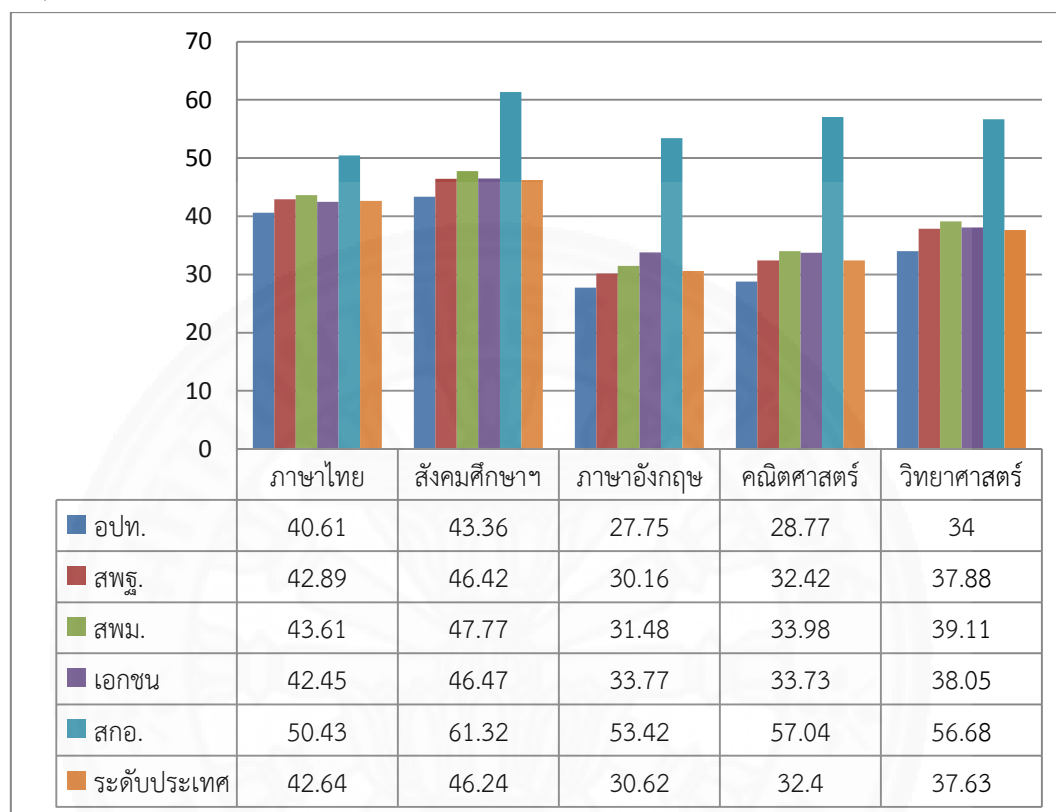

ภาพที่ 4.2 คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2558 จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2558

จากผลคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า คะแนนเฉลี่ยทุกรายวิชาของนักเรียนสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ โดยวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ คะแนนเฉลี่ยสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นมีระดับต่ำสุดเมื่อเทียบกับสังกัดอื่นๆ อย่างไรก็ตาม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และภาษาอังกฤษ คะแนนเฉลี่ยสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นสูงกว่าสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) ซึ่งเป็นต้นสังกัดของสถานศึกษาส่วนใหญ่ในระดับประถมศึกษา

(2) คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัด
ต่างๆ แสดงได้ดังภาพที่ 4.3 ดังนี้

ภาพที่ 4.3 คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2558 จากผล
การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2558

วิชาภาษาไทย คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ 42.64 โดยคะแนนเฉลี่ยในสังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) เท่ากับ 50.43 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา (สปม.) เท่ากับ 43.61 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สปฐ.)
เท่ากับ 42.89 สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน(เอกชน) เท่ากับ 42.45
และสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (อปท.) เท่ากับ 40.61

วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ 46.24
โดยคะแนนเฉลี่ยในสังกัด สกอ. เท่ากับ 61.32 สังกัด สปม.เท่ากับ 47.77 สังกัดเอกชน เท่ากับ
46.47 สังกัด สปฐ. เท่ากับ 46.42 และสังกัด อปท. เท่ากับ 43.36

วิชาภาษาอังกฤษ คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ 30.62 โดยคะแนนเฉลี่ยใน
สังกัดสกอ. เท่ากับ 53.42 สังกัดเอกชน เท่ากับ 33.77 สังกัด สปม. เท่ากับ 31.48 สังกัดสปฐ.
เท่ากับ 30.16 และสังกัด อปท. เท่ากับ 27.75

วิชาคณิตศาสตร์ คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ 32.40 โดยคะแนนเฉลี่ยในสังกัด สกอ. เท่ากับ 57.04 สังกัด สพม.เท่ากับ 33.98 สังกัดเอกชน เท่ากับ 33.73 สังกัดสพฐ. เท่ากับ 32.42 และสังกัดอปท. เท่ากับ 28.77

วิชาวิทยาศาสตร์ คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ 37.63 โดยคะแนนเฉลี่ยในสังกัด สกอ. เท่ากับ 56.68 สังกัด สพม.เท่ากับ 39.11 สังกัดเอกชนเท่ากับ 38.05 สังกัด สพฐ. เท่ากับ 37.88 และสังกัดอปท. เท่ากับ 34.00

จากผลคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า คะแนนเฉลี่ยทุกรายวิชาของนักเรียนสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ และคะแนนเฉลี่ยทุกรายวิชาสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นมีระดับต่ำสุดเมื่อเทียบกับสังกัดอื่นๆ

(3) คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัด ต่างๆ มีดังนี้

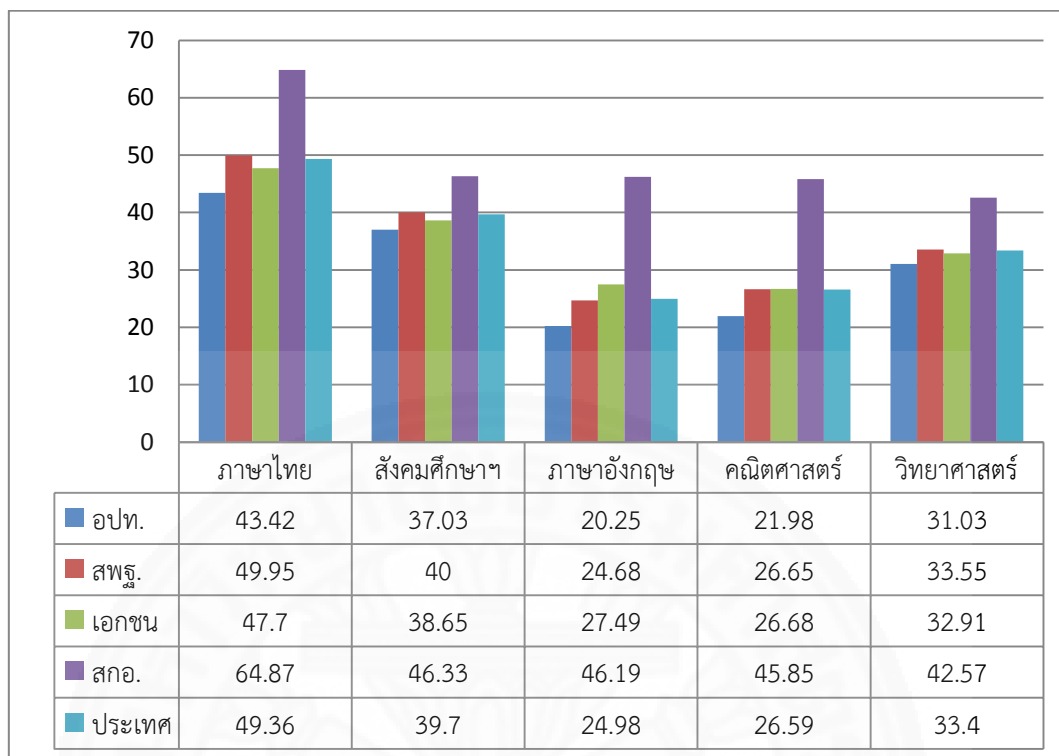
วิชาภาษาไทย คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ 49.36 โดยคะแนนเฉลี่ยในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) เท่ากับ 64.87 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เท่ากับ 49.95 สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน(เอกชน) เท่ากับ 47.70 และสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (อปท.) เท่ากับ 43.42

วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ 39.70 โดยคะแนนเฉลี่ยในสังกัด สกอ. เท่ากับ 46.33 สังกัด สพฐ. เท่ากับ 40.00 สังกัดเอกชน เท่ากับ 38.65 และสังกัด อปท. เท่ากับ 37.03

วิชาภาษาอังกฤษ คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ 24.98 โดยคะแนนเฉลี่ยในสังกัดสกอ. เท่ากับ 46.19 สังกัดเอกชน เท่ากับ 27.49 สังกัดสพฐ. เท่ากับ 24.68 และสังกัด อปท. เท่ากับ 20.25

วิชาคณิตศาสตร์ คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ 26.59 โดยคะแนนเฉลี่ยในสังกัด สกอ. เท่ากับ 45.85 สังกัดเอกชน เท่ากับ 26.68 สังกัดสพฐ. เท่ากับ 26.65 และสังกัดอปท. เท่ากับ 21.98

วิชาวิทยาศาสตร์ คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ 33.40 โดยคะแนนเฉลี่ยในสังกัด สกอ. เท่ากับ 42.57 สังกัด สพฐ. เท่ากับ 33.55 สังกัดเอกชนเท่ากับ 32.91 และสังกัดอปท. เท่ากับ 31.03 แสดงได้ดังภาพที่ 4.4

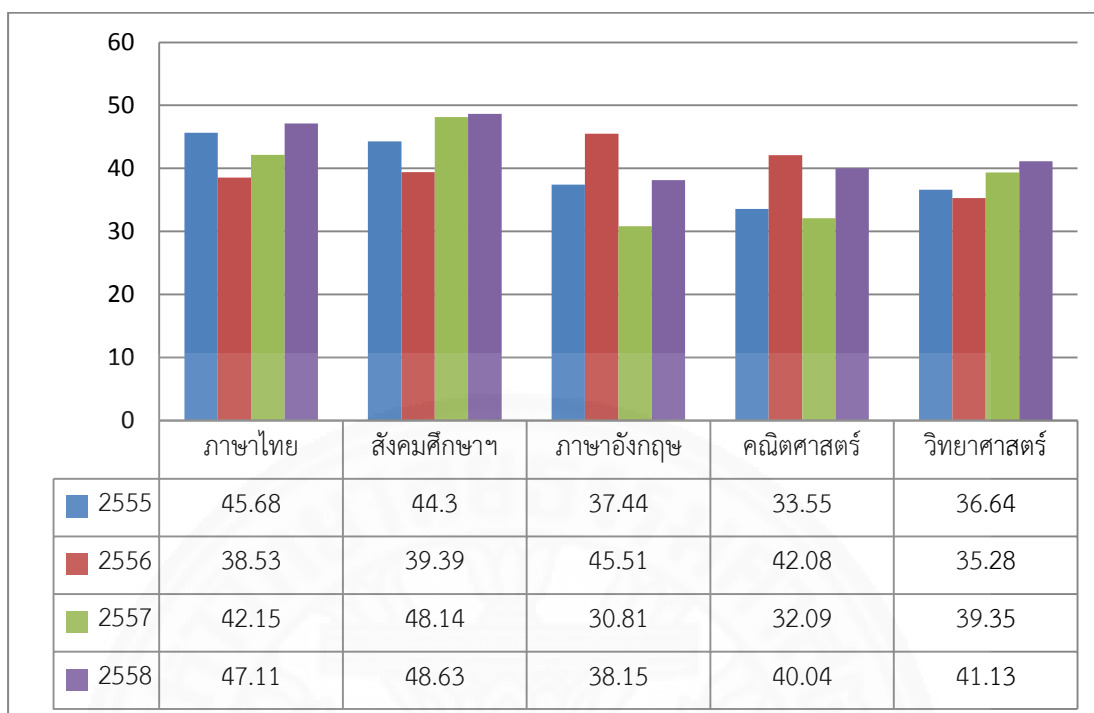
ภาพที่ 4.4 คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2558 จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2558

จากผลคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ตามแผนภาพที่ 4.4) พบว่า คะแนนเฉลี่ยทุกรายวิชาของนักเรียนสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ และคะแนนเฉลี่ยทุกรายวิชาสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นมีระดับต่ำสุดเมื่อเทียบกับสังกัดอื่นๆ

4.4.2 คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ตั้งแต่ปีการศึกษา 2555 – 2558

(1) คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

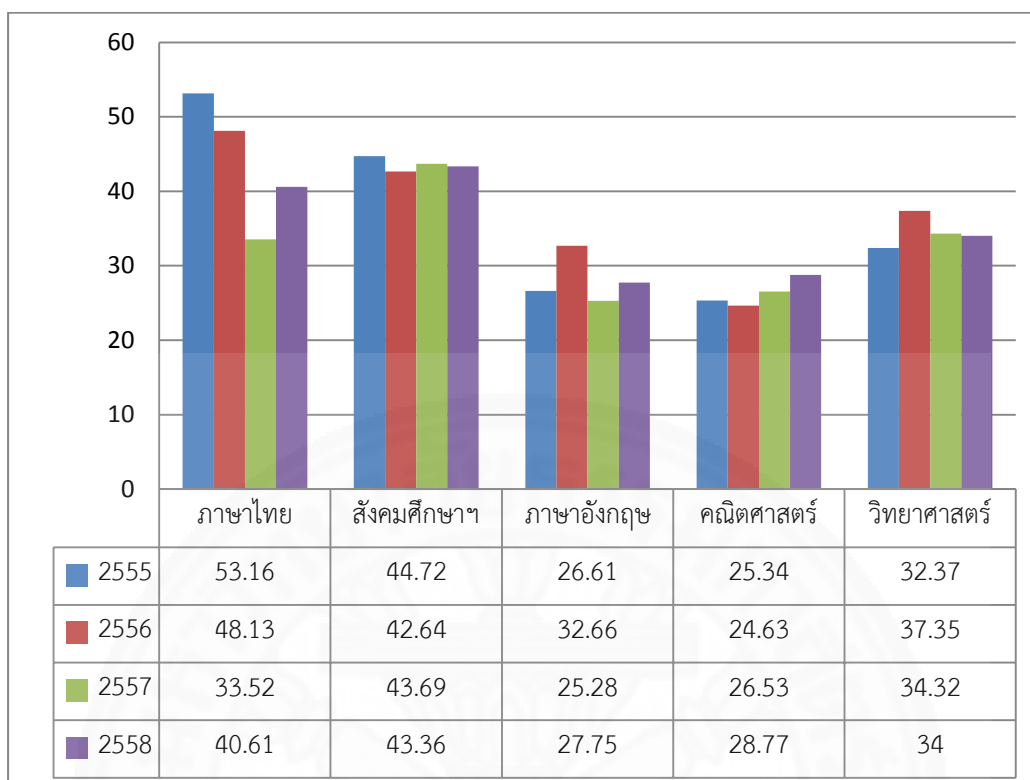
คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างปีการศึกษา 2555 – 2558 นั้น พบว่า เมื่อเทียบคะแนนทุกรายวิชาระหว่างปี 2555 และปี 2558 ทุกรายวิชา มีคะแนนเพิ่มสูงขึ้น โดยวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ 48.63 และมีคะแนนเฉลี่ยรายวิชาเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ เท่ากับ 47.11 41.13 40.04 และ 38.15 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า คะแนนเฉลี่ยของผลการทดสอบมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกรายวิชา โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์ มีคะแนนเพิ่มสูงขึ้นมากที่สุดในปี 2558 มากกว่าร้อยละ 19.34 เมื่อเทียบกับปี 2555 ดังแสดงตามภาพที่ 4.5

ภาพที่ 4.5 คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2555 – 2558 จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2555 - 2558

(2) คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

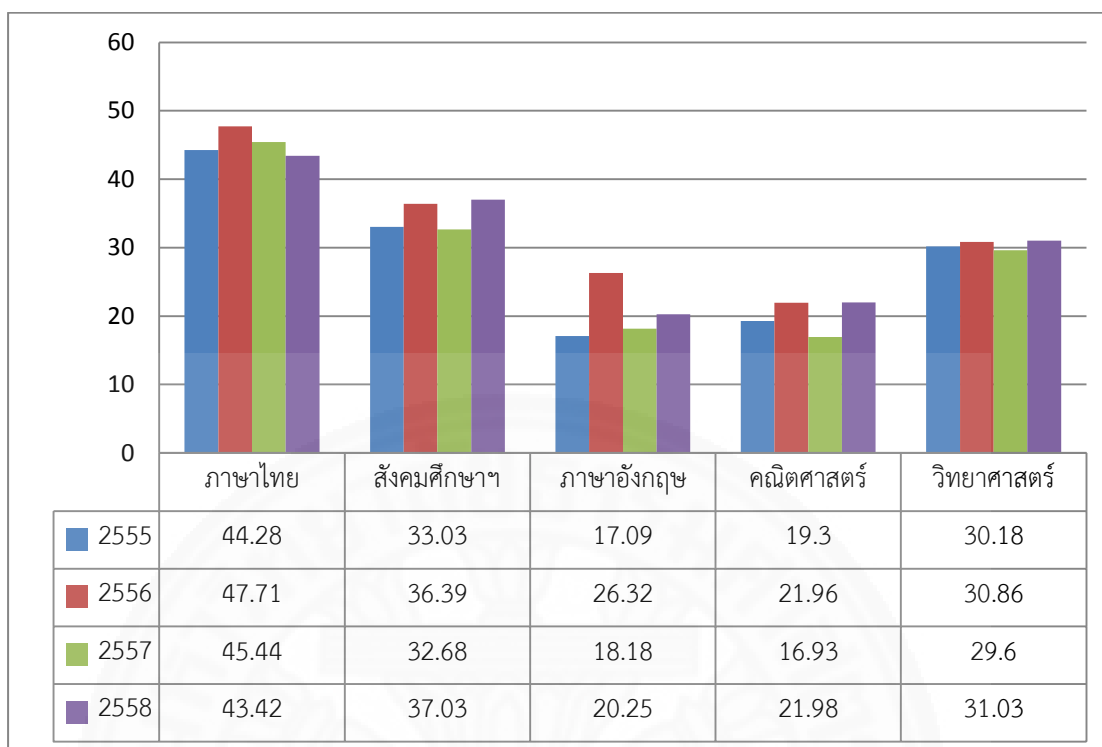
คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างปีการศึกษา 2555 – 2558 นั้น พบว่า เมื่อเทียบคะแนนทุกรายวิชาระหว่างปี 2555 และปี 2558 รายวิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์มีคะแนนเพิ่มสูงขึ้นในปี 2558 เมื่อเทียบกับปี 2555 แต่อย่างไรก็ตามรายวิชาภาษาอังกฤษและคณิตศาสตร์มีคะแนนไม่ถึง 30 คะแนน ในทางตรงกันข้ามรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และภาษาไทยแม้มีคะแนนสูงเป็นลำดับที่หนึ่งและสองของรายวิชาทั้งหมด แต่เมื่อเปรียบเทียบคะแนนจะพบว่าทั้งสองรายวิชามีคะแนนลดลง โดยเฉพาะวิชาภาษาไทย มีคะแนนในปี 2558 ลดลงกว่าร้อยละ 23.61 เมื่อเทียบกับปี 2555 ดังแสดงตามภาพที่ 4.6

ภาพที่ 4.6 คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2555 - 2558 จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2555 - 2558

(3) คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างปีการศึกษา 2555 - 2558 นั้น พบว่า เมื่อเทียบคะแนนทุกรายวิชาระหว่างปี 2555 และปี 2558 รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์มีคะแนนเพิ่มสูงขึ้นในปี 2558 เมื่อเทียบกับปี 2555 แต่อย่างไรก็ตามรายวิชาภาษาอังกฤษและคณิตศาสตร์มีคะแนนไม่ถึง 30 คะแนน ในทางตรงกันข้ามรายวิชาภาษาไทยมีคะแนนในปี 2558 เท่ากับ 43.42 ลดลงจากปี 2555 ที่มีคะแนนเท่ากับ 44.28 ดังแสดงตามภาพที่ 4.7

ภาพที่ 4.7 คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ O-NET ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2555 - 2558 จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2555 - 2558

4.4.3 การรับรองมาตรฐานการจัดการศึกษา โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

สถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับคุณภาพการจัดการศึกษา โดยใช้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการศึกษาชาติ และได้พัฒนาเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษา และดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งได้ประกาศใช้มาตรฐานการศึกษาดังกล่าวในระดับการศึกษาปฐมวัย และการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้การประเมินคุณภาพภายใน แบ่งเป็น 3 กลุ่มมาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานด้านปัจจัย มาตรฐานด้านกระบวนการ และมาตรฐานด้านผลผลิต(ผู้เรียนและชุมชน) รวมทั้งสิ้น 24 มาตรฐาน และมีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียน โดยระดับการศึกษาปฐมวัย ประเมินพัฒนาการผู้เรียนทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานประเมินความสามารถทางการเรียนจำนวน 8 กลุ่มสาระ ประกอบด้วย กลุ่มสาระการเรียนรู้

ภาษาไทย คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ ศิลปะ สุขศึกษา พลศึกษา การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ)

นอกจากการมีระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาแล้ว สถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ภายใต้ระบบการประกันคุณภาพภายนอกด้วยเช่นกัน จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสอง (พ.ศ. 2549 - 2553) ของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดย สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่า สถานศึกษาระดับปฐมวัยจำนวน 481 แห่ง ได้รับการรับรองมาตรฐานจาก สมศ. จำนวน 444 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 92.31 และไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานจำนวน 37 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 7.69 โดยสถานศึกษาส่วนใหญ่มีผลการประเมินคุณภาพระดับดี จำนวน 290 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 60.29

สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 523 แห่ง ได้รับการรับรองมาตรฐานจาก สมศ. จำนวน 459 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 87.76 และไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานจำนวน 64 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 12.24 โดยสถานศึกษาส่วนใหญ่มีผลการประเมินคุณภาพระดับดี จำนวน 381 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 72.85 (สุรัสวดี หุ่นพยนต์ และ คณะ, 2556, น.73)

บทที่ 5

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น:

กรณีศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี

การเพิ่มโอกาสการศึกษากลุ่มเด็กด้อยโอกาส จะนำเสนอข้อมูลการจัดการศึกษาภายในจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อให้ทราบถึงบริบทการจัดการศึกษาของจังหวัดอุบลราชธานีอันเป็นที่ตั้งของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง บริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดการศึกษา และการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาสของโรงเรียนทั้ง 14 แห่ง เพื่อให้เห็นกระบวนการ และผลลัพธ์ที่เกิดจากการจัดการศึกษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 ข้อมูลการจัดการศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี

จังหวัดอุบลราชธานี ตั้งอยู่สุดชายแดนตะวันออกของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา มีเนื้อที่ประมาณ 10.0 ล้านไร่ แบ่งการปกครองเป็นการปกครองส่วนภูมิภาค โดยมี 25 อำเภอ และมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวม 239 แห่ง คร่าวเรือนทั้งสิ้น 549,758 คร่าวเรือน ประชากร 1,844,669 คน เป็นชาย 925,427 คน และหญิง 919,242 คน โดยมีจำนวนประชากรมากเป็นอันดับที่ 3 ของประเทศ (ข้อมูลกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2557)

จังหวัดอุบลราชธานี มีการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ และการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย การจัดการศึกษาในระบบมีการจัดการศึกษาทุกระดับชั้น ตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงระดับอุดมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานีมีสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 6 แห่ง สถาบันการศึกษาระดับอาชีวศึกษา จำนวน 9 แห่ง และมีสถานศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยแบ่งเขตพื้นที่การศึกษาเป็น เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน มีโรงเรียนทั้งสิ้น 1,288 โรงเรียน

(1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 รับผิดชอบการศึกษาในพื้นที่ 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี อำเภอเขื่องใน อำเภอม่วงสามสิบ อำเภอดอนมดแดง และอำเภอเหล่าเสือโก้ก มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 34,779 คน จำนวนครู 2,317 คน จำนวนโรงเรียน 251 แห่ง โรงเรียนสาขา 1 แห่ง และโรงเรียนเอกชน 27 แห่ง

(2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 รับผิดชอบการศึกษาในพื้นที่ 5 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอตระการพืชผล อำเภอกุดข้าวปุ้น อำเภอเขมราฐ

อำเภอโพธิ์ไทร และอำเภอนาตาล มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 29,848 คน จำนวนครู 1,783 คน จำนวนโรงเรียน 215 แห่ง โรงเรียนสาขา 3 แห่ง และโรงเรียนเอกชน 18 แห่ง

(3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 รับผิดชอบการศึกษาในพื้นที่ 5 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอพิบูลมังสาหาร อำเภอสิรินคร อำเภอโขงเจียม อำเภอศรีเมืองใหม่ และอำเภอตาลสุม มีจำนวนทั้งสิ้น 37,534 คน จำนวนครู 1,960 คน จำนวนโรงเรียน 211 แห่ง โรงเรียน สาขา 1 แห่ง และโรงเรียนเอกชน 9 แห่ง

(4) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 รับผิดชอบการศึกษาในพื้นที่ 4 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภวารินชำราบ อำเภอสำโรง อำเภอสว่างวีระวงศ์ และอำเภอนาเยีย มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 18,740 คน จำนวนครู 1,465 คน จำนวนโรงเรียน 147 แห่ง โรงเรียนสาขา 1 แห่ง และโรงเรียนเอกชน 12 แห่ง

(5) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 รับผิดชอบการศึกษาในพื้นที่ 6 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเดชอุดม อำเภอบุญทริก อำเภอทุ่งศรีอุดม อำเภอนาจะหลวย อำเภอน้ำยืนและอำเภอน้ำขุ่น มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 48,509 คน จำนวนครู 2,758 คน จำนวนโรงเรียน 256 แห่ง และโรงเรียนเอกชน 15 แห่ง

(6) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 จำนวนนักเรียนทั้งหมด 85,193 คน จำนวนครู 3,700 คน และจำนวนโรงเรียน 76 แห่ง (อำนาจเจริญ 24 แห่ง อุบลราชธานี 52 แห่ง)

(7) โรงเรียนสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 22 (โครงการพระราชดำริ) จำนวนนักเรียนทั้งหมด 689 คน จำนวนครู 57 คน และจำนวนโรงเรียน 8 แห่ง ดังนี้

- 1) โรงเรียน ตชด.บ้านคำสะอาด อำเภอน้ำยืน
- 2) โรงเรียน ตชด.บ้านป่าไม้ อำเภอบุญทริก
- 3) โรงเรียน ตชด.บ้านตาเฒ่า อำเภอน้ำขุ่น
- 4) โรงเรียน ตชด.บ้านท่าแสนคุณ อำเภอน้ำยืน
- 5) โรงเรียน ตชด.บ้านแก่งศรีโคตร อำเภอสิรินคร
- 6) โรงเรียน ตชด.บ้านปากลา อำเภอโขงเจียม
- 7) ศูนย์การเรียนรู้ ตชด.ชุมชนป่าหญ้าคา อำเภอสิรินคร
- 8) ศูนย์การเรียนรู้ ตชด.หนองบัวพัฒนา ต.โดมประดิษฐ์ อ.น้ำยืน

และมีการจัดการศึกษาในระบบโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 12 แห่ง จำนวนนักเรียนทั้งหมด 18,106 คน จำนวนครู 964 คน และจำนวนโรงเรียน 31 แห่ง ดังนี้

ตารางที่ 5.1

โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี

ลำดับ	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	พื้นที่รับผิดชอบ	โรงเรียนในสังกัด
1	องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี	จังหวัดอุบลราชธานี	รร.แก้งเหนือพิทยาคม
			รร.นาคำวิทยา
			รร.นาสะไมพิทยาคม
			รร.น้ำขุ่นวิทยา
			รร.โนนกลางพิทยาคม
			รร.บัวงามวิทยา
			รร.เบ็ตต์คูเม่น 2 ช่องเม็ก
			รร.พิบูลมังสาหาร
			รร.ไร่ใต้ประชาคม
			รร.หนองบัวฮีวิทยาคม
			รร.ห้วยข้าพิทยาคม
			รร.เหล่างามพิทยาคม
2	เทศบาลนครอุบลราชธานี	อำเภอเมือง	รร.เทศบาล 1 บุรพาอุบล
			รร.เทศบาล 2 หนองบัว
			รร.เทศบาล 3 สามัคคีวิทยาคาร
			รร.เทศบาล 4 อนุบาลพระเจ้าใหญ่องค์ดี
			รร.เทศบาล 5 ชุมชนบ้านก้านเหลือง
3	เทศบาลตำบลขามใหญ่	อำเภอเมือง	รร.เทศบาลขามใหญ่บ้านหนองไผ่
4	เทศบาลตำบลห้วยนา	อำเภอเขมราฐ	รร.อนุบาลเทศบาลตำบลห้วยนา
5	เทศบาลเมืองเดชอุดม	อำเภอเดชอุดม	รร.อนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดม
6	เทศบาลตำบลบัวงาม	อำเภอเดชอุดม	รร.อนุบาลเทศบาลตำบลบัวงาม 1
7	องค์การบริหารส่วนตำบลกลาง	อำเภอเดชอุดม	รร.อนุบาลองค์การบริหารส่วนตำบลกลาง 1 (บ้านหมากม้าย)
8	เทศบาลตำบล	อำเภอตระการพืชผล	รร.เทศบาล 1 ขุหลุประชาวิทยาคาร

ลำดับ	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	พื้นที่รับผิดชอบ	โรงเรียนในสังกัด
	ตระการพืชผล		รร.เทศบาล 2 บ้านม่วงเดียด
9	เทศบาลตำบลนาโพธิ์	อำเภอขุนทริก	รร.อนุบาลบ้านชุมคำ
10	เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร	อำเภอพิบูลมังสาหาร	รร.เทศบาล 1 บ้านโพธิ์กลาง
			รร.เทศบาล 2 พิบูลวิทยาการ
11	เทศบาลเมืองวารินชำราบ	อำเภอวารินชำราบ	รร.เทศบาลบ้านสุขสำราญ
			รร.เทศบาลบ้านหนองตาโพน
			รร.เทศบาลวารินวิชาชาติ
12	เทศบาลตำบลแสนสุข	อำเภอวารินชำราบ	รร.เทศบาลแสนสุข

การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยของจังหวัดอุบลราชธานี จัดการศึกษาโดยสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 1 แห่ง สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ จำนวน 25 แห่ง มีจำนวนนักเรียนระดับประถมศึกษา 3,900 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 15,909 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 19,492 คน และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) 1,197 คน รวมทั้งสิ้น 40,498 คน และห้องสมุดประชาชนอำเภอ 25 แห่ง

5.2 บริบทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การศึกษาการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเพิ่มโอกาสการศึกษาแก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาส ผู้วิจัยได้คัดเลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลุ่มตัวอย่าง 3 แห่ง ประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี เทศบาลตำบลนาโพธิ์ และเทศบาลเมืองเดชอุดม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.2.1 องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี

องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ พื้นที่รับผิดชอบ คือ 25 อำเภอในเขตจังหวัดอุบลราชธานี พื้นที่ทั้งหมด 15,744.80 ตารางกิโลเมตร เกษตรกรรมเป็นภาคส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ประชากรจำนวน 1,803,388 คน คราวเรือน 549,758 คราวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รายได้ประชากรเฉลี่ย 6,112 บาทต่อเดือน และมีความพิเศษของจังหวัด คือ การเป็นเมืองศูนย์กลางการศึกษา งบประมาณปี

2558 เท่ากับ 1,199,829,793.16 บาท เป็นงบประมาณด้านการศึกษา 230,829,685.98 บาท โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี มีโครงสร้างองค์การดังนี้

(1) ฝ่ายบริหาร ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 คน และ รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด 3 คน

(2) ฝ่ายนิติบัญญัติ ประกอบด้วย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 42 คน และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเลือกสมาชิกสภาฯ เป็นประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 คน และรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด 2 คน

(3) ฝ่ายราชการประจำ ประกอบด้วย ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด 3 คน ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ ตลอดจน ลูกจ้างชั่วคราว รับผิดชอบในการบริหารงานประจำทั่วไปขององค์การบริหารส่วนจังหวัด การแบ่งส่วน การบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีแบ่งเป็น 2 สำนัก 10 กอง และ 1 หน่วย ดังนี้

- 1) สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด
- 2) สำนักการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- 3) กองกิจการสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด
- 4) กองแผนและงบประมาณ
- 5) กองคลัง
- 6) กองช่าง
- 7) กองพัสดุและทรัพย์สิน
- 8) กองส่งเสริมคุณภาพชีวิต
- 9) กองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 10) กองกิจการพาณิชย์
- 11) กองพัฒนาชนบท
- 12) กองการเจ้าหน้าที่
- 13) หน่วยตรวจสอบภายใน

ปี พ.ศ. 2549 องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี ได้รับการถ่ายโอนสถานศึกษา จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1, 2, 3 และ 5 จำนวน 12 แห่ง ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ จัดการเรียนการสอนระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 - 6 (โรงเรียนประจำตำบล 10 แห่ง โรงเรียนประจำ อำเภอ 2 แห่ง) ซึ่งโรงเรียนบางแห่งอยู่ห่างไกล ทุรกันดาร อยู่ติดชายแดนสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา ดังนี้

- (1) โรงเรียนแก้งเหนือพิทยาคม ตำบลแก้งเหนือ อำเภอเขมราฐ
- (2) โรงเรียนนาคำวิทยา ตำบลแดงหม้อ อำเภอเชียงใน
- (3) โรงเรียนนาสะไมพิทยาคม ตำบลนาสะไม อำเภอตระการพืชผล
- (4) โรงเรียนน้ำขุ่นวิทยา ตำบลตาเกา อำเภอน้ำขุ่น
- (5) โรงเรียนโนนกลางพิทยาคม ตำบลโนนกลาง อำเภอพิบูลมังสาหาร
- (6) โรงเรียนบัวงามวิทยา ตำบลบัวงาม อำเภอเดชอุดม
- (7) โรงเรียนเบ็ญที่ตุ้ม 2 ช่องเม็ก ตำบลช่องเม็ก อำเภอสิรินธร
- (8) โรงเรียนพิบูลมังสาหาร ตำบลพิบูล อำเภอพิบูลมังสาหาร
- (9) โรงเรียนไร่ไธ้ประชาคม ตำบลไร่ไธ้ อำเภอพิบูลมังสาหาร
- (10) โรงเรียนหนองบัวฮีวิทยา ตำบลหนองบัวฮี อำเภอพิบูลมังสาหาร
- (11) โรงเรียนห้วยข้าพิทยาคม ตำบลห้วยข้า อำเภอบุญศรี
- (12) โรงเรียนเหล่างามพิทยาคม ตำบลเหล่างาม อำเภอโพธิ์ไทร

5.2.2 เทศบาลตำบลนาโพธิ์

เทศบาลตำบลนาโพธิ์ ตั้งอยู่ที่ตำบลนาโพธิ์ อำเภอบุญศรี จังหวัดอุบลราชธานี เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก ยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลนาโพธิ์ พื้นที่รับผิดชอบทั้งหมด 78.4 ตารางกิโลเมตร มีเขตการปกครองรวม 11 หมู่บ้าน พื้นที่เป็นเมืองชายแดน มีอาณาเขตติดต่อสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประชากรจำนวน 8,902 คน ครั้วเรือน 2,379 ครั้วเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เศรษฐกิจชุมชนจึงขับเคลื่อนด้วยภาคการเกษตร รายได้ประชากรเฉลี่ย 6,000 บาทต่อเดือน งบประมาณปี 2558 เท่ากับ 56,471,363.31 บาท เป็นงบประมาณด้านการศึกษา 15,810,199.20 บาท โดยเทศบาลตำบลนาโพธิ์ มีโครงสร้างองค์การดังนี้

- (1) ฝ่ายบริหาร ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี 1 คน รองนายกเทศมนตรี จำนวน 2 คน
- (2) ฝ่ายนิติบัญญัติ ประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งมาจากการเลือกตั้ง จำนวน 12 คน ประธานสภาเทศบาล จำนวน 1 คน รองประธานสภาเทศบาล จำนวน 2 คน
- (3) ฝ่ายราชการประจำ ปลัดเทศบาลตำบลนาโพธิ์ เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด มีรองปลัดเทศบาล 1 คน ข้าราชการ พนักงานจ้างตามภารกิจ ตลอดจนพนักงานจ้างชั่วคราว รับผิดชอบในการบริหารงานประจำทั่วไปของเทศบาลตำบลนาโพธิ์ การแบ่งส่วนการบริหารราชการของเทศบาลตำบลนาโพธิ์ แบ่งเป็น 1 สำนัก 3 กอง ดังนี้
 - 1) สำนักปลัดเทศบาล
 - 2) กองคลัง

3) กองช่าง

4) กองการศึกษา

ปี พ.ศ. 2552 เทศบาลตำบลนาโพธิ์ได้จัดตั้งโรงเรียนอนุบาลบ้านชุมคำ เปิดสอนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 และ 2 และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6

5.2.3 เทศบาลเมืองเดชอุดม

เทศบาลเมืองเดชอุดม ตั้งอยู่ที่ตำบลเมืองเดช อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี เป็นองค์กรส่วนท้องถิ่นขนาดกลาง พื้นที่รับผิดชอบทั้งหมด 8.10 ตารางกิโลเมตร มีชุมชนในเขตเทศบาลจำนวน 31 ชุมชน ประชากรจำนวน 14,215 คน ครั้วเรือน 6,008 ครั้วเรือน ส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจและค้าขาย เศรษฐกิจชุมชนจึงขับเคลื่อนด้วยการค้า รายได้ประชากรเฉลี่ย 14,215 บาทต่อเดือน งบประมาณปี 2558 เท่ากับ 97,115,247.96 บาท เป็นงบประมาณด้านการศึกษา 20,641,340 บาท โดยมีโครงสร้างองค์กรดังนี้

(1) ฝ่ายบริหาร ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี 1 คน รองนายกเทศมนตรี จำนวน 2 คน

(2) ฝ่ายนิติบัญญัติ ประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งมาจากการเลือกตั้ง จำนวน 18 คน ประธานสภาเทศบาล จำนวน 1 คน รองประธานสภาเทศบาล จำนวน 2 คน

(3) ฝ่ายราชการประจำ ปลัดเทศบาลเมืองเดชอุดม เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด มีรองปลัดเทศบาล 1 คน ข้าราชการ พนักงานจ้างตามภารกิจ ตลอดจนพนักงานจ้างชั่วคราว รับผิดชอบในการบริหารงานประจำทั่วไปของเทศบาล การแบ่งส่วนการบริหารราชการ แบ่งเป็น 1 สำนัก 4 กอง ดังนี้

1) สำนักปลัดเทศบาล

2) กองคลัง

3) กองช่าง

4) กองการศึกษา

5) กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

เทศบาลเมืองเดชอุดม ได้ประกาศจัดตั้งโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดม (ศิริลักษณ์วิทยานุสรณ์) ในวันที่ 22 มกราคม 2552 โดยเปิดสอนในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 และ 2 ตามความเห็นชอบในการตั้งโรงเรียนในการประชุมสภาเทศบาลเมืองเดชอุดมสมัยสามัญ สมัยที่สี่ ประจำปี 2551 ครั้งที่ 1/2551 วันที่ 17 พฤศจิกายน 2551

จากข้อมูลพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งสามแห่ง สามารถสรุปข้อมูลได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5.2

ข้อมูลพื้นฐานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ข้อมูลพื้นฐาน	องค์การบริหารส่วน จังหวัดอุบลราชธานี	เทศบาลตำบล นาโพธิ์	เทศบาลเมือง เดชอุดม
พื้นที่ (ตารางกิโลเมตร)	15,744.80	78.40	8.10
ประชากร (คน)	1,803,388	8,902	14,215
ครัวเรือน	549,758	2,379	6,008
ขนาดองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น	ใหญ่	เล็ก	กลาง
สภาพเศรษฐกิจ	เกษตรกรรม	เกษตรกรรม	เศรษฐกิจ/การค้า
ลักษณะพิเศษ	ศูนย์กลางการศึกษา	เมืองชายแดน	-
รายได้เฉลี่ยประชากรต่อ เดือน (บาท)	6,112	6,000	11,405
อาชีพประชากรส่วนใหญ่	เกษตรกร	เกษตรกร	ค้าขาย
งบประมาณ (ไม่รวมเงิน อุดหนุน) ปี 2558	673,911,793.16	18,764,034.31	59,913,975.96
งบประมาณรวมเงิน อุดหนุน ปี 2558	1,199,829,793.16	56,471,363.31	97,115,247.96
งบประมาณด้านการศึกษา ปี 2558	230,829,685.98	15,810,199.20	20,641,340.00

ที่มา: ประมวลผลข้อมูลโดยผู้วิจัย

จากบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งสามแห่ง จะพบว่า อบจ.อุบลราชธานี เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ที่สุด ตามมาด้วยเทศบาลเมืองเดชอุดม และเทศบาลตำบลนาโพธิ์ เมื่อดูจากวิสัยทัศน์การพัฒนาของ อบท.ทั้งสามแห่ง มีรายละเอียด ดังนี้

องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี มีวิสัยทัศน์ คือ “เป็นกลไกขับเคลื่อนท้องถิ่น ให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน” โดยมีจุดยืนทางยุทธศาสตร์ (Positioning) คือ “อุบลราชธานีเมืองน้ำดี ถนนดี รายได้ดี สุขภาพดี และการศึกษาดี”

เทศบาลตำบลนาโพธิ์ มีวิสัยทัศน์ คือ “ชุมชนใหญ่ มีความน่าอยู่ ถนนสวยงาม สิ่งแวดล้อมสะอาด ปราศจากมลพิษ ระบบบริหารดี พัฒนารายได้ ประชาชนมีความรู้ คู่คุณธรรม คุณภาพชีวิตของประชาชนมาตรฐาน การศึกษาดี ทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์”

เทศบาลเมืองเดชอุดม มีวิสัยทัศน์ คือ “สร้างชุมชนให้รุ่งเรือง พัฒนาเมืองให้น่าอยู่”

จากวิสัยทัศน์ของ อปท. จะพบว่า อบจ.อุบลราชธานี และ ทต.นาโพธิ์ ให้ความสำคัญกับการศึกษามาก จากการบรรจุเรื่องการศึกษาในวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ ขณะที่ ทม.เดชอุดมเน้นการพัฒนาภาพรวมของเมืองมากกว่า แต่หากพิจารณายุทธศาสตร์การพัฒนาจะพบว่า อปท.ทุกแห่งให้ความสำคัญกับการศึกษา โดยให้การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์การพัฒนาของ อปท.

การให้ความสำคัญกับการศึกษาของ อปท.ผ่านการจัดสรรงบประมาณ จะพบว่า สัดส่วนงบประมาณด้านการศึกษาต่องบประมาณรวมของ อปท. นั้น เทศบาลตำบลนาโพธิ์ มีสัดส่วนงบประมาณด้านการศึกษาสูงถึงร้อยละ 28 ตามด้วย เทศบาลเมืองเดชอุดม ร้อยละ 21.25 และ อบจ.อุบลราชธานี ร้อยละ 19.24

5.3 การจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5.3.1 โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี

วิสัยทัศน์โรงเรียนสังกัด อบจ.อุบลราชธานี “การจัดการศึกษามีคุณภาพ ระบบประกันคุณภาพได้มาตรฐาน สถานศึกษาเป็นระเบียบภายใต้กิจกรรม 5 ส และมุ่งสู่ความเป็นเลิศตามอัจฉริยภาพของผู้เรียน โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บนพื้นฐานของความเป็นท้องถิ่น”

โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีมีมีงบประมาณรายรับรายจ่ายเงินรายได้สถานศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 รายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 5.3

รายรับรายจ่ายเงินรายได้สถานศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557

ที่	โรงเรียน	รายได้สถานศึกษา		รายรับสูงกว่า รายจ่าย(บาท)
		รายรับ(บาท)	รายจ่าย(บาท)	
1	พิบูลมังสาหาร	38,417,727.34	38,417,727.34	-
2	ไร่ไธ้ประชาคม	4,841,927.74	4,157,457	684,470.74
3	หนองบัวฮีวิทยาคม	2,834,906.50	2,758,361.58	76,544.92
4	โนนกลางวิทยาคม	2,689,121	2,689,121	-
5	เบ็ตตี้คูเมน2ช่องเม็ก	6,676,045.90	6,374,129.43	301,916.47
6	น้ำขุ่นวิทยา	8,846,565	8,846,565	-
7	บัวงามวิทยา	6,168,251	6,168,251	-
8	ห้วยข่าพิทยาคม	4,916,236.40	4,212,930.01	703,306.39
9	แก้งเหนือพิทยาคม	5,317,435	5,317,435	-
10	นาสะไมพิทยาคม	3,226,576	3,226,576	-
11	เหล่างามพิทยาคม	4,734,767.51	4,680,087.40	54,680.11
12	นาคำวิทยา	1,835,292	1,835,292	-
รวม		90,504,851.39	88,683,932.76	1,820,918.63

ที่มา: รายงานการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัด อบจ.อุบลราชธานี ประจำปีการศึกษา 2557

อาคารสถานที่ โรงเรียนทุกแห่งมีจำนวนห้องเรียนเพียงพอต่อการจัดการศึกษา โรงเรียนขนาดใหญ่มีจำนวนห้องเรียนมากตามจำนวนนักเรียน เช่น โรงเรียนพิบูลมังสาหารที่เป็นโรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่มีระดับชั้นละ 15 ห้องเรียน รวม 6 ระดับชั้น เท่ากับ 90 ห้องเรียน ขณะที่โรงเรียนมัธยมขนาดเล็ก อาทิ โรงเรียนโนนกลางวิทยาคมมีเพียง 9 ห้องเรียน แบ่งเป็นระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีระดับชั้นละ 2 ห้อง และระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีระดับชั้นละ 1 ห้อง รายละเอียดดังตารางที่ 5.4

ตารางที่ 5.4

จำนวนห้องเรียนโรงเรียนสังกัด อบจ.อุบลราชธานี

ลำดับ	โรงเรียน	ห้องเรียน
1	พิบูลมังสาหาร	90
2	ไร่ใต้ประชาคม	15
3	หนองบัวฮีวิทยาคม	12
4	โนนกลางวิทยาคม	9
5	เบ็ตตี้คูเมน2ช่องเม็ก	24
6	น้ำขุ่นวิทยา	27
7	บัวงามวิทยา	23
8	ห้วยข่าพิทยาคม	12
9	แก้งเหนือพิทยาคม	13
10	นาสะไมพิทยาคม	12
11	เหล่างามพิทยาคม	15
12	นาคำวิทยา	9

ที่มา: รายงานการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัด อบจ.อุบลราชธานี ประจำปีการศึกษา 2557

สถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี 12 แห่งมีอาคารสถานที่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน ทั้งอาคารเรียน อาคารประกอบ สนามกีฬา สนามเด็กเล่น หอประชุม ห้องสมุด/ศูนย์การเรียนรู้ อาคารเอนกประสงค์ รวมทั้งมีอุปกรณ์ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในห้องครบถ้วน อาทิ คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ กระดานอัจฉริยะ และมีห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ทั้ง เคมี ชีววิทยา ฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ รวมถึงการสร้างห้องสมุดมีชีวิต (Living Library) ที่ อบจ.จัดสรรให้โรงเรียนนั้น มีความทันสมัย ประกอบด้วยการติดตั้งคอมพิวเตอร์เพื่อการค้นคว้า ห้องชมภาพยนตร์ขนาดเล็ก ห้องคาราโอเกะ และพื้นที่อ่านหนังสือ แต่สิ่งหนึ่งที่หายไป คือ หนังสือที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนที่มีจำนวนน้อยเกินไป ไม่เพียงพอแก่การค้นคว้าของนักเรียน

นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนบางแห่งที่มีอาคารสถานที่เกินความต้องการจำเป็นของโรงเรียน แต่เป็นนโยบายของ อบจ.อุบลราชธานีที่ต้องการให้อาคารเรียน หอประชุม โรงเรียนจึงจำเป็นต้อง

ขออาคารสถานที่เหล่านั้ ทั้งที่เกินความจำเป็น แต่ห้องน้ำ ห้องส้วมที่มีความขาดแคลน ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน กลับไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้าง

การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนมีทั้งข้าราชการ และพนักงานจ้างปฏิบัติการสอน โดยมีสัดส่วนข้าราชการสูงกว่าพนักงานจ้างในทุกโรงเรียน โดยตำแหน่งทั้งหมดได้รับเงินอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้ในทุกโรงเรียนมีฝ่ายสนับสนุนการสอน ทำหน้าที่ช่วยจัดการงานธุรการ ความสะอาดของโรงเรียนด้วย ดังแสดงรายละเอียดตามตารางที่ 5.5

ตารางที่ 5.5

จำนวนผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา

ลำดับ	โรงเรียน	ผู้บริหาร	ปฏิบัติการสอน			สนับสนุน การสอน
			ข้าราชการ	พนักงานจ้าง	รวม	
1	พิบูลมังสาหาร	5	157	17	174	12
2	ไร่ไต้ประชาคม	1	24	1	25	7
3	หนองบัวฮีวิทยาคม	2	17	3	20	2
4	โนนกลางวิทยาคม	2	12	4	16	3
5	เบ็ตดีตูเมน2ช่องเม็ก	3	19	19	38	2
6	น้ำขุ่นวิทยา	4	39	10	49	5
7	บัวงามวิทยา	3	35	5	40	9
8	ห้วยข่าพิทยาคม	2	17	2	19	2
9	แก้งเหนือพิทยาคม	1	21	1	22	7
10	นาสะไมพิทยาคม	2	18	2	20	2
11	เหล่างามพิทยาคม	2	18	10	28	4
12	นาคำวิทยา	1	19	3	22	5

ที่มา: รายงานการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัด อบจ.อุบลราชธานี ประจำปีการศึกษา 2557

ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัด อบจ.อุบลราชธานีนั้น ในช่วงแรกของการถ่ายโอนโรงเรียนผู้บริหารโรงเรียนทั้งหมดมาจากสังกัดเดิม คือ กระทรวงศึกษาธิการ และเมื่อมีการเกษียณอายุราชการ ก็ได้จัดสอบแข่งขันคัดเลือกผู้บริหารจากบุคลากรในโรงเรียนทั้ง 12 แห่ง

เนื่องจากมองว่าผู้บริหารโรงเรียนสังกัด อบปท. ควรมีความเข้าใจบริบทของโรงเรียนท้องถิ่น ผู้บริหารโรงเรียนทั้งหมดจึงมาจากบุคลากรโรงเรียนสังกัด อบจ.อุบลราชธานีทั้งสิ้น

ผู้บริหารสถานศึกษาในทุกโรงเรียนจบการศึกษาในระดับปริญญาโท ด้านการบริหารการศึกษา อันเป็นเงื่อนไขหนึ่งของคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง ขณะที่ครูผู้สอนในโรงเรียนส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี ทั้งนี้มีโรงเรียนสังกัด อบจ.อุบลราชธานี จำนวน 5 แห่งที่มีจำนวนครูผู้สอนจบการศึกษาระดับปริญญาโทมากกว่าระดับปริญญาตรี ได้แก่ โรงเรียนไร่ใต้ประชาคม โรงเรียนหนองบัวฮีวิทยาคม โรงเรียนบัวงามวิทยา โรงเรียนห้วยข้าพิทยาคม และโรงเรียนนาสะไมพิทยาคม ทั้งนี้ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัด อบจ.อุบลราชธานี ทุกคนสอนตรงกับวิชาเอกที่จบการศึกษา เนื่องจาก อบจ.อุบลราชธานีให้ความสำคัญในการสอนที่ต้องมีครูผู้สอนจบตรงตามวุฒิ โดยแสดงคุณวุฒิครูผู้สอนตามตารางที่ 5.6 ดังนี้

ตารางที่ 5.6

คุณวุฒิครูผู้สอน

ลำดับ	โรงเรียน	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	รวม
1	พิบูลมังสาหาร	97	76	173
2	ไร่ใต้ประชาคม	11	14	25
3	หนองบัวฮีวิทยาคม	9	11	20
4	โนนกลางวิทยาคม	9	7	16
5	เบ็ดเต็ดูเมน2ช่องเม็ก	26	12	38
6	น้ำขุ่นวิทยา	31	18	49
7	บัวงามวิทยา	15	25	40
8	ห้วยข้าพิทยาคม	4	15	19
9	แก้งเหนือพิทยาคม	11	11	22
10	นาสะไมพิทยาคม	7	13	20
11	เหล่างามพิทยาคม	17	11	28
12	นาคำวิทยา	16	6	22

ที่มา: รายงานการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัด อบจ.อุบลราชธานี ประจำปีการศึกษา

ครูผู้สอนโรงเรียนสังกัด อบจ.อุบลราชธานี สามารถแบ่งได้เป็นสองประเภท คือ ครูที่ถ่ายโอนมาพร้อมกับโรงเรียนเมื่อครั้งถ่ายโอนจากเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการมาสังกัด อบจ.อุบลราชธานี โดยส่วนใหญ่ครูที่ถ่ายโอนมานั้น ได้สอนที่โรงเรียนเหล่านั้นมานาน มีความผูกพันกับโรงเรียน และส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี และครูที่บรรจุโดย อบจ.อุบลราชธานี ทั้งนี้การบรรจุครูใหม่นั้นเดิมสามารถขอใช้บัญชีของกระทรวงศึกษาที่จัดสอบและขึ้นบัญชีไว้ได้ แต่ปัจจุบันไม่สามารถทำเช่นนั้นได้ จึงใช้การปรับจากครูอัตราจ้างที่สอนที่โรงเรียนมาครบ 3 ปี โดยการประเมิน ซึ่งผู้อำนวยการสำนักการศึกษาฯ อบจ.อุบลราชธานี มองว่า ครูที่ได้ อาจยังไม่เก่งมากพอเท่ากับครูที่มาจากการจัดสอบแข่งขัน แต่หากให้ อบจ. จัดสอบแข่งขันเอง ต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก ไม่คุ้มค่าแก่การจัดสอบเอง จึงเสนอให้สามารถจัดสอบรวมและใช้บัญชีร่วมกันได้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่โรงเรียนไม่ว่าสังกัดใดก็ตาม

สำนักการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม อบจ.อุบลราชธานี ได้ส่งเสริมกิจกรรมการแข่งขันทักษะทางวิชาการของนักเรียนในโรงเรียนสังกัด อบจ.อุบลราชธานีทั้ง 12 แห่ง โดยหมุนเวียนโรงเรียนในสังกัดเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันในทุกสักระยะการเรียนรู้ทุกปี โดยปีการศึกษา 2559 โรงเรียนบัวงามวิทยาเป็นเจ้าภาพจัด “การแข่งขันทักษะทางวิชาการ งานมหกรรมการจัดการศึกษาท้องถิ่น ประจำปี 2559 ระดับจังหวัด” เพื่อแข่งขันทักษะทางวิชาการ ความสามารถของนักเรียนโรงเรียนสังกัด อบจ.อุบลราชธานี และคัดเลือกเป็นตัวแทนไปแข่งขันในระดับประเทศต่อไป ซึ่งการจัดกิจกรรมดังกล่าวเป็นการกระตุ้นให้ครูและนักเรียนพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเอง อย่างไรก็ดีโรงเรียนสังกัด อบจ.อุบลราชธานียังต้องการเข้าร่วมแข่งขันทักษะทางวิชาการกับโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วย เพื่อให้โรงเรียนสามารถพัฒนาความสามารถทางวิชาการเพิ่มขึ้น

โรงเรียนสังกัด อบจ.อุบลราชธานี เน้นการมีระบบประกันคุณภาพที่ได้มาตรฐาน โดยโรงเรียนสังกัด อบจ.อุบลราชธานีมีการจัดทำระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่ชัดเจน มีการตรวจประเมินการประกันคุณภาพภายในทุกปี และทุกโรงเรียนผ่านการรับรองการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษารอบที่สาม (พ.ศ. 2554 – 2558) โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

5.3.2 โรงเรียนอนุบาลบ้านขุมคำ สังกัดเทศบาลตำบลนาโพธิ์

วิสัยทัศน์โรงเรียนอนุบาลบ้านขุมคำ “มุ่งจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ เน้นคุณธรรม จริยธรรม พัฒนาด้านการกีฬา มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ มีเทคโนโลยีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และให้ชุมชนมีส่วนร่วม”

โรงเรียนอนุบาลบ้านชุมคำ มีงบประมาณสถานศึกษาในปีงบประมาณ 2558 จำนวนทั้งสิ้น 1,776,600 บาท

โรงเรียนมีอาคารจำนวน 2 หลัง จัดการศึกษาระดับชั้นละ 1 ห้องเรียน มีห้องเรียนทั้งสิ้น 8 ห้องเรียน และมีห้องสมุด สนามเด็กเล่น สนามฟุตบอล และห้องน้ำ แม้จะมีอาคารสถานที่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน แต่อุปกรณ์ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในห้องของโรงเรียนนั้นมีน้อยมาก โดยในห้องเรียนโรงเรียนอนุบาลบ้านชุมคำมีอุปกรณ์เพียงกระดานไวท์บอร์ดเท่านั้น หรือในส่วนห้องสมุดก็มีหนังสือในห้องสมุดน้อย ไม่เพียงพอต่อการค้นคว้าของนักเรียน

ครูและบุคลากรทางการศึกษามีทั้งสิ้น 7 คน โดยเป็นพนักงานเทศบาล 6 คนและพนักงานอัตราจ้าง 1 คน และมีบุคลากรสายสนับสนุนการสอน 1 คน ครูผู้สอนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี 5 คน และระดับปริญญาโท 2 คน ส่วนใหญ่สอนตรงตามคุณวุฒิที่จบการศึกษา มีครูผู้สอนที่เป็นคุณวุฒิเกี่ยวข้องเพียง 1 คน และครูส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี เนื่องจากเป็นพื้นที่ห่างไกล ครูส่วนใหญ่มาจากอำเภอเดชอุดม ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียนนั่นเอง อย่างไรก็ตามปัจจุบันโรงเรียนไม่มีผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากไม่มีผู้สมัครมาดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน ผู้อำนวยการกองการศึกษา เทศบาลตำบลนาโพธิ์จึงต้องรักษาการในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนเป็นการชั่วคราว ทั้งนี้โรงเรียนอนุบาลบ้านชุมคำไม่มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

5.3.3 โรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดม (ศิริลักษณ์วิทยา อนุสรณ์) สังกัดเทศบาลเมืองเดชอุดม

วิสัยทัศน์โรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดม “มุ่งให้เด็กได้รับการพัฒนาความพร้อมทั้ง 4 ด้าน คือพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญา ฝึกทักษะที่จำเป็นและเหมาะสมตามวัย เพื่อให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ และเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่วัยเรียน”

โรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดม มีงบประมาณสถานศึกษาในปีงบประมาณ 2558 จำนวนทั้งสิ้น 904,950 บาท

โรงเรียนมีพื้นที่ประมาณ 2 งานเศษ มีอาคารเรียนถาวร 1 หลัง อาคารเอนกประสงค์และสนามฟุตบอล จัดการเรียนการสอนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 จำนวน 1 ห้อง และระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 2 ห้อง รวมทั้งสิ้น 3 ห้องเรียน

ครูและบุคลากรทางการศึกษามีทั้งสิ้น 4 คน โดยเป็นพนักงานเทศบาลทั้งหมด และมีบุคลากรสายสนับสนุนการสอน 1 คน ครูผู้สอนทั้ง 3 คนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่สอนตรงตามคุณวุฒิที่จบการศึกษา มีครูผู้สอนที่เป็นคุณวุฒิเกี่ยวข้องเพียง 1 คน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษา 1 ท่านจบการศึกษาระดับปริญญาโท

โรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดม มีการตรวจประเมินการประกันคุณภาพภายใน
ทุกปี

5.4 การจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาสของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาสของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะ
นำเสนอในรูปแบบนโยบาย มาตรการ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น โดยจำแนกเป็นรายโรงเรียน
รายละเอียด ดังนี้

5.4.1 โรงเรียนแก้งเหนือพิทยาคม

5.4.1.1 นโยบายและมาตรการการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส

โรงเรียนแก้งเหนือพิทยาคมมีนักเรียนทั้งหมด 421 คน เป็นเด็กด้อยโอกาส
กลุ่มเด็กยากจน จำนวน 355 คน คิดเป็นร้อยละ 84.32 ของนักเรียนทั้งหมด โดยสอดคล้องกับ
นโยบายการรับนักเรียนของโรงเรียนที่เน้นการเปิดโอกาสให้กับนักเรียนทุกคนที่สนใจเข้าศึกษา
สามารถเข้าศึกษาได้ ทั้งนี้โรงเรียนไม่พร้อมในการรองรับเด็กด้อยโอกาสกลุ่มผู้พิการ เนื่องจากไม่มี
อุปกรณ์ งบประมาณ และบุคลากรมากพอในการดูแลนักเรียนกลุ่มนี้

โรงเรียนแก้งเหนือพิทยาคมสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนด้อย
โอกาส ดังนี้

(1) โรงเรียนนำเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจนมาบริหารจัดการเรื่องรถรับส่งนักเรียนด้อยโอกาสทุกคน ทำให้นักเรียนยากจนสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาโรงเรียนได้ตลอดปีการศึกษา

(2) โรงเรียนจัดสรรทุนการศึกษาจากบุคลากรในโรงเรียนจำนวน 10 ทุน
ให้แก่เด็กนักเรียนยากจน โดยพิจารณาจากความจำเป็นและขาดแคลนทุนทรัพย์ของครอบครัวนักเรียน
ทำให้นักเรียนที่ได้รับทุนการศึกษามีเงินสำหรับใช้จ่ายเกี่ยวกับการเรียน แต่อย่างไรก็ดีจำนวน
ทุนการศึกษายังไม่เพียงพอกับความต้องการของนักเรียนยากจนในโรงเรียน

(3) โรงเรียนจัดระบบการเยี่ยมบ้านนักเรียน โดยให้คุณครูประจำชั้นลงพื้นที่
เยี่ยมบ้านนักเรียนในห้องเรียนทุกคน เพื่อพบปะ พูดคุย และดูสภาพการดำรงชีวิตของนักเรียนและ
ผู้ปกครองนักเรียน ทำให้นักเรียนและผู้ปกครองรู้สึกว่าคุณครูให้การดูแล เอาใจใส่เป็นอย่างดี โดย
นักเรียนทุกคนได้รับการเยี่ยมบ้านจากคุณครูประจำชั้น และคุณครูประจำชั้นได้นำข้อมูลจากการเยี่ยม
บ้านนักเรียนมาวางแผนการให้ความดูแลช่วยเหลือนักเรียนแต่ละรายบุคคล ทำให้นักเรียนได้รับความ
ช่วยเหลือจากคุณครูและโรงเรียนตรงตามสภาพความต้องการจำเป็นของนักเรียน

5.4.1.2 ผลต่อการตัดสินใจเลือกโรงเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครอง

จากการสอบถามนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกโรงเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครองนักเรียนทั้งห้าลำดับไม่มีความแตกต่างกัน คือ การเดินทางสะดวก การประหยัดค่าใช้จ่าย โรงเรียนมีชื่อเสียงและคุณภาพเป็นที่ยอมรับ ครูสอนหนังสือดีเอาใจใส่นักเรียน และอาคารสถานที่สวยงามน่าเรียน ตามลำดับ โดยสองลำดับแรกนั้นเป็นปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ คือ การเดินทางสะดวก และการประหยัดค่าใช้จ่าย ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียนที่บริหารจัดการเรื่องรถรับส่งนักเรียนยากจน มีการให้ทุนการศึกษา และในส่วนระบบการเยี่ยมบ้านนักเรียนนั้น ส่งผลทำให้นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน เลือกเรียนโรงเรียนด้วยปัจจัย ครูสอนหนังสือดีเอาใจใส่นักเรียนด้วย ดังแสดงได้ตามตารางที่ 5.7

ตารางที่ 5.7

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนโรงเรียนแก่งเหนือพิทยาคม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกโรงเรียน	
นักเรียน	ผู้ปกครองนักเรียน
1. การเดินทางสะดวก	1. การเดินทางสะดวก
2. การประหยัดค่าใช้จ่าย	2. การประหยัดค่าใช้จ่าย
3. โรงเรียนมีชื่อเสียงและคุณภาพเป็นที่ยอมรับ	3. โรงเรียนมีชื่อเสียงและคุณภาพเป็นที่ยอมรับ
4. ครูสอนหนังสือดีเอาใจใส่นักเรียน	4. ครูสอนหนังสือดีเอาใจใส่นักเรียน
5. อาคาร สถานที่ สวยงาม น่าเรียน	5. อาคาร สถานที่ สวยงาม น่าเรียน

5.4.1.3 ความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสและผู้ปกครอง

นักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนแก่งเหนือพิทยาคมทุกด้านในระดับมาก โดยพึงพอใจต่อบุคลากร ครูผู้สอนเป็นลำดับแรก ตามด้วยระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียน และในส่วนของนักเรียนนั้นมีความพึงพอใจต่อการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาสมากกว่าด้านอาคารสถานที่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ในขณะที่ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาสน้อยกว่าด้านอาคารสถานที่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ดังแสดงได้ตามตารางที่ 5.8

ตารางที่ 5.8

ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนแก้งเหนือพิทยาคม

การจัดการศึกษาของโรงเรียน	ระดับความคิดเห็น นักเรียน			ระดับความคิดเห็น ผู้ปกครองนักเรียน		
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ
ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	3.99	0.567	มาก	4.18	0.489	มาก
ด้านบุคลากร ครูผู้สอน	4.24	0.585	มาก	4.26	0.348	มาก
ด้านระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียน	4.14	0.499	มาก	4.20	0.313	มาก
ด้านการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส	4.10	0.413	มาก	4.17	0.416	มาก
ภาพรวม	4.10	0.441	มาก	4.19	0.350	มาก

5.4.1.4 ผลต่อสัมฤทธิ์ผลการศึกษาของนักเรียนด้อยโอกาส

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสโรงเรียนแก้งเหนือพิทยาคมพบว่า คะแนนเฉลี่ยรายวิชาภาษาไทยสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับโรงเรียน ระดับจังหวัด ระดับสังกัด และระดับประเทศ ในขณะที่วิชาคณิตศาสตร์ และสังคมศึกษาฯ ได้คะแนนเฉลี่ยน้อยกว่าระดับโรงเรียน แต่สูงกว่าระดับอื่นๆ ทั้งหมด วิชาวิทยาศาสตร์ต่ำกว่าระดับโรงเรียนและระดับประเทศ แต่สูงกว่าระดับจังหวัด และระดับสังกัด ในขณะที่วิชาภาษาอังกฤษต่ำกว่าทุกระดับ ดังรายละเอียดตามตารางที่ 5.9

ตารางที่ 5.9

คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) โรงเรียนแก้งเหนือพิทยาคม

รายการ	คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3				
	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	สังคมศึกษาฯ	ภาษาอังกฤษ
นักเรียนด้อยโอกาส	48.40	35.12	36.40	50.80	24
ระดับโรงเรียน	36.73	40.35	49.42	55.51	37.63
ระดับจังหวัด	33.98	27.48	36.03	45.04	26.85
ระดับสังกัด	33.81	27.72	36.07	45.14	26.40
ระดับประเทศ	35.20	29.65	38.62	46.79	27.46

5.4.2 โรงเรียนนาคำวิทยา

5.4.2.1 นโยบายและมาตรการการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส

โรงเรียนนาคำวิทยามีนักเรียนทั้งหมด 217 คน เป็นเด็กด้อยโอกาส กลุ่มเด็กยากจน จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 91.71 ของนักเรียนทั้งหมด โดยสอดคล้องกับนโยบายการรับนักเรียนของโรงเรียนที่เน้นการเปิดโอกาสให้กับนักเรียนทุกคนที่สนใจเข้าศึกษาสามารถเข้าศึกษาได้ ทั้งนี้โรงเรียนไม่พร้อมในการรองรับเด็กด้อยโอกาสกลุ่มผู้พิการ เนื่องจากไม่มีอุปกรณ์งบประมาณ และบุคลากรมากพอในการดูแลนักเรียนกลุ่มนี้

โรงเรียนนาคำวิทยาสันับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อนักเรียนด้อยโอกาส ดังนี้

(1) โรงเรียนนำเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจนมาจัดการเรื่องรถรับส่งนักเรียนด้อยโอกาสทุกคน ทำให้นักเรียนประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง สอดคล้องกับความต้องการในการลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางของนักเรียนและผู้ปกครอง

(2) โรงเรียนจัดโครงการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โครงการความเป็นเลิศทางวิชาการ โครงการพัฒนางานแนะแนว และโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน รวมงบประมาณทั้งสิ้น 83,000 บาท ส่งผลให้นักเรียนมีผลการเรียนที่ดีขึ้น

(3) โรงเรียนจัดสรรทุนการศึกษาจากบุคลากรในโรงเรียน ทุนจากอำเภอ เชื่องใน และทุนจากมูลนิธิราชประชาสมาสัย รวมทั้งสิ้น 9 ทุน ให้แก่นักเรียนด้อยโอกาส องค์กรใดที่ทุนการศึกษาอย่างไม่เพียงพอกับความจำเป็นของนักเรียน

(4) โรงเรียนมีระบบการเยี่ยมบ้านนักเรียนครบ 100 % โดยคุณครูประจำชั้นจะลงพื้นที่เยี่ยมบ้านนักเรียนและผู้ปกครอง เพื่อดูสภาพความเป็นอยู่ พูดคุย สอบถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ปกครอง เพื่อนำข้อมูลของนักเรียนรายบุคคลมาวางแผนการให้ความช่วยเหลือต่อไป

5.4.2.2 ผลต่อการตัดสินใจเลือกโรงเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครอง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกโรงเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครอง นักเรียนทั้งห้าลำดับ โดยสองลำดับแรกนั้น เป็นปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ คือ การเดินทางสะดวก และการประหยัดค่าใช้จ่าย สอดคล้องกับการสนับสนุนของโรงเรียนในการจัดรถรับส่งนักเรียน เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และในลำดับถัดมา คือ ครูสอนหนังสือดี เอาใจใส่นักเรียน สอดคล้องกับระบบการเยี่ยมบ้านนักเรียน ที่ทำให้นักเรียนและผู้ปกครองเห็นถึงการดูแลเอาใจใส่ของคุณครูประจำชั้น และในลำดับถัดมา คือ โรงเรียนมีชื่อเสียงและคุณภาพเป็นที่ยอมรับ อาคารสถานที่ สวยงาม น่าเรียน และอุปกรณ์ สิ่งสนับสนุนการศึกษา เช่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

อุปราชานี้ที่เน้นให้โรงเรียนมีความพร้อมในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการพัฒนาอาคารสถานที่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ดังแสดงได้ตามตารางที่ 5.10

ตารางที่ 5.10

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนโรงเรียนนาคำวิทยา

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกโรงเรียน	
นักเรียน	ผู้ปกครองนักเรียน
1. การประหยัดค่าใช้จ่าย 2. การเดินทางสะดวก 3. ครูสอนหนังสือดีเอาใจใส่นักเรียน 4. มีทุนสนับสนุนการศึกษา 5. อุปกรณ์ สิ่งสนับสนุนการศึกษา เช่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์	1. การเดินทางสะดวก 2. การประหยัดค่าใช้จ่าย 3. โรงเรียนมีชื่อเสียงและคุณภาพเป็นที่ ยอมรับ 4. ครูสอนหนังสือดีเอาใจใส่นักเรียน 5. อาคาร สถานที่ สวยงาม น่าเรียน

5.4.2.3 ความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสและผู้ปกครอง

นักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนนาคำวิทยาทุกด้านในระดับมาก โดยพึงพอใจต่อบุคลากร ครูผู้สอนเป็นลำดับแรกสอดคล้องกับการดูแลเอาใจใส่นักเรียนของคุณครู โดยเฉพาะระบบการเยี่ยมบ้านนักเรียน และพึงพอใจต่อระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียน การส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส และด้านอาคารสถานที่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ตามลำดับ ดังแสดงได้ตามตารางที่ 5.11

ตารางที่ 5.11

ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนนาคำวิทยา

การจัดการศึกษาของโรงเรียน	ระดับความคิดเห็น นักเรียน			ระดับความคิดเห็น ผู้ปกครองนักเรียน		
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ
ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	3.76	0.479	มาก	3.98	0.298	มาก
ด้านบุคลากร ครูผู้สอน	4.24	0.344	มาก	4.21	0.419	มาก
ด้านระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียน	4.19	0.288	มาก	4.10	0.294	มาก
ด้านการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส	3.88	0.334	มาก	4.10	0.315	มาก
ภาพรวม	3.96	0.256	มาก	4.09	0.245	มาก

5.4.2.4 ผลต่อสัมฤทธิ์ผลการศึกษาของนักเรียนด้อยโอกาส

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสโรงเรียนนาคำวิทยา พบว่า คะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยและภาษาอังกฤษสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับโรงเรียน ระดับจังหวัด ระดับสังกัด และระดับประเทศ สอดคล้องกับการที่โรงเรียนจัดโครงการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โครงการความเป็นเลิศทางวิชาการให้นักเรียน ขณะที่วิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ นักเรียนด้อยโอกาสได้คะแนนเฉลี่ยน้อยกว่าระดับโรงเรียน แต่สูงกว่าระดับอื่นๆ ทั้งหมด และวิชาสังคมศึกษาฯ ต่ำกว่าทุกระดับ ดังนั้นโรงเรียนจำเป็นต้องพัฒนาการเรียนการสอนโดยเฉพาะรายวิชาสังคมศึกษาฯ เพื่อให้ นักเรียนมีความรู้ ความสามารถไม่แตกต่างจากนักเรียนในสังกัดอื่นๆ ดังรายละเอียดตามตารางที่ 5.12

ตารางที่ 5.12

คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) โรงเรียนนาคำวิทยา

รายการ	คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3				
	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	สังคมศึกษา	ภาษาอังกฤษ
นักเรียนด้อยโอกาส	42	35.20	41	43	37
ระดับโรงเรียน	39.44	37.34	41.91	54.00	29.96
ระดับจังหวัด	33.98	27.48	36.03	45.04	26.85
ระดับสังกัด	33.81	27.72	36.07	45.14	26.40
ระดับประเทศ	35.20	29.65	38.62	46.79	27.46

5.4.3 โรงเรียนนาสะไมพิทยาคม

5.4.3.1 นโยบายและมาตรการการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส

โรงเรียนนาสะไมพิทยาคมมีนักเรียนทั้งหมด 407 คน เป็นเด็กด้อยโอกาส กลุ่มเด็กยากจน จำนวน 381 คน คิดเป็นร้อยละ 93.61 ของนักเรียนทั้งหมด โดยสอดคล้องกับนโยบายการรับนักเรียนของโรงเรียนที่เน้นการเปิดโอกาสให้กับนักเรียนทุกคนที่สนใจเข้าศึกษาสามารถเข้าศึกษาได้ ทั้งนี้โรงเรียนไม่พร้อมในการรองรับเด็กด้อยโอกาสกลุ่มผู้พิการ เนื่องจากไม่มีอุปกรณ์ งบประมาณ และบุคลากรมากพอในการดูแลนักเรียนกลุ่มนี้

โรงเรียนนาสะไมพิทยาคมสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อนักเรียนด้อยโอกาสดังนี้

(1) โรงเรียนจัดสรรเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจนให้กับนักเรียนด้อยโอกาสโดยตรง ทำให้นักเรียนสามารถนำเงินไปใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการศึกษาได้เองตามความเหมาะสม โดยโรงเรียนจะพิจารณาตามความด้อยโอกาสของนักเรียน และจ่ายให้ตามจำนวนนักเรียนด้อยโอกาสที่ได้รับการจัดสรรเงินจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนด้อยโอกาสที่ต้องการลดภาระค่าใช้จ่ายในการเรียน

(2) โรงเรียนให้ครูประจำชั้นเยี่ยมบ้านนักเรียนและผู้ปกครองทุกคน เพื่อดูสภาพชีวิตความเป็นอยู่ พุดคุย แลกเปลี่ยนสอบถามการใช้ชีวิต การเรียนหนังสือ สิ่งที่นักเรียนและผู้ปกครองต้องการ และนำผลการเยี่ยมบ้านไปใช้ในการวางแผนช่วยเหลือนักเรียน ทำให้นักเรียนและผู้ปกครองรู้สึกว่าได้รับการดูแลเอาใจใส่จากโรงเรียนเป็นอย่างดี ทั้งนี้โรงเรียนสามารถเยี่ยมบ้านนักเรียนครบทุกคน

5.4.3.2 ผลต่อการตัดสินใจเลือกโรงเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครอง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกโรงเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครอง นักเรียนทั้งห้าลำดับ โดยสองลำดับแรกนั้น เป็นปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ คือ การเดินทางสะดวก และการประหยัดค่าใช้จ่าย สอดคล้องกับการที่โรงเรียนจัดสรรเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจนให้กับนักเรียนด้อยโอกาสโดยตรง ซึ่งสามารถลดค่าใช้จ่ายของนักเรียนและผู้ปกครองได้ และในลำดับถัดมานั้น นักเรียนและผู้ปกครองมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน โดย นักเรียน เลือกด้วยเหตุผลเพื่อนสนิทของนักเรียนส่วนใหญ่เลือก มีทุนสนับสนุนการศึกษา และโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) อุดรธาธานีตามลำดับ ขณะที่ผู้ปกครองเลือกเพราะอาคาร สถานที่ สวยงาม น่าเรียน นักเรียนต้องการเรียนที่นี่ ครูสอนหนังสือดีเอาใจใส่นักเรียน และเพื่อนสนิทของนักเรียนส่วนใหญ่เลือกเรียนที่นี่ ตามลำดับ ดังแสดงได้ตามตารางที่ 5.13

ตารางที่ 5.13

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนโรงเรียนนาสะไมพิทยาคม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกโรงเรียน	
นักเรียน	ผู้ปกครองนักเรียน
1. การเดินทางสะดวก	1. การเดินทางสะดวก
2. การประหยัดค่าใช้จ่าย	2. การประหยัดค่าใช้จ่าย
3. เพื่อนสนิทของนักเรียนส่วนใหญ่เลือกเรียนที่นี่	3. อาคาร สถานที่ สวยงาม น่าเรียน นักเรียนต้องการเรียนที่นี่
4. มีทุนสนับสนุนการศึกษา	4. ครูสอนหนังสือดีเอาใจใส่นักเรียน
5. โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) อุดรธาธานี	5. เพื่อนสนิทของนักเรียนส่วนใหญ่เลือกเรียนที่นี่

5.4.3.3 ความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสและผู้ปกครอง

นักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนนาสะไมพิทยาคมทุกด้านในระดับมาก โดยนักเรียนมีความพึงพอใจต่อบุคลากร ครูผู้สอนเป็นลำดับแรก ขณะที่ผู้ปกครองพึงพอใจด้านระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนเป็นลำดับแรก ทั้งนี้ทั้งนักเรียนและผู้ปกครองพึงพอใจด้านการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาสเป็นลำดับสุดท้าย ดังแสดงได้ตามตารางที่ 5.14

ตารางที่ 5.14

ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนนาละไมพิทยาคม

การจัดการศึกษาของโรงเรียน	ระดับความคิดเห็น นักเรียน			ระดับความคิดเห็น ผู้ปกครองนักเรียน		
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ
ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	4.17	0.346	มาก	4.01	0.706	มาก
ด้านบุคลากร ครูผู้สอน	4.31	0.471	มาก	4.31	0.516	มาก
ด้านระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียน	4.30	0.372	มาก	4.34	0.480	มาก
ด้านการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส	3.93	0.385	มาก	3.96	0.404	มาก
ภาพรวม	4.12	0.292	มาก	4.09	0.393	มาก

5.4.3.4 ผลต่อสัมฤทธิ์ผลการศึกษานักเรียนด้อยโอกาส

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสโรงเรียนนาละไมพิทยาคมพบว่า คะแนนเฉลี่ยรายวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยทุกระดับ ในขณะที่วิชาวิทยาศาสตร์ ได้คะแนนเฉลี่ยมากกว่าระดับโรงเรียน ระดับจังหวัด ระดับสังกัด แต่ต่ำกว่าระดับประเทศ ในขณะที่วิชาสังคมศึกษา และวิชาภาษาอังกฤษต่ำกว่าทุกระดับ ดังนั้นโรงเรียนควรส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา และวิชาภาษาอังกฤษเพิ่มเติมแก่นักเรียน ดังรายละเอียดตามตารางที่ 5.15

ตารางที่ 5.15

คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) โรงเรียนนาละไมพิทยาคม

รายการ	คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3				
	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	สังคมศึกษา	ภาษาอังกฤษ
นักเรียนด้อยโอกาส	38.03	32.15	38	44.56	22.94
ระดับโรงเรียน	32.31	24.26	33.26	49.35	25.35
ระดับจังหวัด	33.98	27.48	36.03	45.04	26.85
ระดับสังกัด	33.81	27.72	36.07	45.14	26.40
ระดับประเทศ	35.20	29.65	38.62	46.79	27.46

5.4.4 โรงเรียนน้ำขุนวิทยา

5.4.4.1 นโยบายและมาตรการการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส

โรงเรียนน้ำขุนวิทยามีนักเรียนทั้งหมด 938 คน เป็นเด็กด้อยโอกาส กลุ่มเด็กยากจน จำนวน 546 คน คิดเป็นร้อยละ 58.21 ของนักเรียนทั้งหมด โดยสอดคล้องกับนโยบายการรับนักเรียนของโรงเรียนที่เน้นการเปิดโอกาสให้กับนักเรียนทุกคนที่สนใจเข้าศึกษาสามารถเข้าศึกษาได้ ทั้งนี้โรงเรียนไม่พร้อมในการรองรับเด็กด้อยโอกาสกลุ่มผู้พิการ เนื่องจากไม่มีอุปกรณ์ งบประมาณ และบุคลากรมากพอในการดูแลนักเรียนกลุ่มนี้

โรงเรียนน้ำขุนวิทยาสันับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อนักเรียนด้อยโอกาสดังนี้

(1) โรงเรียนจัดสรรเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจนเป็นสองส่วน คือ จ่ายค่ารถให้รถรับส่งนักเรียนยากจนรายบุคคลตลอดปีการศึกษา และจัดสรรเงินค่าอาหารกลางวัน กองทุนละ 500 บาท สำหรับเด็กยากจนที่ไม่มีเงินรับประทานอาหารกลางวัน ทำให้นักเรียนยากจนประหยัดค่าใช้จ่ายในการมาโรงเรียน และช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัวนักเรียนอีกด้วย

(2) โรงเรียนจัดสรรทุนการศึกษาแก่นักเรียนด้อยโอกาส โดยได้รับเงินทุนจากโรงเรียน คณะครู และการบริจาคของผู้บริจาค นำมารวมเป็นเงินทุนทั้งหมด และจัดสรรมอบให้นักเรียน ทุนละ 500 บาท ปีละประมาณ 20 ทุน อย่างไรก็ตามทุนการศึกษาเหล่านี้ยังไม่เพียงพอกับความต้องการจำเป็นของนักเรียนด้อยโอกาสของโรงเรียน

(3) โรงเรียนมีระบบการเยี่ยมบ้านนักเรียนครบ 100 % โดยให้คุณครูประจำชั้นลงพื้นที่เยี่ยมบ้านนักเรียน เพื่อพบปะ พูดคุยกับผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน ดูสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวนักเรียน เพื่อนำใช้ในการวางแผนดูแลนักเรียนรายบุคคล ทำให้นักเรียนและผู้ปกครองรู้สึกว่าคุณครูและโรงเรียนให้ความสนใจใส่ใจเป็นอย่างดี

(4) โรงเรียนจัดกิจกรรมค่ายคุณธรรม โดยให้นักเรียนที่ติดบุหรี่ย้ายค่ายจำนวน 7 วัน หากยังไม่มีอาการดีขึ้นก็จะขยายเวลาการอยู่ค่ายเป็น 15 วัน จากนั้นให้เด็กกลุ่มนี้มาเล่นกีฬา ซ้อมเหมือนนักกีฬาโรงเรียน และเป็นกลุ่มจิตสาธารณะ ออกไปบำเพ็ญประโยชน์ ทั้งภายในโรงเรียน อาทิ การล้างห้องน้ำ การตัดหญ้าในช่วงเวลาพัก และ วันหยุดเสาร์ อาทิตย์จะพาออกไปทำสาธารณะประโยชน์ในชุมชน ทำให้เด็กไม่รู้สึกแปลกแยก เด็กจะภูมิใจมากกว่าเขาทำดี มีคนสนใจ และให้ความสำคัญต่อเขา เพื่อผู้ปกครองให้การยอมรับมากกว่า

5.4.4.2 ผลต่อการตัดสินใจเลือกโรงเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครอง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกโรงเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครอง นักเรียนทั้งห้าลำดับ โดยสองลำดับแรกนั้น เป็นปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ คือ การเดินทางสะดวก และการประหยัดค่าใช้จ่าย สอดคล้องกับการสนับสนุนของโรงเรียนต่อเด็กด้อยโอกาสทั้งการจ่ายค่ารถรับส่ง การจัดสรรอาหารกลางวันให้นักเรียนยากจน ส่วนในลำดับถัดมานั้น นักเรียนเลือกด้วยเหตุผลโรงเรียนมีชื่อเสียงและคุณภาพเป็นที่ยอมรับ โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) อุบลราชธานี ครูสอนหนังสือดีเอาใจใส่นักเรียน และอาคาร สถานที่ สวยงาม น่าเรียน ตามลำดับ แสดงถึงการรับรู้ของนักเรียนว่าโรงเรียนสังกัด อบจ. อุบลราชธานี มีคุณภาพในการจัดการศึกษา และอาคารสถานที่พร้อมสำหรับการเรียนการสอน ขณะที่ผู้ปกครองเลือกเพราะเพื่อนสนิทของนักเรียนส่วนใหญ่เลือกเรียนที่นี่ ครูสอนหนังสือดีเอาใจใส่นักเรียน สอดคล้องกับระบบเยี่ยมบ้านนักเรียน อาคาร สถานที่ สวยงาม น่าเรียน และโรงเรียนให้โอกาสทางการศึกษาแก่กลุ่มคนด้อยโอกาส อาทิ ยากจน ขาดผู้อุปการะ พิการ เป็นพิเศษ ตามลำดับ สอดคล้องกับนโยบายและมาตรการเพื่อเด็กด้อยโอกาสของโรงเรียน ดังแสดงได้ตามตารางที่ 5.16

ตารางที่ 5.16

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนโรงเรียนนำขุนวิทยา

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกโรงเรียน	
นักเรียน	ผู้ปกครองนักเรียน
1. การเดินทางสะดวก 2. การประหยัดค่าใช้จ่าย 3. โรงเรียนมีชื่อเสียงและคุณภาพเป็นที่ยอมรับ โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) อุบลราชธานี 4. ครูสอนหนังสือดีเอาใจใส่นักเรียน 5. อาคาร สถานที่ สวยงาม น่าเรียน	1. การเดินทางสะดวก 2. การประหยัดค่าใช้จ่าย 3. เพื่อนสนิทของนักเรียนส่วนใหญ่เลือกเรียนที่นี่ 4. ครูสอนหนังสือดีเอาใจใส่นักเรียน 5. อาคาร สถานที่ สวยงาม น่าเรียน โรงเรียนให้โอกาสทางการศึกษาแก่กลุ่มคนด้อยโอกาสเป็นพิเศษ อาทิ ยากจน ขาดผู้อุปการะ พิการ

5.4.4.3 ความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสและผู้ปกครอง

นักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนน้ำขุนวิทยาทุกด้านในระดับมาก โดยนักเรียนและผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อบุคลากรครูผู้สอนเป็นลำดับแรก แสดงให้เห็นว่านักเรียนและผู้ปกครองมองว่าคุณครูของโรงเรียนจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ และให้ความเอาใจใส่นักเรียน ตามมาด้วย ด้านระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียน ทั้งกิจกรรมวิชาการ กีฬา การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ด้านอาคารสถานที่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ นักเรียนและผู้ปกครองพึงพอใจต่ออาคารสถานที่สะอาด เพียงพอ ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ตลอดจนสนามกีฬา และพึงพอใจต่อการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส เป็นลำดับสุดท้าย ดังแสดงได้ตามตารางที่ 5.17

ตารางที่ 5.17

ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนน้ำขุนวิทยา

การจัดการศึกษาของโรงเรียน	ระดับความคิดเห็น นักเรียน			ระดับความคิดเห็น ผู้ปกครองนักเรียน		
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ
ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	4.12	0.498	มาก	4.03	0.458	มาก
ด้านบุคลากร ครูผู้สอน	4.42	0.413	มาก	4.27	0.424	มาก
ด้านระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียน	4.24	0.507	มาก	4.17	0.454	มาก
ด้านการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส	3.95	0.449	มาก	3.98	0.457	มาก
ภาพรวม	4.13	0.391	มาก	4.06	0.390	มาก

5.4.4.4 ผลต่อสัมฤทธิ์ผลการศึกษาของนักเรียนด้อยโอกาส

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสโรงเรียนน้ำขุนวิทยา พบว่าคะแนนเฉลี่ยทุกรายวิชาต่ำกว่า คะแนนเฉลี่ยระดับโรงเรียน ระดับจังหวัด ระดับสังกัด และระดับประเทศ ดังนั้นโรงเรียนจำเป็นต้องส่งเสริมกิจกรรมทางวิชาการให้แก่เด็กด้อยโอกาสในทุกรายวิชา เพื่อให้เด็กนักเรียนสามารถมีความรู้ไม่แตกต่างจากนักเรียนทั่วไป ดังรายละเอียดตามตารางที่ 5.18

ตารางที่ 5.18

คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) โรงเรียนน้ำขุนวิทย

รายการ	คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3				
	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	สังคมศึกษา	ภาษาอังกฤษ
นักเรียนด้อยโอกาส	32.50	18.92	27.83	32.33	24
ระดับโรงเรียน	33.67	27.66	37.27	45.33	27.40
ระดับจังหวัด	33.98	27.48	36.03	45.04	26.85
ระดับสังกัด	33.81	27.72	36.07	45.14	26.40
ระดับประเทศ	35.20	29.65	38.62	46.79	27.46

5.4.5 โรงเรียนโนนกลางวิทยาคม

5.4.5.1 นโยบายและมาตรการการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส

โรงเรียนโนนกลางวิทยาคมมีนักเรียนทั้งหมด 217 คน เป็นเด็กด้อยโอกาส กลุ่มเด็กยากจน จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 65.90 ของนักเรียนทั้งหมด โดยสอดคล้องกับนโยบายการรับนักเรียนของโรงเรียนที่เน้นการเปิดโอกาสให้กับนักเรียนทุกคนที่สนใจเข้าศึกษาสามารถเข้าศึกษาได้ ทั้งนี้โรงเรียนไม่พร้อมในการรองรับเด็กด้อยโอกาสกลุ่มผู้พิการ เนื่องจากไม่มีอุปกรณ์ งบประมาณ และบุคลากรมากพอในการดูแลนักเรียนกลุ่มนี้

โรงเรียนโนนกลางวิทยาคมสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนด้อยโอกาส ดังนี้

(1) โรงเรียนจัดสรรเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจนให้กับนักเรียนด้อยโอกาสโดยตรง นักเรียนสามารถนำเงินไปใช้จ่ายเพื่อการเรียนของตนเองได้ตามความเหมาะสม โดยโรงเรียนพิจารณาตามความด้อยโอกาสของนักเรียน และจ่ายให้ตามจำนวนนักเรียนด้อยโอกาสที่ได้รับการจัดสรรเงิน ทำให้นักเรียนด้อยโอกาสได้รับความช่วยเหลือตรงตามความต้องการจำเป็นของนักเรียนและครอบครัว

(2) โรงเรียนจัดสรรทุนการศึกษาจากมูลนิธิมาयाโคตมี และทุนการศึกษาจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิต (เขื่อนสิรินธร) ให้แก่นักเรียนยากจน สามารถช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการเรียนของนักเรียนได้ส่วนหนึ่ง แต่ยังไม่เพียงพอแก่นักเรียนยากจนที่มีจำนวนมากในโรงเรียน

(3) โรงเรียนจัดให้มีระบบการเยี่ยมบ้านนักเรียน โดยคุณครูประจำชั้นลงพื้นที่เยี่ยมบ้านนักเรียน เพื่อดูสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวนักเรียน พบปะ พูดคุยกับผู้ปกครอง

นักเรียน และนำข้อมูลรอบครัวนักเรียนมาใช้ในการวางแผนการช่วยเหลือนักเรียนแต่ละบุคคล ทั้งนี้สามารถเยี่ยมบ้านนักเรียนได้ครบ 100 % ทำให้นักเรียนและผู้ปกครองเชื่อมั่นในการดูแลเอาใจใส่ของคุณครูและโรงเรียนต่อนักเรียน

5.4.5.2 ผลต่อการตัดสินใจเลือกโรงเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครอง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกโรงเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครอง นักเรียนทั้งห้าลำดับ โดยสองลำดับแรกนั้น เป็นปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ คือ การเดินทางสะดวก และการประหยัดค่าใช้จ่าย สอดคล้องกับการจัดสรรเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจนให้กับนักเรียนด้อยโอกาสโดยตรง นอกจากนี้นักเรียนและผู้ปกครองเลือกโรงเรียนด้วยเหตุผลเหมือนกัน คือ ครูสอนหนังสือดีเอาใจใส่นักเรียน อันเป็นผลจากการเยี่ยมบ้านนักเรียน และดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างใกล้ชิด และอุปกรณ์ สิ่งสนับสนุนการศึกษา เช่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ที่มีความพร้อมจากการสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี นอกจากนี้นักเรียนเลือกโรงเรียนด้วยเหตุผลโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) อุบลราชธานี ขณะที่ผู้ปกครองเลือกด้วยเหตุผล นักเรียนต้องการเรียนที่นี่ ดังแสดงได้ตามตารางที่ 5.19

ตารางที่ 5.19

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนโรงเรียนโนนกลางวิทยาคม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกโรงเรียน	
นักเรียน	ผู้ปกครอง
1. การเดินทางสะดวก 2. การประหยัดค่าใช้จ่าย 3. ครูสอนหนังสือดีเอาใจใส่นักเรียน 4. โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) อุบลราชธานี 5. อุปกรณ์ สิ่งสนับสนุนการศึกษา เช่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์	1. การเดินทางสะดวก 2. การประหยัดค่าใช้จ่าย 3. นักเรียนต้องการเรียนที่นี่ 4. ครูสอนหนังสือดีเอาใจใส่นักเรียน 5. อุปกรณ์ สิ่งสนับสนุนการศึกษา เช่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์

5.4.5.3 ความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสและผู้ปกครอง

นักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนโนนกลางวิทยาคมทุกด้านในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจต่อบุคลากร ครูผู้สอนเป็นลำดับแรก แสดงให้เห็นว่า การสอนและดูแลเอาใจใส่นักเรียนเป็นอย่างดีของคุณครู ทำให้นักเรียนและผู้ปกครองมีความพึงพอใจสูงสุด นอกจากนี้ นักเรียนและผู้ปกครองพึงพอใจด้านระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนเป็นลำดับที่สอง โดยมีความพึงพอใจต่อระบบการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาความสามารถทางวิชาการ กิจกรรมนอกห้องเรียน ตลอดจนการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม อย่างไรก็ตามแม้ว่านักเรียนมีความพึงพอใจในด้านการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาสในระดับมาก แต่ก็มีความพึงพอใจด้านที่น้อยที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่นๆ แสดงให้เห็นว่านักเรียนยังต้องการให้โรงเรียนส่งเสริมผู้ด้อยโอกาสมากขึ้น โดยเฉพาะการจัดสรรทุนการศึกษาให้แก่นักเรียน ดังแสดงได้ตามตารางที่ 5.20

ตารางที่ 5.20

ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนโนนกลางวิทยาคม

การจัดการศึกษาของโรงเรียน	ระดับความคิดเห็น นักเรียน			ระดับความคิดเห็น ผู้ปกครองนักเรียน		
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ
ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	4.02	0.424	มาก	3.94	0.343	มาก
ด้านบุคลากร ครูผู้สอน	4.43	0.423	มาก	4.44	0.480	มาก
ด้านระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียน	4.24	0.378	มาก	4.23	0.390	มาก
ด้านการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส	3.92	0.471	มาก	4.00	0.441	มาก
ภาพรวม	4.10	0.321	มาก	4.11	0.270	มาก

5.4.5.4 ผลต่อสัมฤทธิ์ผลการศึกษาของนักเรียนด้อยโอกาส

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสโรงเรียนโนนกลางวิทยาคมพบว่า คะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยทุกระดับ คะแนนเฉลี่ยวิชาวิทยาศาสตร์สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับโรงเรียน ระดับจังหวัด ระดับสังกัด แต่น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ในขณะที่คะแนนเฉลี่ยวิชาสังคมศึกษา และภาษาอังกฤษต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยทุกระดับ ดังนั้นโรงเรียนจำเป็นต้องส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา และภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้นเพื่อให้นักเรียนด้อยโอกาสมีความรู้ไม่แตกต่างจากนักเรียนทั่วไป ดังรายละเอียดตามตารางที่ 5.21

ตารางที่ 5.21

คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) โรงเรียนโนนกลางวิทยาคม

รายการ	คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3				
	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	สังคมศึกษาฯ	ภาษาอังกฤษ
นักเรียนด้อยโอกาส	45	32	38	40	24
ระดับโรงเรียน	33.07	25.29	31.33	42.61	26.44
ระดับจังหวัด	33.98	27.48	36.03	45.04	26.85
ระดับสังกัด	33.81	27.72	36.07	45.14	26.40
ระดับประเทศ	35.20	29.65	38.62	46.79	27.46

5.4.6 โรงเรียนบัวงามวิทยา

5.4.6.1 นโยบายและมาตรการการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส

โรงเรียนบัวงามวิทยามีนักเรียนทั้งหมด 832 คน เป็นเด็กด้อยโอกาส กลุ่มเด็กยากจน จำนวน 413 คน คิดเป็นร้อยละ 49.64 ของนักเรียนทั้งหมด โดยสอดคล้องกับนโยบายการรับนักเรียนของโรงเรียนที่เน้นการเปิดโอกาสให้กับนักเรียนทุกคนที่สนใจเข้าศึกษาสามารถเข้าศึกษาได้ ทั้งนี้โรงเรียนไม่พร้อมในการรองรับเด็กด้อยโอกาสกลุ่มผู้พิการ เนื่องจากไม่มีอุปกรณ์ งบประมาณ และบุคลากรมากพอในการดูแลนักเรียนกลุ่มนี้

โรงเรียนบัวงามวิทยาสันับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส ดังนี้

(1) โรงเรียนจัดสรรเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจนให้กับนักเรียนด้อยโอกาสโดยตรง เพื่อให้ นักเรียนสามารถนำเงินไปใช้จ่ายเพื่อการเรียนได้เองตามความเหมาะสม โดยโรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาจัดสรรเงินตามความด้อยโอกาสของนักเรียน และจ่ายให้ตามจำนวนนักเรียนด้อยโอกาสที่มีความจำเป็น โดยจำนวนเงินที่ได้รับมาทั้งหมดจะนำมาแบ่งให้นักเรียนด้อยโอกาสทุกคนเท่ากัน ทำให้สามารถช่วยแบ่งเบาภาระครอบครัวนักเรียนในด้านการใช้จ่ายด้านการศึกษา

(2) โรงเรียนจัดสรรทุนการศึกษาแก่นักเรียนยากจน โดยได้รับการสนับสนุนจากคณะครู กองทุนบัวงาม มูลนิธิมาयाโคตรมี และผู้บริจาคอื่นๆ ปีละประมาณ 50 ทุน แต่ยังคงไม่เพียงพอกับความต้องการจำเป็นของนักเรียน

(3) โรงเรียนมีระบบการเยี่ยมบ้านนักเรียนครบทุกคน โดยคุณครูประจำชั้นลงพื้นที่ดูสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวนักเรียน พูดคุยกับผู้ปกครองนักเรียน และนำข้อมูล

นักเรียนมาใช้ในการวางแผนให้ความช่วยเหลือ ทำให้ผู้ปกครองและนักเรียนรู้สึกว่าคุณครูและโรงเรียนให้ความเอาใจใส่เป็นอย่างดี

(4) โรงเรียนสร้างทางเลือกให้แก่นักเรียนด้วยโอกาส โดยโรงเรียนได้ลงนามความร่วมมือกับ วิทยาลัยเกษตรกรรมอุบลราชธานี ในการจัดการเรียนการสอนเกษตรกรรม และคอมพิวเตอร์ธุรกิจ โดยเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจะเรียนด้านวิชาการที่โรงเรียน และเรียนด้านวิชาชีพที่วิทยาลัยเกษตรกรรมอุบลราชธานี ควบคู่กัน เมื่อนักเรียนจบการศึกษาจะได้คุณวุฒิ 2 ด้าน คือ มัธยมศึกษาปีที่ 6 และประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ทำให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้เมื่อจบการศึกษา

(5) โรงเรียนจัดตั้งบัวงามฟุตบอลอะคาเดมี่ เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กด้วยโอกาสที่สนใจฟุตบอลได้ฝึกทักษะการเล่นฟุตบอล มีการปรับปรุงอาคารฝึกงานข้างเดิม เป็นหอพักให้นักเรียนกลุ่มนี้ โดยมีครูผู้รับผิดชอบดูแลโดยเฉพาะ ทำให้นักเรียนด้วยโอกาสมีทางเลือกที่ส่งเสริมทักษะของตนเองเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ทีมฟุตบอลของโรงเรียนสามารถคว้ารางวัลชนะเลิศการแข่งขันฟุตบอลในระดับภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วย

5.4.6.2 ผลต่อการตัดสินใจเลือกโรงเรียนของนักเรียนด้วยโอกาสและผู้ปกครอง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกโรงเรียนของนักเรียนด้วยโอกาสและผู้ปกครอง นักเรียนทั้งห้าลำดับ โดยสองลำดับแรก คือ การเดินทางสะดวก และการประหยัดค่าใช้จ่าย เป็นปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สอดคล้องกับการจัดสรรเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจนให้กับนักเรียนด้วยโอกาสโดยตรง ทำให้นักเรียนและผู้ปกครองประหยัดค่าใช้จ่าย อย่างไรก็ตาม ปัจจัยด้านอาคาร สถานที่ สวยงาม น่าเรียน และโรงเรียนมีชื่อเสียงและคุณภาพเป็นที่ยอมรับ อันเป็นนโยบายขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีที่พัฒนาโรงเรียนในสังกัดให้มีความพร้อมทั้งด้านกายภาพ และการเรียนการสอน เป็นปัจจัยที่ทำให้นักเรียนด้วยโอกาสและผู้ปกครองตัดสินใจเลือกเรียนที่โรงเรียนบัวงามวิทยาด้วย ดังแสดงได้ตามตารางที่ 5.22

ตารางที่ 5.22

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนโรงเรียนบัวงามวิทยา

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกโรงเรียน	
นักเรียน	ผู้ปกครองนักเรียน
1. การเดินทางสะดวก 2. การประหยัดค่าใช้จ่าย 3. ครูสอนหนังสือดีเอาใจใส่นักเรียน อาคาร สถานที่ สวยงาม น่าเรียน โรงเรียนมีชื่อเสียงและคุณภาพเป็นที่ ยอมรับ 4. มีทุนสนับสนุนการศึกษา 5. อุปกรณ์ สิ่งสนับสนุนการศึกษา เช่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์	1. การเดินทางสะดวก 2. การประหยัดค่าใช้จ่าย 3. อาคาร สถานที่ สวยงาม น่าเรียน 4. โรงเรียนมีชื่อเสียงและคุณภาพเป็นที่ ยอมรับ 5. นักเรียนต้องการเรียนที่นี้ โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วน จังหวัด (อบจ.) อุบลราชธานี

5.4.6.3 ความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสและผู้ปกครอง

นักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนบัวงามวิทยาในภาพรวมทุกด้านระดับมาก โดยนักเรียนมีความพึงพอใจด้านบุคลากร ครูผู้สอนเป็นลำดับแรกในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับการดูแลเอาใจใส่ของคุณครูทั้งในห้องเรียน และระบบการเยี่ยมบ้านนักเรียน นอกจากนี้นักเรียนและผู้ปกครองพึงพอใจด้านระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียน ด้านอาคารสถานที่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และด้านการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาสระดับมาก ตามลำดับ ซึ่งมีความแตกต่างจากผู้ปกครองที่มีความพึงพอใจด้านอาคารสถานที่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้เป็นลำดับแรก ตามด้วยด้านการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส ด้านบุคลากร ครูผู้สอน และด้านระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียน ตามลำดับ ดังแสดงได้ตามตารางที่ 5.23

ตารางที่ 5.23

ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนบัวงามวิทยา

การจัดการศึกษาของโรงเรียน	ระดับความคิดเห็นนักเรียน			ระดับความคิดเห็นผู้ปกครองนักเรียน		
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ
ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	4.33	0.298	มาก	4.11	0.409	มาก
ด้านบุคลากร ครูผู้สอน	4.55	0.422	มากที่สุด	3.98	0.488	มาก
ด้านระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียน	4.35	0.392	มาก	3.97	0.575	มาก
ด้านการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส	3.99	0.409	มาก	4.01	0.386	มาก
ภาพรวม	4.23	0.248	มาก	4.02	0.368	มาก

5.4.6.4 ผลต่อสัมฤทธิ์ผลการศึกษาของนักเรียนด้อยโอกาส

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสโรงเรียนบัวงามวิทยา พบว่า คะแนนเฉลี่ยทุกวิชาสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยทุกระดับ โดยมีคะแนนเฉลี่ยวิชาสังคมศึกษาฯ สูงที่สุด เท่ากับ 48.15 คะแนน และมีคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาอังกฤษน้อยที่สุด คือ 33.58 คะแนน ดังนั้น โรงเรียนจำเป็นต้องเพิ่มการสอนในรายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถทำคะแนนได้สูงขึ้น ดังรายละเอียดตามตารางที่ 5.24

ตารางที่ 5.24

คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) โรงเรียนบัวงามวิทยา

รายการ	คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3				
	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	สังคมศึกษาฯ	ภาษาอังกฤษ
นักเรียนด้อยโอกาส	47.67	34.37	41.49	48.15	33.58
ระดับโรงเรียน	32.25	25.76	32.98	42.12	24.89
ระดับจังหวัด	33.98	27.48	36.03	45.04	26.85
ระดับสังกัด	33.81	27.72	36.07	45.14	26.40
ระดับประเทศ	35.20	29.65	38.62	46.79	27.46

5.4.7 โรงเรียนเบ็ตตี้ดูเมน 2 ช่องเม็ก

5.4.7.1 นโยบายและมาตรการการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส

โรงเรียนเบ็ตตี้ดูเมน 2 ช่องเม็ก มีนักเรียนทั้งหมด 848 คน เป็นเด็กด้อยโอกาส กลุ่มเด็กยากจน จำนวน 812 คน กลุ่มเด็กต่างด้าว 1 คน รวมทั้งสิ้น 813 คน คิดเป็นร้อยละ 95.87 ของนักเรียนทั้งหมด โดยสอดคล้องกับนโยบายการรับนักเรียนของโรงเรียนที่เน้นการเปิดโอกาสให้กับนักเรียนทุกคนที่สนใจเข้าศึกษาสามารถเข้าศึกษาได้ ทั้งนี้โรงเรียนไม่พร้อมในการรองรับเด็กด้อยโอกาสกลุ่มผู้พิการ เนื่องจากไม่มีอุปกรณ์ งบประมาณ และบุคลากรมากพอในการดูแลนักเรียนกลุ่มนี้

โรงเรียนเบ็ตตี้ดูเมน 2 ช่องเม็ก สนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนด้อยโอกาส ดังนี้

(1) โรงเรียนนำเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจนมาจัดการเรื่องรถรับส่งนักเรียนด้อยโอกาสทุกคน และจัดสรรเป็นค่าอุปกรณ์การเรียนสำหรับกรณีที่ยากจนมาก ทำให้ช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัวนักเรียน สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของนักเรียนและผู้ปกครอง

(2) โรงเรียนพยายามสร้างเครือข่ายสนับสนุนเด็กด้อยโอกาส โดยมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ช่วยสนับสนุนชุดนักเรียน และอุปกรณ์การเรียน นอกจากนี้ก็จะมีมูลนิธิต่างๆ ให้การสนับสนุนทุนการศึกษาอีกด้วย เช่น มูลนิธิพิทักษ์สตรี มูลนิธิศุภนิมิต ทำให้นักเรียนได้รับโอกาสการศึกษามากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามทุนการศึกษาก็ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของนักเรียนด้อยโอกาส

(3) โรงเรียนจัดหลักสูตร SBMLD คือ การฝึกเด็กที่มีความสนใจเฉพาะ เช่น การประกอบอาชีพ ตามท้องถิ่น ปรากฏชาวบ้าน เน้นตามความต้องการของเด็ก สัปดาห์ละหนึ่งครั้ง คือ การทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่ เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กมีความรู้นำไปประกอบอาชีพในอนาคตได้

(4) โรงเรียนมีระบบการเยี่ยมบ้านนักเรียนครบ 100 % โดยคุณครูประจำชั้นลงพื้นที่ดูสภาพครอบครัวนักเรียน พูดคุยกับผู้ปกครองเกี่ยวกับนักเรียน และความต้องการให้โรงเรียนช่วยเหลือ จากนั้นคุณครูได้นำข้อมูลนักเรียนมาวางแผนการให้ความช่วยเหลือนักเรียน ทำให้ผู้ปกครองและนักเรียนรู้สึกได้ว่าคุณครูให้การดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี

5.4.7.2 ผลต่อการตัดสินใจเลือกโรงเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครอง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกโรงเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครอง นักเรียนทั้งห้าลำดับ ลำดับแรก คือ การเดินทางสะดวก อันเป็นปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สอดคล้องกับการที่โรงเรียนจัดรถรับส่งนักเรียนด้อยโอกาสทุกคน นอกจากนี้ยังมีปัจจัย การประหยัดค่าใช้จ่าย

ซึ่งโรงเรียนได้ดำเนินการทั้งการให้ทุนการศึกษา อุปกรณ์การเรียน ซึ่งช่วยแบ่งเบาภาระผู้ปกครองได้ในระดับหนึ่ง อาคาร สถานที่ สวยงาม น่าเรียน ตามนโยบายการพัฒนาโรงเรียนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี ครูสอนหนังสือดีเอาใจใส่นักเรียน ที่ทำให้นักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครองตัดสินใจเลือกเรียนที่โรงเรียนเบ็ญทิพย์มน 2 ช้องเม็กด้วย ดังแสดงได้ตามตารางที่ 5.25

ตารางที่ 5.25

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนโรงเรียนเบ็ญทิพย์มน 2 ช้องเม็ก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกโรงเรียน	
นักเรียน	ผู้ปกครองนักเรียน
1. การเดินทางสะดวก 2. ครูสอนหนังสือดีเอาใจใส่นักเรียน อุปกรณ์ สิ่งสนับสนุนการศึกษา เช่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ 3. การประหยัดค่าใช้จ่าย 4. โรงเรียนมีชื่อเสียงและคุณภาพเป็นที่ ยอมรับ 5. อาคาร สถานที่ สวยงาม น่าเรียน	1. การเดินทางสะดวก 2. การประหยัดค่าใช้จ่าย 3. อาคาร สถานที่ สวยงาม น่าเรียน 4. ครูสอนหนังสือดีเอาใจใส่นักเรียน 5. นักเรียนต้องการเรียนที่นี่

5.4.7.3 ความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสและผู้ปกครอง

นักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเบ็ญทิพย์มน 2 ช้องเม็กในภาพรวมทุกด้านระดับมาก โดยนักเรียนและผู้ปกครองมีความพึงพอใจด้านบุคลากร ครูผู้สอนเป็นลำดับแรกในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนที่คุณครูเอาใจใส่นักเรียนเป็นอย่างดี และมีระบบการเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกคน ตามมาด้วย ความพึงพอใจในด้านระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียน ด้านอาคารสถานที่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และด้านการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส ตามลำดับ ดังแสดงได้ตามตารางที่ 5.26

ตารางที่ 5.26

ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเบ็ตตี้ดูเมน 2 ช่องเม็ก

การจัดการศึกษาของโรงเรียน	ระดับความคิดเห็น นักเรียน			ระดับความคิดเห็น ผู้ปกครองนักเรียน		
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ
ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	3.95	0.548	มาก	3.95	0.488	มาก
ด้านบุคลากร ครูผู้สอน	4.26	0.597	มาก	4.11	0.581	มาก
ด้านระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียน	4.12	0.516	มาก	4.10	0.439	มาก
ด้านการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส	3.90	0.545	มาก	3.86	0.474	มาก
ภาพรวม	4.01	0.462	มาก	3.96	0.408	มาก

5.4.7.4 ผลต่อสัมฤทธิ์ผลการศึกษาของนักเรียนด้อยโอกาส

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสโรงเรียนเบ็ตตี้ดูเมน 2 ช่องเม็ก พบว่า คะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยและภาษาอังกฤษสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยทุกระดับ คะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับโรงเรียน แต่สูงกว่าระดับจังหวัด ระดับสังกัด และระดับประเทศ ขณะที่วิชาสังคมศึกษา น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ยทุกระดับ ดังนั้นโรงเรียนจำเป็นต้องพัฒนาการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ และวิชาสังคมศึกษา เพื่อให้นักเรียนมีความรู้วิชาเหล่านี้มากขึ้น ดังรายละเอียดตามตารางที่ 5.27

ตารางที่ 5.27

คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) โรงเรียนเบ็ตตี้ดูเมน 2 ช่องเม็ก

รายการ	คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3				
	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	สังคมศึกษาฯ	ภาษาอังกฤษ
นักเรียนด้อยโอกาส	46.26	33.24	48.02	40.23	37.13
ระดับโรงเรียน	36.62	50.61	48.54	59.37	30.22
ระดับจังหวัด	33.98	27.48	36.03	45.04	26.85
ระดับสังกัด	33.81	27.72	36.07	45.14	26.40
ระดับประเทศ	35.20	29.65	38.62	46.79	27.46

5.4.8 โรงเรียนพิบูลมังสาหาร

5.4.8.1 นโยบายและมาตรการการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส

โรงเรียนพิบูลมังสาหารมีนักเรียนทั้งหมด 3,195 คน เป็นเด็กด้อยโอกาส กลุ่มเด็กยากจน จำนวน 781 คน คิดเป็นร้อยละ 24.44 ของนักเรียนทั้งหมด สาเหตุที่สัดส่วนนักเรียนด้อยโอกาสของโรงเรียนน้อย เนื่องจากโรงเรียนมีนโยบายการรับนักเรียนของโรงเรียนโดยการสอบแข่งขันทั้งหมด ทำให้นักเรียนที่เข้าศึกษาต่อที่นี่เป็นนักเรียนที่ค่อนข้างมีความพร้อมของครอบครัวในระดับหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามโรงเรียนไม่พร้อมในการรองรับเด็กด้อยโอกาสกลุ่มผู้พิการ เนื่องจากไม่มีอุปกรณ์ งบประมาณ และบุคลากรมากพอในการดูแลนักเรียนกลุ่มนี้

โรงเรียนพิบูลมังสาหารสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนด้อยโอกาสดังนี้

(1) โรงเรียนนำเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจนมาจัดการเรื่องรถรับส่งนักเรียนด้อยโอกาสทุกคน และในกรณีที่นักเรียนมีความยากจน ขาดแคลนมาก โรงเรียนจะตั้งคณะกรรมการพิจารณาให้ความช่วยเหลือเป็นรายปี ทำให้นักเรียนด้อยโอกาสประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และได้รับการดูแลและความช่วยเหลือจากโรงเรียน สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของนักเรียน

(2) โรงเรียนมีทุนการศึกษาจาก การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย มูลนิธิยุวพัฒน์ บริษัทขอนแก่น TPD และผู้บริจาคอื่นๆ จัดสรรให้นักเรียนด้อยโอกาส ทำให้นักเรียนที่ได้รับทุนการศึกษาได้รับความช่วยเหลือ มีภาระค่าใช้จ่ายในการเรียนลดลง แต่ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของนักเรียนด้อยโอกาสในโรงเรียน

(3) โรงเรียนมีระบบการเยี่ยมบ้านนักเรียน ครูประจำชั้นลงพื้นที่บ้านนักเรียน เพื่อดูสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวนักเรียน และนำข้อมูลมาใช้ในการให้ความช่วยเหลือนักเรียนต่อไป ทำให้นักเรียนและผู้ปกครองรู้สึกได้ถึงการดูแลเอาใจใส่ของคุณครูและโรงเรียน

5.4.8.2 ผลต่อการตัดสินใจเลือกโรงเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครอง

ปัจจัยที่ส่งผลการเลือกโรงเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครองนักเรียนทั้งห้าลำดับ สองลำดับแรก คือ โรงเรียนมีชื่อเสียงและคุณภาพเป็นที่ยอมรับ และครูสอนหนังสือดีเอาใจใส่นักเรียน เนื่องจากโรงเรียนมีชื่อเสียงด้านวิชาการในระดับจังหวัด และเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ติดอันดับ 1 ใน 5 ของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้นักเรียนและผู้ปกครองเลือกเรียนที่นี่ นอกจากนี้นักเรียนและผู้ปกครองเห็นเช่นเดียวกันว่า อุปกรณ์ สิ่งสนับสนุนการศึกษา เช่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ มีความพร้อม โดยได้รับการ

สนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี จึงเป็นเหตุผลที่ตัดสินใจเลือกเรียนที่นี่ ดังแสดงได้ตามตารางที่ 5.28

ตารางที่ 5.28

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนโรงเรียนพิบูลมังสาหาร

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกโรงเรียน	
นักเรียน	ผู้ปกครองนักเรียน
1. โรงเรียนมีชื่อเสียงและคุณภาพเป็นที่ยอมรับ 2. ครูสอนหนังสือดีเอาใจใส่นักเรียน 3. การประหยัดค่าใช้จ่าย 4. ผู้ปกครองต้องการให้เรียนที่นี่ 5. การเดินทางสะดวก 6. อุปกรณ์ สิ่งสนับสนุนการศึกษา เช่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์	1. โรงเรียนมีชื่อเสียงและคุณภาพเป็นที่ยอมรับ 2. ครูสอนหนังสือดีเอาใจใส่นักเรียน 3. อุปกรณ์ สิ่งสนับสนุนการศึกษา เช่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ 4. การประหยัดค่าใช้จ่าย 5. อาคาร สถานที่ สวยงาม น่าเรียน

5.4.8.3 ความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสและผู้ปกครอง

นักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนพิบูลมังสาหารในภาพรวมทุกด้านระดับมาก โดยนักเรียนและผู้ปกครองมีความพึงพอใจด้านบุคลากร ครูผู้สอนเป็นลำดับแรกในระดับมากที่สุด เนื่องจากครูมีการสอนที่ดี และเอาใจใส่นักเรียนเป็นอย่างดี ตามมาด้วยความพึงพอใจในด้านระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียน ด้านอาคารสถานที่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และด้านการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส ตามลำดับ ดังแสดงได้ตามตารางที่ 5.29

ตารางที่ 5.29

ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนพิบูลมังสาหาร

การจัดการศึกษาของโรงเรียน	ระดับความคิดเห็น นักเรียน			ระดับความคิดเห็น ผู้ปกครองนักเรียน		
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ
ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	3.74	0.821	มาก	3.87	0.651	มาก
ด้านบุคลากร ครูผู้สอน	4.07	0.844	มาก	4.08	0.628	มาก
ด้านระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียน	4.02	0.690	มาก	4.07	0.629	มาก
ด้านการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส	3.62	0.610	มาก	3.85	0.600	มาก
ภาพรวม	3.79	0.660	มาก	3.84	0.756	มาก

5.4.8.4 ผลต่อสัมฤทธิ์ผลการศึกษาของนักเรียนด้อยโอกาส

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสโรงเรียนพิบูลมังสาหาร พบว่า คะแนนเฉลี่ยทุกวิชาสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยทุกระดับ โดยนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยรายวิชาสังคมศึกษา สูงที่สุด คือ 53.71 คะแนน และมีคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาอังกฤษต่ำที่สุด คือ 42.82 คะแนน ดังรายละเอียดตามตารางที่ 5.30

ตารางที่ 5.30

คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) โรงเรียนพิบูลมังสาหาร

รายการ	คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3				
	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	สังคมศึกษาฯ	ภาษาอังกฤษ
นักเรียนด้อยโอกาส	51.12	44.71	48.21	53.71	42.82
ระดับโรงเรียน	35.95	28.97	38.56	47.66	25.04
ระดับจังหวัด	33.98	27.48	36.03	45.04	26.85
ระดับสังกัด	33.81	27.72	36.07	45.14	26.40
ระดับประเทศ	35.20	29.65	38.62	46.79	27.46

5.4.9 โรงเรียนไร่ใต้ประชาคม

5.4.9.1 นโยบายและมาตรการการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส

โรงเรียนไร่ใต้ประชาคมมีนักเรียนทั้งหมด 500 คน เป็นเด็กด้อยโอกาส กลุ่มเด็กยากจน จำนวน 456 คน คิดเป็นร้อยละ 91.20 ของนักเรียนทั้งหมด โดยสอดคล้องกับนโยบายการรับนักเรียนของโรงเรียนที่เน้นการเปิดโอกาสให้กับนักเรียนทุกคนที่สนใจเข้าศึกษาสามารถเข้าศึกษาได้ ทั้งนี้โรงเรียนไม่พร้อมในการรองรับเด็กด้อยโอกาสกลุ่มผู้พิการ เนื่องจากไม่มีอุปกรณ์ งบประมาณ และบุคลากรมากพอในการดูแลนักเรียนกลุ่มนี้

โรงเรียนไร่ใต้ประชาคมสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนด้อยโอกาส ดังนี้

(1) โรงเรียนนำเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจนมาจัดสรรเงินให้กับนักเรียนด้อยโอกาสโดยตรง นักเรียนสามารถนำเงินไปใช้จ่ายได้เองตามความเหมาะสม โดยนำเงินที่ได้รับการจัดสรรหารด้วยจำนวนนักเรียนด้อยโอกาสทั้งหมด เพื่อให้นักเรียนด้อยโอกาสทุกคนได้รับเงินในส่วนนี้ ทำให้ช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในการเรียนของนักเรียนด้อยโอกาส

(2) โรงเรียนมีระบบการเยี่ยมบ้านนักเรียน โดยคุณครูประจำชั้นจะลงพื้นที่พบปะพูดคุยกับผู้ปกครองนักเรียน ดูสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวนักเรียน และนำข้อมูลนักเรียนมาใช้ในการวางแผนให้ความช่วยเหลือ ทำให้นักเรียนและผู้ปกครองรู้สึกที่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคุณครูและโรงเรียนเป็นอย่างดี

5.4.9.2 ผลต่อการตัดสินใจเลือกโรงเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครอง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกโรงเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครอง นักเรียนทั้งห้าลำดับ สองลำดับแรก คือ การเดินทางสะดวก และประหยัดค่าใช้จ่าย อันเป็นเหตุผลทางเศรษฐกิจ สอดคล้องกับการให้ความช่วยเหลือนักเรียนด้อยโอกาสของโรงเรียน ปัจจัยต่อมาที่เลือกเรียนโรงเรียนไร่ใต้ประชาคม เพราะครูสอนหนังสือดีเอาใจใส่นักเรียน สอดคล้องกับการดูแลเอาใจใส่นักเรียนของคุณครู ดังแสดงได้ตามตารางที่ 5.31

ตารางที่ 5.31

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนโรงเรียนไร้ใต้ประชาคม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกโรงเรียน	
นักเรียน	ผู้ปกครองนักเรียน
1. การเดินทางสะดวก 2. การประหยัดค่าใช้จ่าย 3. ครูสอนหนังสือดีเอาใจใส่นักเรียน 4. ผู้ปกครองต้องการให้เรียนที่นี่ 5. อาคาร สถานที่ สวยงาม น่าเรียน	1. การเดินทางสะดวก 2. การประหยัดค่าใช้จ่าย 3. ครูสอนหนังสือดีเอาใจใส่นักเรียน 4. นักเรียนต้องการเรียนที่นี่ 5. อุปกรณ์ สิ่งสนับสนุนการศึกษา เช่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ โรงเรียนมีชื่อเสียงและคุณภาพเป็นที่ ยอมรับ

5.4.9.3 ความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสและผู้ปกครอง

นักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนไร้ใต้ประชาคมในภาพรวมทุกด้านระดับมาก โดยนักเรียนมีความพึงพอใจด้านระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนในระดับมากที่สุด และพึงพอใจด้านบุคลากร ครูผู้สอนในระดับมากที่สุด ตามมาเป็นลำดับที่สอง ตามมาด้วยความพึงพอใจใน ด้านอาคารสถานที่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และด้านการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส ตามลำดับ ดังแสดงได้ตามตารางที่ 5.32

ตารางที่ 5.32

ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนไร่ไต้ประชาคม

การจัดการศึกษาของโรงเรียน	ระดับความคิดเห็น นักเรียน			ระดับความคิดเห็น ผู้ปกครองนักเรียน		
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ
ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	4.27	0.265	มาก	4.20	0.248	มาก
ด้านบุคลากร ครูผู้สอน	4.58	0.350	มากที่สุด	4.33	0.356	มาก
ด้านระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียน	4.63	0.239	มากที่สุด	4.28	0.313	มาก
ด้านการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส	3.83	0.195	มาก	3.87	0.342	มาก
ภาพรวม	4.22	0.178	มาก	4.08	0.226	มาก

5.4.9.4 ผลต่อสัมฤทธิ์ผลการศึกษาของนักเรียนด้อยโอกาส

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสโรงเรียนไร่ไต้ประชาคมพบว่า คะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยทุกระดับ คะแนนเฉลี่ยวิชาสังคมศึกษา และวิชาภาษาอังกฤษต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยทุกระดับ คะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่าระดับโรงเรียนระดับจังหวัด และระดับสังกัด แต่ต่ำกว่าระดับประเทศ และคะแนนเฉลี่ยวิชาวิทยาศาสตร์สูงกว่าระดับโรงเรียนเท่านั้น ดังนั้นโรงเรียนจำเป็นต้องพัฒนาการเรียนการสอน การเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ เพื่อให้ให้นักเรียนด้อยโอกาสมีความรู้ไม่แตกต่างจากนักเรียนทั่วไป ดังรายละเอียดตามตารางที่ 5.33

ตารางที่ 5.33

คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) โรงเรียนไร่ไธ้ประชาคม

รายการ	คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3				
	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	สังคมศึกษา	ภาษาอังกฤษ
นักเรียนด้อยโอกาส	36.35	28.06	34.35	41.40	24.15
ระดับโรงเรียน	32.34	23.68	32.97	43.52	27.63
ระดับจังหวัด	33.98	27.48	36.03	45.04	26.85
ระดับสังกัด	33.81	27.72	36.07	45.14	26.40
ระดับประเทศ	35.20	29.65	38.62	46.79	27.46

5.4.10 โรงเรียนหนองบัวฮีวิทยาคม

5.4.10.1 นโยบายและมาตรการการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส

โรงเรียนหนองบัวฮีวิทยาคมมีนักเรียนทั้งหมด 328 คน เป็นเด็กด้อยโอกาส กลุ่มเด็กยากจน จำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 66.46 ของนักเรียนทั้งหมด โดยสอดคล้องกับนโยบายการรับนักเรียนของโรงเรียนที่เน้นการเปิดโอกาสให้กับนักเรียนทุกคนที่สนใจเข้าศึกษาสามารถเข้าศึกษาได้ ทั้งนี้โรงเรียนไม่พร้อมในการรองรับเด็กด้อยโอกาสกลุ่มผู้พิการ เนื่องจากไม่มีอุปกรณ์ งบประมาณ และบุคลากรมากพอในการดูแลนักเรียนกลุ่มนี้

โรงเรียนหนองบัวฮีวิทยาคมสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนด้อยโอกาส ดังนี้

(1) โรงเรียนนำเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจนจัดการเรื่องรถรับส่งนักเรียนด้อยโอกาสทุกคน ทำให้นักเรียนประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาโรงเรียน สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของนักเรียนด้อยโอกาสที่ต้องการการเดินทางสะดวก และประหยัดค่าใช้จ่าย

(2) โรงเรียนมีระบบการเยี่ยมบ้านนักเรียน คุณครูประจำชั้นจะลงพื้นที่ไปเยี่ยมครอบครัวนักเรียน เพื่อดูสภาพความเป็นอยู่ครอบครัวนักเรียน และนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนช่วยเหลือนักเรียน ทำให้นักเรียนและผู้ปกครองรู้สึกว่าคุณครูและโรงเรียนให้ความเอาใจใส่เป็นอย่างดี

5.4.10.2 ผลต่อการตัดสินใจเลือกโรงเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครอง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกโรงเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครอง นักเรียนทั้งห้าลำดับ สองลำดับแรก คือ การเดินทางสะดวก และประหยัดค่าใช้จ่าย อันเป็นเหตุผลทางเศรษฐกิจ สอดคล้องกับการดำเนินนโยบายของโรงเรียนที่นำเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจนจัดการเรื่องรถรับส่งนักเรียนด้อยโอกาสทุกคน นอกจากนี้ ปัจจัยด้านครูสอนหนังสือดี เอาใจใส่นักเรียน สอดคล้องกับการดูแลเอาใจใส่ในการเรียน ระบบการเยี่ยมบ้านนักเรียนของคุณครู และอาคาร สถานที่ สวยงาม น่าเรียน อันเป็นนโยบายการพัฒนาโรงเรียนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี เป็นปัจจัยที่ทำให้นักเรียนและผู้ปกครองเลือกเรียนโรงเรียนหนองบัวฮีวิทยาคม ดังแสดงได้ตามตารางที่ 5.34

ตารางที่ 5.34

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนโรงเรียนหนองบัวฮีวิทยาคม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกโรงเรียน	
นักเรียน	ผู้ปกครองนักเรียน
1. การประหยัดค่าใช้จ่าย	1. การเดินทางสะดวก
2. การเดินทางสะดวก	2. การประหยัดค่าใช้จ่าย
3. โรงเรียนมีชื่อเสียงและคุณภาพเป็นที่ยอมรับ	3. ครูสอนหนังสือดีเอาใจใส่นักเรียน
4. ครูสอนหนังสือดีเอาใจใส่นักเรียน	4. เพื่อนสนิทของนักเรียนส่วนใหญ่เลือกเรียนที่นี่
5. อาคาร สถานที่ สวยงาม น่าเรียน	5. อาคาร สถานที่ สวยงาม น่าเรียน

5.4.10.3 ความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสและผู้ปกครอง

นักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนหนองบัวฮีวิทยาคมในภาพรวมทุกด้านระดับมาก โดยนักเรียนและผู้ปกครองมีความพึงพอใจด้านบุคลากร ครูผู้สอนมากที่สุด ตามมาด้วยด้านระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียน ทั้งนี้ในด้านอาคารสถานที่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ผู้ปกครองและนักเรียนพึงพอใจในลำดับสุดท้าย โดยนักเรียนมีความพึงพอใจระดับมาก แต่ผู้ปกครองพึงพอใจระดับปานกลาง ดังแสดงได้ตามตารางที่ 5.35

ตารางที่ 5.35

ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนหนองบัวฮีวิทยาคม

การจัดการศึกษาของโรงเรียน	ระดับความคิดเห็น นักเรียน			ระดับความคิดเห็น ผู้ปกครองนักเรียน		
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ
ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	3.50	0.756	มาก	3.18	0.803	ปานกลาง
ด้านบุคลากร ครูผู้สอน	4.24	0.404	มาก	4.10	0.288	มาก
ด้านระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียน	4.01	0.296	มาก	3.92	0.432	มาก
ด้านการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส	3.92	0.221	มาก	3.74	0.417	มาก
ภาพรวม	3.87	0.309	มาก	3.69	0.436	มาก

5.4.10.4 ผลต่อสัมฤทธิ์ผลการศึกษาของนักเรียนด้อยโอกาส

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสโรงเรียนหนองบัวฮีวิทยาคม พบว่า คะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยทุกระดับ คะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่าระดับโรงเรียน แต่ต่ำกว่าระดับจังหวัด ระดับสังกัด และระดับประเทศ ขณะที่คะแนนเฉลี่ยวิชาวิทยาศาสตร์ วิชาสังคมศึกษาฯ และวิชาภาษาอังกฤษสูงกว่าระดับจังหวัด ระดับสังกัด และระดับประเทศ แต่ต่ำกว่าระดับโรงเรียน ดังรายละเอียดตามตารางที่ 5.36

ตารางที่ 5.36

คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) โรงเรียนหนองบัวฮีวิทยาคม

รายการ	คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3				
	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	สังคมศึกษาฯ	ภาษาอังกฤษ
นักเรียนด้อยโอกาส	38.10	26.55	39.97	52.59	35
ระดับโรงเรียน	31.55	24.33	48.04	57.89	43.06
ระดับจังหวัด	33.98	27.48	36.03	45.04	26.85
ระดับสังกัด	33.81	27.72	36.07	45.14	26.40
ระดับประเทศ	35.20	29.65	38.62	46.79	27.46

5.4.11 โรงเรียนห้วยข้าพิทยาคม

5.4.11.1 นโยบายและมาตรการการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส

โรงเรียนห้วยข้าพิทยาคมมีนักเรียนทั้งหมด 452 คน เป็นเด็กด้อยโอกาส กลุ่มเด็กยากจน จำนวน 448 คน คิดเป็นร้อยละ 99.12 ของนักเรียนทั้งหมด โดยสอดคล้องกับนโยบายการรับนักเรียนของโรงเรียนที่เน้นการเปิดโอกาสให้กับนักเรียนทุกคนที่สนใจเข้าศึกษาสามารถเข้าศึกษาได้ ทั้งนี้โรงเรียนไม่พร้อมในการรองรับเด็กด้อยโอกาสกลุ่มผู้พิการ เนื่องจากไม่มีอุปกรณ์ งบประมาณ และบุคลากรมากพอในการดูแลนักเรียนกลุ่มนี้

โรงเรียนห้วยข้าพิทยาคมสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนด้อยโอกาส ดังนี้

(1) โรงเรียนนำเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจนจัดการเรื่องรถรับส่งนักเรียนด้อยโอกาสทุกคน และจัดโครงการลดรายจ่ายอุปกรณ์ ค่าเสื้อผ้า และกระเป๋านักเรียนให้แก่เด็กนักเรียนยากจน ทำให้สามารถช่วยเหลือนักเรียนด้อยโอกาสในการลดค่าใช้จ่ายในการเรียนได้

(2) โรงเรียนจัดสรรทุนการศึกษาแก่นักเรียนยากจน โดยได้รับการสนับสนุนจากคณะครู โรงเรียน มูลนิธิมาयाโคตรมี และผู้บริจาคอื่นๆ ทำให้นักเรียนได้รับความช่วยเหลือ มีเงินทุนการศึกษาสำหรับใช้จ่ายในการเรียน แต่อย่างไรก็ตามทุนการศึกษาไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียนด้อยโอกาส

(3) โรงเรียนจัดหลักสูตร SBMLD คือ การฝึกเด็กที่มีความสนใจเฉพาะ เช่น การเพาะเห็ด การเพาะพันธุ์ปลา เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กมีความรู้นำไปประกอบอาชีพในอนาคตได้

(4) โรงเรียนจัดระบบการเยี่ยมบ้านนักเรียนครบ 100 % โดยคุณครูประจำชั้นลงพื้นที่เยี่ยมครอบครัวนักเรียน เพื่อดูแลสุขภาพจิตความเป็นอยู่ พูดคุยสอบถามผู้ปกครองนักเรียน เพื่อนำมาวางแผนให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียน ทำให้นักเรียนและผู้ปกครองรู้สึกว่าได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคุณครูและโรงเรียนเป็นอย่างดี

5.4.11.2 ผลต่อการตัดสินใจเลือกโรงเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครอง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกโรงเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครองนักเรียนทั้งห้าลำดับ สองลำดับแรก คือ การเดินทางสะดวก และประหยัดค่าใช้จ่าย อันเป็นเหตุผลทางเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับมาตรการของโรงเรียนในการดูแลนักเรียนด้อยโอกาส นอกจากนี้ ปัจจัยด้านครูสอนหนังสือดีเอาใจใส่นักเรียน เป็นปัจจัยที่ทำให้นักเรียนและผู้ปกครองเลือกเรียนโรงเรียนห้วยข้าพิทยาคม และปัจจัยด้านโรงเรียนให้โอกาสทางการศึกษาแก่กลุ่มคนด้อยโอกาส อาทิ ยากจน

ขาดผู้อุปการะ พิกการ เป็นพิเศษ ผ่านการจัดสรรรับส่งนักเรียน การลดรายจ่ายอุปกรณ์ ค่าเสื้อผ้า และ กระเป๋าให้นักเรียนให้แก่ักเรียนยากจน ตลอดจนให้ทุนการศึกษา มีส่วนทำให้นักเรียนเลือกเรียนที่นี่ ด้วย ดังแสดงได้ตามตารางที่ 5.37

ตารางที่ 5.37

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนโรงเรียนห้วยข้าพพิทยาคม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกโรงเรียน	
นักเรียน	ผู้ปกครองนักเรียน
1. การเดินทางสะดวก 2. การประหยัดค่าใช้จ่าย 3. ครูสอนหนังสือดีเอาใจใส่นักเรียน 4. มีทุนสนับสนุนการศึกษา 5. โรงเรียนให้โอกาสทางการศึกษาแก่กลุ่มคนด้อยโอกาสเป็นพิเศษ อาทิ ยากจน ขาดผู้อุปการะ พิกการ	1. การเดินทางสะดวก 2. การประหยัดค่าใช้จ่าย 3. ครูสอนหนังสือดีเอาใจใส่นักเรียน 4. โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) อุบลราชธานี เพื่อนสนิทของนักเรียนส่วนใหญ่เลือกเรียนที่นี่ 5. อาคาร สถานที่ สวยงาม น่าเรียน อุปกรณ์ สิ่งสนับสนุนการศึกษา เช่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์

5.4.11.3 ความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสและผู้ปกครอง

นักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนห้วยข้าพพิทยาคมในภาพรวมทุกด้านระดับมาก โดยนักเรียนและผู้ปกครองมีความพึงพอใจด้านระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนมากที่สุด ตามมาด้วยด้านบุคลากร ครูผู้สอน ทั้งนี้ นักเรียนพึงพอใจในด้านอาคารสถานที่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และด้านการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส ตามลำดับ ขณะที่ผู้ปกครองพึงพอใจด้านการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาสมากกว่าด้านอาคารสถานที่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ดังแสดงได้ตามตารางที่ 5.38

ตารางที่ 5.38

ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนห้วยข้าพพิทยาคม

การจัดการศึกษาของโรงเรียน	ระดับความคิดเห็น นักเรียน			ระดับความคิดเห็น ผู้ปกครองนักเรียน		
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ
ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	3.76	0.651	มาก	3.73	0.764	มาก
ด้านบุคลากร ครูผู้สอน	4.05	0.633	มาก	4.09	0.655	มาก
ด้านระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียน	4.15	0.467	มาก	4.17	0.445	มาก
ด้านการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส	3.56	0.480	มาก	3.81	0.551	มาก
ภาพรวม	3.81	0.444	มาก	3.89	0.482	มาก

5.4.11.4 ผลต่อสัมฤทธิ์ผลการศึกษาของนักเรียนด้อยโอกาส

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสโรงเรียนห้วยข้าพพิทยาคมพบว่า คะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาสังคมศึกษาฯ และวิชาภาษาอังกฤษสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยทุกระดับ แต่วิชาภาษาไทยมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยทุกระดับ โรงเรียนจึงควรพัฒนาการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย เพื่อให้นักเรียนมีความรู้เพิ่มมากขึ้น ดังรายละเอียดตามตารางที่ 5.39

ตารางที่ 5.39

คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) โรงเรียนห้วยข้าพพิทยาคม

รายการ	คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3				
	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	สังคมศึกษาฯ	ภาษาอังกฤษ
นักเรียนด้อยโอกาส	32	37.13	48.67	52	29.33
ระดับโรงเรียน	32.64	26.05	33.57	41.83	23.87
ระดับจังหวัด	33.98	27.48	36.03	45.04	26.85
ระดับสังกัด	33.81	27.72	36.07	45.14	26.40
ระดับประเทศ	35.20	29.65	38.62	46.79	27.46

5.4.12 โรงเรียนเหล่างามพิทยาคม

5.4.12.1 นโยบายและมาตรการการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส

โรงเรียนเหล่างามพิทยาคมมีนักเรียนทั้งหมด 542 คน เป็นเด็กด้อยโอกาส กลุ่มเด็กยากจน จำนวน 436 คน คิดเป็นร้อยละ 80.44 ของนักเรียนทั้งหมด โดยสอดคล้องกับนโยบายการรับนักเรียนของโรงเรียนที่เน้นการเปิดโอกาสให้กับนักเรียนทุกคนที่สนใจเข้าศึกษาสามารถเข้าศึกษาได้ ทั้งนี้โรงเรียนไม่พร้อมในการรองรับเด็กด้อยโอกาสกลุ่มผู้พิการ เนื่องจากไม่มีอุปกรณ์ งบประมาณ และบุคลากรมากพอในการดูแลนักเรียนกลุ่มนี้

โรงเรียนเหล่างามพิทยาคมสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนด้อยโอกาส ดังนี้

(1) โรงเรียนนำเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจนมาจัดสรรให้กับนักเรียนด้อยโอกาสโดยตรง นักเรียนสามารถนำเงินไปใช้จ่ายได้เองตามความเหมาะสม ทำให้นักเรียนลดค่าใช้จ่ายในการเรียน สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของนักเรียน

(2) โรงเรียนจัดสรรทุนการศึกษาให้แก่ นักเรียนยากจน 29 ทุน โดยมีมูลนิธิกลุ่มอูซุซุ มูลนิธิเข้มขา มูลนิธิสโกล์เพื่อการกุศล มูลนิธิมายาโคตรมี และมูลนิธิยุวพัฒน์ให้การสนับสนุน ช่วยเพิ่มโอกาสการศึกษาให้แก่ นักเรียนด้อยโอกาส อย่างไรก็ตามทุนการศึกษาก็ไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียนด้อยโอกาสที่มีจำนวนมาก

(3) โรงเรียนมีระบบการเยี่ยมบ้านนักเรียนครบทุกคน โดยคุณครูประจำชั้นลงพื้นที่เยี่ยมครอบครัวนักเรียน เพื่อดูแลสุขภาพความเป็นอยู่ สอบถามพูดคุยกับผู้ปกครองนักเรียน และนำข้อมูลนักเรียนมาใช้ในการวางแผนช่วยเหลือนักเรียนต่อไป ทำให้นักเรียนและผู้ปกครองรู้สึกว่าคุณครูและโรงเรียนดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี

(4) โรงเรียนส่งเสริมทักษะอาชีพให้แก่ นักเรียน โดยได้จัดทำหลักสูตรทำหลักสูตร เพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศแก่นักเรียน โดยหลักสูตรผ่านการประเมินจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้แก่ หลักสูตรเสริมสวยหลักสูตรอาหารไทย หลักสูตรกีตาร์ หลักสูตรเปตอง และหลักสูตรตะกร้อ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ สามารถนำไปประกอบอาชีพในอนาคตได้

5.4.12.2 ผลต่อการตัดสินใจเลือกโรงเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครอง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกโรงเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครอง นักเรียนทั้งห้าลำดับ สองลำดับแรก คือ การเดินทางสะดวก และประหยัดค่าใช้จ่าย อันเป็นเหตุผลทางเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับโรงเรียนที่นำเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจนมาจัดสรรให้กับนักเรียนด้อยโอกาสโดยตรง อันเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายให้แก่ นักเรียน นอกจากนี้ ปัจจัย

เพื่อนสนิทของนักเรียนส่วนใหญ่เลือกเรียนที่นี่ เป็นปัจจัยที่ทำให้นักเรียนและผู้ปกครองเลือกเรียนโรงเรียนเหล่างามพิทยาคมด้วย ดังแสดงได้ตามตารางที่ 5.40

ตารางที่ 5.40

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนโรงเรียนเหล่างามพิทยาคม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกโรงเรียน	
นักเรียน	ผู้ปกครองนักเรียน
1. การเดินทางสะดวก 2. การประหยัดค่าใช้จ่าย มีทุนสนับสนุนการศึกษา อาคาร สถานที่ สวยงาม น่าเรียน 3. โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วน จังหวัด (อบจ.) อุบลราชธานี 4. ผู้ปกครองต้องการให้เรียนที่นี่ 5. เพื่อนสนิทของนักเรียนส่วนใหญ่เลือก เรียนที่นี่	1. การเดินทางสะดวก 2. การประหยัดค่าใช้จ่าย 3. อุปกรณ์ สิ่งสนับสนุนการศึกษา เช่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ โรงเรียนมีชื่อเสียงและคุณภาพเป็นที่ ยอมรับ 4. นักเรียนต้องการเรียนที่นี่ 5. เพื่อนสนิทของนักเรียนส่วนใหญ่เลือก เรียนที่นี่

5.4.12.3 ความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสและผู้ปกครอง

นักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเหล่างามพิทยาคมในภาพรวมทุกด้านระดับมาก โดยนักเรียนมีความพึงพอใจด้านบุคลากรครูผู้สอนมากที่สุด สอดคล้องกับการดูแลเอาใจใส่นักเรียนของคุณครูทั้งด้านวิชาการ ตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ ส่วนผู้ปกครองพึงพอใจด้านระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนมากที่สุด ทั้งนี้ นักเรียนและผู้ปกครองพึงพอใจด้านอาคารสถานที่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้น้อยที่สุด ดังแสดงได้ตามตารางที่ 5.41

ตารางที่ 5.41

ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเหล่างามพิทยาคม

การจัดการศึกษาของโรงเรียน	ระดับความคิดเห็น นักเรียน			ระดับความคิดเห็น ผู้ปกครองนักเรียน		
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ
ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	3.94	0.574	มาก	3.90	0.583	มาก
ด้านบุคลากร ครูผู้สอน	4.35	0.619	มาก	4.07	0.619	มาก
ด้านระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียน	4.23	0.543	มาก	4.15	0.584	มาก
ด้านการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส	3.98	0.528	มาก	4.01	0.529	มาก
ภาพรวม	4.07	0.456	มาก	3.77	1.136	มาก

5.4.12.4 ผลต่อสัมฤทธิ์ผลการศึกษานักเรียนด้อยโอกาส

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสโรงเรียนเหล่างามพิทยาคม พบว่า วิชาภาษาไทยมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยทุกระดับ ในขณะที่คะแนนเฉลี่ยวิชา คณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยทุกระดับ ส่วนคะแนนเฉลี่ย วิชาภาษาอังกฤษสูงกว่าคะแนนระดับจังหวัด ระดับสังกัด และระดับประเทศ แต่ต่ำกว่าคะแนน เฉลี่ยระดับโรงเรียน โรงเรียนจึงควรส่งเสริมการเรียนการสอนในรายวิชาต่างๆ เพิ่มขึ้น เพื่อให้ นักเรียนด้อยโอกาสมีความรู้ไม่ต่างจากนักเรียนทั่วไป ดังรายละเอียดตามตารางที่ 5.42

ตารางที่ 5.42

คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) โรงเรียนเหล่างามพิทยาคม

รายการ	คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3				
	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	สังคมศึกษา	ภาษาอังกฤษ
นักเรียนด้อยโอกาส	56	25	29.50	36	27.50
ระดับโรงเรียน	38.77	36.19	39.61	44.74	30.32
ระดับจังหวัด	33.98	27.48	36.03	45.04	26.85
ระดับสังกัด	33.81	27.72	36.07	45.14	26.40
ระดับประเทศ	35.20	29.65	38.62	46.79	27.46

5.4.13 โรงเรียนอนุบาลบ้านชุมคำ

5.4.13.1 นโยบายและมาตรการการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส

โรงเรียนอนุบาลบ้านชุมคำ มีนักเรียนทั้งหมด 121 คน เป็นเด็กด้อยโอกาสทั้งหมด 43 คน แบ่งเป็น กลุ่มเด็กยากจน จำนวน 41 คน กลุ่มเด็กพิการ 1 คน และกลุ่มเด็กไร้สัญชาติ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 35.54 ของนักเรียนทั้งหมด นักเรียนที่ศึกษาที่โรงเรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้โรงเรียน ทั้งนี้การที่มีนักเรียนด้อยโอกาสเข้าศึกษาในสัดส่วนปานกลาง เนื่องจากพื้นที่ตำบลนาโพธิ์นั้นมีสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพียง 3 แห่ง และโรงเรียนอนุบาลบ้านชุมคำตั้งอยู่ในหมู่บ้านที่ห่างไกลจากโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาประจำตำบล จึงรองรับเด็กในพื้นที่ใกล้เคียงโรงเรียน จึงมีเด็กด้อยโอกาสเข้าศึกษาในสัดส่วนปานกลาง

โรงเรียนอนุบาลบ้านชุมคำ สนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนด้อยโอกาส ดังนี้

(1) โรงเรียนนำเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจนมาจัดการตัดเสื้อประจำโรงเรียนแจกนักเรียนทุกคนในโรงเรียน ทำให้ลดค่าใช้จ่ายด้านเสื้อผ้านักเรียนของผู้ปกครองนักเรียน

(2) โรงเรียนเน้นการเขียนภาษาไทย และจัดการสอนเสริมในการคัดลายมือให้แก่เด็กนักเรียนเป็นพิเศษ เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่ที่เข้ามาศึกษาที่โรงเรียนขาดพื้นฐานในด้านนี้ จนปัจจุบันนักเรียนในโรงเรียนส่วนใหญ่สามารถเขียนภาษาไทยได้ดี และมีลายมือที่สวยงาม

(3) โรงเรียนจัดกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน โดยครูประจำชั้นลงพื้นที่เยี่ยมบ้านนักเรียนทุกคน เพื่อดูสภาพครอบครัวนักเรียน และพูดคุยสอบถามความต้องการให้โรงเรียนช่วยเหลือดูแลนักเรียน ทำให้นักเรียนและผู้ปกครองมีความไว้วางใจและเชื่อมั่นในการดูแลนักเรียนของคุณครูและโรงเรียน

5.4.13.2 ผลต่อการตัดสินใจเลือกโรงเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครอง

การตัดสินใจเลือกเรียนที่โรงเรียนอนุบาลบ้านชุมคำของกลุ่มนักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครอง ด้วยเหตุผล 5 ลำดับที่สูงสุด โดยปัจจัยแรกที่ส่งผลต่อการเลือกเรียน คือ โรงเรียนสังกัดเทศบาลตำบลนาโพธิ์ นั้นแสดงให้เห็นว่า นักเรียนและผู้ปกครองเข้าใจบริบทของโรงเรียนว่าเป็นโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ปัจจัยต่อมา คือ โรงเรียนให้โอกาสทางการศึกษาแก่กลุ่มคนด้อยโอกาส เนื่องจากในพื้นที่ตั้งของโรงเรียนนั้นห่างไกลจากโรงเรียนประจำตำบลกว่า 7 กิโลเมตร การเดินทางไม่สะดวกโดยเฉพาะในฤดูฝน การจัดตั้งโรงเรียนก็เพื่อรองรับกลุ่มคนที่ไม่สะดวกในการเดินทางไกล และต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง นอกจากนี้เด็กนักเรียนและผู้ปกครองเห็นถึงความพร้อมของโรงเรียนในด้านอุปกรณ์ สิ่งสนับสนุนการศึกษาของโรงเรียนด้วย

นอกจากนี้นักเรียนมองว่าอาคาร สถานที่สวยงาม น่าเรียน คุณครูสอนหนังสือดี เอาใจใส่นักเรียน และเพื่อนสนิทส่วนใหญ่เลือกเรียนที่นี่ เป็นเหตุผลที่ทำให้นักเรียนเลือกเรียนที่นี่ด้วย ดังแสดงได้ตามตารางที่ 5.43

ตารางที่ 5.43

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนโรงเรียนอนุบาลบ้านชุมคำ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกโรงเรียน	
นักเรียน	ผู้ปกครองนักเรียน
1. โรงเรียนสังกัดเทศบาลตำบลนาโพธิ์	1. โรงเรียนสังกัดเทศบาลตำบลนาโพธิ์
2. โรงเรียนให้โอกาสทางการศึกษาแก่กลุ่มคนด้อยโอกาส	2. โรงเรียนให้โอกาสทางการศึกษาแก่กลุ่มคนด้อยโอกาส
3. ความพร้อมด้านอุปกรณ์ สิ่งสนับสนุนการศึกษา	3. ความพร้อมด้านอุปกรณ์ สิ่งสนับสนุนการศึกษา
4. อาคาร สถานที่ สวยงาม น่าเรียน	4. นักเรียนต้องการให้เรียนที่นี่
5. คุณครูสอนหนังสือดี เอาใจใส่นักเรียน เพื่อนสนิทส่วนใหญ่เลือกเรียนที่นี่	5. อาคาร สถานที่ สวยงาม น่าเรียน

5.4.13.3 ความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสและผู้ปกครอง

ความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักเรียนเท่ากับ 3.38 และค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนเท่ากับ 3.30 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านบุคลากร ครูผู้สอน อยู่ในระดับมาก เนื่องจากคุณครูให้การดูแลเอาใจใส่นักเรียนทั้งในด้านวิชาการ ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ รองลงมาคือความพึงพอใจในด้านระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก และด้านการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส และด้านอาคารสถานที่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ เนื่องจากโรงเรียนยังขาดความพร้อมด้านอาคารสถานที่ งบประมาณในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้อยโอกาส ทั้งนี้จะพบว่าระดับความคิดเห็นของนักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนมีค่าเฉลี่ยในระดับเดียวกันในทุกด้าน ดังแสดงได้ตามตารางที่ 5.44

ตารางที่ 5.44

ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลบ้านชุมคำ

การจัดการศึกษาของโรงเรียน	ระดับความคิดเห็นนักเรียน			ระดับความคิดเห็นผู้ปกครองนักเรียน		
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ
ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	3.05	0.50	ปานกลาง	3.09	0.95	ปานกลาง
ด้านบุคลากร ครูผู้สอน	3.82	0.72	มาก	3.46	1.05	มาก
ด้านระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียน	3.60	0.54	มาก	3.58	0.82	มาก
ด้านการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส	3.33	0.43	ปานกลาง	3.25	0.86	ปานกลาง
ภาพรวม	3.38	0.37	ปานกลาง	3.30	0.77	ปานกลาง

5.4.14 โรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดม (ศิริลักษณ์วิทยา อนุสรณ์)

5.4.14.1 นโยบายและมาตรการการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส

โรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดมมีนักเรียนทั้งหมด 58 คน เป็นเด็กด้อยโอกาส กลุ่มเด็กยากจน จำนวน 2 คน นักเรียนด้อยโอกาสคิดเป็นร้อยละ 3.45 ของนักเรียนทั้งหมด สาเหตุสำคัญที่โรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดมมีสัดส่วนนักเรียนด้อยโอกาสน้อยมากเนื่องจากในเขตพื้นที่ตำบลเมืองเดช อำเภอเดชอุดม มีโรงเรียนในระดับชั้นอนุบาล ทั้งสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน รวมทั้งสิ้น 8 แห่ง ซึ่งเป็นทางเลือกให้แก่ผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษา และโรงเรียนเปิดรับนักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 จำนวน 1 ห้องเท่านั้น และนักเรียนโดยส่วนใหญ่จะเคยศึกษาที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลเมืองเดชอุดมมาแล้ว ทั้งนี้โรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดมมีนโยบายเรียนฟรี ไม่มีค่าใช้จ่าย โดยนักเรียนทุกคนอยู่ภายใต้ นโยบายนี้ รวมถึงกลุ่มนักเรียนเด็กด้อยโอกาสด้วย ทำให้ผู้ปกครองประหยัดค่าใช้จ่ายในการเรียนของนักเรียน

5.4.14.2 ผลต่อการตัดสินใจเลือกโรงเรียนของผู้ปกครองนักเรียนด้อยโอกาส

จากการสอบถามผู้ปกครองนักเรียนด้อยโอกาสจำนวน 2 ท่าน พบว่าสาเหตุสำคัญที่ผู้ปกครองตัดสินใจให้นักเรียนเรียนที่โรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดมเนื่องจาก โรงเรียนอยู่ใกล้ที่พัก การเดินทางไปมาโรงเรียนสะดวก ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง นอกจากนี้โรงเรียนอยู่ในสังกัดเทศบาลเมืองเดชอุดม ทำให้มีค่าใช้จ่ายน้อยในการส่ง

นักเรียนเข้าเรียนที่นี่ แสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองเน้นการเลือกโรงเรียนจากปัจจัยเศรษฐกิจเป็นหลัก คือ การเดินทางสะดวก และประหยัดค่าใช้จ่าย

5.4.14.3 ความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสและผู้ปกครอง

ผู้ปกครองนักเรียนด้อยโอกาสมีความพึงพอใจต่อบุคลากร ผู้สอนมากเป็นอันดับแรก เนื่องจากมองว่าครูให้ความเอาใจใส่ ดูแลเด็กนักเรียนเป็นอย่างดี และมีความพึงพอใจต่อระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียน ที่เป็นไปตามมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สามารถสร้างพัฒนาการและทักษะการเรียนรู้ให้แก่เด็กนักเรียนได้ดี ไม่แตกต่างจากโรงเรียนอื่นๆ และมีความพึงพอใจต่อด้านอาคารสถานที่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และด้านการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาสตามลำดับ

5.4.14.4 ผลต่อสัมฤทธิ์ผลการศึกษาของนักเรียนด้อยโอกาส

โรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดมได้ทำการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในระดับปฐมวัย โดยใช้เครื่องมือประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ในสถานศึกษาสังกัดองค์ปกครองส่วนท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งการประเมินได้ใช้รูปแบบการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนใน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา

การประเมินคุณภาพการศึกษาปฐมวัย ที่มุ่งพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน โดยการประเมินได้กำหนดเกณฑ์การประเมิน/ระดับคุณภาพ สามระดับ ดังนี้

ระดับ 3 ดี	หมายถึง	ปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่ว
ระดับ 2 ปานกลาง	หมายถึง	ปฏิบัติได้แต่ยังไม่คล่องแคล่ว
ระดับ 1 ควรส่งเสริม	หมายถึง	ปฏิบัติได้แต่ขาดการให้ความช่วยเหลือ
ระดับคุณภาพตามค่าเฉลี่ย ดังนี้		
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	2.50 – 3.00	ระดับ 3
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.50 – 2.49	ระดับ 2
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.00 – 1.49	ระดับ 1

ผลการประเมินนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 และชั้นอนุบาลปีที่ 2 แสดงได้ตามตารางที่ 5.45

ตารางที่ 5.45

ผลการประเมินพัฒนาการนักเรียนโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดม

ลำดับ	ห้องเรียน	ผลการประเมินพัฒนาการ			
		1. พัฒนาการ ด้านร่างกาย	2. พัฒนาการ ด้านอารมณ์ จิตใจ	3. พัฒนาการ ด้านสังคม	4. พัฒนาการ ด้านสติปัญญา
1	อนุบาล 1	3	3	3	3
2	อนุบาล 2/1	3	3	3	3
3	อนุบาล 2/2	3	3	3	3
รวม		3	3	3	3
เฉลี่ย		3	3	3	3
สรุปพัฒนาการ		3	3	3	3

ที่มา: รายงานการประเมินตนเอง (Self Assessment Report) ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดม (ศิริลักษณ์วิทยา อนุสรณ์)

ผลการประเมินพัฒนาการนักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 จำนวนนักเรียน 24 คน และระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวนนักเรียน 34 คน พบว่า

- (1) ด้านร่างกาย นักเรียนมีพัฒนาการเฉลี่ย 3.00 อยู่ในระดับ ดี
- (2) ด้านอารมณ์ นักเรียนมีพัฒนาการเฉลี่ย 3.00 อยู่ในระดับ ดี
- (3) ด้านสังคม นักเรียนมีพัฒนาการเฉลี่ย 3.00 อยู่ในระดับ ดี
- (4) ด้านสติปัญญา นักเรียนมีพัฒนาการเฉลี่ย 3.00 อยู่ในระดับ ดี

จากผลการประเมินพัฒนาการนักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 และ 2 นั้น นักเรียนทุกคนมีพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา อยู่ในระดับดีทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนไม่ว่าจะเป็นนักเรียนทั่วไป หรือนักเรียนด้อยโอกาสไม่มีความแตกต่างกัน

5.5 การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส

5.5.1 แนวโน้มกลุ่มเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งสามแห่ง เมื่อเปรียบเทียบระหว่างปีการศึกษา 2552 และปีการศึกษา 2558 พบว่าจำนวนเด็กด้อยโอกาสเพิ่ม

มากขึ้นในโรงเรียนส่วนใหญ่ ยกเว้น โรงเรียนนาคำวิทยา โรงเรียนโนนกลางวิทยาคม โรงเรียนพิบูลมังสาหาร โรงเรียนไร่ไธ้ประชาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีจำนวนเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนลดลง อย่างไรก็ตามหากเทียบสัดส่วนนักเรียนด้อยโอกาสต่อนักเรียนทั้งหมดในทุกโรงเรียน จะพบว่าโรงเรียนทั้งสิบสี่แห่ง มีสัดส่วนนักเรียนด้อยโอกาสเพิ่มมากขึ้น โดยโรงเรียนแก้งเหนือพิทยาคมมีสัดส่วนนักเรียนด้อยโอกาสต่อนักเรียนทั้งหมดเพิ่มขึ้นสูงที่สุด คือ ร้อยละ 20.31 และโรงเรียนพิบูลมังสาหารมีสัดส่วนนักเรียนด้อยโอกาสต่อนักเรียนทั้งหมดเพิ่มขึ้นต่ำที่สุด คือ ร้อยละ 0.81 เนื่องจากโรงเรียนพิบูลมังสาหารเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีชื่อเสียง และได้เริ่มใช้นโยบายรับนักเรียนด้วยวิธีการสอบคัดเลือกทั้งหมดและลดจำนวนนักเรียนต่อห้องลง ทำให้กลุ่มคนที่เข้าเรียนในโรงเรียนมักจะมีความพร้อมทางฐานะทางเศรษฐกิจในระดับหนึ่ง จึงมีจำนวนเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนลดลง และมีสัดส่วนนักเรียนด้อยโอกาสต่อนักเรียนทั้งหมดเพิ่มขึ้นต่ำที่สุด ดังแสดงได้ตามตารางที่ 5.46

ตารางที่ 5.46

จำนวนนักเรียนและนักเรียนด้อยโอกาสในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปีการศึกษา 2552 และ 2558

ลำดับ	โรงเรียน	ปีการศึกษา 2552			ปีการศึกษา 2558		
		นักเรียนทั้งหมด	กลุ่มด้อยโอกาส	ร้อยละ	นักเรียนทั้งหมด	กลุ่มด้อยโอกาส	ร้อยละ
1	แก้งเหนือพิทยาคม	539	345	64.01	421	355	84.32
2	นาคำวิทยา	339	280	82.60	217	199	91.71
3	นาสะไมพิทยาคม	319	257	80.56	407	381	93.61
4	น้ำขุ่นวิทยา	1,073	486	45.29	938	546	58.21
5	โนนกลางวิทยาคม	245	145	59.18	217	143	65.90
6	บัวงามวิทยา	709	317	44.71	832	413	49.64
7	เบ็ตต์ตูเมน 2 ช่องเม็ก	820	751	91.59	848	813	95.87
8	พิบูลมังสาหาร	3,830	905	23.63	3,195	781	24.44
9	ไร่ไธ้ประชาคม	519	458	88.25	500	456	91.20
10	หนองบัวฮีวิทยาคม	345	206	59.71	328	218	66.46
11	ห้วยข่าพิทยาคม	483	441	91.30	452	448	99.12

ลำดับ	โรงเรียน	ปีการศึกษา 2552			ปีการศึกษา 2558		
		นักเรียน ทั้งหมด	กลุ่มด้อย โอกาส	ร้อยละ	นักเรียน ทั้งหมด	กลุ่มด้อย โอกาส	ร้อยละ
12	เหล่างามพิทยาคม	544	429	78.86	542	436	80.44
13	อนุบาลบ้านชุมคำ	16	5	31.25	121	43	35.54
14	อนุบาลเทศบาล เมืองเดชอุดม	20	0	0.00	58	2	3.45

เมื่อจำแนกกลุ่มนักเรียนด้อยโอกาสที่เรียนในโรงเรียนทั้งสิบสี่แห่ง จะพบว่า ในปีการศึกษา 2558 นักเรียนเกือบทั้งหมดเป็นนักเรียนกลุ่มยากจน มีเพียงนักเรียนโรงเรียนเบ็ญที่ตุเมน 2 ช่องเม็กจำนวน 1 คนที่เป็นกลุ่มนักเรียนต่างด้าว โดยนักเรียนมีสัญชาติลาว และโรงเรียนอนุบาลบ้านชุมคำมีกลุ่มเด็กด้อยโอกาส ที่เป็นเด็กพิการจำนวน 1 คน และเด็กไร้สัญชาติ 1 คน อาจเนื่องด้วยทั้งสองโรงเรียนอยู่ติดพื้นที่ชายแดนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และเด็กเหล่านี้มาอาศัยในพื้นที่ ผู้ปกครองจึงส่งเข้ามาเรียนในโรงเรียน อย่างไรก็ตามในปีการศึกษา 2552 พบว่านักเรียนด้อยโอกาสทั้งหมดเป็นกลุ่มนักเรียนยากจน แสดงให้เห็นว่ากลุ่มนักเรียนด้อยโอกาสส่วนใหญ่ที่เรียนในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นกลุ่มเด็กยากจน

โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีและโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดมไม่มีเด็กนักเรียนพิการซึ่งเป็นกลุ่มผู้ด้อยโอกาสกลุ่มใหญ่รองลงมาจากเด็กยากจนเรียนในโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนมีนโยบายไม่รับนักเรียนผู้พิการเข้าเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไป เช่นเดียวกับโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากมองว่าโรงเรียนไม่มีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนผู้พิการได้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ของเด็กพิการ ซึ่งต้องใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ สื่อการสอนเฉพาะ และต้องมีบุคลากรสำหรับดูแลนักเรียนผู้พิการ โดยเฉพาะอีกด้วย อีกทั้งในส่วนการจัดการเรียนการสอนให้ผู้พิการนั้น โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีครูผู้ช่วยเป็นบุคลากรสำหรับดูแลนักเรียนผู้พิการโดยเฉพาะ ซึ่งนักเรียนผู้พิการจะได้เรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้เป็นอย่างดี และจังหวัดอุบลราชธานีมีสถานศึกษาจัดการศึกษาพิเศษเพื่อเด็กพิการและผู้ด้อยโอกาส อยู่ภายใต้การดูแลของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ 2 แห่ง คือ โรงเรียนอุบลปัญญานุกูล จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นโรงเรียนเฉพาะความพิการด้านสติปัญญา และ ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 10 จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นศูนย์การศึกษาพิเศษ เพื่อพัฒนาสมรรถภาพเด็กพิการ ซึ่งสามารถดูแลนักเรียนผู้

พิจารณาได้ดีกว่า โดยหากมีผู้พิจารณาสมัครเรียน ทางโรงเรียนจะแนะนำให้ไปเรียนในโรงเรียนเหล่านี้แทน

นอกจากนี้ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีมีโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 32 จังหวัดอุบลราชธานี ที่ดูแลเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา 10 ประเภท ได้แก่ เด็กที่ถูกบังคับให้ขายแรงงาน เด็กเร่ร่อน เด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงกับธุรกิจทางเพศหรือโสเภณีเด็ก เด็กที่ถูกทอดทิ้ง/กำพร้า เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ เด็กยากจน (มากเป็นพิเศษ) เด็กในชนกลุ่มน้อย เด็กกลุ่มเสี่ยงที่มีปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติด เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่สังคมรังเกียจ และเด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยรับนักเรียนแบบอยู่ประจำ เป็นลักษณะการศึกษาสงเคราะห์ เป็นหนึ่งหน่วยงานที่รองรับกลุ่มเด็กด้อยโอกาสบางส่วนในพื้นที่จังหวัดแล้ว

อย่างไรก็ดีหากเรานำข้อมูลกลุ่มตัวอย่างเด็กด้อยโอกาส ซึ่งเป็นกลุ่มนักเรียนยากจนมาวิเคราะห์ เราจะพบว่าภายใต้ความยากจนนั้น เด็กเหล่านี้ก็มีความด้อยโอกาสอื่นแฝงอยู่ด้วย อาทิ ประเด็นความไม่สมบูรณ์ของครอบครัว โดยพบว่า นักเรียนโรงเรียนสังกัดองค์กรบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีร้อยละ 24.30 บิดามารดาหย่าร้างกัน บิดาหรือมารดาเสียชีวิต ร้อยละ 6.1 และนักเรียนอาศัยกับญาติพี่น้องร้อยละ 27.50 ส่วนนักเรียนโรงเรียนอนุบาลบ้านชุมคำมีบิดามารดาหย่าร้างกันร้อยละ 25.0 และนักเรียนอาศัยกับญาติพี่น้องสูงถึงร้อยละ 33.40 และนักเรียนโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดม บิดามารดาหย่าร้างร้อยละ 50 แต่นักเรียนอาศัยอยู่กับบิดา/มารดา

จากข้อมูลผู้ปกครองนักเรียนด้อยโอกาสพบว่า ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนสังกัดองค์กรบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีมีภูมิลำเนาจังหวัดอุบลราชธานี ร้อยละ 97.40 โดยประกอบอาชีพเกษตรกรร้อยละ 66 ผู้ปกครองจบการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 50 และรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 50 ในส่วนผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนอนุบาลบ้านชุมคำมีภูมิลำเนาจังหวัดอุบลราชธานี ร้อยละ 97.9 ผู้ปกครองร้อยละ 81 ประกอบอาชีพเกษตรกร โดยจบการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 73.80 และมีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 27.3 ขณะที่ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดมมีภูมิลำเนาจังหวัดอุบลราชธานี ประกอบอาชีพค้าขายร้อยละ 50 และอาชีพรับจ้างทั่วไปร้อยละ 50 และมีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 8,500 บาทต่อเดือน

แม้การรับนักเรียนด้อยโอกาสศึกษาในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเน้นไปที่กลุ่มยากจนเป็นส่วนใหญ่ ตามความพร้อมของสถานศึกษา แต่ในกลุ่มเด็กด้อยโอกาสกลุ่มยากจนนั้นก็ยังมีความด้อยโอกาสด้านปัญหาครอบครัวซ่อนอยู่ด้วย เพื่อช่วยแก้ไขปัญหานี้ของนักเรียนด้อยโอกาส โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องมีนโยบายในการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส

5.5.2 นโยบายการเพิ่มโอกาสในการเข้าเรียนของนักเรียนด้อยโอกาส

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนด้อยโอกาส โดยนโยบายต่างๆ ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกโรงเรียนของนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 5.47

ตารางที่ 5.47

นโยบายเพิ่มโอกาสในการเข้าเรียนของนักเรียนด้อยโอกาสกับการตัดสินใจเลือกโรงเรียน

ลำดับ	โรงเรียน	นโยบาย	การตัดสินใจเลือกโรงเรียน	
			นักเรียน	ผู้ปกครอง
1	แก้งเหนือพิทยาคม	1. รถรับส่งนักเรียน 2.ทุนการศึกษา 3. ระบบเยี่ยมบ้าน	1. เดินทางสะดวก 2. ประหยัด ค่าใช้จ่าย 3. ครูสอนดี เอาใจ ใส่นักเรียน	1. เดินทางสะดวก 2. ประหยัด ค่าใช้จ่าย 3. ครูสอนดี เอาใจ ใส่นักเรียน
2	นาคำวิทยา	1. รถรับส่งนักเรียน 2. ทุนการศึกษา 3. ระบบเยี่ยมบ้าน	1. ประหยัด ค่าใช้จ่าย 2. เดินทางสะดวก 3. ครูสอนดี เอาใจ ใส่นักเรียน	1. เดินทางสะดวก 2. ประหยัด ค่าใช้จ่าย 3. ครูสอนดี เอาใจ ใส่นักเรียน
3	นาสะไมพิทยาคม	1. ให้เงินอุดหนุนนักเรียน โดยตรง 2. ระบบเยี่ยมบ้าน	1. เดินทางสะดวก 2. ประหยัด ค่าใช้จ่าย	1. เดินทางสะดวก 2. ประหยัด ค่าใช้จ่าย 3. ครูสอนดี เอาใจ ใส่นักเรียน
4	น้ำขุ่นวิทยา	1. รถรับส่งนักเรียน 2. อาหารกลางวัน 3. ทุนการศึกษา 4. ระบบเยี่ยมบ้าน	1. เดินทางสะดวก 2. ประหยัด ค่าใช้จ่าย 3. ครูสอนดี เอาใจ ใส่นักเรียน	1. เดินทางสะดวก 2. ประหยัด ค่าใช้จ่าย 3. ครูสอนดี เอาใจ ใส่นักเรียน

ลำดับ	โรงเรียน	นโยบาย	การตัดสินใจเลือกโรงเรียน	
			นักเรียน	ผู้ปกครอง
5	โนนกลางวิทยาคม	1. ให้เงินอุดหนุนนักเรียนโดยตรง 2.ทุนการศึกษา 3. ระบบเยี่ยมบ้าน	1. เดินทางสะดวก 2. ประหยัด ค่าใช้จ่าย 3. ครูสอนดี เอาใจ ใส่นักเรียน	1. เดินทางสะดวก 2. ประหยัด ค่าใช้จ่าย 3. ครูสอนดี เอาใจ ใส่นักเรียน
6	บัวงามวิทยา	1. ให้เงินอุดหนุนนักเรียนโดยตรง 2. ทุนการศึกษา 3. ระบบเยี่ยมบ้าน	1. เดินทางสะดวก 2. ประหยัด ค่าใช้จ่าย 3. ครูสอนดี เอาใจ ใส่นักเรียน	1.เดินทางสะดวก 2. ประหยัด ค่าใช้จ่าย
7	เบ็ตต์คูเมน 2 ช่องเม็ก	1. รถรับส่งนักเรียน 2. อุปกรณ์การเรียน 3. ทุนการศึกษา 4. ระบบเยี่ยมบ้าน	1. เดินทางสะดวก 2. ครูสอนดี เอาใจ ใส่นักเรียน 3. ประหยัด ค่าใช้จ่าย	1. เดินทางสะดวก 2. ประหยัด ค่าใช้จ่าย 3. ครูสอนดี เอาใจ ใส่นักเรียน
8	พิบูลมังสาหาร	1. รถรับส่งนักเรียน 2. เงินช่วยเหลือพิเศษ 3. ทุนการศึกษา 4. ระบบเยี่ยมบ้าน	1. ครูสอนดี เอาใจ ใส่นักเรียน 2. ประหยัด ค่าใช้จ่าย 3. เดินทางสะดวก	1. ครูสอนดี เอาใจ ใส่นักเรียน 2. ประหยัด ค่าใช้จ่าย
9	ไร่ไธ้ประชาคม	1. ให้เงินอุดหนุนนักเรียนโดยตรง 2. ระบบเยี่ยมบ้าน	1. เดินทางสะดวก 2. ประหยัด ค่าใช้จ่าย 3. ครูสอนดี เอาใจ ใส่นักเรียน	1. เดินทางสะดวก 2. ประหยัด ค่าใช้จ่าย 3. ครูสอนดี เอาใจ ใส่นักเรียน
10	หนองบัวฮีวิทยาคม	1. รถรับส่งนักเรียน 2. ระบบเยี่ยมบ้าน	1. ประหยัด ค่าใช้จ่าย 2. เดินทางสะดวก	1. เดินทางสะดวก 2. ประหยัด ค่าใช้จ่าย

ลำดับ	โรงเรียน	นโยบาย	การตัดสินใจเลือกโรงเรียน	
			นักเรียน	ผู้ปกครอง
			3. ครูสอนดี เอาใจใส่นักเรียน	3. ครูสอนดี เอาใจใส่นักเรียน
11	ห้วยข้าพิทยาคม	1. รดรับส่งนักเรียน 2. ลดรายจ่ายอุปกรณ์ค่าเสื้อผ้า และกระเป๋านักเรียน 3. ทุนการศึกษา 4. ระบบเยี่ยมบ้าน	1. เดินทางสะดวก 2. ประหยัดค่าใช้จ่าย 3. ครูสอนดี เอาใจใส่นักเรียน	1. เดินทางสะดวก 2. ประหยัดค่าใช้จ่าย 3. ครูสอนดี เอาใจใส่นักเรียน
12	เหล่างามพิทยาคม	1. ให้เงินอุดหนุนนักเรียนโดยตรง 2. ทุนการศึกษา 3. ระบบเยี่ยมบ้าน	1. เดินทางสะดวก 2. ประหยัดค่าใช้จ่าย	1. เดินทางสะดวก 2. ประหยัดค่าใช้จ่าย
13	อนุบาลบ้านชุมคำ	1. เสื้อชุดประจำโรงเรียน 2. ระบบเยี่ยมบ้าน	1. ให้โอกาสการศึกษาแก่กลุ่มคนด้อยโอกาส 2. ความพร้อมด้านสิ่งสนับสนุนการศึกษา 3. ครูสอนดี เอาใจใส่นักเรียน	1. ให้โอกาสการศึกษาแก่กลุ่มคนด้อยโอกาส 2. ความพร้อมด้านสิ่งสนับสนุนการศึกษา
14	อนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดม	1. เรียนฟรี ไม่มีค่าใช้จ่าย		1. เดินทางสะดวก 2. ประหยัดค่าใช้จ่าย

นโยบายสำคัญของโรงเรียนทุกแห่งในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี และโรงเรียนอนุบาลบ้านชุมคำ คือ ระบบการเยี่ยมบ้านนักเรียน เป็นการมอบหมายให้คุณครูประจำชั้นของนักเรียนเดินทางไปเยี่ยมครอบครัวของนักเรียนที่บ้าน เพื่อให้คุณครูประจำชั้นทราบชีวิตความ

เป็นอยู่ของนักเรียน สอบถามพฤติกรรมนักเรียนจากผู้ปกครอง และนำมาใช้ในการดูแลนักเรียนที่โรงเรียนต่อไป โดยหากนักเรียนมีความเดือดร้อน ยากลำบากมาก จะได้รับการดูแลจากคุณครูเป็นพิเศษ รวมถึงมีโอกาสได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษจากโรงเรียนด้วย สอดคล้องกับปัจจัยการเลือกโรงเรียนด้วยเหตุผลครูสอนดี เอาใจใส่นักเรียน ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการเลือกโรงเรียนของนักเรียนด้วยโอกาส

การให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนด้วยโอกาสของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี โดยทุนการศึกษาเหล่านี้นี้มาจากมูลนิธิ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน โรงเรียน คณะครูในโรงเรียน ตลอดจนผู้มีจิตศรัทธาบริจาค โดยให้เป็นเงินทุนสำหรับนักเรียนด้วยโอกาสยากจน ขาดแคลนทุนทรัพย์ สอดคล้องกับสภาพเด็กด้วยโอกาสที่ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนักเรียนยากจน การให้ทุนดังกล่าวส่งผลต่อการเลือกโรงเรียนในด้านการประหยัดค่าใช้จ่าย เนื่องจากได้รับทุนการศึกษาจากการจัดสรรของโรงเรียน ทำให้นักเรียนมีค่าใช้จ่ายในการเรียนลดลง สามารถช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายของครอบครัวได้อีกด้วย

โรงเรียนทุกแห่งในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีได้รับการจัดสรรงบประมาณเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจน โดยโรงเรียนมีแนวทางในการจัดสรรงบประมาณ 4 แนวทาง สำหรับนักเรียนด้วยโอกาสในโรงเรียน ดังนี้

(1) การจัดสรรเงินให้กับนักเรียนด้วยโอกาสโดยตรง นักเรียนสามารถนำเงินไปใช้จ่ายได้เองตามความเหมาะสม โดยพิจารณาตามความด้วยโอกาสของนักเรียน และจ่ายให้ตามจำนวนนักเรียนด้วยโอกาสที่ได้รับการจัดสรรเงิน หรือนำเงินทั้งหมดมาหารเฉลี่ยให้นักเรียนด้วยโอกาสในโรงเรียนทั้งหมด เนื่องจากมีนักเรียนด้วยโอกาสมากกว่าจำนวนเงินที่ได้รับจัดสรร

(2) การนำเงินส่วนนี้มาจ่ายให้รถโดยสารประจำทางรับส่งนักเรียนด้วยโอกาสไปกลับโรงเรียน หรือเป็นค่าใช้จ่ายในการเติมน้ำมันรถและซ่อมบำรุงรถของโรงเรียนที่ใช้รับส่งนักเรียนด้วยโอกาสไปกลับโรงเรียน

(3) การนำเงินส่วนนี้มาจัดสรรเป็นค่าอาหารกลางวันให้กับนักเรียนด้วยโอกาส

(4) การให้เงินช่วยเหลือพิเศษสำหรับนักเรียนที่มีความจำเป็นเดือดร้อนมากเป็นพิเศษ

(5) การลดรายจ่ายอุปกรณ์ ค่าเสื้อผ้า และกระเป๋านักเรียน โดยจัดซื้อ และมอบให้แก่เด็กนักเรียนด้วยโอกาส

ทั้งนี้โรงเรียนอนุบาลบ้านชุมคำ ได้นำเงินส่วนนี้มาตัดเสื้อประจำโรงเรียนแจกนักเรียนทุกคนในโรงเรียน

จากนโยบายการจัดสรรเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจน ในโรงเรียนต่างๆ จะพบว่ามีแนวทางที่หลากหลายในการจัดบริการแก่เด็กนักเรียนผู้ด้อยโอกาส แสดงให้เห็นถึงความเป็นอิสระในเชิงนโยบายของผู้บริหารโรงเรียนที่สามารถดำเนินการได้ เพื่อผลประโยชน์ของนักเรียนเป็นสำคัญ และนโยบายเหล่านี้เองก็เป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจเลือกเรียนที่โรงเรียน ด้วยเหตุผล การเดินทางสะดวก และการประหยัดค่าใช้จ่าย เพราะนักเรียนด้อยโอกาสจะได้รับการบริการในส่วนนี้ สามารถอำนวยความสะดวกในการเดินทางไปกลับโรงเรียน และประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ตลอดจนการรับประทานอาหารกลางวันฟรี หรือมีอุปกรณ์ เครื่องแบบ กระเป๋านักเรียน ตลอดจนให้เงินนักเรียนไปใช้จ่ายเพื่อการเรียนโดยบริหารจัดการด้วยตนเอง สามารถลดค่าใช้จ่ายของครอบครัวในการให้นักเรียนเข้าเรียนที่โรงเรียนได้เป็นอย่างดี

ในส่วนโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดม ใช้นโยบายเรียนฟรีไม่เสียค่าใช้จ่าย โดยใช้งบประมาณของเทศบาลทั้งหมด ผู้ปกครองไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ก็เป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้ปกครองเลือกส่งลูกมาเรียนที่โรงเรียน เพราะการประหยัดค่าใช้จ่าย และเดินทางสะดวก

5.5.3 นโยบายเพิ่มระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของนักเรียนด้อยโอกาส

โรงเรียนสังกัดการบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีมีนโยบายในการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาแก่นักเรียนด้อยโอกาส ดังนี้

โรงเรียนนาคำวิทยาจัดโครงการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โครงการความเป็นเลิศทางวิชาการ โครงการพัฒนางานแนะแนว และโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

โรงเรียนบัวงามวิทยาลงนามความร่วมมือกับ วิทยาลัยเกษตรกรรมอุบลราชธานี ในการจัดการเรียนการสอนเกษตรกรรม และคอมพิวเตอร์ธุรกิจ โดยเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจะเรียนด้านวิชาการที่โรงเรียน และเรียนด้านวิชาชีพที่วิทยาลัยเกษตรกรรมอุบลราชธานี ควบคู่กัน เมื่อนักเรียนจบการศึกษาจะได้คุณวุฒิ 2 ด้าน คือ มัธยมศึกษาปีที่ 6 และประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และจัดตั้งบัวงามฟุตบอลอะคาเดมี่ เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กด้อยโอกาสที่สนใจฟุตบอล ได้ฝึกทักษะการเล่นฟุตบอล มีการปรับปรุงอาคารฝึกงานข้างเดิม เป็นหอพักให้นักเรียนกลุ่มนี้ โดยมีครูผู้รับผิดชอบดูแลโดยเฉพาะ โดยทีมฟุตบอลของโรงเรียนสามารถคว้ารางวัลชนะเลิศการแข่งขันฟุตบอลในระดับภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วย

โรงเรียนเบ็ญตึ๊ดตูเมน 2 ชองเม็ก จัดหลักสูตร SBMLD คือ การฝึกเด็กที่มีความสนใจเฉพาะ เช่น การประกอบอาชีพ ตามท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน เน้นตามความต้องการของเด็ก สัปดาห์ละหนึ่งครั้ง คือ การทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่ เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กมีความรู้นำไปประกอบอาชีพในอนาคตได้

โรงเรียนห้วยข้าพิทยาคม จัดหลักสูตร SBMLD คือ การฝึกเด็กที่มีความสนใจเฉพาะ เช่น การเพาะเห็ด การเพาะพันธุ์ปลา เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กมีความรู้นำไปประกอบอาชีพในอนาคตได้

โรงเรียนเหล่างามพิทยาคมส่งเสริมทักษะอาชีพแก่นักเรียน โดยได้จัดทำหลักสูตร 5 หลักสูตร เพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศแก่นักเรียน โดยหลักสูตรผ่านการประเมินจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้แก่ หลักสูตรเสริมสวยหลักสูตรอาหารไทย หลักสูตรกีตาร์ หลักสูตรเปตอง และหลักสูตรตะกร้อ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ สามารถนำไปประกอบอาชีพในอนาคตได้

นอกจากนี้โรงเรียนอื่นๆ ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีมีการจัดการดูแลกลุ่มเด็กด้อยโอกาสที่เข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นพิเศษในกลุ่มที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนภาษาไทยได้คล่องแคล่ว โดยมีการจัดสอนพิเศษแบบไม่คิดค่าใช้จ่ายโดยคุณครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยในช่วงเวลาพักกลางวันและช่วงเย็น เป็นเวลาประมาณ 1 เดือนแรกหลังจากเปิดภาคการศึกษาต้นในแต่ละปี เพื่อให้นักเรียนกลุ่มนี้สามารถพัฒนาทักษะการอ่าน การเขียนภาษาไทยได้ และจัดการสอนเสริมในรายวิชาภาษาอังกฤษ และภาษาจีนให้กับนักเรียนทุกคน โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย และโรงเรียนอื่นๆ กำลังพัฒนาหลักสูตรโดยใช้แนวคิด SBMLD เพื่อให้นักเรียนมีทักษะวิชาชีพไปใช้ประกอบอาชีพในอนาคตได้

ผลจากการมีนโยบายเพิ่มระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาแก่นักเรียนด้อยโอกาสนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนรายวิชา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และภาษาอังกฤษ สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี ระดับจังหวัดอุบลราชธานี ระดับสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และระดับประเทศ แต่รายวิชาภาษาไทยมีค่าคะแนนสูงกว่าเพียงคะแนนเฉลี่ยระดับโรงเรียนสังกัด อบจ.อุบลราชธานี และน้อยกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับจังหวัดอุบลราชธานี ระดับสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และระดับประเทศ รายละเอียดดังตารางที่ 5.48

ตารางที่ 5.48

คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา (O – NET) ของนักเรียนด้อยโอกาส

ผลสัมฤทธิ์ทาง การศึกษา(O – NET)	คะแนนเฉลี่ย				
	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	สังคมศึกษาฯ	ภาษาอังกฤษ
นักเรียนด้อยโอกาส	43.6	34.4	41.5	48.2	33.6
โรงเรียน	43.10	15.92	29.18	32.00	17.87
จังหวัด	48.28	18.90	30.91	34.73	20.79
สังกัด	45.78	17.46	29.97	33.32	18.95
ประเทศ	50.76	21.74	32.54	36.53	23.44

โรงเรียนอนุบาลบ้านชุมคำ มีนโยบายการเรียนการสอนเพื่อเด็กด้อยโอกาส โดยเน้นการเขียนภาษาไทย การคัดลายมือให้นักเรียนเป็นพิเศษ เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่ที่เข้ามาศึกษาที่โรงเรียนขาดพื้นฐานในด้านนี้ จนปัจจุบันนักเรียนในโรงเรียนส่วนใหญ่สามารถเขียนภาษาไทยได้ดี และมีลายมือที่สวยงาม

โรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดมจัดการเรียนการสอน โดยมีหลักการและขอบข่ายกิจกรรมประจำวัน 6 กิจกรรมหลัก ประกอบด้วย กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ (กิจกรรมวงกลม) กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเสรี กิจกรรมกลางแจ้ง และกิจกรรมเกมการศึกษา ผลการเรียนรู้ของนักเรียนพบว่า นักเรียนทุกคนมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา อยู่ในระดับดี

จากการศึกษาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี เราจะพบว่าโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเพิ่มโอกาสการศึกษาให้กลุ่มนักเรียนด้อยโอกาส ทั้งการเพิ่มโอกาสในการเข้าเรียนในโรงเรียนที่มีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้น โอกาสในการได้รับการดูแล เอาใจใส่จากโรงเรียน โอกาสในการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตลอดจนโอกาสในการได้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ดีนั้นแสดงให้เห็นว่ากลุ่มผู้ด้อยโอกาสได้รับโอกาสการศึกษาเพิ่มขึ้นผ่านการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บทที่ 6

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการเพิ่มโอกาส การศึกษาของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส สามารถสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

6.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการเพิ่มโอกาส การศึกษาของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการจัดการศึกษาขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย (2) เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการ เพิ่มโอกาสการศึกษาของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส และ (3) เสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการเพิ่มโอกาส การศึกษาแก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาส โดยศึกษาการจัดการศึกษาในระบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

ประชากรในการศึกษา คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบหลายชั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีสัดส่วนนักเรียน ด้อยโอกาสต่อเด็กและเยาวชนด้อยโอกาสในพื้นที่ 3 กลุ่ม คือ สัดส่วนต่ำ ปานกลาง และสูง อัน ได้แก่ เทศบาลเมืองเดชอุดม เทศบาลตำบลนาโพธิ์ และองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานีตามลำดับ

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ผู้บริหารองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน การสนทนากลุ่มระหว่างผู้อำนวยการโรงเรียน และรองผู้อำนวยการโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี และใช้แบบสอบถามเก็บ ข้อมูลจากนักเรียนด้อยโอกาส 396 คน และผู้ปกครองนักเรียนด้อยโอกาส จำนวน 392 คน โดย สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

(1) ปี 2557 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีจัดการศึกษาในระบบตั้งแต่ระดับชั้นก่อน ประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย ประกาศนียบัตรวิชาชีพ และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง มีโรงเรียนในสังกัดทั้งสิ้น 1,466 โรงเรียน จากเดิมที่ได้รับการ ถ่ายโอนโรงเรียนจากกระทรวงศึกษาธิการระหว่างปี 2549 – 2557 จำนวน 485 แห่ง โดยเทศบาล ตำบลมีแนวโน้มการเพิ่มโรงเรียนในสังกัดสูงสุด ผลการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เมื่อดูคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระหว่างปี 2555 – 2558

มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น แต่เมื่อเทียบกับสถานศึกษาในสังกัดอื่นๆ ในปี 2558 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีคะแนนอยู่ในลำดับท้ายเกือบทุกระดับชั้น แต่อย่างไรก็ดีสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากกว่าร้อยละ 87 ได้รับการรับรองการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสอง (พ.ศ. 2549 - 2553) โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

(2) การจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งสามแห่ง เมื่อเปรียบเทียบระหว่างปีการศึกษา 2552 และปีการศึกษา 2558 พบว่าสัดส่วนนักเรียนด้อยโอกาสต่อนักเรียนทั้งหมดในทุกโรงเรียนมีจำนวนเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบนักเรียนด้อยโอกาสมากขึ้น และผู้ปกครองให้ความไว้วางใจให้บุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น

(3) นโยบายการเพิ่มโอกาสการศึกษาแก่นักเรียนด้อยโอกาส นโยบายสำคัญของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี และโรงเรียนอนุบาลบ้านชุมคำ คือ ระบบการเยี่ยมบ้านนักเรียน สอดคล้องกับปัจจัยการเลือกโรงเรียนด้วยเหตุผลครูสอนดี เอาใจใส่นักเรียน นโยบายการให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนด้อยโอกาสของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี สอดคล้องกับสภาพเด็กด้อยโอกาสที่ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนักเรียนยากจน และส่งผลต่อการเลือกโรงเรียนในด้านการประหยัดค่าใช้จ่าย นโยบายการจัดสรรงบประมาณเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจนของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี และโรงเรียนอนุบาลบ้านชุมคำ เป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจเลือกเรียนที่โรงเรียนด้วยเหตุผลการเดินทางสะดวก และการประหยัดค่าใช้จ่าย และนโยบายของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดม ใช้นโยบายเรียนฟรีไม่เสียค่าใช้จ่าย เป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้ปกครองเลือกส่งลูกมาเรียนที่โรงเรียน เพราะการประหยัดค่าใช้จ่าย และเดินทางสะดวก

(4) โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีมีนโยบายและมาตรการในการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาแก่นักเรียนด้อยโอกาส โดยจัดโครงการความเป็นเลิศทางวิชาการ เปิดหลักสูตรคู่ขนานร่วมกับวิทยาลัยเกษตรกรรมอุบลราชธานี ในการจัดการเรียนการสอนเกษตรกรรม และคอมพิวเตอร์ธุรกิจ จัดตั้งบ่วงามฟุตบอลละคาเดมี ให้เด็กด้อยโอกาสที่สนใจฟุตบอลได้ฝึกทักษะการเล่นฟุตบอล จัดหลักสูตร SBMLD คือ การฝึกเด็กที่มีความสนใจเฉพาะ เช่น การประกอบอาชีพตามท้องถิ่น และจัดสอนพิเศษภาษาไทยให้กลุ่มเด็กด้อยโอกาสที่เข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นพิเศษในกลุ่มที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนภาษาไทยได้ และจัดการสอนเสริมในรายวิชาภาษาอังกฤษ และภาษาจีนให้กับนักเรียนทุกคน โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ผลการจัดการศึกษาพบว่า นักเรียนด้อยโอกาสโรงเรียนสังกัด อบจ.อุบลราชธานี มีคะแนนผลการทดสอบระดับชาติขึ้น

พื้นฐาน (O-NET) รายวิชา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และภาษาอังกฤษ สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับโรงเรียน ระดับจังหวัด ระดับสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และระดับประเทศ และโรงเรียนอนุบาลบ้านขุมคำสอนเขียนภาษาไทยและการคัดลายมือให้นักเรียนเป็นพิเศษ ทำให้นักเรียนสามารถเขียนภาษาไทยได้ดี และมีลายมือที่สวยงาม โรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดมจัดการเรียนการสอน โดยมีหลักการและขอบข่ายกิจกรรมประจำวัน 6 กิจกรรมหลัก ทำให้นักเรียนทุกคนมีพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา อยู่ในระดับดีทั้งหมด

6.2 อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการเพิ่มโอกาสการศึกษาของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส นั้นสามารถอภิปรายผลการศึกษา ได้ดังนี้

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งสามแห่งทำหน้าที่จัดบริการสาธารณะด้านการศึกษาให้แก่ประชาชนในพื้นที่ เนื่องจากได้รับการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการ และตอบสนองความต้องการของประชาชนที่ต้องการให้มีโรงเรียนในพื้นที่ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งสามแห่งได้จัดสรรงบประมาณร้อยละ 20 เพื่อจัดบริการสาธารณะด้านการศึกษา เป็นการเพิ่มเติมให้บริการสาธารณะของท้องถิ่นมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานของคริสตินา คิส-เคโตส์ และ บอมแบง ซูฮานโก ซิฮาเยอร์ (Krisztina Kis-Katos & Bambang Suharnoko Sjahrir, 2013) ที่พบว่าการตอบสนองของรัฐบาลท้องถิ่นในด้านการลงทุนด้านการศึกษามีเพิ่มขึ้นเมื่อมีการกระจายอำนาจมากขึ้น และผลกระทบในด้านบวกของการกระจายอำนาจทางด้านการบริหารและทางการคลังแสดงถึงการตอบสนองของรัฐบาลท้องถิ่นที่เข้ามาเพิ่มเติมให้ระบบบริการสาธารณะในท้องถิ่นที่ยังไม่สมบูรณ์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถช่วยเพิ่มโอกาสการศึกษาของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสได้ โดยปัจจัยสำคัญ คือ การกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาไปสู่สถานศึกษามากยิ่งขึ้น ทำให้สถานศึกษาสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสได้เพิ่มสูงขึ้น โดยดูได้จากความพึงพอใจในการจัดการศึกษาของนักเรียนด้อยโอกาสและผู้ปกครอง จะพบว่ามีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีสูงที่สุด เหตุผลสำคัญเนื่องจากโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีมีความเป็นอิสระในการบริหารสถานศึกษาสูงที่สุด ผู้บริหารโรงเรียนสามารถตัดสินใจดำเนินนโยบายต่างๆ ได้ตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน เช่นเดียวกับแนวคิดของ Husen and

Posrlethevaite (1985) ที่กล่าวว่า กระจายอำนาจทางการศึกษาช่วยให้การตัดสินใจอยู่บนพื้นฐานของปัญหาและความต้องการที่แท้จริง ทั้งนี้โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีมีการดำเนินนโยบายและมาตรการเพื่อกลุ่มนักเรียนด้อยโอกาสที่มีความหลากหลายแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็น ระบบการเยี่ยมบ้าน การให้ทุนการศึกษา การจัดสรรงบประมาณเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานในด้านการเดินทาง อาหารกลางวัน อุปกรณ์การเรียน ซึ่งเน้นการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่นักเรียนยากจน สอดคล้องกับการแก้ปัญหาการขาดโอกาสทางการศึกษาของกลุ่มเด็กยากจน ของ วรัญญา เตียวกุล (2550) ที่กล่าวว่าเด็กยากจนต้องได้รับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ เพื่อให้สามารถเรียนในระบบการศึกษาได้ รวมทั้งต้องมีการดูแลเอาใจใส่จากครูอย่างใกล้ชิด ทำให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักเรียนด้อยโอกาสในแต่ละโรงเรียนที่มีความแตกต่างกัน และแสดงให้เห็นว่า การจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สอดคล้องกับหลักความเป็นอิสระของท้องถิ่นในการจัดบริการสาธารณะ

นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งสามแห่งมีความพึงพอใจในการจัดการศึกษาโดยเฉลี่ยในระดับมาก ทั้งสี่ด้าน คือ ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ด้านบุคลากร ครูผู้สอน ด้านระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียน และด้านการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส สอดคล้องกับงานวิจัยของวีระศักดิ์ เครือเทพ และคณะ (2557) ที่พบว่าประชาชนมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของ อบต. ในระดับปานกลางจนถึงค่อนข้างดี ทั้งในเรื่องทักษะ ความคิดความอ่าน ความรู้ความสามารถ ความประพฤติของนักเรียน และพอใจที่บุตรหลานที่จบการศึกษาจากสถานศึกษาของ อบต.สามารถหางานทำหรือเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในการจัดการศึกษาทั้งในการจัดการศึกษาแก่นักเรียนทั่วไป และการจัดการศึกษาเพื่อกลุ่มนักเรียนด้อยโอกาส

อย่างไรก็ตามเราจะพบว่าการให้อิสระแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการตัดสินใจจัดบริการสาธารณะ ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการเลือกจัดบริการสาธารณะที่ตนเองมีความพร้อม เช่น โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดและโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดมเลือกจัดการศึกษาให้กลุ่มผู้ด้อยโอกาส เฉพาะกลุ่มนักเรียนยากจนเท่านั้น เนื่องจากยังไม่มีศักยภาพในการจัดการศึกษาเพื่อผู้พิการที่ต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมาก และจังหวัดอุบลราชธานีมีโรงเรียนเฉพาะความพิการ และโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในพื้นที่ ทำหน้าที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กด้อยโอกาสผู้พิการ และเด็กด้อยโอกาสกลุ่มอื่นๆ อยู่แล้ว

6.3 ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มโอกาสการศึกษาแก่นักเรียนด้อยโอกาส ดังนี้

- (1) โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องให้ความสนใจกลุ่มนักเรียนด้อยโอกาสในความรับผิดชอบของตนเองมากยิ่งขึ้น โดยสำรวจข้อมูลของนักเรียนด้อยโอกาสอย่างเป็นระบบ วิเคราะห์ความต้องการในการให้ความช่วยเหลือ และวางแผนการให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ที่นักเรียนด้อยโอกาสต้องการ เพื่อเพิ่มโอกาสการศึกษาให้แก่กลุ่มนักเรียนด้อยโอกาส
- (2) โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมในการจัดการศึกษาแก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้กับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสกลุ่มอื่นๆ เข้าศึกษาในโรงเรียน เพื่อเพิ่มโอกาสการศึกษาให้แก่ผู้ด้อยโอกาสทุกกลุ่ม อาทิ กลุ่มผู้พิการ
- (3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนงบประมาณในด้านการศึกษาแก่สถานศึกษา โดยเน้นไปที่การจัดสรรงบประมาณเพื่อกลุ่มนักเรียนด้อยโอกาสมากขึ้น เพื่อช่วยเพิ่มโอกาสในการได้รับการศึกษา โดยอาจทำในรูปแบบเงินกองทุนเพื่อการจ้างงานนักเรียนด้อยโอกาสในโรงเรียน เช่น ให้นักเรียนช่วยทำงานที่ห้องสมุด สหกรณ์ร้านค้า การดูแลความสะอาด การช่วยเหลืออาจารย์ เพื่อให้นักเรียนมีรายได้เพิ่มขึ้น และเป็นการฝึกทักษะการทำงานและส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น
- (4) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และสำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรพิจารณาศักยภาพทางการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความไม่เท่าเทียมกันของนักเรียนในสถานศึกษา โดยเฉพาะนักเรียนด้อยโอกาส และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำไปจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และสร้างความเสมอภาคของนักเรียนให้มากขึ้น

รายการอ้างอิง

หนังสือ

- กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2539). นโยบายการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับเด็กด้อยโอกาส. กรุงเทพฯ: กรมการศึกษานอกโรงเรียน.
- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2556). สถิติข้อมูลโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปีการศึกษา 2555. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น.
- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2557). สถิติข้อมูลโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปีการศึกษา 2556. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น.
- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2558). แผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นระยะ 3 ปี (พ.ศ.2558 - 2560). กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น.
- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2558). สถิติข้อมูลโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปีการศึกษา 2557. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). ยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ.2555 - 2558). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- เก็จกนก เอื้อวงศ์. (2553). รายงานการวิจัยประเมินผลการจัดการศึกษาของเทศบาล. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
- ไกรยส ภัทราวาท. (2558). รีเซิร์ตการศึกษาท้องถิ่นเพื่อสร้างความเป็นธรรมทางสังคม. กรุงเทพฯ : ชัน แพคเกจจิง (2014)
- คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมและเลี้ยงดูเด็ก. (2535). ภาวะวิกฤตของชีวิตเด็กไทยปัญหาที่ยังไม่สายเกินแก้ : บทวิเคราะห์และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาเด็กไทย. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมและเลี้ยงดูเด็ก
- คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ. (2533). รายงานการประชุมปฏิบัติการเรื่อง เด็กในภาวะยากลำบาก 20-21 ธันวาคม 2533 ณ โรงแรมอิมพีเรียล กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงาน เยาวชนแห่งชาติ.
- คณะอนุกรรมการพัฒนาการศึกษาเพื่อผู้ด้อยโอกาส.(2545). ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและครอบครัว กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- จรัส สุวรรณมาลา. (2541). ปฏิรูประบบการคลังไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

- ชนิตา รัชพลเมือง. (2534). *พื้นฐานการศึกษา : หลักการและแนวคิดทางสังคม*. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี
- ชาญ ดันติธรรมถาวร และ คณะ. (2554). *โครงการรูปแบบ แนวทางการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของเทศบาลนครรังสิต*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ดิลกะ ลัทธพิพัฒน์. (2553). “ความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษากับแนวโน้มของค่าจ้างในประเทศไทย”. การสัมมนาวิชาการประจำปี 2553 การลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ โดย มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 29-30 พฤศจิกายน 2553
- ประหยัด หงษ์ทองคำ. (2523). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- พิชิต ฤทธิจรรยา และ คณะ. (2554). *รายงานการวิจัยประเมินผลการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- โรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดม (ศิริลักษณ์วิทยา อนุสรณ์). (2559). *รายงานการประเมินตนเอง (Self Assessment Report) ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดม (ศิริลักษณ์วิทยา อนุสรณ์)*. อุบลราชธานี : โรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองเดชอุดม (ศิริลักษณ์วิทยา อนุสรณ์)
- วีระศักดิ์ เครือเทพ และ คณะ. (2557). *รายงานการศึกษาลบแบบบูรณาการโครงการศึกษาวิจัยเพื่อติดตามและประเมินผลการกระจายอำนาจของไทย*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ศรีศักดิ์ ไทยอารี และ คณะ. (2543). *สถานภาพการให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้วยโอกาสในต่างประเทศ: สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร บราซิล ฟิลิปปินส์ และออสเตรเลีย*. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา.
- สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2552). *รายงานผลการศึกษาความก้าวหน้าของการกระจายอำนาจในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย,
- สมคิด เลิศไพฑูรย์ และ มรุต วันทนากร. (2547). *คำอธิบายศัพท์การปกครองท้องถิ่น*. นนทบุรี: วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า
- สุมาลี ปิตยานนท์. (2539). *เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์ การศึกษา การฝึกอบรมในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุรัสวดี หุ่นพยนต์ และ คณะ. (2556). *การบริหารจัดการศึกษายภายใต้แนวคิดการกระจายอำนาจ: ศึกษาเปรียบเทียบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทยและเกาหลีใต้ (ระยะที่ 1)*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และ คณะ. (2541). *การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา*.

รายงานเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (อัสสเน)

สำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี. (2558). *รายงานการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี ประจำปีการศึกษา 2557*. อุบลราชธานี : องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2532). *รายงานการติดตามผลการพัฒนาการศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษาเรื่องความเสมอภาคทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *คู่มือการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์อักษรไทย.

สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย. (2552). *รายงานการพัฒนาคนของประเทศไทยปี 2552 : ความมั่นคงของมนุษย์ในปัจจุบันและอนาคต*. กรุงเทพฯ : สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย

สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย. (2557). *รายงานการพัฒนาคนของประเทศไทยปี 2557 : การพัฒนาคนในบริบทประชาคมอาเซียน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย

สำนักงานจังหวัดอุบลราชธานี. (2558). *แผนพัฒนาจังหวัดอุบลราชธานี (พ.ศ. 2557 – 2560) ฉบับทบทวนใหม่ (รอบปี พ.ศ.2560)*. อุบลราชธานี : สำนักงานจังหวัดอุบลราชธานี.

สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2558). *ความยากจน รายได้ และรายจ่ายครัวเรือน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2544). *รายละเอียดเกี่ยวกับการจัดระบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2546). *รายงานการติดตามและประเมินผลด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาภาพรวมปีงบประมาณ 2546*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). *นโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). *สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2555 - 2556*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). *สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2556 - 2557*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
- เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. (2524). *รายงานการวิจัยเรื่อง ความเสมอภาคของการลงทุนทางการศึกษา ของโรงเรียนเทศบาลทั่วราชอาณาจักร*. สงขลา : มงคลการพิมพ์
- เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. (2540). *การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา*. (ม.ป.ท.)

บทความวารสาร

- จรินทร์ เทศวานิช. (2536). “การลงทุนทางการศึกษาในมหาวิทยาลัยเปิด : ความไม่เป็นธรรมที่ควรเปลี่ยนแปลง” ใน *วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช* 6, 3 (กันยายน – ธันวาคม 2536)
- ปราณี ทินกร. (2545). “ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในช่วงสี่ทศวรรษของการพัฒนาประเทศ” ใน *วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์* 20 (มิถุนายน – กันยายน 2545)
- วชิราพร สุวรรณศรวล. (2556). “รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย”. ใน *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร ฉบับพิเศษ* (ตุลาคม 2556)
- วิเชียร เกตุสิงห์. (2531). “การจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส”. ใน *วารสารการศึกษาแห่งชาติ* 22 (มิถุนายน-กรกฎาคม)

วิทยานิพนธ์

- กัลยาณี ธนาสุวรรณ. (2549). *การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์.
- จรัญญา พรหมเกศา. (2547). *แนวทางการดำเนินกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ด้อยโอกาสตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์.
- จันทิมา ปัญจวัฒน์. (2543). *การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับเด็กด้อยโอกาสในวัดสวนแก้ว*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์.

- เฉลิมชัย รัตนประยูร. (2535). *ความเสมอภาคของการลงทุนทางการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, บัณฑิตวิทยาลัย.
- ตุลยา โกกอุณ. (2540). *การศึกษาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต).จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์.
- ทิตา ลวดลาย. (2549). *การวิเคราะห์ความเท่าเทียมกันทางการศึกษาของเด็กด้อยโอกาส*. (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, บัณฑิตวิทยาลัย.
- พยุศักดิ์ ทราบรัมย์. (2557). *การนำแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ไปใช้ในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะรัฐศาสตร์.
- พิษณุ กันแดง. (2549). *การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์.
- พัชรภรณ์ อ่วมอรุณ. (2547). *การวิเคราะห์ความเสมอภาคของการลงทุนทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์.
- พัทธชัย พัฒนสุวรรณ. (2554). *โรงเรียน อบจ. : บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการศึกษา*. (ภาคินิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะรัฐศาสตร์.
- มัทยา บุตรงาม. (2554). *ความสัมพันธ์ระหว่างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะเศรษฐศาสตร์.
- ศิวารุธ อินฟ้าแสง. (2551). *ประสิทธิภาพในการบริหารทรัพยากรการศึกษาเพื่อการขยายโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้เรียนด้อยโอกาสและพิการ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะเศรษฐศาสตร์.
- สุริยะ เจียมประชนารากร. (2546). *การวิเคราะห์ผลของนโยบายความเสมอภาคทางการศึกษาที่มีต่อการกระจายรายได้ในประเทศไทยในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 ถึง 8 (พ.ศ.2530-2544)*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์.

- เสรี บุญทอย. (2542). *ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) มหาวิทยาลัยทักษิณ, คณะศึกษาศาสตร์.
- อรทัย สุจิตประภากร. (2547). *บทบาทของการศึกษาต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ในประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์.
- เอกรัฐ พิมพ์ไทย. (2548). *ความไม่เสมอภาคในการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ : การวิเคราะห์แยกระดับความไม่เสมอภาคและแนวโน้ม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- ฝ่ายอำนวยการ 7 กองบังคับการอำนวยการ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน. *โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2558, จาก http://www.bpp.go.th/bppmain_school
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. *ระบบสารสนเทศด้านสังคม*. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2558, จาก <http://mis.m-society.go.th/#>
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2558). *ข้อมูลการจัดสอบเบื้องต้น : การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET)*. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2559, จาก <http://www.niets.or.th/>.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2559). *ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2558*. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2559, จาก <http://www.niets.or.th/>.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2559). *ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2558*. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2559, จาก <http://www.niets.or.th/>.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2559). *ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2558*. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2559, จาก <http://www.niets.or.th/>.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. ระบบการศึกษาไทย. สืบค้นเมื่อ 2 ธันวาคม 2558, จาก <http://stat-ed2.onecapps.org/?Lang=2&ID=17&UnderSub=24&Sub=20>.

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน.(2555). สถานการณ์เด็ก เยาวชน และผู้ด้อยโอกาสทางสังคม. สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2559, จาก <http://www.qlf.or.th/Home/Contents/147>

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. *สถานศึกษาในสังกัด*. สืบค้นเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2558, จาก <http://special.obec.go.th/index.php>.

อาคม เต็มพิทยาไพสิฐ. (2552). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-11* ใน เอกสารประกอบการบรรยายสำหรับหลักสูตรนักบริหารระดับสูง กระทรวงอุตสาหกรรม รุ่นที่ 10. สืบค้นเมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2557, จาก <http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/article/plan1-11.pdf>

กฎหมาย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2545

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550

Books

Borwn, Daniel. (1990). *Decentralization of Education : Community Financing*. New York. : The Falmer Press.

Cohn, Elohanan. (1982). "Financing schools" *Encyclopedia of Educational Research*. 2(1982): 695-696

Farrell, J.B. (1994). *Social Equality and Educational Expansion in Developing Nations*. The International Encyclopedias of Education. Second Edition. 9. USA : Pergamon.

Gillborn, David; & Youdell, Deborah. (2000). *Rationing Education Policy, Practice, Reform and Equity*. London : Open University Buckingham Philadelphia.

- Gordon, Edmund W. (1972). *Toward Defining Equality of Educational Opportunity.* In *On Equality of Educational Opportunity*, 423-424. Frederick Mesteller and Daniel P. Moynihan (eds) New York: Random House.
- Husen, Torsten ; and Posrthevaite, Y. Neville. (1985). *The International Encyclopedia of Education : Research and Studies*. 2 nd ed.. Vol. 3 New York : Pergamon Press.
- Mazoor, Ahmed. (1975). *Economic of nonformal education : resources, cost, and benefits*. New York : Praeger.
- McGinty, Jean; & Fish, John. (1993). *Further education in the market place : equity, opportunity and individual learning*. New York : Langport.
- Prud'homme, Remy. (1994). *On the dangers of decentralization*. Washington D.C. : The World Bank.
- Psacharopoulos, George; & Woodhall Maureen. (1991). *Education for Development An Analysis of Investment Choices*. U.S.A. : Oxford University.
- Stufflebleam, D.L., and Shinkfield, A.J. (2007). *Education theory, Model and Application*. San Francisco: John Wiley & Sons, Inc.
- Tesconi, Charles A and Emanuel Hurwitz. (1974). *Education for Whom? The Question of Equal Educational Opportunity*. New York: Dodd, Mead & Company
- Uekawa, KaZuaki. (2000). *Making Equality in 40 National Education Systems*. Chicago, IL : University of Chicago
- Unesco. (1985). *Educational Management at Local Level*. Paris: Division of Education Planning.
- Unesco. (1988). *Equity, Quality and Cost in Higher Education : research study on Republic of Korea*. Bangkok : Unesco.

Articles

- Charles M. Tiebout. (1956). A Pure Theory of Local Expenditure. *Journal of Political Economy*, Vol. 64, No. 5. Oct., 1956

- Gregorio and Lee. (2002). Education and income inequality: New evidence from crosscountry data. *Review of Income and Wealth* series 48, No.3, September 2002.
- Knodel, John, and Gavin W. Jones. (1996). Post-Cairo Population Policy: Does Promoting Girls Schooling Miss the Mark?. *Population and Development Review* 22: 683-702
- Paulo Roberto Arvate. (2013). Electoral competition and local government responsiveness in Brazil. *World Development* Volume 43, March 2013.

Electronic Media

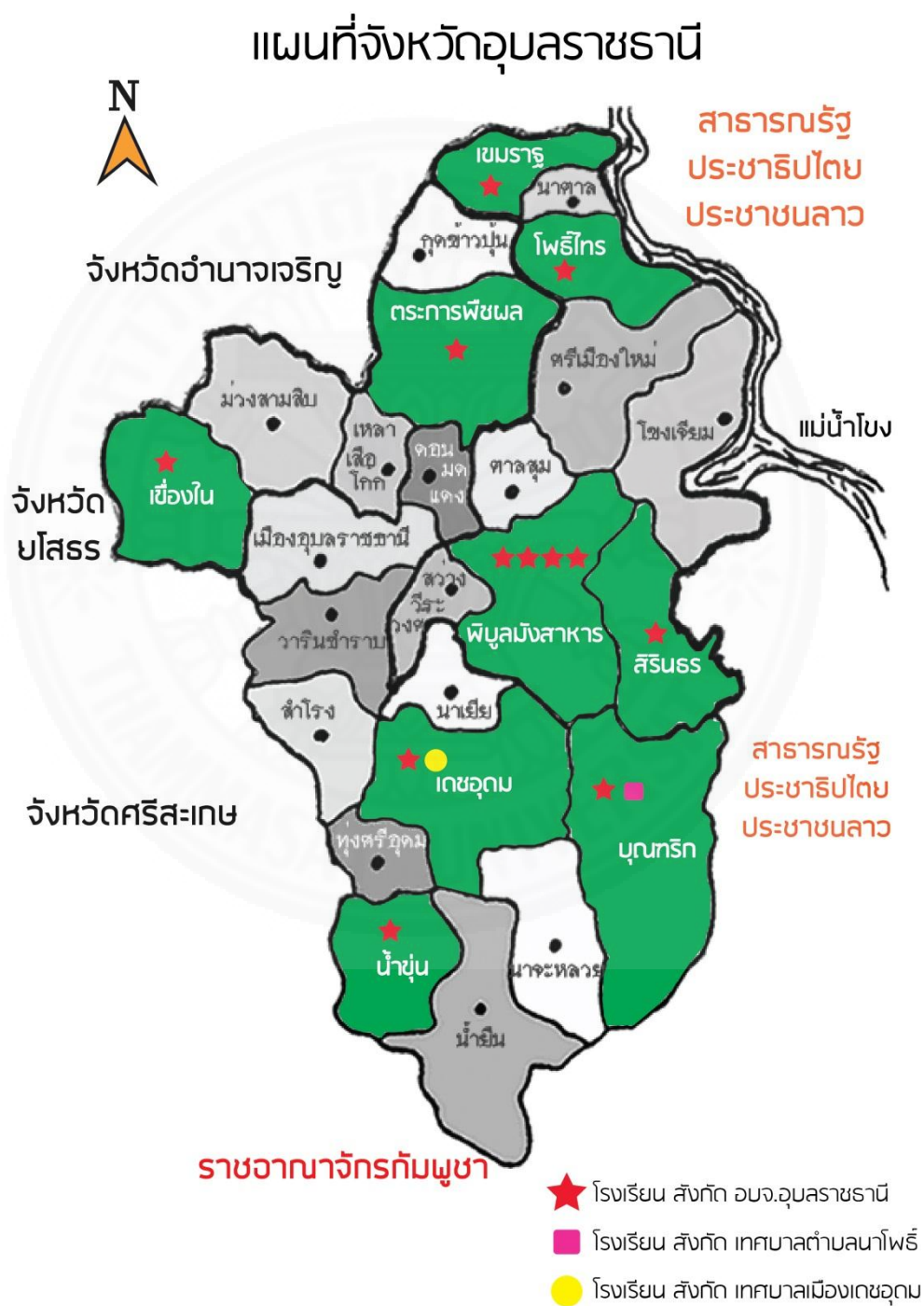
- Krisztina Kis-Katos & Bambang Suharnoko Sjahrir. (2013). Does local governments' responsiveness increase with decentralization and democratization? Evidence from sub-national budget allocation in Indonesia. *Southeast Asian Studies at the University of Freiburg (Germany)*. Retrieved from <https://www.southeastasianstudies.uni-freiburg.de>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แผนที่จังหวัดอุบลราชธานีและที่ตั้งโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นายวศิน โกมุต
วันเดือนปีเกิด	27 มีนาคม 2523
ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำ สาขาวิชาสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
วุฒิการศึกษา	ปีการศึกษา 2558: ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สหวิทยาการ) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2548: รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2544: รัฐศาสตรบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ทุนการศึกษา	2553: ทุนพัฒนากำลังคนด้านมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 2546: ทุนโครงการผลิตและพัฒนาอาจารย์ (UDC) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
ประสบการณ์ทำงาน	2549 – ปัจจุบัน: อาจารย์ประจำ สาขาวิชาสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี 2545 – 2546: บุคลากร กรมไปรษณีย์โทรเลข